

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи",
финансиран от Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд,
Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

ДОКЛАД – ПРЕГЛЕД НА МОДЕЛИТЕ НА СЪДЕБНА ВЛАСТ, НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Център за
Модеризиране
на Политики

ЦЕНТЪР ЗА
ИМИГРАЦИЯ И
ИНТЕГРАЦИЯ

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи",
финансиран от Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд,
Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

Център за
Модеризиране
на Политики

Този документ е създаден в рамките на проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи",
финансиран от Оперативна програма "Добро управление",
Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

ЦЕНТЪР ЗА
ИМИГРАЦИЯ И
ИНТЕГРАЦИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ВЪВЕДЕНИЕ	2
1. Предмет и обхват на изследването	2
2. Цели	2
3. Очаквани резултати	3
4. Цел на доклада	3
II. МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	5
1. Обща методическа рамка.....	5
1.1. Общ подход	5
1.2. Основни методи	6
1.3. Задачи за изпълнение на дейност 2	7
2. Източници на информация	9
III. ОБЩАТА РАМКА НА ЗАЛЕГНАЛИТЕ В КОНСТИТУЦИИТЕ НА ДЧ МОДЕЛИ НА СЪДЕНАТА ВЛАСТ	13
1. Модел за описание на конституционните модели на съдебната власт	13
2. РЕПУБЛИКА АВСТРИЯ [Republik Österreich]	14
3. КРАЛСТВО БЕЛГИЯ [Koninkrijk België]	19
4. РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ	24
5. ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ [Bundesrepublik Deutschland]	28
6. ГРЪЦКА РЕПУБЛИКА [Ελληνική Δημοκρατία].....	34
7. КРАЛСТВО ДАНИЯ [Kongeriget Danmark]	40
8. РЕПУБЛИКА ЕСТОНИЯ [Eesti Vabariik].....	43
9. РЕПУБЛИКА ИРЛАНДИЯ [Poblacht na hÉireann]	47
10. КРАЛСТВО ИСПАНИЯ [Reino de España].....	52
11. ИТАЛИАНСКА РЕПУБЛИКА [Repubblica Italiana]	57
12. РЕПУБЛИКА КИПЪР [Κυπριακή Δημοκρατία].....	62
13. РЕПУБЛИКА ЛАТВИЯ [Latvijas Republika]	67
14. РЕПУБЛИКА ЛИТВА [Lietuvos Respublika]	71
15. ВЕЛИКО ХЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ [Groussherzogtum Lëtzebuerg]	76
16. РЕПУБЛИКА МАЛТА [Repubblika ta' Malta]	79

17. КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ [Koninkrijk der Nederlanden]	84
18. ПОРТУГАЛСКА РЕПУБЛИКА [República Portuguesa]	89
19. РЕПУБЛИКА ПОЛША [Rzeczpospolita Polska]	94
20. РУМЪНИЯ [România]	99
21. СЛОВАШКА РЕПУБЛИКА [Slovenská republika]	104
22. РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ [Republika Slovenija]	109
23. УНГАРИЯ [Magyarország]	114
24. ФРЕНСКА РЕПУБЛИКА [République française]	119
25. РЕПУБЛИКА ФИНЛАНДИЯ [Republiken Finland, Suomen Tasavalta]	124
26. РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ [Republika Hrvatska]	129
27. ЧЕШКА РЕПУБЛИКА [Česká republika]	136
28. КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ [Konungariket Sverige]	141
IV. КЛАСИФИКАЦИЯ НА МОДЕЛИТЕ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ	146
1. Обобщение на установените параметри на моделите	146
2. Групиране на моделите на съдебната власт	148
3. Подбор на приложими за България модели на съдебната власт	160
V. ПРЕГЛЕД НА КОНСТИТУЦИОННАТА УРЕДБА НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ НА 3 ДЪРЖАВИ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	163
1. ИТАЛИАНСКА РЕПУБЛИКА [Repubblica Italiana]	163
1.1. История на конституционната уредба	163
1.2. Основни конституционни принципи	164
1.3. Съдебна власт (чл.101-113).....	164
1.4. Предлагани реформи	168
1.5. Проучвания и оценки	169
2. ФРЕНСКА РЕПУБЛИКА [République française]	170
2.1. История на конституционната уредба	170
2.2. Основни конституционни принципи	171
2.3. Съдебна власт (чл.64-68).....	171
2.4. Предлагани реформи	175
2.5. Проучвания и оценки	176
3. РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ [Republika Hrvatska]	177
3.1. История на конституционната уредба	177
3.2. Основни конституционни принципи	177

Проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи",
финансиран от Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд,
Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

3.3. Съдебна власт (чл. 118-125).....	178
3.4. Предлагани реформи	182
3.5. Проучвания и оценки	184
VI. ПРИЛОЖИМИ ЕЛЕМЕНТИ ЗА ФОРМИРАНЕ НА КОНСТИТУЦИОННИЯ МОДЕЛ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ.....	186
1. Общ модел на съдебната власт.....	186
2. Общ висш управленски (административен) орган на съдебната система	186
2.1. Общ статут.....	186
2.2. Състав	186
2.3. Правомощия	187
3. ОБОБЩЕНИЕ	188

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи",
финансиран от Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд,
Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

СЪКРАЩЕНИЯ

ВАС	Върховен административен съд
ВКС	Върховен касационен съд
ВСС	Висш съдебен съвет
ДЧ	Държава-член на ЕС
ЕС	Европейски съюз
ЕПЕП	Европейски портал за електронно правосъдие
ГП	Главен прокурор
ДВ	Държавен вестник
КС	Конституционен съд
МВР	Министерство на вътрешните работи
МП	Министерство на правосъдието
СВ	съдебна власт
СДС	Съюз на демократичните сили
СОСВ	система от/на органите на съдебната власт

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи",
финансиран от Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд,
Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

Център за
Модернизирание
на Политики

ЦЕНТЪР ЗА
ИМИГРАЦИЯ И
ИНТЕГРАЦИЯ

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Предмет и обхват на изследването

Проектът "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи" е съвместна инициатива на [Центъра за модернизирание на политики](#) (ЦМП) и [Центъра за интеграция и имиграция](#) (ЦИИ), насочена към активно включване на гражданския сектор при разработването, наблюдението и оценката на стратегиите за реформа на съдебната система е пряко свързано с увеличаване на гражданския контрол върху реформата, нейното качество и доверието в съдебната система, в контекста на обществения дебат за промени в конституционната регламентация на съдебната власт.

Предметът на изследванията в рамките на проекта включва детайлен преглед и анализ на процеса на формиране на съществуващия **конституционен модел на съдебната власт** в България, както и очертаване на средносрочните перспективи за неговото развитие. Изследванията включват и извършване на сравнителен анализ на модели на съдебни системи на държави членки на Европейския съюз, основан на проучване на ключови характеристики на съответните конституционни модели.

Изпълнението на проекта е организирано в четири основни дейности:

- **Дейност 1:** Картографиране на конституционното регулиране на Съдебната система (Д1);
- **Дейност 2:** Проучване на конституционните модели на съдебната власт в държави членки на Европейския съюз (Д2);
- **Дейност 3:** Формулиране на перспективи пред развитието на модела на съдебната власт и провеждане на публични обсъждания по тях (Д3);
- **Дейност 4:** Информация и комуникации по проекта (Д4).

В методологията за изпълнение на проекта са описани конкретните задачи по [дейност 2](#), както и приложимите методи за постигане на определените цели. Определена е и връзката с останалите дейности по проекта.

2. Цели

Общата цел на проекта е: Повишаване на активния граждански контрол върху реформата в съдебната система (СС) в процеса на разработване, наблюдение и оценка на стратегиите за реформи, изготвяне на предложения за подобрения в СС чрез извършване на независими анализи на развитието на конституционния модел на съдебната власт и сравнителен анали на българския модел с анализирани модели на държави членки на Европейския съюз.

Специфичните цели на проекта са:

- Изработване на ясен и хронологично подреден модел на съдебната власт, съгласно неговото развитие в Конституцията, на основа на независим анализ на внесени предложения във ВНС, предложения между четенията, мотиви за тях, дебати, работа на Конституционната комисия, гласувания (Д1);
- Разработване на интерактивен онлайн архив от етапите на развитие на модела на съдебната власт, включително дебати, предложения, мотиви. Архивът ще бъде достъпен на гражданската платформа за проследяване и оценка на Съдебната система www.betterjustice.bg (Д1);
- Изведени поне 3 конституционни модела на съдебната власт в държави членки на Европейския съюз, които да могат да се използват като добри примери за развитие (Д2);
- Разработване на референтни модели за развитие на съдебната власт въз основа на конституционния модел и конституционните модели в държави членки на Европейския съюз (Д3);
- Задълбочен дебат в професионалната общност, НПО и обществото като цяло по отношение на моделите, перспективите за развитие на съдебната власт за изграждане на доверие към тези перспективи и в съдебната система като цяло (Д3);
- Повишаване на информираността за развитието на съдебната власт, поддържане и развитие на базата с документи и архиви в "Гражданската платформа за проследяване и оценка на Съдебната система" www.betterjustice.bg (Д4).

3. Очаквани резултати

Очакваните резултати са свързани с подобряване ангажираността и качеството на гражданския мониторинг по отношение на развитието на съдебната власт, осигуряващ възможност както за проследимост на реформата, така и по-широко информирано гражданско участие, чрез мрежата, формирана от ЦМП в предишен проект.

4. Цел на доклада

Настоящият доклад има за цел проучване на конституционните модели на съдебната власт в държави членки на Европейския съюз.

Преглед и идентифициране на източници на информация за описание на конституционните/устройствените модели на съдебната власт в държави членки на Европейския съюз. Акцент е изследването на актуалните към момента конституционни

норми предвид на факта, че проучването е на нормите залегнали в конституциите или конституционните корпуси, регламентиращи устройството на съдебната власт.

Специфичните цели на доклада са:

- прилагане на общата методическа рамка за изпълнение на проекта;
- подбор на информационните източници и определяне обхват на изследваните източници;
- дефиниране на обща рамка за описание на залегналите в Конституциите на държавите членки на Европейския съюз модели на съдената власт;
- систематично представяне на моделите на съдената власт, определени в Конституциите на държавите членки на Европейския съюз;
- класификация на моделите на съдебна власт, съобразно конституционните/устройствени уредби на държавите членки на Европейския съюз;
- анализ на добри практики от три държави членки на Европейския съюз;
- извеждане на приложими елементи за формиране на предложения за усъвършенстване на конституционния модел на съдебната власт в България;

Настоящият доклад "ПРЕГЛЕД НА МОДЕЛИТЕ НА СЪДЕБНА ВЛАСТ, НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ" представя резултатите от изпълнението на дейност 2 от проекта.

II. МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

1. Обща методическа рамка

1.1. Общ подход

Екипът на ЦМП и ЦИИ възприема настоящия проект като част от обществения дебат за развитието и модернизацията на конституционния модел на съдебната власт в България.

Подходът на ЦМП и ЦИИ към изпълнението на проекта акцентира върху постигането на реални, полезни и адекватни спрямо идентифицираните нужди и пристигане на резултати, постигнати чрез прилагане на съвременни мултидисциплинарни методи, включващи използване на техники и инструменти, осигуряващи логическите взаимовръзки, обективността на аналитичните хипотези и формулираните изводи за изпълнение на предвидените дейности. Екипът на ЦМП и ЦИИ притежава необходимите знания, професионални умения и дълъг опит в управление на мащабни проекти и се ангажира осъществи дейностите, включени в обхвата на проекта в пълно съответствие с обществените очаквания и най-високите професионални стандарти.

Изготвените анализи и предложения ще бъдат базирани на ясно представени данни, доказващи валидността на интерпретираните данни и факти. Препоръките ще бъдат формулирани по начин, който представя конкретните стъпки за тяхното прилагане и изпълнение.

Стратегията на ЦМП и ЦИИ за изпълнение на проекта се основа на използване и прилагане на **системният подход**, известен още като структурно-функционален подход към обществените явления и процеси. По-специално, правните явления и процеси се разглеждат в по-широкия обществен контекст, като се очертава тяхната роля за организацията на държавата и функционирането на обществото, в частност на конституционната регламентация на съдебната власт.

Методологията съчетава специфични изследователски методи от правната и от историческата наука за постигане на триангулация в методическия апарат на проучването. Съчетаването на методи от различни подходи ще осигури по-пълна картина на резултатите и може да доведе до следните варианти:

- резултатите са близки и предполагат еднакви изводи – увеличена валидност на изводите;
- резултатите се допълват и подкрепят изводите от прилагането на различните методи – подчертаване на различните аспекти;
- резултатите са разнопосочни и противоречиви – търси се ново обяснение на проучваното явление.

Методологията за провеждане на проучванията на предложенията за Конституция и мотивите към тях е основана на структурните компоненти на изследваното явление. Като форма Конституцията представлява единен и системен закон. Като израз на ценности и с функцията си да организира упражняването на публичната власт тя е общоприета като основа на правния ред, който направлява политиката и законодателството. Върховенството на закона означава по същество върховенство на конституцията, която манифестира "общата воля" на хората. Тези принципни положения са определени в преамбюла. Конституцията е структурирана в глави, излагачи концепция за организиране на държавата и обществото, разделението на властите по функции и органи и техните взаимодействия. Друг базов структурен компонент на Конституцията са основните права на гражданите.

1.2. Основни методи

Предметът, обхватът и целите на проекта определят необходимостта от прилагане микс от съвременни мултидисциплинарни методи и техники за идентифициране, преглед и анализ на обществените явления и процесите, свързани с конституционното регламентиране на съдебната власт и нейните институции, както и на техния материален израз – конкретните конституционни текстове, включващи:

- **документални проучвания** – преглед и анализ на документи и информация (дейност 1, дейност 2 и дейност 3);
- **системен правно-технически анализ** – анализ на нормативни (конституционни) текстове, включително определяне на семантичното значение на използваната терминология (дейност 1 и дейност 2);
- **институционален анализ** – установява характеристиките на институционалната рамка и организацията на съдебната власт в контекста на конституционно установеното устройство на държавата на (дейност 1 и дейност 2);
- **сравнителен правен анализ** – съвместен преглед на правни норми, регламентиращи аналогични структури, организационни правила, процедури и др. – в конкретния случай – нормативно установени случаи на (дейност 1 и дейност 2).

Методите на правната наука се основават на универсалния философски метод. Основните му принципи, които правната наука използва, са: всеобхватност, принцип на диалектика, обективност и принцип на историцизъм. В допълнение, юриспруденцията прилага и общи научни методи, сред които системни, информационни, вероятностни и др. Логическите методи и техники като анализ и синтез, индукция и дедукция и т.н. намират приложение в аналитичната юриспруденция.

Методите на историческата наука са предназначени за анализ на данни, който позволява синтез на информацията и съгласуван опис на събитията в три фази. В

евристичната фаза се идентифицират материали, които ще се използват като източник на информация. За целите на проучването са предвидени първични (оригинални документи) и вторични източници (анализи на първични източници от квалифицирани лица/учени, книги, научни трудове). В критичната фаза се прави оценка на източниците за достоверност и контекст (обстоятелства при изработването, целева аудитория, политически причини). Във фазата на синтез се формулират заключенията от анализа.

Триангулацията/съчетанието от методи, в съответствие с теорията и предвид характера на това изследване, трябва да гарантира безпристрастност и балансираност на анализа и резултатите. Включени са следните изследователски методи:

- системно-структурен;
- историко-ситуационен;
- логически.

Системно-структурният метод изхожда от факта, че всеки обект на познание, включително в държавната и правната сфера, има вътрешна структура, която го разделя на съставни елементи и задачата на изследвателя е да ги определи, да очертае организационната логика и взаимодействието между тях. Държавата и законът са сложни системни образувания, следователно те трябва да се изучават в зависимост. В същото време всеки изследван обект е компонент на по-обща структура и е необходимо да се проучи неговото място в нея, функционалните и конструктивни отношения с другите му елементи. Резултатът от прилагането на този метод ще бъде структурен разрез на Конституцията и определяне на мястото и в общата система за нормативно регулиране на обществените отношения и връзката с други части на тази система.

Историко-ситуационният метод ще има следната роля: определяне на тематичен фокус на проучването; определяне на източници на информация и събиране на документите; анализ на съществуващите модели; основни тенденции в развитието на процеса; формулиране на изводи.

Логическият метод се основава на използването на логика – законите и формите на мислене – в изучаването на държавно-правните явления. Този метод ще бъде приложен под формата на анализ, синтез, индукция, дедукция, хипотези, сравнения, аналогия.

1.3. Задачи за изпълнение на дейност 2

Изпълнението на **дейност 1** е планирано в два етапа, всеки с продължителност 3 месеца. Разпределението на работата по етапи е както следва:

- **Етап 1:** Преглед и класификация на моделите на съдебна власт, съобразно конституционните/устройствени уредби на държавите членки на Европейския съюз:

- Д2.1: изготвяне на методология за анализ на конституционните модели на съдебната власт в държавите членки на Европейския съюз и съответния инструментариум;
 - Д2.2: преглед и идентифициране на източници на информация за описание на конституционните/устройствените модели на съдебната власт в държави членки на Европейския съюз;
 - Д2.3: анализ на информацията за конституционните/устройствените модели на съдебната власт в държави членки на Европейския съюз;
 - Д2.4: общо описание на конституционните/устройствените модели на съдебната власт в държави членки на Европейския съюз;
 - Д2.5: класификация на моделите на съдебната власт в държави членки на Европейския съюз и определяне на процедура за подбор на приложими [за България] модели на съдебната власт;
 - Д2.6: изготвяне на Преглед и класификация на моделите на съдебна власт, съобразно конституционните/устройствени уредби на държавите членки на Европейския съюз (доклад).
- **Етап 2:** Подбор и детайлно проучване на съдебните системи в поне 3 държави членки на Европейския съюз в зависимост от очерталите се модели на организация и функциониране на съдебната власт:
- Д2.7: подбор на приложими [за България] модели на съдебната власт;
 - Д2.8: аналитична работа по детайлно проучване и описание на поне 3 конституционни модела на съдебната власт;
 - Д2.9: анализ на добри практики – чрез стандартизиран формуляр;
 - Д2.10: извеждане на приложими елементи за формиране на конституционния модел на съдебната власт (СЦ 3 на проекта);
 - Д2.11: тестване на приложимостта на показателите съпоставимо с резултатите от дейност 1;
 - Д2.12: изготвяне на Преглед на конституционната уредба на съдебната власт на поне 3 държави членки на Европейския съюз (доклад).

Настоящият доклад "ПРЕГЛЕД НА МОДЕЛИТЕ НА СЪДЕБНА ВЛАСТ, НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ" е изготвен въз основа на изпълнението на посочените по-горе задачи.

2. Източници на информация

Конституции на Австрия [Verfassungen Österreichs]

<http://www.verfassungen.at/index.htm>

Парламент на Австрия

<https://www.parlament.gv.at/PERK/VERF/>

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?AUSTRIA&init=true&member=1

https://www.legislationline.org/download/id/6791/file/Spain_law_judiciary_1985_am2016_en.pdf

Парламент на Белгия

https://www.senate.be/doc/const_fr.html

Европейски портал за електронно правосъдие:

http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&table_name=loi&cn=1994021730

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?BELGIUM&member=1

Държавен вестник на РБ бр. 56 от 13 юли 1991 г.

Държавен вестник на РБ бр. 85 от 26.09.2003 г.,

Държавен вестник на РБ бр. 18 от 25.02.2005 г.,

Държавен вестник на РБ бр. 27 от 31.03.2006 г.;

Решение № 7 на КС на РБ от 13.09.2006 г. – Държавен вестник бр. 78 от 26.09.2006 г.;

Държавен вестник бр. 12 от 6.02.2007 г., бр. 100 от 18.12.2015 г.

Парламент на Република България

<https://www.parliament.bg/bg/15>

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?BULGARIA&member=1

Министерство на правосъдието на Федерална република Германия

<http://www.gesetze-im-internet.de/gg/index.html>

Министерство на вътрешните работи на Федерална република Германия

<https://www.bmi.bund.de/DE/themen/verfassung/staatliche-ordnung/unsere-verfassung/unsere-verfassung-artikel.html>

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?GERMANY&member=1

Парламент на Гърция

<https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagmatiki-Istoria/>

<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/FEK%20211-A-24-12-2019%20NEO%20SYNTAGMA.pdf>

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?GREECE&member=1

http://www.eispa.gr/opencms/opencms/epa_site_en/epa/index.html

Парламент на Кралство Дания:

<https://www.retsinformation.dk/eli/ta/1953/169>

Правителство на Кралство Дания:

<https://www.sa.dk/da/web-exhibition/danmarks-riges-grundlove/>

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?DENMARK&member=1

Парламент на Република Естония

<https://www.riigiteataja.ee/akt/633949>

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/6/BG/national_legislation?ESTONIA&member=1

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?ESTONIA&member=1

Ireland's Constitution of 1937 with Amendments through 2012

Ирландска конституция от 1937 г. с измененията до 2012 г.

https://www.constituteproject.org/constitution/Ireland_2012.pdf

Парламент

<https://www.irishstatutebook.ie/eli/cons.html>

Съд:

<https://www.courts.ie/about-us>

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?IRELAND&member=1

Парламент на Испания

<https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/detalleconstitucioncompleta/index.html#titprelim>

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/6/BG/national_legislation?SPAIN&member=1

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?SPAIN&member=1

AltalexPedia Legal Encyclopedia

<https://www.altalex.com/guide/costituzione-della-repubblica-italiana>

<https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2013/12/19/costituzione-italiana>

Портал за правна информация на Република Италия:

<https://www.normattiva.it/>

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?ITALY&member=1

Базата данни „CYLAW“ на Кипър:

<http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/syntagma.html>:

The Constitution of the Republic of Cyprus (CONSTITUTION)

The Law on the First Amendment of the Constitution of 1989 (Law 95/1989) EU, Par.I, No. 2419, 17/6/1989

The Law on the Second Amendment of the Constitution of 1996 (Law 106 (I)/1996) E.E., Par.I (I), No. 3102, 29/11/1996

The Law on the Third Amendment of the Constitution of 1996 (Law 115 (I)/1996) E.E., Par.I (I), No. 3110, 28/12/1996

The Law on the Fourth Amendment of the Constitution of 2002 (Law 104 (I)/2002) E.E., Par.I (I), No. 3620, 5/7/2002

The Law on the Fifth Amendment of the Constitution of 2006 (Law 127 (I)/2006)

The Law on the Sixth Amendment of the Constitution of 2010 (Law 51 (I)/2010) E.E., Par.I (I), No. 4245, 4/6/2010

The Law on the Seventh Amendment of the Constitution of 2013 (Law 68 (I)/2013) EU, Par. I (I), No. 4400, 17.7.2013

The Law on the Eighth Amendment of the Constitution of 2015 (Law 130 (I)/2015) EU, Par.I (I), No. 4526, 21/7/2015

The Law of 2016 on the Ninth Amendment of the Constitution (Law 69 (I)/2016) EU, Par.I (I), No. 4565, 28/4/2016

The Law of 2016 on the Tenth Amendment of the Constitution (Law 93 (I)/2016) EU, Par.I (I), No. 4575, 16/9/2016

The Law on the Eleventh Amendment of the Constitution of 2019 (Law 100 (I)/2019) EU, Par.I (I), No.4718, 7/19/2019

The Law of 2019 on the Twelfth Amendment of the Constitution (Law 128 (I)/2019) EU, Par.I (I), No.4726, 3/10/2019

The Law of 2019 on the Thirteenth Amendment of the Constitution (Law 160 (I)/2019) EU, Par. I (I), No. 4736, 16/12/2019

The Law of 2019 on the Fourteenth Amendment of the Constitution (Law 161 (I)/2019) EU, Par. I (I), No. 4736, 16/12/2019

The Law of 2020 on the Fifteenth Amendment of the Constitution (Law 135 (I)/2020) EU, Par. I (I), No. 4776, 16/9/2020

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?CYPRUS&member=1

Парламент на Кипър:

<http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/CYP135208.pdf>

Парламент на Република Латвия

<https://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/satversme-valsts-pamatlikums>

Правни актове на Република Латвия:

<https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme>

Президент на Република Латвия

<https://www.saeima.lv/en/legislative-process/constitution>

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?LATVIA&member=1

Правна информационна система на Литва:

<https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?LITHUANIA&member=1

Официален вестник на Великото Херцогство Люксембург

<https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/recueil/constitution/20200519>

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?LUXEMBOURG&member=1

https://e-justice.europa.eu/6/BG/national_legislation?LUXEMBOURG&member=1

Парламент на Малта

<https://parlament.mt/en/?tag=Constitution%20of%20Malta>

Единен информационен портал на Малта

<https://legislation.mt/eli/const/mlt>

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?MALTA&member=1

https://e-justice.europa.eu/6/BG/national_legislation?MALTA&member=1

Парламент на Република Полша

<https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Konstytucja_Rzeczypospolitej_Polskiej

Европейски портал за електронно правосъдие:

https://e-justice.europa.eu/6/BG/national_legislation?MALTA&member=1

https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?POLAND&member=1

https://e-justice.europa.eu/6/BG/national_legislation?POLAND&member=1

III. ОБЩАТА РАМКА НА ЗАЛЕГНАЛИТЕ В КОНСТИТУЦИИТЕ НА ДЧ МОДЕЛИ НА СЪДЕНАТА ВЛАСТ

1. Модел за описание на конституционните модели на съдебната власт

Описанието на конституционните/устройствените модели на съдебната власт в държавите членки на Европейския съюз е направено въз основа на модел, включващ следните компоненти:

- Кратка историческа справка за всяка от конституциите на ДЧ;
- Структура и съдържание конституцията на всяка ДЧ;
- Основни конституционни принципи;
- Място на съдебната власт в конституционната уредба;
- Общ модел на съдебната власт, залегнал в конституционните норми;
- Организация на съдилищата;
- Организация на прокуратурата;
- Организация на други органи на съдебната власт (следствие и др.);
- Организация на адвокатурата;
- Стаут и организация на висшите органи на съдебната власт;
- Административна организация на съдебната власт;
- Ресурси за осъществяване на съдебната власт;
- Конституционна юрисдикция.

Основен източник за извършване на прегледа са съответните конституционни текстове, регламентиращи съдебната власт изследваните държави от Европейския съюз, в случаите, в които е установена **липса на конституционна регулация** по отношение на важен елемент на предварителния модел на съдебната власт е направен и преглед на други източници, включително съответните закони, определящи обхвата, статутите и организацията в съдебната власт. В значителна част от изследваните държави прокуратурата не е част от съдебната власт, но поради спецификата на българската съдебна власт, информация за този тип институция, също е включена в прегледа.

Конституционното регулиране на съдебната власт в държавите членки на Европейския съюз се характеризира със значително разнообразие, обусловено от правната традиция, времето на приемане на съответния конституционен текст, както и степента на обществено развитие.

2. РЕПУБЛИКА АВСТРИЯ
[Republik Österreich]

Характеристики	 РЕПУБЛИКА АВСТРИЯ [Republik Österreich]
Наименование	Österreichische Bundesverfassung [Федерална конституция на Австрия] [StF: BGBl. Nr. 1/1930 (WV) idF BGBl. I Nr. 194/1999 (DFB), BGBl. I Nr. 102/2014 (NR: GP XXV IA 720/A AB 441 S. 53. BR: AB 9280 S. 837.)]
Източник	Конституции на Австрия [Verfassungen Österreichs]: http://www.verfassungen.at/index.htm Парламент: https://www.parlament.gv.at/PERK/VERF/ Прокуратура: https://www.generalprokuratur.gv.at/en/ Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?AUSTRIA&init=true&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52021SC0701
Кратка историческа справка	През 1918 г. с края на Първата световна война Австро-Унгарската империя се разпада на няколко независими държави, сред които и Първата австрийска република. Всички основни въпроси, свързани с устройството на държавата, демокрацията и съдилищата, са уредени във Федералния конституционен закон, съкратено – В-VG. В-VG е приета като конституция на новата Република Австрия през 1920 г., след дълги и трудни преговори и следователно се разглеждаше от страните като най-големия възможен компромис. В-VG претърпява голяма промяна през 1929 г. Дотогава почти цялата власт в държавата е съсредоточена в парламента. Сега ролята на федералния президент и федералното правителство е засилена. През 1933 г. Конституционният съд е изключен и В-VG е ефективно суспендиран. Когато Република Австрия е възстановена през 1945 г., не е приета нова конституция – възстановена е В-VG във версията на промените от 1929 г., съзнателно свързано с демократичната република преди 1933 г. Държавният договор от 1955 г., с който Австрия отново става независима държава, също съдържа много важни разпоредби, които са част от федералната конституция. Това не само потвърждава отхвърлянето на националсоциализма. Държавният договор също така съдържа ясен ангажимент към съвременната демокрация, правата на човека и правата на етническите групи. Това са важни допълнения към техническия федерален конституционен закон.
Структура конституцията	Глава първа: Общи разпоредби. Европейски общи разпоредби Глава втора: Федерална законодателна власт Глава трета: Изпълнение на федералната конституция А. Администрация Б. Юрисдикция на Съда Глава четвърта: Законодателство и прилагане на ниво провинция Глава пета: Самоуправление Глава шеста: Публични финанси и финансов контрол

Характеристики	 РЕПУБЛИКА АВСТРИЯ [Republik Österreich]
	<p>Глава седма: Конституционни и административни гаранции</p> <p>Глава осма: Съвет на омбудсмана</p> <p>Глава девета: Заключителни разпоредби</p>
Основни конституционни принципи	<p>Конституционното право установява:</p> <ul style="list-style-type: none"> – законодателната процедура, – статута на най-висшестоящите органи в държавата, – отношенията между федералното правителство и провинциите по отношение на законодателния процес и прилагането на закона, – контрола върху действията на държавата от страна на Съдилищата на публичното право. <p>Ръководни принципи (Grundprinzipien) на Конституцията на Австрия са най-важните разпоредби на правната система на държавата:</p> <ul style="list-style-type: none"> – демократичният принцип, – принципът на разделение на властите, – принципът на върховенството на закона, – републиканският принцип, – федералният принцип, както и – либералният принцип. <p>В своята цялост тези ръководни принципи формират фундаменталния конституционен ред (verfassungsrechtliche Grundordnung).</p>
Съдебната власт в конституционната уредба	<p>Заедно със законодателната и изпълнителната власт съдебната власт е третият стълб на правовата държава. Австрийската федерална конституция предвижда, че обикновените съдилища упражняват компетентността си на федерално равнище (чл. 82 от B-VG).</p>
Общ модел на съдебната власт	<p>Австрийската правосъдна система включва — освен Федералното министерство на правосъдието — обикновените съдилища, прокуратурите, местата за лишаване от свобода (места за задържане на подсъдими и места за изпълнение на наказания лишаване от свобода) и пробационните служби, повечето от които са частни.</p>
Съдилищата	<p>Организацията и компетентността на Съда се определят от федералния закон (чл. 83 от B-VG).</p> <p>Хората трябва да участват в съдебната власт. В случай на престъпления, застрашени от тежки наказания, които законът трябва да определи, както и всички политически престъпления и простъпки, съдебните заседатели решават вината на обвиняемия.) В наказателни производства за други престъпни деяния, непрофесионалните съдии участват в произнасянето, ако наказанието, което трябва да бъде наложено, надвишава нивото, определено от закона (чл. 91).</p> <p>Съдиите се назначават по предложение на федералното правителство от федералния президент или с негово разрешение, от компетентния федерален министър; Федералното правителство или федералният министър получава предложения за назначаване от камари (съдебни), компетентни съгласно федералния закон. Предложението за назначаване, което трябва да бъде представено на компетентния федерален министър и да бъде предадено от него на федералното правителство, трябва да включва най-малко три имена, но ако има повече от едно вакантно място за попълване на поне два пъти повече имена, отколкото има съдии, които трябва да бъдат назначени. (чл.86)</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА АВСТРИЯ [Republik Österreich]
	<p>Съдиите са независими при изпълнение на съдебната си длъжност (чл. 87, ал.1).</p> <p>Висшият орган по граждански и наказателни дела е Върховният съд.</p> <p>Обикновените съдилища (ordentliche Gerichte) са държавни институции, които се произнасят по гражданскоправни искове и наказателни обвинения в рамките на официална процедура. Те са създадени по силата на закона и в тях работят независими и безпристрастни съдии, които не могат да бъдат отстранени от служба или преместени и които се подчиняват единствено на закона.</p> <p>Освен обикновените съдилища в Австрия съществуват Конституционен съд (Verfassungsgerichtshof), Върховен административен съд (Verwaltungsgerichtshof), а от 1 януари 2014 г. — и административни съдилища (Verwaltungsgerichte). На федерално равнище има Федерален административен съд (Bundesverwaltungsgericht) и Федерален финансов съд (Bundesfinanzgericht), чиито седалища са във Виена, но те заседават и в други градове. Във всяка провинция има окръжен административен съд (Landesverwaltungsgericht). Административните съдилища не влизат в сферата на отговорност на Министерството на правосъдието.</p>
Прокуратурата	<p>Прокурорите са органи на обикновената съдебна власт. Те изпълняват функции по разследване и наказателно преследване в производства, свързани с действия, застрашени от съдебно наказание. По-подробните разпоредби относно тяхното обвързване с инструкциите на техните началници се правят от федералния закон. (чл. 90а).</p>
други органи (следствие и др.)	<p><i>не са обект на конституционна уредба</i></p>
Адвокатурата	<p>Австрийската федерална конституция предвижда по отношение на адвокатите законодателните изисквания да са федерални, включително установяването на дисциплинарен статут на адвокатите и стажант-адвокатите.</p>
Висш/и орган/и на съдебната власт	<p><i>не е обект на конституционна уредба</i></p>
Административна организация на съдебната власт	<p>Поддръжката на правосъдието е федерален въпрос. Има ясно разграничаване между съда и администрацията.</p> <p>Съдебната власт е отделна от администрацията във всички инстанции (чл. 94)</p> <p>Федералният министър на правосъдието ръководи управлението на правосъдната система; на него е подведомствено Федералното министерство на правосъдието, което е един от висшите административни органи на федералната държава. Федералният министър е член на федералното правителство и отговоря за политическото ръководство и координация и за цялостния надзор на всички съответни органи и отдели.</p>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<p>Задължение на федералното правителство</p>
Конституционна юрисдикция	<p>В Австрия действа Конституционен съд, който се произнася по имуществени искове срещу Федерацията, провинциите, общините и</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА АВСТРИЯ [Republik Österreich]
	<p>общинските сдружения, които не могат да бъдат уредени с обикновен съдебен процес, нито ликвидирани с решение на административен орган; по спорове за компетентност между федералното правителство и провинциите; между провинциите и общините. КС се произнася по законосъобразност на процедурите и решенията на Националния съвет; КС се произнася за неконституционност на:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Законите; <ul style="list-style-type: none"> ○ По искане на съда; ○ служебно, ако е трябвало да приложи закона по висящо пред него дело; ○ по молба на лице, което твърди, че са нарушени правата му пряко поради противоконституционност, ако наредбата е влязла в сила без да е постановено съдебно решение или постановено определение за това лице; ○ по искане на лице, което като страна по дело, решено от обикновен съд в първа инстанция, твърди, че правата му са нарушени поради прилагането на противоконституционен закон, по повод жалба срещу това решение; – прилагането от провинция/те на федерален закон; – прилагането на провинциално законодателство от федералното правителство.
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0701</p> <p>Австрийската правосъдна система има два отделни клона.</p> <p>Системата от съдилища с обща компетентност се състои от 115 районни съдилища, 20 окръжни съдилища, четири висши окръжни съдилища и Върховния съд.</p> <p>От 2014 г. насам Австрия има и отделна система за административно правосъдие, състояща се от единадесет първоинстанционни административни съдилища (девет окръжни административни съдилища, един федерален административен съд и финансовия съд) и Върховния административен съд¹.</p> <p>Конституционният съд осигурява конституционен контрол на федералните и регионалните закони.</p> <p>Назначенията в съдебната система се извършват от изпълнителната власт въз основа на незадължителни предложения, представени от колегии по персонала, състоящи се от съдии² или от общите събрания на съдилищата, които изготвят списъци от по трима кандидати за всяка длъжност, класирани в низходящ ред³.</p>

¹ Няколко районни и окръжни съдилища са със специализирана компетентност. Тази структура невинаги съответства на апелативните инстанции. Вж. СЕРЕЈ (2020), Study on the functioning of judicial systems in the EU Member States.

² Колегии по персонала има в окръжните и във висшите окръжни съдилища, във Върховния съд и в административните съдилища, като тези колегии отговарят също така за предложенията, отнасящи се до нисшестоящите съдилища. Колегиите по персонала са съставени от председател, заместник-председател и трима до петима членове на съда, които се избират от техните колеги. Член 87, параграфи 2 и 3 от Конституцията и членове 25—49 от Закона за професионалната дейност на съдиите и прокуратурата.

³ Преди да станат редови съдии, кандидатите трябва да кандидатстват за длъжността „стажант-съдия“ и да завършат период на стажуване (обикновено четири години). Стажант-съдиите се назначават от изпълнителната власт по препоръка на председателя на висшестоящ окръжен съд. След завършването на стажа те могат да кандидатстват за свободни места в съответствие гореописаната процедура. Членове 1—24 от Закона за професионалната дейност на съдиите и прокуратурата.

Характеристики	 РЕПУБЛИКА АВСТРИЯ [Republik Österreich]
	<p>Прокуратурата е съдебен орган с йерархична структура под надзора на министъра на правосъдието, който може да издава както общи указания, така и указания по отделни дела⁴.</p> <p>Австрия участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Адвокатите са вписани в една от деветте местни адвокатски колегии — публичноправни субекти и автономни самоуправляващи се органи към Федералната адвокатска колегия⁵.</p>

⁴ Членове 8, 8а и 29—31 от Закона за прокуратурата.

⁵ Глави III и V от Кодекса на адвокатурата.

3. КРАЛСТВО БЕЛГИЯ
[Koninkrijk België]

Характеристики	 КРАЛСТВО БЕЛГИЯ [Koninkrijk België]
Наименование	Le Constitution Belge (De Belgische Grondwet, Die Verfassung Belgiens) [Конституция на Белгия]
Източник	Парламента: https://www.senate.be/doc/const_fr.html Офис на прокурора: https://www.om-mp.be/nl Европейски портал за електронно правосъдие: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&table_name=loi&cn=1994021730 ; https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?BELGIUM&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52021SC0702
Кратка историческа справка	Конституцията на Белгия датира от 1831, откогато Белгия е парламентарна монархия, която прилага принципите на министерската отговорност за правителствената политика и Trias Politica. (разделение на властите). Конституцията установява Белгия като централизирана, единна държава. Въпреки това, от 1970 г. насам, чрез последователни държавни реформи, Белгия постепенно еволюира във федерална държава, с все по-самостоятелни провинции. Последната, но не по важност, промяна, ратифицирана през 1993 г. Една от най-важните промени е въвеждането на Арбитражния съд, чиито компетенции са разширени със специален закон от 2003 г., за да се включи дял II (членове 8 до 32), и членове 170, 172 и 191 от Конституцията. Съдът се разви в конституционен съд; през май 2007 г. официално е препроектиран Конституционен съд. Този съд има пълномощията да провери дали закон или указ е в съответствие с дял II и членове 170, 172 и 191.
Структура конституцията	Част I: Федерална Белгия, нейните съставни части и територии Част Iбис: Цели на общата политика на Федерална Белгия, на общностите и на регионите Част II: Белгийците и техните права Част III: Властите Глава I: Федерални камари Глава II: Федерална законодателна власт Глава III: Кралят и Федералното правителство Глава IV: Общности и Региони <u>Глава V: Конституционен съд, предотвратяване и решаване на спорове</u> <u>Глава VI: Съдебна власт</u> <u>Глава VII: Държавен съвет и административни юрисдикции</u> Глава VIII: Провинциални и общински институции Част IV: Международни отношения Част V: Финанси

Характеристики	 КРАЛСТВО БЕЛГИЯ [Koninkrijk België]
	<p>Част VI: Въоръжени сили</p> <p>Част VII: Общи разпоредби</p> <p>Част VIII: Промяна на Конституцията</p> <p>Част IX: Влизане във сила и преходни разпоредби</p>
Основни конституционни принципи	<p>Наред с другите две власти — законодателната и изпълнителната, — Конституцията е въвежда и съдебна власт, която се упражнява от съдилищата. По този начин съдилищата са обединени в една независима власт паралелно с другите власти, предвидени в Конституцията.</p> <p>Всички власти произтичат от нацията. Те се упражняват по начина, установен в Конституцията (чл.33).</p> <p>Федералните власти притежават компетентност в материята, която им е предоставена формално от Конституцията и законите, приети по силата на Конституцията.</p> <p>Федералната законодателна власт се упражнява колективно от Краля, Камарата на представителите и Сената.</p> <p>Федералната изпълнителна власт, както е регламентирана от Конституцията, принадлежи на Краля.</p>
Съдебната власт в конституционната уредба	<p>Съдебната власт се упражнява от юрисдикциите при спазване на конституционните и законовите разпоредби. Тя има за задача да правораздава. Следователно тя прилага правото — постановява решения по гражданскоправните спорове и прилага наказателно-правните разпоредби спрямо лицата, извършили престъпление.</p> <p>Съдебната власт се упражнява от съдилищата и трибуналите. Съдебните решения се изпълняват в името на Краля.</p>
Общ модел на съдебната власт	<p>Съдилищата и юрисдикциите, натоварени с решаването на спорове, могат да се създават единствено по силата на закон. Съгласно член 146 от Конституцията не могат да се създават извънредни комисии и съдилища, независимо под какво название.</p> <p>Създава се жури от съдебни заседатели за всички наказателни дела, както и за политически и свързани с печата престъпления с изключение на престъпленията, свързани с печата, които са мотивирани от расизъм и ксенофобия.(чл.150, последна редакция 1999 г.)</p>
Съдилищата	<p>В цяла Белгия съществува един Касационен съд. Този съд не решава делата по същество (чл.147). Касационният съд се произнася и при конфликти за подведомственост по начина, определен от закона.</p> <p>Съдиите са независими при упражняването на техните правосъдни компетентности. (чл.151, § 1)</p> <p>Съгласно параграф 4 от същата разпоредба мировите съдии, съдиите в първоинстанционните съдилища, съветниците в по-горните съдилища и в Касационния съд се назначават от краля при условията и реда, предвидени в закона.</p> <p>Съдиите се назначават за цял живот. Те се пенсионира на възраст, определена в закона, и получават предвидената в закона пенсия. Никой съдия не може да бъде лишен от длъжността си, нито да бъде отстранен, освен ако това бъде направено със съдебно решение. Преместването на</p>

Характеристики	 КРАЛСТВО БЕЛГИЯ [Koninkrijk België]
	<p>съдия на друго работно място може да се извърши само чрез ново назначение и със съгласието на самия съдия (чл. 152).</p> <p>Възнагражденията на работещите в системата на съдилищата се определят със закон (чл.154). Съдиите не могат да приемат да заемат предлагани от правителството длъжности на трудов договор, освен ако ги изпълняват безвъзмездно и длъжността не води до несъвместимост, предвидена в закона (чл.155).</p> <p>В Белгия има пет апелативни съдилища (чл.156):</p> <ul style="list-style-type: none"> – в Брюксел, с юрисдикция над провинциите фламандски Брабант, валонски Брабант и двуезичния регион на Столицата-Брюксел; – в Ghent, с юрисдикция на провинциите Западна Фландрия и Източна Фландрия; – в Антверпен, с юрисдикция над провинциите Antwerp и Limburg; – този на Лиеж, с юрисдикция на провинциите Liege, Namur и Luxembourg; – в Mons, с юрисдикция над провинция Hainaut.
Прокуратурата	<p>Към съдилищата. Прокурорът е независим при извършване на независими разследвания и преследвания без да накърнява правото на компетентния министър да нарежда разследвания и да предписва задължителни директиви по отношение на наказателната политика, включително политиката на разследване и преследване. (чл.151, § 1)</p> <p>Кралят назначава и освобождава от длъжност прокурорите към различните видове съдилища (чл. 153).</p>
други органи (следствие и др.)	<p>За цяла Белгия има Държавен съвет, чийто състав, правомощия и функциониране се определят със закон. Законът обаче може да припише на краля правомощието да регулира процедурата в съответствие с принципите, които той определя. Държавният съвет се произнася като административна юрисдикция и дава становища в случаите, определени от закона.(чл. 160, Глава VII Съвет на държавни и административни съдилища)</p>
Адвокатурата	<p><i>не е обект на конституционна уредба</i></p>
Висши органи на съдебната власт	<p>За цяла Белгия съществува един Висш съвет на правосъдието. При упражняване на своите правомощия Висшият съвет уважава независимостта на съдиите и прокурорите (чл.151,§2, L 1998-11-20/30, art. 1, 009; En vigueur: 24-11-1998).</p> <p>Висшият съвет на правосъдието се състои от фламандско –говорещ колеж и от френско-говорещ колеж. Всеки колеж е съставен от равен брой членове и образуван с равно представителство, от една страна, на съдии и прокурори, избрани пряко от техните колеги при условията, определени от закона и от друга страна, от други членове назначени от Сената чрез мнозинство от две трети от подадените гласове при условията, установени от закона.</p> <p>Във всеки колеж съществува комитети по назначаване, разследващ и правен комитети, които се образуват с равно представителство в съответствие с разпоредбите за независимост на съдиите и прокурорите.</p> <p>Законът установява състава на Висшия съвет на правосъдието, на неговите колежи и комитети, както и условията и начина, при които те упражняват функциите си.</p>

<p>Характеристики</p>	<p> КРАЛСТВО БЕЛГИЯ [Koninkrijk België]</p>
	<p>Висшият съвет на правосъдието упражнява своите правомощия в следните области (чл.151, §2):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. издигане на кандидатурите през Краля за мировите съдии и всички съдии, включително и тези от Върховния съд, или при назначаване на прокурор в прокуратурата; 2. издигане на кандидатури за първи президент на Върховния съд, първите президенти на апелативните съдилища и президентите на нисшите съдилища, и за поста на главен прокурор; 3. достъпа до постове на съдия и прокурор; 4. обучението на съдиите и прокурорите; 5. подготовката на профилите за постове първи президент на Върховния съд, първите президенти на апелативните съдилища и президентите на нисшите съдилища, и за поста на главен прокурор; 6. предоставянето на съвет и предложения, които се отнасят до общата дейност и организация на съдебната власт; 7. общ надзор и насърчаване използването на средства за вътрешен контрол; 8. с изключение на всички дисциплинарни и наказателни компетентности: <ul style="list-style-type: none"> – получаване на оплаквания относно функционирането на съдебната власт; – извършване на разследване за функционирането на съдебната власт. <p>Правомощията, посочени в 1 до 4, се възлагат на компетентната комисия по номинации и назначаване, а правомощията, посочени в 5 до 8, се възлагат на консултативния комитет и на компетентно разследване. Законът определя случаите и начина, по който комисиите по номинациите и назначаването, от една страна, и съвещателната и анкетната, от друга страна, упражняват съвместно правомощията си. Този закон се приема с мнозинство на гласоподавателите във всяка езикова група във всяка от Камарите, при условие че мнозинството на членовете на всяка група се намират в заседание и гласове, които са подадени „за” в двете езикови групи, са най-малко две трети от подадените гласове. Той може да определя и други правомощия на този Съвет.</p>
<p>Административна организация на съдебната власт</p>	<p><i>не е обект на конституционна уредба</i></p>
<p>Ресурси за осъществяване на съдебната власт</p>	<p><i>не са обект на конституционна уредба</i></p>
<p>Конституционна юрисдикция</p>	<p>Съставът, компетентността и функционирането на Конституционния съд, се определят от закона.</p> <p>Този съд се произнася с решение относно:</p> <ul style="list-style-type: none"> – конфликтите, визирани в член 141(Законът установява процедурата, която се опитва да предотврати конфликти между закона, декрета и правилата, визирани в член 134, както и между самите декрети и между правилата, посочени в член 134.); – нарушенията чрез закон, декрет или правило по отношение на разделението по статус, равенството между мъжете и жените, отсъствието на дискриминация при упражняване на правата и

Характеристики	 КРАЛСТВО БЕЛГИЯ [Koninkrijk België]
	<p>свободите, гарантирането им за идеологическите и философски малцинства, свободата на образованието;</p> <p>– нарушението на закон, декрет или правило на членовете на Конституцията, които законът определя.</p> <p>Съдът може да призван от всеки орган, определен със закон, от всяко заинтересовано лице или от всеки съд.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0702</p> <p>Повечето компетенции, свързани с правосъдието, са федерални⁶. Независимостта на съдебната власт и прокуратурата е заложена в Конституцията⁷.</p> <p>Правосъдната система се състои от 13 първоинстанционни съдилища с обща компетентност⁸, няколко специализирани първоинстанционни съдилища⁹, 5 апелативни съдилища и Върховен съд.</p> <p>Съдебният състав на Държавния съвет¹⁰ изпълнява функцията на най-висша административна инстанция. Временен наказателен съд разглежда най-тежките наказателни дела¹¹.</p> <p>Конституционният съд е компетентен да извършва проверки за конституционността на законите.</p> <p>Независимият Висш съвет по правосъдие¹² е натоварен със задачата да набира служители в съдебните органи и с насърчаването на качеството на правораздаването чрез механизми за контрол, като например одити, както и чрез предоставяне на съвети на правителството и на парламента по въпроси, отнасящи се до правосъдието както при поискване, така и по собствена инициатива.</p> <p>Кандидатите за съдии се избират от Висшия съвет и се назначават пожизнено от правителството¹³ по предложение на министъра на правосъдието¹⁴. Колегията на съдилищата и трибуналите, която се състои от председателите на правораздавателните органи, избрани от техните колеги, отговаря за цялостното функциониране на правораздавателните органи. Белгия участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Фламандската адвокатска колегия и Френскоезичната и немскоезична адвокатска колегия представляват юристи от различни части на държавата.</p>

⁶ Съществуват няколко специализирани фламандски административни съдилища.

⁷ Член 151 от Конституцията.

⁸ Тези съдилища разглеждат и дела за обжалване на решения на мировите съдии и на полицейските съдилища.

⁹ Включително 162 мирови, 15 полицейски, 9 търговски, 9 трудови и 5 административни съдилища.

¹⁰ Държавният съвет има и консултативен състав, който издава становища относно законопроекти и проекти за други нормативни актове.

¹¹ Състои се от трима съдии и жури от дванадесет граждани (съдебни заседатели).

¹² Висшият съвет по правосъдие се състои от 22-ма членове от съдебната власт, 8 адвокати, 6 професори и 8 членове от гражданското общество. Половината от членовете му са френскоговорящи, а другата половина — говорещи нидерландски език.

¹³ Официално от краля.

¹⁴ Органът на изпълнителната власт може да откаже да назначи кандидата, предложен от Висшия съвет по правосъдие, само на безспорни основания (например нередност или незаконосъобразност) и не може да реши да назначи различен кандидат. Вместо това органът на изпълнителната власт трябва да върне преписката по назначаване на Висшия съвет и да поиска ново предложение. Решението на органа на изпълнителната власт да не назначи даден кандидат за съдия може да бъде оспорено пред Държавния съвет. В контекста на подобен правен иск може да се повдигне също въпросът за неправомерността на предложението на Висшия съвет.

4. РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Характеристики	 РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Наименование	Конституция на Република България
Източник	<p>Държавен вестник бр. 56 от 13 юли 1991 г.</p> <p>Промени: ДВ, бр. 85 от 26.09.2003 г., ДВ, бр. 18 от 25.02.2005 г., ДВ, бр. 27 от 31.03.2006 г.; Решение № 7 на КС на РБ от 13.09.2006 г. – ДВ, бр. 78 от 26.09.2006 г.; ДВ, бр. 12 от 6.02.2007 г., бр. 100 от 18.12.2015 г.</p> <p>Парламент: https://www.parliament.bg/bg/15</p> <p>Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?BULGARIA&member=1</p> <p>Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.</p> <p>https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52021SC0703</p>
Кратка историческа справка	<i>вж. докладът по дейност 1</i>
Структура конституцията	<p>Глава първа ОСНОВНИ НАЧАЛА</p> <p>Глава втора ОСНОВНИ ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ГРАЖДАНИТЕ</p> <p>Глава трета НАРОДНО СЪБРАНИЕ</p> <p>Глава четвърта ПРЕЗИДЕНТ НА РЕПУБЛИКАТА</p> <p>Глава пета МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ</p> <p><u>Глава шеста СЪДЕБНА ВЛАСТ</u></p> <p>Глава седма МЕСТНО САМОУПРАВЛЕНИЕ И МЕСТНА АДМИНИСТРАЦИЯ</p> <p><u>Глава осма КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД</u></p> <p>Глава девета ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА КОНСТИТУЦИЯТА. ПРИЕМАНЕ НА НОВА КОНСТИТУЦИЯ</p> <p>Глава десета ГЕРБ, ПЕЧАТ, ЗНАМЕ, ХИМН, СТОЛИЦА</p> <p>ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ</p>
Основни конституционни принципи	<p>Конституцията от юли 1991 г. постановява, че България е република с парламентарно управление и е демократична, социална и правова държава. Утвърдени са и принципите на разделение на властите, правата и свободите на гражданите, върховенството на Конституцията.</p> <p>Утвърждава се правовата държава и това е видно от заложения в Конституцията баланс на ценности и принципи – наред с правовата държава (по чл. 4, ал. 1 КРБ), конституционният законодател постулира принципа на разделение на властите (чл. 8 КРБ), принципа на независимост на съдебната власт (чл. 117, ал. 2 КРБ), върховния принцип правата на личността (Преамбюл) и принципа на неотменимост на основните права (чл. 57, ал. 1 КРБ).</p>
Съдебната власт в конституционната уредба	Съдебната власт е независима. При осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона.
Общ модел на съдебната власт	Съдебната власт е независима. При осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона. Към съдебната власт принадлежат като конституционно установени органи – ВСС и инспекторатът към него

Характеристики	 РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Съдилищата	<p>Правораздаването се осъществява от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища. Със закон могат да се създават и специализирани съдилища.</p> <p>Върховният касационен съд осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища.</p> <p>Върховният административен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите в административното правораздаване. Върховният административен съд се произнася по спорове за законността на актовете на Министерския съвет и на министрите, както и на други актове, посочени в закона.</p> <p>Съдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес.</p> <p>Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране. Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.</p> <p>Съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми след навършване на петгодишен стаж на длъжността, която заемат. Те се освобождават от длъжност само при пенсиониране, подаване на оставка, при влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление, както и при трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година.</p>
Прокуратурата	<p>Структурата на прокуратурата е в съответствие с тази на съдилищата. Главният прокурор осъществява надзор за законност и методическо ръководство върху дейността на всички прокурори.</p>
други органи (следствие и др.)	<p>Следствените органи са в системата на съдебната власт. Те осъществяват предварителното производство по наказателни дела</p>
Адвокатурата	<p>Адвокатурата е свободна, независима и самоуправляваща се. Тя подпомага гражданите и юридическите лица при защитата на техните права и законни интереси. Организацията и редът на дейността на адвокатурата се уреждат със закон.</p>
Висши органи на съдебната власт	<p>Висшият съдебен съвет осъществява правомощията си чрез пленум, съдийска и прокурорска колегия. Пленумът се състои от всички членове на Висшия съдебен съвет. Пленумът на Висшия съдебен съвет:</p> <ul style="list-style-type: none"> – приема проекта на бюджета на съдебната власт; – приема решение за прекратяване на мандата на избран член на Висшия съдебен съвет; – организира квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите; – решава общи за съдебната власт организационни въпроси; – изслушва и приема годишните доклади на Върховния касационен съд, на Върховния административен съд и на главния прокурор, за прилагането на закона и за дейността на съдилищата, прокуратурата и разследващите органи преди внасянето им в НС;

Характеристики	 РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
	<ul style="list-style-type: none"> – управлява недвижимите имоти на съдебната власт; – прави предложение до президента на републиката за назначаване и освобождаване на председателя на Върховния касационен съд, председателя на Върховния административен съд и главния прокурор; – осъществява и други правомощия, определени със закон. <p>Към Висшия съдебен съвет се създава Инспекторат, който се състои от главен инспектор и десет инспектори.</p> <p>Главният инспектор се избира от Народното събрание с мнозинство две трети от народните представители за срок от пет години.</p> <p>Инспекторите се избират от Народното събрание за срок от четири години.</p> <p>Бюджетът на Инспектората се приема от Народното събрание в рамките на бюджета на съдебната власт.</p>
Административна организация на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	Съдебната власт има самостоятелен бюджет. Висшият съдебен съвет управлява недвижимите имоти на съдебната власт и осъществява и други правомощия, определени със закон.
Взаимодействие със законодателната власт	НС изслушва и приема годишните доклади на Върховния касационен съд, на Върховния административен съд и на главния прокурор, внесени от Висшия съдебен съвет, за прилагането на закона и за дейността на съдилищата, прокуратурата и разследващите органи; Народното събрание може да изслушва и приема и други доклади на главния прокурор за дейността на прокуратурата по прилагането на закона, противодействието на престъпността и реализирането на наказателната политика;
Взаимодействие с изпълнителната власт	Съдилищата осъществяват контрол за законност на актове и действия на административните органи.
Конституционна юрисдикция	Българският Конституционен съд гарантира необратимостта на демократичните процеси в България, чието осъществяване Конституцията цели. Този съд не е част от съдебната система, а е независим орган, който черпи правомощия пряко от Конституцията и действа по силата на специален закон.
Бележки/мотиви	Документ 52020SC0301 Съдебната система на Република България ¹⁵ включва общо 182 общи и специализирани съдилища. По принцип общите съдилища разглеждат дела на три инстанции, като системата на тези съдилища обхваща 113 районни съдилища, 28 окръжни съдилища и апелативни съдилища. Специализираните съдилища включват също военни, наказателни и административни съдилища. Върховният касационен съд е съдът от последна инстанция по дела, разглеждани от общи, военни и специализирани наказателни съдилища, а по административните дела

¹⁵ За описание на структурата на съдебната система, вж. напр. Европейската комисия за ефикасност на правосъдието (CEPEJ) (2020), Study on the functioning of the judicial systems in the EU Member States.

Характеристики	 РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
	<p>съдът от последна инстанция е Върховният административен съд. Извън системата на общите съдилища Върховният касационен съд и Върховният административен съд са съдилищата от последна инстанция. Съдебната власт включва и прокуратурата, а Конституционният съд на Република България не е част от нея¹⁶.</p> <p>Прокуратурата има единна структура и се оглавява от главния прокурор. По-голямата част от следователите са полицейски служители, които са под организационното и административно ръководство на прокурорите; по-малък брой от следователите имат статут на магистрати и работят в Националната следствена служба или в следствените отдели, които са част от окръжните прокуратури. От процесуална гледна точка всички те са под надзора на прокурорите. Процесуалният надзор означава, че всяко решение на следовател може да бъде отменено от наблюдаващ прокурор. Наблюдаващият прокурор на свой ред подлежи на надзор от по-висшестоящ прокурор в йерархията и така до нивото на главния прокурор.</p> <p>Висшият съдебен съвет е най-висшият административен орган на съдебната власт в България. Той е отговорен за управлението на съдебната система и гарантирането на нейната независимост.</p> <p>Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, преместват и освобождават от съответната колегия (съдийска или прокурорска) на Висшия съдебен съвет¹⁷. Висшият адвокатски съвет е независим и самоуправляващ се орган, създаден със закон¹⁸.</p>

¹⁶ Конституционният съд не е включен в глава 6 „Съдебна власт“ от Конституцията. За него е създадена специална глава 8. Освен това в дело № 18/93 г. на Конституционния съд се посочва, че той е извън съдебната власт.

¹⁷ В съответствие с Конституцията и Закона за съдебната власт (ЗСВ).

¹⁸ Член 134, алинеи 1 и 2 от Конституцията.

5. ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ
[Bundesrepublik Deutschland]

Характеристики	 ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ [Bundesrepublik Deutschland]
Наименование	Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland [Основен закон за Федерална република Германия]
Източник	Федерално министерство на правосъдието: http://www.gesetze-im-internet.de/gg/index.html https://www.bmi.bund.de/DE/themen/verfassung/staatliche-ordnung/unsere-verfassung/unsere-verfassung-artikel.html Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?GERMANY&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0706
Кратка историческа справка	Основният закон на Федерална република Германия представлява конституцията на Германия. С него се определя основата на правовата и политическата система в страната. На 1 юли 1948 г. военните губернатори на британските, френските и американските окупационни зони възлагат на министър-председателите на западногерманските държави да изготвят конституция. Приет е на 23 май 1949 г., малко преди държавата да бъде разделена на Западна и Източна Германия. Много части от конституцията се различават от основния закон на Ваймарската република. Конституционният съд на Германия защитава конституцията. Терминът „конституция“ е умишлено избегнат: основният закон нито беше конституция за целия германски народ, нито имаше пълен суверенитет в областта на неговото приложение. Това трябва да бъде преходно решение до общогерманска конституция. Този характер на временното решение е изразен също в преамбюла („за преходен период“) и в окончателния член 146: „Този основен закон губи своята валидност в деня, в който влиза в сила конституция, която е била свободно решена от германския хора.“ С завършването на националното единство на Германия на 3 октомври 1990 г. Основният закон става общогерманска конституция.
Структура конституцията	Преамбюл I. Основните права (чл. 1-19) II. Федералното правителство и провинциите (чл. 20-37) III. Бундестагът (чл. 38-49 отменен) IV. Федералният съвет (чл. 50-53) IVa. Съвместен комитет (чл. 53a) V. Федералният президент (чл. 54-61) VI. Федералното правителство (чл. 62-69) VII. Федерално законодателство (чл. 70-82) VIII. Изпълнението на федералните закони и федералната администрация (чл. 83-91d) IX. <u>Съдебната практика (чл. 92-104)</u> X. Финанси (чл. 104a-115)

Характеристики	 ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ [Bundesrepublik Deutschland]
	Ха. Защита (чл. 115а-115л) XI Преходни и заключителни разпоредби (чл. 116-146) Приложение EV
Основни конституционни принципи	Според Основния закон на Германия правителството на всяка федерална провинция трябва да се придържа към правилата за републиканско, демократично и социално управление, на основание на (Член 28) от Конституцията. Параграф 1, за човешкия живот, и параграф „20-те основни принципа“ са защитени от промяна. Направено е с цел да не се повтори нещо подобно на нацисткия период.
Съдебната власт в конституционната уредба	Основният закон оглавява йерархията на вътрешните правни норми. Той има по-висок ранг от всички други източници на вътрешното право и в качеството си на Конституция представлява основата на цялата правна система на Германия. Всяка законова разпоредба, приета в Германия, трябва да е съвместима с Основния закон както по форма, така и по съдържание. В тази връзка в член 20, параграф 3 от Основния закон се посочва, че законодателната власт е обвързана с конституционния ред, а изпълнителната и съдебната власт — със закона и правото . Освен това законодателната, изпълнителната и съдебната власт са обвързани с основните права, установени в членове 1—19 от Основния закон, които са пряко приложимо право (член 1, параграф 3). Върховенството на Основния закон се налага в крайна сметка от Федералния конституционен съд. Само Федералният конституционен съд може да обяви за недействителен парламентарен закон, ако той е противоконституционен.
Общ модел на съдебната власт	Съдебната власт е поверена на съдиите; тя се упражнява от Федералния конституционен съд, от федералните съдилища, предвидени в този основен закон, и от съдилищата на федералните държави.
Съдилищата	Поради федералното устройство на Германия, съдебната система също е структурирана на федерален принцип. Правораздаването се упражнява от федерални съдилища и от съдилищата на 16-те федерални провинции (Länder). Основното натоварване на правосъдната администрация е съсредоточено в провинциите. Съдебната власт е поверена на съдиите; тя се упражнява от Федералния конституционен съд, от федералните съдилища, предвидени в основния закон, и от съдилищата на федералните провинции. За областите на обикновена, административна, финансова, трудова и социална юрисдикция федералното правителство създава Федералния съд, Федералния административен съд, Федералния финансов съд, Федералния съд по труда и Федералния социален съд като висши съдилища т.е. съдебната система е разделена на пет независими специализирани клона или юрисдикции: <ul style="list-style-type: none"> – обикновена юрисдикция; – трудово-правна юрисдикция; – обща административна юрисдикция; – финансово-правна юрисдикция; – социално-правна юрисдикция.

Характеристики	 ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ [Bundesrepublik Deutschland]
	<p>В допълнение към тези специализирани юрисдикции, съществува и конституционна юрисдикция, която се състои от Федералния конституционен съд и конституционните съдилища на провинциите.</p> <p>Съдиите са независими и се подчиняват само на закона. Наетите на пълен работен ден и системно постоянни съдии могат против волята си само по силата на съдебно решение и само по причини и във формите, определени от законите, да се освобождават преди изтичане на мандата си или окончателно или временно отстранени от длъжността си, или на друга длъжност, или да бъдат пенсионирани. Законодателството може да определи възрастови граници, които, ако бъдат достигнати, ще пенсионира постоянните съдии. При промяна в състава на съдилищата или техните райони съдиите могат да бъдат преместени в друг съд или отстранени от длъжност, но само със запазване на пълната им заплата.</p> <p>Правният статут на федералните съдии се урежда със специален федерален закон.</p> <p>Правният статут на съдиите във федералните държави се урежда със специални държавни закони, освен когато основният закон предвижда друго.</p> <p>Провинциите могат да определят, че държавният министър на правосъдието взема решение за назначаването на съдии в провинцията заедно с комисия за подбор на съдии.</p> <p>Федералните провинции могат да направят разпоредба за регионалните съдии. Приложимото държавно конституционно право остава незасегнато. Федералният конституционен съд има право да се произнесе по обвинителен акт на съдия.</p>
Прокуратурата	<p>Прокуратурите в Германия са част от изпълнителната власт, като на федерално равнище има главен прокурор към Федералния съд. На равнището на федералните провинции всяка от тях има своя собствена прокуратура.</p>
други органи (следствие и др.)	<p>Федералният министър, отговарящ за съответната предметна област, взема решение за назначаването на съдиите от съдилища с определената в Конституцията юрисдикция, заедно с комисия за избор на съдии, която се състои от министрите на федералните провинции, отговарящи за съответната предметна област, и равен брой членове. избран от Бундестага.</p>
Адвокатурата	<p><i>не е обект на конституционна уредба</i></p>
Висши органи на съдебната власт	<p>За да се запази еднаквостта на съдебната практика, се образува общ сенат на съдилищата. Подробеностите се уреждат от федерален закон.</p>
Административна организация на съдебната власт	<p>Съдилищата на провинциите обикновено се административират от федералните правосъдни министерства. На федерално равнище федералният министър на правосъдието е отговорен за Федералния върховен съд, Федералния съд по административно-правни спорове и Федералния съд по финансово-правни спорове. Федералното министерство на труда и социалните въпроси е отговорно за Федералния съд по трудово-правни спорове и Федералния съд по социално-правни спорове. Отговорните министерства също така административират необходимите бюджетни ресурси. Единственото изключение е Федералният конституционен съд, който е получил организационна</p>

Характеристики	 ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ [Bundesrepublik Deutschland]
	автономия като независим конституционен орган. Той представя свой собствен бюджет за одобрение.
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	Отговорните министерства административат необходимите бюджетни ресурси
Конституционна юрисдикция	<p>Федералният конституционен съд решава:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. относно тълкуването на този основен закон в случай на спорове относно обхвата на правата и задълженията на върховен федерален орган или други страни, които имат собствени права от този основен закон или в процедурния правилник на върховен федерален орган; 2. в случай на различия в мненията или съмнения относно формалната и фактическа съвместимост на федералния или щатския закон с този основен закон или съвместимостта на щатския закон с друг федерален закон по искане на федералното правителство, правителство на щата или една четвърт от членове на Бундестага; 2а. в случай на различия в мненията относно това дали даден закон отговаря на изискванията на чл.72, ал.2, по искане на Федералния съвет, правителството на щата или представителния орган на държавата; 3. в случай на различия в мненията относно правата и задълженията на федералното правителство и федералните държави, по-специално при прилагането на федералния закон от федералните държави и при упражняването на федерален надзор; 4. в други публично-правни спорове между Конфедерацията и федералните държави, между различни държави или в рамките на една държава, освен ако не е налице друг правен процес; 4а. по конституционни жалби, които могат да бъдат повдигнати от всеки, който твърди, че едно от основните му права или някое от правата им, съдържащи се в чл. 20, ал. 4, 33, 38, 101, 103 и 104, е нарушено от публичен орган; 4б. по конституционни жалби от общини и общински сдружения поради нарушаване със закон правото на самоуправление по чл.28, но само в случаите на държавни закони, ако жалба не може да бъде подадена до държавния конституционен съд; 4в. по жалби от сдружения срещу непризнаването им като партия за изборите в Бундестага; 5. в останалите случаи, предвидени в този основен закон. <p>Федералният конституционен съд също така решава по искане на Бундесрата, правителството на щата или представителния орган на щата дали в случая на чл. 72, ал. 4 е налице изискването за федерален регламент по чл. 72, ал. вече не съществува или федерален закон в случаите на член 125а, ал. 2, клауза 1 вече не може да бъде приет. Определянето, че изискването вече не се прилага или федерален закон вече не може да бъде приет, замества федерален закон по член 72, параграф 4 или член 125а, параграф 2, клауза 2. Заявлението по клауза 1 е допустимо само ако законопроектът по член 72, параграф 4 или съгласно чл.125а ал.2 изречение 2 е отхвърлено в Бундестага или не е обсъдено и прието с резолюция в рамките на една година или ако съответен законопроект е бил отхвърлен в Бундесрата.</p>

Характеристики	 ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ [Bundesrepublik Deutschland]
	<p>Федералният конституционен съд действа и в случаите, възложени му по друг начин от федералния закон.</p> <p>Федералният закон урежда конституционния съд и реда му и определя в кои случаи решенията му имат сила на закон. За конституционни жалби той може да направи предпоставка предишното изчерпване на правната защита и да предвиди специална процедура за приемане.</p> <p>Федералният конституционен съд се състои от федерални съдии и други членове. Половината от членовете на Федералния конституционен съд се избират от Бундестага, а половината от Федералния съвет. Те не могат да принадлежат към Бундестага, Федералния съвет, федералното правителство или съответните органи на дадена провинция.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0706</p> <p>Съдебната система в Германия е структурирана на федерален принцип. Компетентността се упражнява от федералните съдилища и от съдилищата на шестнадесетте федерални провинции (Länder). Федералните провинции¹⁹ имат основната компетентност и поемат по-голямата част от натовареността в сферата на правораздаването.</p> <p>Съдебната система е разделена на обикновени съдилища (граждански и наказателни) и специализирани съдилища (административни, финансови, трудови и социални съдилища). Назначаването на съдии и прокурори, с изключение на федералните съдилища и главния прокурор във Федералния съд, е от компетентността на федералните провинции.</p> <p>Въпреки че процедурите за назначаване на федералните провинции се различават в своите детайли, всички те споделят общи основни елементи, по-специално принципа на назначаване по достойнства²⁰ и съдебния контрол върху процеса и решенията, свързани с назначенията. Във федералните съдилища съдиите се подбират от комисия за подбор на съдиите (Richterwahlausschuss) и се назначават от изпълнителната власт, като в този процес²¹ трябва да се проведат консултации със съветите на съдиите (Präsidentialräte) към съответните съдилища. Към момента има 638 районни съдилища, 115 областни съдилища и 24 висши областни съдилища, както и 51 административни съдилища и 15 висши административни съдилища в 16-те федерални провинции²².</p> <p>Федералните съдилища са пет: Федералният съд, Федералният административен съд, Федералният финансов съд, Федералният съд по трудовоправни спорове и Федералният съд по социалноправни спорове.</p>

¹⁹ Както е обяснено в Доклада относно върховенството на закона за 2020 г., независимостта на германската правосъдна система се осигурява от многобройни гаранции, които включват по-специално съдебен контрол върху назначенията, професионалните оценки, повишенията, дисциплинарни наказания и уволненията, и от редица елементи на съдебно самоуправление.

²⁰ Принципът на назначаване по достойнства (Leistungsprinzip) е залегнал в член 33, параграф 2 от Основния закон; главно въз основа на оценките от двата държавни изпита по право.

²¹ Комисията за подбор на съдиите (Richterwahlausschuss) се състои от равен брой компетентни министри от федералните провинции и членове, избрани от Федералния парламент. Вж. Закона за избор на съдиите (Richterwahlgesetz) и германския Закон за съдиите (Deutsches Richtergesetz), членове 54—55. Подобни комисии съществуват в някои федерални провинции, макар и не във всички от тях. Освен това процесът и решението за назначаване или неназначаване подлежи изцяло на съдебен контрол от административните съдилища.

²² Съществуват също така 18 финансови съдилища, 108 съдилища по трудовоправни спорове, 18 висши (областни) съдилища по трудовоправни спорове, 68 съдилища по социалноправни спорове и 14 висши (областни) съдилища по социалноправни спорове. Информация, предоставена от Германия за Доклада относно върховенството на закона за 2021 г.

Характеристики	 ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ [Bundesrepublik Deutschland]
	<p>Федералният конституционен съд и конституционните съдилища на федералните провинции осъществяват конституционен контрол.</p> <p>Прокуратурите в Германия са част от изпълнителната власт, като на федерално равнище има главен прокурор към Федералния съд. На равнището на федералните провинции всяка от тях има своя собствена прокуратура.</p> <p>Германия участва в Европейската прокуратура.</p> <p>В Германия²³ има 27 областни адвокатски колегии, които са организирани под шапката на Германската федерална адвокатска колегия.</p>

²³ Освен това съществува специална адвокатска колегия на адвокатите с права за явяване по граждански дела пред Федералния съд.

6. ГРЪЦКА РЕПУБЛИКА
[Ελληνική Δημοκρατία]

Характеристики	 ГРЪЦКА РЕПУБЛИКА [Ελληνική Δημοκρατία]
Наименование	Σύνταγμα Της Ελλάδας [Конституция на Гърция]
Източник	Парламент: https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagmatiki-Istoria/ https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/FEK%20211-A-24-12-2019%20NEO%20SYNTAGMA.pdf Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?GREECE&member=1; http://www.eispa.gr/opencms/opencms/epa_site_en/epa/index.html Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0709
Кратка историческа справка	<p>С началото на националноосвободителната борба от 1821 г. в Гърция се установяват първите местни режими: „Месинският сенат“, „Организацията на Пелопонеския сенат“, „Парламентът на Теталомагнезия“, „Организацията на Сената на западните Гърция“ и "Правното осигуряване на Източна Гърция" или "Организация на Върховния съд, Сенат на Източна Гърция". Тези режими, гласувани през първата година на революцията, през 1821 г., от местните провинциални събрания, насочени към временната административна и военна организация и предвиждат бъдещия състав на „Парламента на нацията“, на който законодателната власт ще и от които ще зависят местно установените "администрации", т.е. Сенатите на Пелопонес и Западна Гърция и Върховният съд на Източна Гърция.</p> <p>През април 1823 г. Конституцията на Епидавър е подложена на ревизия от Второто народно събрание, което се събира в Астрос. Новата конституция, която е проста ревизия на предишната, беше наречена „Закон на Епидавър“, беше по-технически изправена и установи леко превъзходство на законодателната над изпълнителната власт. Тя също така реформира изпълнителната власт и законотворческите права, подобри разпоредбите за гражданските права и направи изборното законодателство по-демократично. Най-важната от Конституциите на революцията е гласувана в Тройзина през май 1827 г. от Народното събрание, което вече е решило, че „законодателната власт трябва да бъде предадена само на един“. След това с резолюция тя избра Йоанис Каподистриас за „губернатор на Гърция“ за седем години и гласува „Политическата конституция на Гърция“, която остана в историята като най-либералната и демократична конституция на своето време.</p> <p>С възстановяването на демократичната легитимност през юли 1974 г., правителството на националното единство си поставя като първа цел консолидирането на републиката и частично възстановява Конституцията от 1952 г., с изключение на разпоредбите относно краля. Първите свободни парламентарни избори (ноември 17, 1974), както и референдума за формата на управление (8 декември 1974 г.) бяха последвани от Конституцията от 1975 г. Тази Конституция, макар и окончателно приета само от парламентарното мнозинство, постепенно</p>

Характеристики	 ГРЪЦКА РЕПУБЛИКА [Ελληνική Δημοκρατία]
	<p>събра по време на прилагането си възможно най-широка подкрепа от политическите сили на страната.</p> <p>Първата ревизия на Конституцията от 1975 г. (1986 г.)</p> <p>През март 1986 г., в съответствие с член 110 от Конституцията, бяха преработени единадесет члена и беше гласувано транспонирането на текста на Конституцията на народен език. С тази ревизия отговорностите на президента на републиката бяха значително намалени. Въпреки политическия и конституционен интензитет на този период, ревизираната Конституция от 1975/1986 г., въвеждаща чисто парламентарна система на управление, беше приложена по начин, който осигури парламентарна стабилност и гладък политически живот в страната. През пролетта на 2001 г. беше гласувана нова, много по-обширна ревизия на Конституцията, този път в атмосфера на общо съгласие. Трябва да се отбележи, че въпреки изменението на голям брой разпоредби на Конституцията, преразглеждането беше прието в по-голямата част от случаите от четири пети от всички депутати и следователно терминът „пълен преразглеждане по съгласие“ отразява политическата реалност. Ревизираната Конституция въведе нови граждански права (като защита на генетичната идентичност или защита на електронната обработка на данни), нови правила за прозрачност в политическия живот (финансиране на политически партии, разходи за избори, отношения между собствениците на медии) с държавата, и др.), на практика адаптира пречките, свързани с издигането в парламентарна длъжност и несъвместими със съдебната практика на Върховния специален съд, модернизира и реорганизира функциите на парламента, намалява ключовите независими органи, извършва мащабна реформа на съдебната система и укрепване на децентрализираната система на страната.</p> <p>Конституцията от 1975 г. беше ревизирана за трети път през 2008 г. в ограничен брой нейни разпоредби. Сред приетите разпоредби са премахването на професионалната несъвместимост, която беше въведена с ревизията от 2001 г., добавянето на островните и планинските райони на страната под грижите на общия законодател и администрацията, когато става въпрос за приемане на мерки за развитие, предвиждане на възможността на парламента да внася при определени условия предложения за изменение на отделни бюджетни редове, но и осигуряване на по-конкретна процедура относно наблюдението от страна на парламента върху изпълнението на бюджета.</p> <p>Настоящата Конституция се определя като Конституция с политическа и историческа легитимност, модерна и адаптирана към международното развитие и предоставяща пълна институционална рамка за Гърция през 21-ви век.</p> <p>През 2019 г. гръцкият парламент приема девет големи конституционни изменения от общо 49, предложени от всички партии по време на процедурата.</p> <p>С новите изменения законодателите вече няма да имат имунитет от наказателно преследване за престъпления и членовете на независимите власти ще бъдат избрани с мнозинство от три пети в конференцията на президентите (органът, натоварен с назначенията), вместо предишното изискване за мнозинство от четири пети.</p>

<p>Характеристики</p>	 <p>ГРЪЦКА РЕПУБЛИКА [Ελληνική Δημοκρατία]</p>
	<p>Освен това гражданите ще могат да внесат до две законодателни предложения за обсъждане в Парламента, при условие че съберат минимум 500 000 подписа. Тези законопроекта обаче няма да са свързани с въпроси на фискалната и външната политика или отбраната. Приет и е гарантиран минимален доход за семействата.</p>
<p>Структура конституцията</p>	<p>ЧАСТ ПЪРВА: ОСНОВНИ РАЗПОРЕДБИ РАЗДЕЛ I: ФОРМАТА НА ПРАВИТЕЛСТВОТО РАЗДЕЛ II: ОТНОШЕНИЯ НА ЦЪРКВАТА И ДЪРЖАВАТА ЧАСТ ВТОРА: ИНДИВИДУАЛНИ И СОЦИАЛНИ ПРАВА ЧАСТ ТРЕТА: ОРГАНИЗАЦИЯ И ФУНКЦИИ НА ДЪРЖАВАТА РАЗДЕЛ I: Държавно устройство РАЗДЕЛ II: Президентът на републиката РАЗДЕЛ III: Парламент РАЗДЕЛ IV: Правителството <u>РАЗДЕЛ V: Съдебна власт</u> РАЗДЕЛ VI: Администриране ЧАСТ ЧЕТВЪРТА: СПЕЦИАЛНИ, ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ И ПРЕХОДНИ РАЗПОРЕДБИ РАЗДЕЛ I: Специални разпоредби РАЗДЕЛ II: Ревизия на Конституцията РАЗДЕЛ III: Преходни разпоредби РАЗДЕЛ IV: Заключителна разпоредба</p>
<p>Основни конституционни принципи</p>	<p>Зачитането и защитата на ценността на човека представляват основните задължения на държавата.</p>
<p>Съдебната власт в конституционната уредба</p>	<p>Правосъдието в Гърция е една от трите функции на държавата. Съгласно принципа на разделение на властите съдебната власт е независима от законодателната и изпълнителната власт.</p>
<p>Общ модел на съдебната власт</p>	<p>Правосъдието се осъществява от съдилища, съставени от редовни съдии, които се ползват с функционална и лична независимост.</p> <p>При изпълнение на задълженията си съдиите се подчиняват само на Конституцията и законите; в никакъв случай те не са задължени да спазват разпоредбите, приети в нарушение на Конституцията.</p> <p>Редовните съдии се проверяват от съдии от по-висок ранг, както и от прокурора и от заместник-прокурора на Върховния граждански и наказателен съд; Прокурорите се проверяват от съдии от Върховния граждански и наказателен съд и прокурори от по-висок ранг, както е предвидено в закона.</p>
<p>Съдилищата</p>	<p>Съдилищата в Гърция са разделени на следните основни категории:</p> <ul style="list-style-type: none"> – административни съдилища (Dioikitika dikastiria) – Държавен съвет, административни апелативни съдилища, административни съдилища – граждански съдилища (Politika dikastiria) – Върховен съд (Areios Pagos), апелативен съд, първоинстанционни съдилища, районни съдилища

<p>Характеристики</p>	 <p>ГРЪЦКА РЕПУБЛИКА [Ελληνική Δημοκρατία]</p>
	<p>– наказателни съдилища (Poinika dikastiria) – Върховен съд, апелативни съдилища, магистратски съдилища, съдилища за простъпки.</p> <p>Правосъдието се осъществява от съдилища, съставени от редовни съдии, които се ползват с функционална и лична независимост. При изпълнение на задълженията си съдиите се подчиняват само на Конституцията и законите; в никакъв случай те не са задължени да спазват разпоредбите, приети в нарушение на Конституцията. (чл. 87)</p> <p>Магистратите се назначават с указ на президента в съответствие със закон, определящ квалификацията и реда за техния подбор и се назначават до живот. (чл. 88)</p>
<p>Прокуратурата</p>	<p>Прокуратурата е съдебна власт, независима от съдилищата и изпълнителната власт. Действа обединено и неразделно и има за мисия поддържането на легитимността, защитата на гражданите и опазването на правилата на обществения ред. По време на изпълнение на задълженията си и изразяване на мнение, действа като се подчинява само на закона и на съвестта си. Най-висш в йерархия е прокурорът на ВС и следва степенята на зам. прокурор на Върховния съд, на Апелативния съд и др. Конституцията предоставя на редовните съдии и прокурори, които се назначават до живот като съдебни служители, същите гаранции за независимост, както и на депутатите.</p>
<p>други органи (следствие и др.)</p>	<p><i>не са обект на конституционна уредба</i></p>
<p>Адвокатурата</p>	<p><i>не е обект на конституционна уредба</i></p>
<p>Висши органи на съдебната власт</p>	<p>Дисциплинарната власт върху съдебни функционери от и над ранг на член на ВГС или на заместник-прокурор на ВГС или в съответстващ им ранг се упражнява от Висш дисциплинарен съвет (чл.91), определени със закон. Дисциплинарни мерки се налагат от министъра на правосъдието.</p> <p>Висшият дисциплинарен съвет се състои от председателя на Върховния административен съд като председател и от двама заместник-председатели или съветници на Върховния административен съд, двама заместник-председатели или членове на Върховния граждански и наказателен съд, двама заместник-председатели или съветници на Сметната палата и двама преподаватели по право от юридическите факултети на университетите в страната, като членове. Членовете на Съвета се избират чрез жребий измежду тези, които имат най-малко три години стаж в съответния най-висок ранг съд или юридическо училище. Членове, принадлежащи към съда, поведението на един от съдиите, прокурорите или комисарите, които Съветът е призован да съди, се изключват. По дела, свързани с дисциплинарни действия срещу членове на Върховния административен съд, Висшият дисциплинарен съвет се председателства от председателя на Висшия граждански и наказателен съд.</p> <p>Дисциплинарната власт над всички останали съдебни служители се упражнява на първа и втора инстанция от съвети, съставени от редовни съдии, избрани чрез жребий, както е посочено в закона. Дисциплинарни мерки могат да бъдат инициирани и от министъра на правосъдието.</p>

Характеристики	 ГРЪЦКА РЕПУБЛИКА [Ελληνική Δημοκρατία]
Административна организация на съдебната власт	<p>Държавните служители на всички съдилища и прокуратури са постоянни. Те могат да бъдат уволнени само с решение на съда, произтичащо от наказателна присъда или решение на съдебен съвет поради тежко дисциплинарно нарушение, заболяване или увреждане или професионална некомпетентност, които се установяват по реда на закона.</p>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<p>Възнаграждението на съдебните функционери е съизмеримо с длъжността им. Въпросите относно ранга, възнагражденията и общия им статут се уреждат със специален устав.</p>
Конституционна юрисдикция	<p>Не съществува формален конституционен съд и всички гръцки съдилища имат компетентност за разглеждане на конституционността на законите (чл.93, пра 4). Създава се Специален висш съд, чиято юрисдикция включва разрешаване на спорове относно това дали съдържанието на закон устав, приет от парламента, противоречи на Конституцията, или относно тълкуването на разпоредбите на този устав, когато са постановени противоречиви решения от Върховния административен съд, Върховния граждански и наказателен съд или Сметната палата.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0709</p> <p>Съдебната система в Гърция се основава на разделение между обикновените граждански и наказателни съдилища и административните съдилища.</p> <p>Гражданските съдилища са организирани в 154 магистратски съдилища, 63 първоинстанционни съдилища, 19 апелативни съдилища и Върховния съд, който е касационен. Наказателните съдилища са организирани в 41 съдилища за по-леки престъпления, 63 първоинстанционни съдилища, 19 апелативни съдилища, смесени наказателни съдилища, съставени от професионални и непрофесионални съдии²⁴, и Върховния съд.</p> <p>Административните съдилища са организирани в 30 административни първоинстанционни съдилища, девет административни апелативни съдилища и Държавния съвет.</p> <p>Сметната палата има двойствена роля: функционира отчасти като съд и отчасти като административен орган, натоварен с одитиране на публичните сметки.</p> <p>Не съществува формален конституционен съд и всички гръцки съдилища имат компетентност за разглеждане на конституционността на законите²⁵.</p> <p>Съдиите и прокурорите формират общата група на „магистратите“ и по отношение на нея функционира система за набиране на служители, кариерно развитие, права и задължения, която е до голяма степен еднаква за всички. Гръцката система е съставена изключително от професионални съдии и прокурори²⁶. Те се назначават към граждански и наказателни юрисдикции или към административни съдилища.</p>

²⁴ Конституция на Гърция, член 97, параграф 1: „Делата по престъпленията и политическите престъпления се разглеждат от съдилища със смесено жури, съставено от съдии от правораздавателната система и съдебни заседатели, както е посочено в законодателството. Решенията на тези съдилища са предмет на правните средства за защита, определени в законодателството“.

²⁵ Конституция на Гърция, член 93, параграф 4: „Съдилищата са задължени да не прилагат закон, чието съдържание противоречи на Конституцията“.

²⁶ С изключение на непрофесионалните съдии, участващи в смесени съдилища.

Характеристики	 ГРЪЦКА РЕПУБЛИКА [Ελληνική Δημοκρατία]
	<p>Органите на прокуратурата са организирани в 63 прокурорски служби към първоинстанционните съдилища, 19 прокурорски служби към апелативните съдилища и главния прокурор във Върховния съд. Освен това през 2021 г. службите на прокурора за икономически и финансови престъпления и на прокурора за престъпления, свързани с корупция, бяха слети в един орган за съдебно преследване²⁷.</p> <p>Гърция участва в Европейската прокуратура.</p> <p>В Гърция има 63 адвокатски колегии, по една в седалището на всеки първоинстанционен съд.</p>

²⁷ Член 53 от Закон 4745/2020 (OJ A 214).

7. КРАЛСТВО ДАНИЯ
[Kongeriget Danmark]

Характеристики	 КРАЛСТВО ДАНИЯ [Kongeriget Danmark]
Наименование	Danmarks Riges Grundlov [Конституцията на Кралство Дания]
Източник	Парламент: https://www.retsinformation.dk/eli/lta/1953/169 Правителство: https://www.sa.dk/da/web-exhibition/danmarks-riges-grundlove/ Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?DENMARK&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0707
Кратка историческа справка	На 5 юни 1849 г. Дания получава първата си конституция. Конституцията от 1849 г. заменя конституцията на абсолютната монархия от 1665 г. Конституцията от 1953 г. е настоящата конституция на Дания. Тя е върховният закон на Дания. Първата конституция на Дания, Юнската конституция, е приета от Учредителното събрание на 5 юни 1849 г. С нея Дания става конституционна монархия с демократична форма на управление. Той заменя Закона на краля от 1665 г., който е конституцията на Дания при автократия, където властта на краля е легитимирана от Бог. С юнската конституция Дания официално получава тройно разделение на властите. Кралят (и неговото правителство) е изпълнителната власт. Риксдагът, който се състои от Landsting и Folketing, е законодателната власт, докато съдилищата, с несменяеми съдии, са съдебната власт. С конституцията 15% от населението на Дания получава право да гласува през 1849 г. В европейския контекст това е много широко, демократично право на глас. Конституцията е изменяна няколко пъти, не и в частта за съдебната власт.
Структура конституцията	Конституцията на Дания е структурирана в 11 глави без заглавия, като шестата от тях е посветена на съдебната власт.
Основни конституционни принципи	Принципът на разделение на властта в раздел 3 от Конституцията означава, че в зависимост от обстоятелствата трябва да се прилага голяма съдържаност по отношение на законодателство относно делата на отделни физически или юридически лица (конкретно или „единично“ законодателство). Причината за това е, наред с други неща, че решението за правното положение на лицата като цяло следва да се взема от администрацията или съдилищата въз основа на <u>общии правни правила</u> , определени от законодателя.
Съдебната власт в конституционната уредба	Законодателната власт се осъществява съвместно от краля и парламента. Изпълнителната власт е на краля. Съдебната власт се осъществява от съдилищата (§3).
Общ модел на съдебната власт	Съдебната власт включва и се осъществява от съдилищата (§3).
Съдилищата	В Конституцията е уреден само състава и правомощията на Съда по импийчмънт (Върховен съд). Упражняването на съдебната власт е уредено само със закон (Закон за администрирането на съда).

Характеристики	 КРАЛСТВО ДАНИЯ [Kongeriget Danmark]
	<p>Парламентът създава административни съдилища за дела срещу администрацията.</p> <p>Призванието на съдиите е само да спазват закона. Те не могат да бъдат уволнени без присъда, нито преместени против волята им извън случаите, в които се извършва реорганизация на съдилищата. Съдията, навършил 65 години обаче, може да бъде освободен от длъжност, но без загуба на доходи до момента, в който е трябвало да бъде освободен поради възраст.</p> <p>Съгласно европейския портал за електронно правосъдие датската съдебна система е съставена от:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Върховния съд – Двете висши съдилища – Морския и търговски съд – Поземления съд – 24 окръжни съдилища – Съдилищата на Фарьорските острови и Гренландия – Комисията по обжалване – Специалния съд по обвиненията и ревизиите – Съдебен съвет по назначенията на Дания и – Съдебната администрация на Дания. <p>В наказателното правосъдие миряните трябва да участват. Законът определя в кои случаи и под какви форми трябва да се осъществи това участие, включително в кои случаи трябва да участват журита.</p>
Прокуратурата	Прокуратурата е автономна институция, действаща под надзора на Министерство на правосъдието и ръководена от главен прокурор.
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висш/и орган/и на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Административна организация на съдебната власт	<p>Правосъдието е отделено от администрацията. Правилата в това отношение са установени със закон.</p> <p>Съдилищата се административират от Съдебната администрация на Дания, която е създадена като нова независима институция на 1 юли 1999 г. Този орган гарантира правилната и подходяща администрация на средствата, персонала, помещенията и ИТ на съдилищата и Комисията по обжалване.</p> <p>Съдебната администрация на Дания се оглавява от управителен съвет и директор. Съдебната администрация на Дания попада в рамките на правосъдното министерство, но министърът няма правомощия да дава нареждания и не може да променя решения, взети от Съдебната администрация на Дания.</p> <p>Управителният съвет е главният изпълнителен орган и поначало е отговорен за дейностите на Съдебната администрация на Дания. Директорът — който се назначава и може да бъде отзован от управителния съвет — е отговорен за ежедневното управление. Директорът не е задължен да притежава образователна степен по право. Законът за Съдебната администрация на Дания определя състава на управителния съвет на Съдебната администрация на Дания. Управителният съвет се състои от 11 членове, осем от които са съдебни</p>

Характеристики	 КРАЛСТВО ДАНИЯ [Kongeriget Danmark]
	представители, един е адвокат и двама притежават специални управленски и социални знания.
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	Съдилищата имат право да разглеждат всеки въпрос относно границите на компетентния орган.
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0707</p> <p>Правосъдната система на Дания се състои от 24 окръжни съдилища, две висши съдилища (апелативни съдилища) и Върховен съд, както и две специализирани съдилища²⁸.</p> <p>Независимата Национална администрация на съдилищата отговаря за управлението и развитието на съдилищата, което включва разпределение на бюджетите на съдилищата и управление на сградите и ИКТ системите.</p> <p>Независимият Съвет за назначенията в съдебната система²⁹ изготвя необвързващи предложения до Министерството на правосъдието за назначаване на съдии, като след това министерството ги предлага на изпълнителната власт (кралицата)³⁰ за официално назначаване.</p> <p>Съветът за назначенията предлага само по един съдия за всяко свободно място. Няма случаи, в които изпълнителната власт да не е приела предложението на Съвета за назначенията³¹. Дисциплинарни мерки могат да бъдат налагани от председателите на съдилища или от Специалния съд по обвиненията и ревизиите³².</p> <p>Прокуратурата е автономна институция, действаща под надзора на Министерство на правосъдието и ръководена от главен прокурор³³.</p> <p>Адвокатската колегия е независимият орган, който управлява юридическата професия и гарантира нейната независимост³⁴.</p>

²⁸ Морски и търговски съд и Поземлен съд. Европейска комисия за ефикасност на правосъдието (CEPEJ) (2021 г.), „Проучване относно функционирането на съдебните системи в държавите — членки на ЕС“ [Study on the functioning of the judicial systems in the EU Member States].

²⁹ Членовете се назначават от министъра на правосъдието и включват един съдия от Върховния съд и един съдия от Висшия съд, предложени от съответните съдилища, един съдия от окръжен съд, предложен от Асоциацията на съдиите, един адвокат, предложен от адвокатската колегия, и двама представители на широката общественост, предложени от Асоциацията на органите за местно самоуправление в Дания и Датската асоциация за обучение на възрастни.

³⁰ С изключение на председателя на Върховния съд, който се избира и назначава пряко от Върховния съд съгласно вътрешна процедура. Освен това законът предвижда специална процедура по отношение на членовете на Върховния съд, съгласно която избраният от Съвета за назначенията кандидат да се проверява от съдиите на Върховния съд преди потвърждаване на назначението.

³¹ С оглед на прозрачността, когато прави предложение, Съветът за назначенията в съдебната система публикува съобщение до медиите.

³² Доклад относно върховенството на закона за 2020 г. Глави по държави: ситуация в областта на върховенството на закона в Дания, стр. 2.

³³ Главният прокурор се назначава от изпълнителната власт (официално кралицата) по препоръка на министъра на правосъдието след одобрение от Съвета по набиране на персонал към правителството и може да бъде освободен по мотивирана препоръка на министъра на правосъдието (в последния случай препоръката се изпраща направо на кралицата). Министърът на правосъдието може да дава указания на прокурорите по отделни дела, като се прилагат редица гаранции (Доклад относно върховенството на закона за 2020 г. Глави по държави: ситуация в областта на върховенството на закона в Дания, стр. 3).

³⁴ Закон за правораздаването, глава 15.

8. РЕПУБЛИКА ЕСТОНИЯ
[Eesti Vabariik]

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ЕСТОНИЯ [Eesti Vabariik]
Наименование	Eesti Vabariigi põhiseadus [Конституцията на Република Естония]
Източник	Парламент: https://www.riigiteataja.ee/akt/633949 Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/6/BG/national_legislation?ESTONIA&member=1 https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?ESTONIA&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0708
Кратка историческа справка	Първата конституция на Естония е приета от свободно избраното Учредително събрание на Естония на 15 юни 1920 г. и влиза в сила на 21 декември 1920 г. Силно изменена на 24 януари 1934 г., след референдум през 1933 г., тя е в сила до приемането на втората конституция на 1 Януари 1938 г. Тя остава в сила, де факто, до 16 юни 1940 г., когато Съветският съюз окупира Естония и, де юре, до 28 юни 1992 г., когато четвъртата и действаща Конституция на Република Естония е приета чрез референдум. Конституцията е променяна пет пъти, но не и <u>Глава XIII. СЪДЪТ</u> .
Структура конституцията	Конституцията на Република Естония Глава I. Основни настройки Глава II. ОСНОВНИ ПРАВА, СВОБОДИ И ЗАДЪЛЖЕНИЯ Глава III. ХОРАТА Глава IV. ПАРЛАМЕНТ Глава V. ПРЕЗИДЕНТЪТ НА РЕПУБЛИКАТА Глава VI. ПРАВИТЕЛСТВОТО НА РЕПУБЛИКАТА Глава VII. ЗАКОНОДАТЕЛСТВО Глава VIII. ФИНАНСИ И ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ Глава IX. ВЪНШНИ ОТНОШЕНИЯ И ВЪНШНИ СПОРАЗУМЕНИЯ Глава X. НАЦИОНАЛНА ОТБРАНА Глава XI. ДЪРЖАВЕН КОНТРОЛ <u>Глава XII. КАНЦЛЕР НА ПРАВОСЪДИЕТО</u> <u>Глава XIII. СЪДЪТ</u> Глава XIV. МЕСТНО УПРАВЛЕНИЕ Глава XV. ИЗМЕНЕНИЕ НА КОНСТИТУЦИЯТА
Основни конституционни принципи	Независимостта и суверенитетът на Естония е вечна и неотменна. Правата и свободите могат да се ограничават само по реда на Конституцията (§11)
Съдебната власт в конституционната уредба	Правомощията на съдебната власт са регламентирани в отделна глава. Функциите, свързани с администрирането на съдебната власт са разпределени между канцлера на правосъдието (изпълнителната власт) и <i>ad hoc</i> органи, формирани от съдилищата.
Общ модел на съдебната власт	Съдебната система на Естония се състои от три инстанции. Канцлерът на правосъдието е оперативно независимо длъжностно лице, което контролира конституционността и законосъобразността на

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ЕСТОНИЯ [Eesti Vabariik]
	законодателните и изпълнителните актове на държавата и местните власти.
Съдилищата	<p>Окръжните и административните съдилища са съдилища от първа инстанция. В Естония има четири окръжни съдилища: Окръжен съд на Харю (Harju Maakohus), Окръжен съд на Виру (Viru Maakohus), Окръжен съд на Тарту (Tartu Maakohus) и Окръжен съд на Пярну (Pärnu Maakohus). В Естония има две административни съдилища: Административен съд на Талин (Tallinna Halduskohus) и Административен съд на Тарту (Tartu Halduskohus). Окръжните съдилища и административните съдилища са разделени на съдебни палати.</p> <p>Областните съдилища са съдилища от втора инстанция, които разглеждат жалби срещу решения постановени от първоинстанционните съдилища. Има две областни съдилища: Областен съд на Талин (Tallinna Ringkonnakohus) и Областен съд на Тарту (Tartu Ringkonnakohus).</p> <p>Върховният съд е най-висшият съд и разглежда касационни жалби срещу решения на второинстанционните съдилища. В съдебната система на Естония не съществува самостоятелен конституционен съд. Върховният съд изпълнява едновременно задълженията на съд от най-висша инстанция и на конституционен съд.</p> <p>Главният съдия на Върховния съд се назначава от Рийгикогу (Парламента) по предложение на президента на републиката. (чл.150)</p> <p>Членовете на Върховния съд се назначават от Рийгикогу по предложение на председателя на Върховния съд.</p> <p>Други съдии се назначават от президента на републиката по предложение на Върховния съд.</p> <p>Гаранциите за независимостта и правния статут на съдиите са предвидени със закон.</p>
Прокуратурата	Организацията на представителството, защитата, държавното обвинение и надзора за законосъобразност в съдебното производство се урежда със закон.
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висш/и орган/и на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Административна организация на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	Глава XII урежда статутът на Канцлера на правосъдието , който е оперативно независимо длъжностно лице, което контролира конституционността и законосъобразността на законодателните и изпълнителните актове на държавата и местните власти.

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ЕСТОНИЯ [Eesti Vabariik]
	<p>Канцлерът на правосъдието анализира направените му предложения за изменение на законите, приемане на нови закони и работата на държавните агенции и при необходимост представя доклад на Рийгикогу. Канцлерът на правосъдието се назначава от Рийгикогу по предложение на президента на републиката за срок от седем години и може да бъде отстранен от длъжност само със съдебно решение.</p> <p>Канцлерът на правосъдието има същите права при управлението на службата си, каквито по закон са предоставени на министъра за управление на министерството.</p> <p>Канцлерът на правосъдието може да участва в заседанията на Рийгикогу и на правителството на републиката с право на слово.</p> <p>Ако канцлерът на правосъдието установи, че законодателен акт на законодателна или изпълнителна държавна власт или местна власт е в противоречие с Конституцията или закона, той предлага на органа, приел акта, да го приведе в съответствие с Конституцията или закона в срок от двадесет дни. Ако актът не бъде приведен в съответствие с Конституцията или закона в срок от двадесет дни, канцлерът на правосъдието предлага на Върховния съд да обяви акта за недействителен. Правният статут на канцлера на правосъдието и организацията на работата на неговата служба се уреждат със закон.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0708</p> <p>Системата на съдилищата на Естония се състои от три равнища: четири окръжни съдилища (които разглеждат всички граждански дела, наказателни дела и дела за наказуеми простъпки) и две административни съдилища от първа инстанция, две областни съдилища от втора инстанция (които контролират решенията на окръжните и административните съдилища) и Върховният съд като най-висша инстанция, който контролира съдебните решения чрез касационно производство и същевременно е съдът, който извършва конституционен контрол.</p> <p>Върховният съд управлява собствения си бюджет и работа, а съдилищата от първа и втора инстанция се управляват съвместно от Съвета за управление на съдилищата и Министерството на финансите.</p> <p>Съветът за управление на съдилищата не е постоянно действащ орган; освен друго, той има правомощия и по отношение на съдебната карта, ресурсите на съдебната власт и участва в обсъжданията относно управлението на съдилищата.</p> <p>Съдиите в съдилищата от първа и втора инстанция се назначават от президента на републиката по предложение на Пленума на Върховния съд³⁵.</p> <p>Прокуратурата е държавна агенция към Министерството на правосъдието, която е независима при изпълнението на задълженията си.</p>

³⁵ Пленумът на Върховния съд е най-висшият орган на Върховния съд. Състои се от всички 19 съдии от Върховния съд. Пленумът на Върховния съд се свиква и председателства от председателя на Върховния съд.

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ЕСТОНИЯ [Eesti Vabariik]
	<p>Тя се ръководи от главния прокурор, по-специално във връзка с назначаването и кариерното развитие на прокурорите³⁶.</p> <p>Естония участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Естонската адвокатска колегия е независимо самоуправляващо се професионално сдружение³⁷. Дисциплинарно производство срещу адвокати може да бъде образувано пред Дисциплинарния съд³⁸ от всяко заинтересовано лице или от съвета на адвокатската колегия³⁹.</p>

³⁶ Главният прокурор упражнява надзорен контрол в прокуратурата, а главните прокурори упражняват надзорен контрол в районните прокуратури. Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2021 г., графики 55 и 56.

³⁷ Член 2, параграф 1 от Закона за адвокатската колегия.

³⁸ Член 15, параграф 1 и член 15, параграф 3 от Закона за адвокатската колегия — Дисциплинарният съд се състои от четирима заклетни адвокати, избрани от общото събрание на адвокатската колегия, двама съдии, избрани от Пленума на съда, и един юрист, определен от Съвета на Юридическия факултет на Университета в Тарту.

³⁹ Член 16, параграф 1 от Закона за адвокатската колегия.

9. РЕПУБЛИКА ИРЛАНДИЯ
[Poblacht na hÉireann]

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ИРЛАНДИЯ [Poblacht na hÉireann]
Наименование	Ireland's Constitution (BUNREACHT NA hÉIREANN) [Ирландска конституция]
Източник	Ирландска конституция от 1937 г. с измененията до 2012 г.: https://www.constituteproject.org/constitution/Ireland_2012.pdf Парламент: https://www.irishstatutebook.ie/eli/cons.html Съд: https://www.courts.ie/about-us Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?IRELAND&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0715
Кратка историческа справка	Конституцията на Ирландия е втората конституция на ирландската държава след независимостта, заменяща Конституцията на Ирландската свободна държава от 1922 г., влиза в сила на 29 декември 1937 г. след общодържавен плебисцит, проведен на 1 юли 1937 г. Конституцията може да бъде изменяна единствено чрез национален референдум. Това е най-дълго действащата републиканска конституция в рамките на Европейския съюз. Изменяна е 33 (38) пъти, последно през 2013 г. (19?)
Структура конституцията	Преамбюл Нацията Държавата Президентът Националният парламент Правителството Местно управление Международните отношения <u>Главният прокурор</u> Държавният съвет Контролер и главен одитор <u>Съдилищата</u> Основни права Директивни принципи на социалната политика Референдумът
Основни конституционни принципи	Конституцията на Ирландия („Bunreacht na hÉireann“) е основният или фундаменталният закон на държавата. Тя регламентира държавните институции и държавния апарат и определя тристранното разделение на властите на изпълнителна, законодателна и съдебна. Тя също така гарантира основните права, които са предмет на стриктно тълкуване и разширяване на приложното поле от страна на съдилищата. Ирландската правна система е система на общото право, което означава, че съдебната практика е важен източник на правото.

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ИРЛАНДИЯ [Poblacht na hÉireann]
Съдебната власт в конституционната уредба	Ирландската правна система е система на общото право, което означава, че съдебната практика е важен източник на правото.
Общ модел на съдебната власт	Правосъдието се осъществява в съдилища, създадени със закон, от съдии, назначени по начина, предвиден в Конституцията, и, освен в такива специални и ограничени случаи, които могат да бъдат предвидени от закона, се администрира публично (чл. 34, ал.1).
Съдилищата	<p>Съдилищата са:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Първоинстанционни съдилища; – Апелативен съд; и – Съд от последна инстанция. <p>Първоинстанционните съдилища включват Висш съд с пълна първоначална юрисдикция и правомощия да решава всички, независимо дали са правни или фактически, граждански или наказателни.</p> <p>Първоинстанционните съдилища включват също съдилища с местна и ограничена юрисдикция с право на обжалване, както е определено от закона.</p> <p>Апелативният съд има апелативна юрисдикция по отношение на всички решения на Висшия съд, както и има въззивна компетентност спрямо решенията на други съдилища, които могат да бъдат предвидени от закона.</p> <p>Съдът от последна инстанция се нарича Върховен съд. Председателят на Върховния съд е Главен съдия. Върховният съд, при спазване на разпоредбите, които могат да бъдат предписани от закона, има въззивна юрисдикция спрямо решение на Апелативния съд, ако Върховният съд се увери, че:</p> <ul style="list-style-type: none"> – решението включва въпрос от общо обществено значение, или – в интерес на правосъдието е необходимо да има обжалване пред Върховния съд. <p>Решението на Върховния съд във всички случаи е окончателно.</p> <p>Съдиите от Върховния съд, Апелативния съд, Висшия съд и всички други съдилища, се назначават от Президента. Всички съдии са независими при упражняването на своите съдебни функции и се подчиняват само на Конституцията и на закона. Съдия от Върховния съд, Апелативния съд или Висшия съд не може да бъде отстранен от длъжност, освен за установено лошо поведение или недееспособност, и то само след решения, приети от Dáil Éireann (Камерата на представителите) и от Seanad Éireann (Сената), призоваващи за отстраняването му.</p> <p>Възнаграждението на съдиите не се намалява по време на съдебната им длъжност, освен в съответствие с предвиденото в Конституцията.</p> <p>Със закон се уреждат броят на съдиите от Върховния съд, от Апелативния съд и от Висшия съд, възнаграждението, възрастта за пенсиониране и пенсиите на тези съдии, броят на съдиите от всички други съдилища и сроковете им за назначаване, и учредяването и организацията на споменатите съдилища, разпределението на юрисдикцията и дейността между посочените съдилища и съдии и всички процедурни въпроси.</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ИРЛАНДИЯ [Poblacht na hÉireann]
Прокуратурата	<p>Чл.30 на Конституцията урежда длъжността на главния прокурор, като съветник на правителството по въпросите на правото и правното мнение, който упражнява и изпълнява всички правомощия, функции и задължения, които са му предоставени или наложени от Конституцията или от закон.</p> <p>Главният прокурор се назначава от президента, номиниран от министър-председателя (Taoiseach). Той не може да бъде член на правителството, може по всяко време да подаде оставка. Министър-председателят (Taoiseach) може при основателни причини да поиска оставката на главния прокурор. Главният прокурор се оттегля от длъжност след оставката на министър-председателя, но може да продължи да изпълнява задълженията си, докато бъде назначен нов министър-председател.</p> <p>Със закона за наказателно преследване на престъпленията от 1974 г. (PROSECUTION OF OFFENCES ACT, 1974 http://acts.oireachtas.ie/en.act.1974.0022.1.html) е създаден офиса на Директора на общественото обвинение. Към офиса има две направления: на адвокатите – прокурори и съдебни изпълнители, които подготвят и водят дела от името на директора във всички съдилища, заседаващи в Дъблин, включително; и направление на прокурорите, които разглеждат досиетата от наказателно разследване и решават дали да предприемат наказателно преследване или не.</p>
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висш/и орган/и на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Административна организация на съдебната власт	<p>От Европейския портал за електронно правосъдие:</p> <p>Съдебната служба е независима държавна агенция, създадена със <i>Закона за съдебната служба</i> от 1998 г. за управление на съдилищата и подкрепа на съдебната система.</p> <p>Службата на съдилищата, която е самостоятелен орган, съществуващ от ноември 1999 г., и е учреден от правителството съгласно <i>Закона за Службата на съдилищата</i> от 1998 г., има следните законови отговорности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – да управлява съдилищата; – да предоставя услуги в помощ на съдиите; – да предоставя информация на обществото относно системата на съдилищата; – да предоставя, управлява и поддържа сградите на съдилищата, и – да предоставя улеснения за ползващите услугите на съдилищата.
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	
Конституционна юрисдикция	<p>Юрисдикцията на Върховния съд се разпростира върху въпроса за валидността на всеки закон по отношение разпоредбите на Конституция. Не може да се повдига такъв въпрос (независимо дали чрез пledoарии, аргументи или в противен случай) във всеки съд, различен от Висшия съд, Апелативния съд или Върховния съд.</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ИРЛАНДИЯ [Poblacht na hÉireann]
	<p>Президентът може, след консултация с Държавния съвет, да отнесе до Върховния съд всеки законопроект, различен от бюджетен или закон за промяна на Конституцията, за решение по въпроса дали този законопроект или която и да е конкретизирана разпоредба или разпоредби от такъв законопроект е или са противоречащи на Конституцията или на която и да е разпоредба от нея. Всяко такова позоваване се прави не по-късно от седмия ден след датата, на която този законопроект е бил представен от Taoiseach на президента за подпис.</p> <p>Президентът не подписва нито един законопроект, предмет на сезиране на Върховния съд по този член, до произнасянето на решението на Съда.</p> <p>Върховният съд, състоящ се от не по-малко от петима съдии, разглежда всеки въпрос, отправен до него от президента за решение, и след като изслуша аргументи от или от името на главния прокурор и от адвокат, назначен от съда, произнася решението си по този въпрос в открито съдебно заседание във възможно най-кратък срок и във всеки случай не по-късно от шестдесет дни след датата на сезирането.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0715</p> <p>Ирландия е юрисдикция на обичайното право, чиято съдебна система се разделя на гражданско и наказателно подразделение.</p> <p>Тя е съставена от окончателен апелативен съд (Върховния съд), Апелативен съд и първоинстанционни съдилища, които включват Висш съд с пълна юрисдикция по всички наказателни и граждански въпроси и съдилища с ограничена юрисдикция: Окръжния съд и Районния съд, организирани на географски принцип.</p> <p>Специалните наказателни съдилища⁴⁰ са съдилища без съдебни заседатели, които разглеждат наказателни дела, свързани с паравоенна, подривна и организирана престъпност. Освен това редица специализирани трибунали⁴¹ работят в различни области, включително в областта на отношенията на работното място⁴².</p>

⁴⁰ В Закона относно престъпленията срещу държавата от 1939 г. е предвидено създаването на специализирани наказателни съдилища. Специален наказателен съд, понастоящем познат като Специален наказателен съд № 1, функционира от 1972 г. насам. Специален наказателен съд № 2 е създаден и функционира от 2016 г. насам. Специалният наказателен съд заседава с трима съдии, но без съдебни заседатели. Правителството назначава състав от съдии от Висшия съд, Окръжния съд и Районния съд, който да заседава в Специалните наказателни съдилища. Понастоящем в състава има деветнадесет съдии. Делата за тероризъм и престъпления, свързани с организираната престъпност, автоматично се завеждат за разглеждане пред Специален наказателен съд. Завеждат се или се изпращат за разглеждане други престъпления, когато директорът на прокуратурата удостовери, че общите съдилища не са в състояние да гарантират ефективното правораздаване и опазването на общественния мир и ред. Пред Апелативния съд може да бъде заведено обжалване срещу осъдителна присъда или наказание, постановени от Специалните наказателни съдилища.

⁴¹ Включително Съд по трудовите спорове, който единствен има правомощия в областта на обжалването по всички спорове, свързани с решения в областта на трудовите права. Макар че трудовият съд не е истински съд, когато упражнява своята компетентност, той участва в правораздаването. Освен това Съдът има компетентност по силата на законите за колективните трудови правоотношения в периода 1946-2015 г. Упражнявайки тази компетентност, той функционира като трибунал по въпросите на колективните трудови правоотношения, като изслушва и двете страни по делото, след което издава препоръка, излагаща становището му във връзка със спора и условията, при които той следва да бъде уреден. Отправените от този съд препоръки във връзка с разследването на спорове по линия на законите за колективните трудови правоотношения в периода 1946-2015 г. не са обвързващи за засегнатите страни. Заклученията на Съда по спорове, свързани с решения в областта на трудовите права, са правнообвързващи.

⁴² През април 2021 г. Върховният съд на Ирландия взе решение (Zalewski срещу компетентен да се произнася служител и Комисията за отношенията на работното място) относно конституционността на Комисията за отношенията на работното място, където повечето спорове се разглеждат от компетентен да се произнася служител, като се има предвид също и ролята на Трудовия

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ИРЛАНДИЯ [Poblacht na hÉireann]
	<p>През 2019 г. беше създаден Съдебен съвет⁴³.</p> <p>Назначенията в съдебната система се правят от президента на Ирландия, по препоръка на правителството. Консултативният съвет за назначения в съдебната система отговаря за подбора на подходящи кандидати за назначение.</p> <p>Прокуратурата не е част от съдебното подразделение. Главният прокурор е правен съветник на правителството. Директорът на прокуратурата независимо прилага наказателното право в съдилищата. Провеждането на съдебните процеси по обвинителен акт се извършва от баристъри, които се номинират от Директора за всяко отделно дело и изпълняват неговите инструкции.</p> <p>В правната професия има два вида адвокати — солиситъри, представлявани от Обществото на юристите, и баристъри, до голяма степен представлявани от Адвокатската колегия на Ирландия.</p> <p>Регулаторният орган за правните услуги, който представлява независим орган, създаден през 2016 г., е националният нормативен регулатор и на двата клона на правната професия.</p>

съд, който е трибунал. Мнозинството изтъкна, че упражняването на правомощията на компетентните да се произнасят служители съгласно Закона за отношенията на работното място от 2015 г. представлява правораздаване по смисъла на член 37 от Конституцията. По този начин то отхвърли оспорване на валидността на определени членове от Закона от 2015 г. и изменения Закон за несправедливите уволнения от 1977 г. Върховният съд обаче заключи също, че два аспекта от Закона от 2015 г. са несъвместими с Конституцията: изискването всички изслушвания пред компетентен да се произнася служител да не се провеждат публично и липсата на разпоредба за полагането на клетва или възможността за наказание за даване на неверни показания. Върховният съд също изрази някои наблюдения, свързани с необходимостта от повече независимост на компетентните да се произнасят служители при обстоятелства, в които действията им представляват правораздаване, макар и от ограничен характер, за да бъдат допустими по член 37 от Конституцията.

⁴³ Доклад относно върховенството на закона за 2020 г. Глави по държави: ситуация в областта на върховенството на закона в Ирландия, стр. 2.

10. КРАЛСТВО ИСПАНИЯ
[Reino de España]

Характеристики	 КРАЛСТВО ИСПАНИЯ [Reino de España]
Наименование	Constitución Española [Конституция на Испания]
Източник	Парламент: https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/detalleconstitucioncompleta/index.html#titprelim Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/6/BG/national_legislation?SPAIN&member=1 https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?SPAIN&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0710
Кратка историческа справка	Действащата Конституция е приета чрез референдум на 6 ноември 1978 г. В тази Конституция за пръв път не се дава никакво извънредно правомощие на държавния глава, като приемник на 9 предишни конституции. От 1978 г. са направени 2 промени на Конституцията, породени от членството на страната в ЕС. Първата промяна е направена през 1992 г. с цел да се ратифицира Маастрихтският договор: Гражданите на ЕС получават правото да гласуват и да се кандидатираат на местни избори по местоживеене с промяната на чл.13(2). Втората промяна в чл. 135 от Конституцията е през 2011 г. в контекста на европейската криза, за да се включи правилото за „балансиран бюджет“ и ограничаване на публичния дълг и дефицита. Промяната е направена без провеждането на референдум.
Структура конституцията	ПРЕАМБЮЛ Увод (чл. 1 до 9) ДЯЛ I. Основни права и задължения (чл. 10 – 55) ГЛАВА ПЪРВА. Испанци и чужденци (чл. 11 – 13) ГЛАВА ВТОРА. Права и свободи (чл. 14) Раздел 1. Основни права и обществени свободи (чл. 15 – 29) Раздел 2. За правата и задълженията на гражданите (чл. 30 – 38) ГЛАВА ТРЕТА. Относно ръководните принципи на социалната и икономическа политика (чл. 39 – 52) ГЛАВА ЧЕТВЪРТА. Относно гаранциите на основните свободи и права (чл. 53 и 54) ГЛАВА ПЕТА. Спиране на права и свободи (чл. 55) ДЯЛ II. За короната (чл. 56 – 65) ДЯЛ III. Генералните Кортеси (Парламентът) (чл. 66 – 96) ГЛАВА ПЪРВА. Състави (чл. 66 – 80) ГЛАВА ВТОРА. Изработването на законите (чл. 81 – 92) ГЛАВА ТРЕТА. Международните договори (чл. 93 – 96) ДЯЛ IV. За правителството и администрацията (чл. 97 – 107)

Характеристики	 КРАЛСТВО ИСПАНИЯ [Reino de España]
	<p>ДЯЛ V. Отношения между правителството и Генералните Кортеси (двете камари на Парламента) (чл. 108 – 116)</p> <p><u>ДЯЛ VI. За съдебната власт (чл. 117 – 127)</u></p> <p>ДЯЛ VII. Икономика и финанси (чл. 128 – 136)</p> <p>ДЯЛ VIII. Териториална организация на държавата (чл. 137 – 158)</p> <p> ГЛАВА ПЪРВА. Общи принципи (чл. 137 – 139)</p> <p> ГЛАВА ВТОРА. Местна администрация (чл. 140 – 142)</p> <p> ГЛАВА ТРЕТА. Автономни области (чл. 143 – 158)</p> <p>ДЯЛ IX. За Конституционния съд (чл. 159 – 165)</p> <p>ДЯЛ X. Относно конституционната реформа (чл. 166 – 169)</p> <p>ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ (първо до четвърто)</p> <p>ПРЕХОДНИ РАЗПОРЕДБИ (първи до девети)</p> <p>ОТМЕНЯЩА РАЗПОРЕДБА</p> <p>ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ</p>
Основни конституционни принципи	Висши ценности са правовият ред свободата, справедливостта, равенството и политическият плюрализъм.
Съдебната власт в конституционната уредба	<p>Правосъдието произтича от народа и се администрира в името на Краля от съдиите и магистратите в съдебната власт, които са независими, несменяеми, отговорни и се ръководят единствено от закона.</p> <p>Упражняването на правосъдието във всички видове процеси принадлежи изключително на съдилищата и трибуналите, определени в законите, според нормите за компетентност и процедура, които тези закони определят.</p> <p>Принципът на правосъдното единство е основата на организацията и функционирането на съдилищата. Законът регулира упражняването на военната юрисдикция в случай на война и при положение на обсада в съответствие с принципите на Конституцията. Забранени са извънредните съдилища (чл. 117).</p>
Общ модел на съдебната власт	Принципът на правосъдното единство е основата на организацията и функционирането на съдилищата. Законът регулира упражняването на военната юрисдикция в случай на война и при положение на обсада в съответствие с принципите на Конституцията. Забранени са извънредните съдилища (чл. 117, т.5)
Съдилищата	<p>Органическият закон на съдебната власт определя устройството, функциите и управлението на съдилищата и на трибуналите, така както и юридическият статут на съдиите и магистратите, които формират едно общо цяло, както и на обслужващия персонал на администрацията на правосъдието.</p> <p>Съдиите и магистратите не могат да бъдат суспендирани, уволнявани, премествани, пенсионирани, освен ако съществува законова причина и с предвидените законови гаранции (чл. 117, т.2)</p>
Прокуратурата	Прокуратурата (Ministerio Fiscal) без да засяга функциите, предоставени на други органи, има задачата да предявява искове в защита на законността, на правата на гражданите и на публичния интерес, покровителстван от закона, служебно или по искане на заинтересованите,

<p>Характеристики</p>	 <p>КРАЛСТВО ИСПАНИЯ [Reino de España]</p>
	<p>така както и да бди за независимостта на трибуналите и да пледира пред тях за удовлетворяване на социалния интерес (чл.124). Прокуратурата упражнява своите функции чрез собствени органи в съответствие с принципите на единство на действието, йерархическа зависимост и подчиненост във всеки случай на законността и на безпристрастността. Законът регулира органическия статут на прокуратурата.</p> <p>Генералният прокурор на Държавата се назначава от Краля по предложение на Правителството, след изслушване на Генералния съвет на съдебната власт.</p>
<p>други органи (следствие и др.)</p>	<p><i>не са обект на конституционна уредба</i></p>
<p>Адвокатурата</p>	<p><i>не е обект на конституционна уредба</i></p>
<p>Висши органи на съдебната власт</p>	<p>Генералният съвет на съдебната власт е органът за управление на същата. Органически закон установява неговия статут и режима на несъвместимост на неговите членове и техните функции, в частност при тяхното назначаване, растеж, инспекция и дисциплина.</p> <p>Генералният съвет на съдебната власт се състои от Президента на Върховния съд, които е негов председател, и от двадесет членове, назначени от Краля за период от пет години. От тях, дванадесет – измежду съдиите и магистратите от всички съдебни категории при условията, установени от органическия закон, четири – по предложение на Конгреса на депутатите и четири – по предложение на Сената, избрани и в двата случая с мнозинство от три пети от своите членове измежду адвокатите и други юристи, като всички ти трябва да са с призната компетентност и с повече от петнадесет години стаж при упражняване на професията им (чл.122, т.2 и 3).</p>
<p>Административна организация на съдебната власт</p>	<p>Европейски портал за електронно правосъдие:</p> <p>Органичният закон за съдебната власт описва Службата на съдилищата като административна организация, действаща в подкрепа на съдебната дейност на съдиите и съдилищата. Тя е създадена с цел да подобри ефикасността, ефективността и прозрачността на съдебните производства, да рационализира решаването на делата и да насърчава сътрудничеството и координацията между различните администрации. Поради това създаването на тази служба е в отговор на ангажимента за осигуряване на качествена обществена услуга, която е близо до хората, отговаря на конституционните ценности и е в съответствие с действителните потребности на гражданите. Това е нов организационен модел, който въвежда модерни техники за управление, основащи се на комбинация от различни административни звена: звена, осигуряващи пряка подкрепа за съдебни процедури, отговарящи на предишните еднолични съдилища (juzgados), като тези звена подпомагат съдията при изпълнение на съдебните му задължения, и общи процесуални услуги, ръководени от съдебни секретари (Secretarios Judiciales), които изпълняват и вземат решение по всички задачи, които не са от строго съдебен характер, като например получаване на документи, обработване на призовки, изпълнение на решения, несъдебни производства, приемане на молби за съдебен процес, известяване на страните, отстраняване на процесуални недостатъци и т.н.</p>

Характеристики	 КРАЛСТВО ИСПАНИЯ [Reino de España]
	<p>Има три вида общи процесуални услуги:</p> <ul style="list-style-type: none"> – обща услуга; – обща услуга за управление на делата; – обща услуга по принудително изпълнение. <p>Новият организационен модел е въведен в Бургос и Мурсия през ноември 2010 г. През февруари 2011 г. Службата на съдилищата е установена и в Касерес и Сиудад Реал, а през юни 2011 г. и в Леон, Куенка и Мерида. През 2013 г. тя е установена и в Сеута и Мелила. Този модел съществува едновременно с предишния модел на еднолични съдилища и трибунали (juzgados и tribunals), който се среща във всички други части на Испания.</p>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<p>Правителството е отговорно за подготовката на общия бюджет на държавата, а Генералните Кортеси – го разглеждат, изменят и одобрява.</p>
Конституционна юрисдикция	<p>Конституционният съд на Испания има юрисдикция над цялата испанска територия и е компетентен да се произнесе по:</p> <ul style="list-style-type: none"> – искане за противоконституционността на законите и нормативните разпоредби със силата на закон. Обявяването на противоконституционността на правна норма с ранг на закон, интерпретирана от юриспруденцията, ще засегне последната, но порочните съдебно решение или решения не ще изгубят стойността на присъдено нещо. – искане за нарушаване на правата и свободите (recursos de amparo), съдържащи се в членове 53, 2 на Конституцията (равенство без дискриминация, основана на рождение, раса, пол, религия, мнение или друго лично или социално състояние или обстоятелство) при случаите и формите, които установява законът. – конфликти на компетентност между държавата и автономните общности или между последните. – онези материи, които и предписват Конституциите и органическите закони. <p>Правителството може да атакува пред Конституционния съд разпоредбите и резолюциите, които са приети от органите на автономните общности. Оспорването ще произведе суспендиране на действието на разпоредбата или решението, но Съдът трябва да ги ратифицира или измени в срок от пет месеца.</p> <p>Подаването на жалба за противоконституционност може да направят министър-председателят, омбудсманът, 50 депутати, 50 сенатори, изпълнителните колегиални органи на автономните области и, когато е уместно, техните събрания, всяко физическо или юридическо лице, което се позовава на законен интерес, както и омбудсманът и прокуратурата.</p> <p>Когато съдебен орган прецени в някакъв процес, че приложима към делото норма с ранг на закона, от чиято валидност зависи решението, може да противоречи на Конституцията, той ще повдигне въпроса пред Конституционния съд в случаите, по реда и с последиците, установени със закон, което в никакъв случай няма да бъде суспензивно.</p> <p>Във всички останали случаи органичният закон ще определи легитимните лица и органи.</p>
Бележки/мотиви	Документ 52021SC0710

Характеристики	 КРАЛСТВО ИСПАНИЯ [Reino de España]
	<p>Испанската правосъдна система се състои от съдилища с обща компетентност⁴⁴ и от специализирани съдилища⁴⁵ и е организирана в съответствие с териториалното устройство на държавата.</p> <p>Върховният съд е най-висшият съдебен орган във всички области на правото.</p> <p>Конституционният съд има компетентност да се произнася както по конституционни въпроси, така и по индивидуални жалби, отнасящи се до надлежното спазване на основните права.</p> <p>Генералният съвет на съдебната власт, учреден с испанската Конституция, е органът за самоуправление на съдебната власт и гарантира независимостта на съдилищата и съдиите⁴⁶. Поради това той не е част от съдебната власт. Генералният съвет прилага дисциплинарни мерки и е компетентен за назначаването, преместването и повишаването в длъжност на съдиите, като също така отговаря за тяхното обучение и назначаване.</p> <p>Прокуратурата е интегрирана в съдебната власт, като разполага с функционална автономност и изпълнява мисията да утвърждава правосъдието в защита на закона, правата на гражданите и общия интерес. Главният прокурор се назначава от държавния глава по предложение на правителството след консултации с Генералния съвет на съдебната власт⁴⁷. Испания участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Местните адвокатски колегии са публичноправни професионални организации; те са независими от публичната администрация и от бюджетите на публичните органи, като тяхното имуществено състояние също не е публично. Те имат правомощия по отношение на организацията на професионалната дейност и професионалната деонтология, и утвърждават свои етични кодекси.</p>

⁴⁴ В областта на гражданското, наказателното, административното и социалното право. Общият брой на първоинстанционните съдилища с обща компетентност е 2269.

⁴⁵ Търговски съдилища, съдилища по търговските марки на ЕС, съдилища със специални правомощия в областта на наказателното правораздаване, съдилища за малолетни, съдилища, които разглеждат случаите на насилие срещу жени, и други специализирани съдилища, които могат да бъдат учредявани с решение на Генералния съвет на съдебната власт. Общият брой на първоинстанционните съдилища със специализирана компетентност е 1465.

⁴⁶ Член 117 от испанската Конституция прогласява независимостта на магистратите и съдиите.

⁴⁷ Член 124, параграф 4 от испанската Конституция.

11. ИТАЛИАНСКА РЕПУБЛИКА
[Repubblica Italiana]

Характеристики	 ИТАЛИАНСКА РЕПУБЛИКА [Repubblica Italiana]
Наименование	La Costituzione della Repubblica Italiana [Конституция на Република Италия]
Източник	Парламент: https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf AltalexPedia Legal Encyclopedia: https://www.altalex.com/guide/costituzione-della-repubblica-italiana https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2013/12/19/costituzione-italiana Висш съвет на магистратурата: https://www.csm.it/web/csm-internet/csm/composizione/consiliatura-attuale Портал за правна информация: https://www.normattiva.it/ Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?ITALY&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0716
Кратка историческа справка	<p>Първата конституция Statuto Albertino е провъзгласена на 4 март 1848 г. от краля на Сардиния Чарлс Алберт. По-късно тя става конституция на Обединеното кралство Италия, и с промени остава такава до 1948 г.</p> <p>Конституцията на Република Италия е приета от Учредителното събрание на 22 декември 1947 г., с 453 гласа и 62 против. Текстът, който впоследствие е изменена шестнадесет пъти, е обнародван в извънредно издание на Gazzetta Ufficiale на 27 декември 1947 г. Учредителното събрание е избрано от всеобщи избори на 2 юни 1946 г., в същия ден, както е и референдумът за премахване на монархията. Конституцията е изготвена през 1946 г. и влиза в сила на 1 януари 1948 г., един век след приемането на Statuto Albertino.</p> <p>Текстът на Конституцията е изменян 16 пъти. Измененията засегнаха членове 48 (гласуване по пощата), 51 (участие на жени), 56, 57 и 60 (състав и продължителност на мандата на Камарата на депутатите и Сената на републиката); 68 (обезщетения и имунитет на народни представители); 79 (амнистии и помилвания); 88 (разпускане на Камарата на парламента); 96 (импийчмънт); 114 до 132 (Региони, провинции и общини в неговата цялост); 134 и 135 (състав и мандат на Конституционния съд). През 1967 г. чл. 10 и 26 са интегрирани с конституционна разпоредба, която установява, че последните им параграфи (които забраняват екстрадирането на чужденец за политически престъпления) не се прилагат в случай на престъпления на геноцид.</p> <p>Членове 81, 97, 117 и 119 са изменени на 20 април 2012 г., като се въведе изискването за балансиран бюджет както на национално, така и на регионално ниво, като се вземат предвид както положителните, така и отрицателните вариации на икономическия цикъл.</p> <p>Членове 56, 57 и 59 са изменени на 19 октомври 2020 г., намалявайки общия брой на парламентаристите с около една трета и ограничавайки общия брой на доживотните сенатори, назначени от президента, до пет във всички случаи.</p>

Характеристики	 ИТАЛИАНСКА РЕПУБЛИКА [Repubblica Italiana]
	Член 58 е изменен на 18 октомври 2021 г., като се намали възрастта за гласуване за Сената от 25 на 18 години, същата като Камарата на депутатите.
Структура конституцията	Конституция на Република Италия Основни принципи Част I Права и задължения на гражданите Глава I Граждански отношения Глава II Етично-социални отношения Глава III Икономически отношения Глава IV Политически отношения Част II Устройство на Републиката Глава I Парламент Глава II Президент на Републиката Глава III Правителство <u>Глава IV Съдебна власт (Магистратура)</u> Глава V Региони, Провинции, Общини Глава VI Конституционни гаранции Преходни и заключителни разпоредби
Основни конституционни принципи	Италия е демократична република, която се основава върху труда. Суверенитетът принадлежи на народа, който го упражнява във формите и в рамките на Конституцията. Републиката признава и гарантира неприкосновените права на човека, било то индивидуални или в обществени сдружения, където се развива неговата личност, като изисква изпълнението на неотложните задължения на политическа, икономическа и социална солидарност.
Съдебната власт в конституционната уредба	Юридическата функция се упражнява от съдии, които се конституират и са регулирани от нормите на съдебната организация.
Общ модел на съдебната власт	Юрисдикцията по административни въпроси се упражнява от регионални административни съдилища (Tribunali Amministrativi Regionali или TAR) и от Държавния съвет (Consiglio di Stato). Юрисдикцията по счетоводни въпроси се упражнява от Държавната сметна палата (Corte dei conti). Службата на нейния главен прокурор е установена в същия орган. Юрисдикцията по данъчните въпроси се упражнява от провинциалните данъчни комисии и от районните данъчни комисии . Юрисдикцията по военни въпроси се упражнява от военните съдилища, военно-апелативния съд, надзорния военен съд, военни прокурори при военните съдилища, главни военни прокурори при военно-апелативния съд и главния военен прокурор при Касационния съд. Юрисдикцията по обикновени гражданскоправни и наказателноправни въпроси се упражнява от магистрати, принадлежащи към правния ред, който е разделен на съдии от една страна и на магистрати на

Характеристики	 ИТАЛИАНСКА РЕПУБЛИКА [Repubblica Italiana]
	прокурорската служба от друга страна, изпълняващи съответно ролите на съдии и следователи.
Съдилищата	<p>Нормите относно организацията на съдебната власт и относно всяка магистратура са установени със закон. Законът осигурява независимостта на съдиите от специални юрисдикции, от прокуратурата и от външни лица, които участват при администрацията на правосъдието.</p> <p>Конституционен закон установява условията, формите и сроковете на мандата на съдиите, както и гаранциите за независимостта на съдиите.</p> <p>С обикновен закон се установяват другите необходими норми за конституирането и функционирането на Съда.</p> <p>Магистратите са несменяеми. Те не могат да бъдат уволнявани или отстранявани, както и премествани на друга месторабота и функции, освен ако не съществува решение на Висшия съдебен съвет, което е мотивирано и е прието с гаранции за защита, установени в съдебната организация или с тяхно съгласие.</p> <p>Съдиите се отличават един от друг само по многообразието на техните функции.</p>
Прокуратурата	<p>Прокуратурата има задължението да предявява наказателен иск.</p> <p>Прокуратурата се ползва от гаранциите, които са установени в отношения от нормите на организацията на съдебната власт. Нормите относно организацията на съдебната власт и относно всяка магистратура са установени със закон.</p>
други органи (следствие и др.)	Съдебната власт се разпорежда пряко със съдебната полиция.
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висши органи на съдебната власт	<p>Магистратурата е автономна и независима от всяка друга власт (чл. 104).</p> <p>Висшият съвет на магистратурата има правомощия по назначаването, прехвърлянето, повишението и дисциплинарната отговорност на магистратите. Висшият съдебен съвет се председателства от Президента на Републиката. Членове по право са първия президент и генералния прокурор на Касационния съд.</p> <p>Другите членове се избират по следния начин: две трети от всички магистрати, които принадлежат към различни категории и една трета от парламента в общо заседание измежду редовните университетски професори по право и адвокатите с петнадесет годишен стаж.</p> <p>Съветът избира вицепрезидент измежду членовете, избрани от парламента.</p> <p>Избираемите членове на Съвета имат мандат от четири години и не са автоматично преизбираеми. Те не могат, докато упражняват функциите си, да бъдат вписани като професионалисти, нито да са част от парламента или от регионален съвет.</p> <p>Изборът на съдиите става чрез конкурс.</p> <p>Законът за организацията на съдебната власт допуска назначаването, а също и избора, на почетни съдии за всички функции, които принадлежат на отделни съдии. По решение на Висшия съвет на съдебната власт могат да бъдат призовани като служебни съветници по касация редовни</p>

Характеристики	 ИТАЛИАНСКА РЕПУБЛИКА [Repubblica Italiana]
	професори по право и адвокати с най-малкото петнадесет години стаж и са вписани в регистрите на висшите юрисдикции. Министърът на правосъдието има правомощията да налага дисциплинарни наказания.
Административна организация на съдебната власт	Без да се засягат компетенциите на Висшия съдебен съвет , Министерството на правосъдието е отговорно за организацията и функционирането на услугите, които се отнасят до правосъдието.
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	Конституционният съд решава: Спорове относно конституционната легитимност на законите и на актовете, които имат силата на закон, на държавата и на регионите. Конфликти за предоставяне на държавни властови пълномощия и по отношение на конфликти между държавата и регионите и между регионите; По отношение на обвинения срещу президента на Републиката според нормите на конституцията. Конституционен закон установява условията, формите и сроковете на мандата на съдиите, както и гаранциите за независимостта на съдиите. С обикновен закон се установяват другите необходими норми за конституирането и функционирането на Съда.
Бележки/мотиви	Документ 52021SC0716 Структурата на правосъдната система ⁴⁸ е заложена в Конституцията, която утвърждава нейната независимост и автономност ⁴⁹ . Конституционният съд решава спорове относно конституционността на законите ⁵⁰ . Съдилищата с обща компетентност имат юрисдикция по граждански и наказателни дела и са организирани в три инстанции. Първата инстанция се състои от мировите съдии, съдилищата с обща компетентност и съдилищата за непълнолетни правонарушители. Втората и третата инстанция се състоят съответно от апелативните съдилища и Върховния касационен съд. Административното правосъдие е организирано в съдилища от първа и от втора инстанция. Юрисдикцията по счетоводни въпроси се упражнява от Сметната палата (с регионални и централни секции). По отношение на данъчните въпроси отговорни са данъчните съдилища от първа и втора инстанция и Върховният касационен съд на най-високо ниво.

⁴⁸ Доклад относно върховенството на закона за 2020 г., Глави по държави: ситуация в областта на върховенството на закона в Италия, стр. 2.

⁴⁹ Конституция на Италия, член 104 и член 107. Както съдиите, така и прокурорите, като членове на съдебната власт, са независими от другите конституционни власти.

⁵⁰ Конституционният съд се произнася и по конфликти, произтичащи от разпределението на правомощията на държавата и правомощията, разпределени между държавата и регионите, както и между самите региони, а така също и по обвинения, повдигнати срещу Президента на Републиката.

Характеристики	 ИТАЛИАНСКА РЕПУБЛИКА [Repubblica Italiana]
	<p>Структурата на прокуратурата⁵¹ отразява тази на съдилищата. Италия участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Съгласно принципа за единство на съдебната власт всички съдии с обща компетентност и прокурори са магистрати, те имат обща кариерна структура и се управляват от Consiglio Superiore della Magistratura. Административните, счетоводните и данъчните магистрати имат свои собствени структури на самоуправление.</p> <p>Националният адвокатски съвет е независим и самоуправляващ се орган, създаден със закон.</p>

⁵¹ Що се отнася до организираната престъпност и другите тежки престъпления, прокурорските функции се изпълняват от областните дирекции за борба с мафията.

12. РЕПУБЛИКА КИПЪР
[Κυπριακή Δημοκρατία]

Характеристики	 РЕПУБЛИКА КИПЪР [Κυπριακή Δημοκρατία]
Наименование	Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας [Конституция на Република Кипър]
Източник	<p>Базата данни „CYLAW“:</p> <p>[pdf] The Constitution of the Republic of Cyprus (CONSTITUTION)</p> <p>[pdf] The Law on the First Amendment of the Constitution of 1989 (Law 95/1989) EU, Par.I, No. 2419, 17/6/1989</p> <p>[pdf] The Law on the Second Amendment of the Constitution of 1996 (Law 106 (I)/1996) E.E., Par.I (I), No. 3102, 29/11/1996</p> <p>[pdf] The Law on the Third Amendment of the Constitution of 1996 (Law 115 (I)/1996) E.E., Par.I (I), No. 3110, 28/12/1996</p> <p>[pdf] The Law on the Fourth Amendment of the Constitution of 2002 (Law 104 (I)/2002) E.E., Par.I (I), No. 3620, 5/7/2002</p> <p>[pdf] The Law on the Fifth Amendment of the Constitution of 2006 (Law 127 (I)/2006)</p> <p>[pdf] The Law on the Sixth Amendment of the Constitution of 2010 (Law 51 (I)/2010) E.E., Par.I (I), No. 4245, 4/6/2010</p> <p>[pdf] The Law on the Seventh Amendment of the Constitution of 2013 (Law 68 (I)/2013) EU, Par. I (I), No. 4400, 17.7.2013</p> <p>[pdf] The Law on the Eighth Amendment of the Constitution of 2015 (Law 130 (I)/2015) EU, Par.I (I), No. 4526, 21/7/2015</p> <p>[pdf] The Law of 2016 on the Ninth Amendment of the Constitution (Law 69 (I)/2016) EU, Par.I (I), No. 4565, 28/4/2016</p> <p>[pdf] The Law of 2016 on the Tenth Amendment of the Constitution (Law 93 (I)/2016) EU, Par.I (I), No. 4575, 16/9/2016</p> <p>[pdf] The Law on the Eleventh Amendment of the Constitution of 2019 (Law 100 (I)/2019) EU, Par.I (I), No.4718, 7/19/2019</p> <p>[pdf] The Law of 2019 on the Twelfth Amendment of the Constitution (Law 128 (I)/2019) EU, Par.I (I), No.4726, 3/10/2019</p> <p>[pdf] The Law of 2019 on the Thirteenth Amendment of the Constitution (Law 160 (I)/2019) EU, Par. I (I), No. 4736, 16/12/2019</p> <p>[pdf] The Law of 2019 on the Fourteenth Amendment of the Constitution (Law 161 (I)/2019) EU, Par. I (I), No. 4736, 16/12/2019</p> <p>[pdf] The Law of 2020 on the Fifteenth Amendment of the Constitution (Law 135 (I)/2020) EU, Par. I (I), No. 4776, 16/9/2020</p> <p>Върховен съд: http://www.supremecourt.gov.cy/Judicial/sc.nsf/All/D7295CC1CB006047C225843F00418845?OpenDocument</p> <p>Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?CYPRUS&member=1</p> <p>Парламент: http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/CYP135208.pdf</p> <p>Доклад относно върховенството на закона за 2021 г: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0704</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА КИПЪР [Κυπριακή Δημοκρατία]
Кратка историческа справка	<p>Конституцията на Кипър е ратифицирана на 16 август 1960 г. и служи като върховен закон на Република Кипър за определяне на системата на управление и гражданските свободи за кипърските граждани. Тя е изготвена след като страната печели своята независимост през 1959 г. от Великобритания и е първата и единствена конституция на Кипър до момента. Конституцията на Република Кипър е в сила от 61 години и е изменяна 15 (петнадесет) пъти, като 24 члена от 199 са променени досега. 15-та поправка се отнася до член 146 и влиза в сила на септември 16-ти 2020 г. с публикуването му в Официален вестник.</p>
Структура конституцията	<p>Преамбюл</p> <p>Глава I Глава Общи разпоредби;</p> <p>Глава II Основни права и свободи;</p> <p>Глава III Президентът на републиката; Вицепрезидентът на републиката и Министерският съвет;</p> <p>Глава IV Камарата на представителите</p> <p>Глава V Общинските камари;</p> <p>Глава VI Независимите служители на републиката;</p> <p>Глава VII Обществената служба</p> <p>Глава VIII Силите на републиката</p> <p><u>Глава IX Върховният конституционен съд</u></p> <p><u>Глава X Висшият съд и подчинените съдилища</u></p> <p>Глава XI Финансови разпоредби</p> <p>Глава XII Други разпоредби,</p> <p>Глава XIII Заключителни разпоредби.</p>
Основни конституционни принципи	<p>Конституцията признава и гарантира основните човешки права, както и културни, социални, икономически и политически права на хората. Като право на живот, свобода и сигурност на личността, свобода на движение, зачитане на личния и семеен живот, свобода на мисълта, съвестта и религията, право на труд, право на образование и право на социална сигурност.</p>
Съдебната власт в конституционната уредба	<p>Съдебната власт принадлежи на независимите съдилища. Съдебната власт, различна от тази, упражнявана от Върховния конституционен съд и от съдилищата, предвидени в общинския закон, се упражнява от Върховния съд и такива по-нисши съдилища.</p>
Общ модел на съдебната власт	<p>Кипър е била британска колония до 1960 г. и правната му система се основава почти изцяло на английската правна система, а законодателството е прието въз основа на принципите на обичайното право и равенството. Доктрината, която се прилага в Кипър, предвижда, че решенията, постановени от Върховния съд, са задължителни за всички по-нисши съдилища. Следователно решение на Върховния съд за тълкуване на правна норма се смята за източник на правото.</p>
Съдилищата	<p>Конституцията урежда статута и функциите на Върховния съд и Апелативните съдилища.</p> <p>В Кипър функционира двуинстанционна съдебна система (съгласно европейския портал за електронно правосъдие):</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА КИПЪР [Κυπριακή Δημοκρατία]
	<ul style="list-style-type: none"> – Върховният съд (Ανώτατο Δικαστήριο) (от втора инстанция) и различните съдилища от първа инстанция, изброени по-долу: – Върховен съд (Ανώτατο Δικαστήριο) – Районни съдилища (ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ) – Съдилища по наказателни дела (ΚΑΚΟΥΡΓΙΟΔΙΚΕΙΑ) – Съдилища по семейни дела (ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ) – Трибунал за регулиране на наемните цени (ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΩΝ) – Трибунал по трудови спорове (ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΩΝ) – Военен Съд (ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ). <p>Председателят и другите съдии на Висшия съд се назначават съвместно от президента и вицепрезидента на републиката. Председателят и другите съдии на Висшия съд се назначават измежду адвокати с висок професионален и морален стандарт. Председателят на Върховния съд се назначава за срок от шест години. Възнаграждението и другите условия за работа на председателя на Върховния съд се определят в акта за неговото назначаване.</p>
Прокуратурата	<p>Главният прокурор на републиката и зам.-главният прокурор на републиката се разглеждат в Част IV на Конституцията „Независими служители на Републиката“.</p> <p>Президентът и вицепрезидентът на републиката назначават съвместно две лица, които са квалифицирани за съдия във Върховния съд, едното за главен прокурор на републиката, а другото за заместник-главен прокурор. Главният прокурор и заместник-главният прокурор на републиката не принадлежат към една и съща общност.</p> <p>Главният прокурор и заместник-главният прокурор на републиката имат право на аудиенция и имат предимство пред всички други лица, които се явяват пред всеки съд. Те са членове на постоянната правна служба на републиката и заемат длъжността при същите условия като съдия от Върховния съд, различен от неговия председател, и не може да бъде отстранен от длъжност, освен на същите основания и по същия начин като този съдия от Върховния съд.</p> <p>Главният прокурор на републиката, подпомаган от заместник главния прокурор на републиката, е юрисконсулт на републиката и на президента и на вицепрезидента на републиката и на Министерския съвет и на Министрите и упражнява всички други правомощия и изпълнява всички други функции и задължения, които са му възложени или наложени от тази Конституция или от закон.</p> <p>Главният прокурор на републиката има правомощие, което може да се упражнява по негова преценка в обществен интерес, да образува, води, поема и продължава или прекратява всяко производство за престъпление срещу което и да е лице в републиката. Тази власт може да се упражнява от него лично или от подчинени негови служители, действащи по и в съответствие с неговите инструкции. Заместник-главният прокурор на републиката има такива правомощия и изпълнява задълженията, при спазване на указанията на главния прокурор на републиката, упражнява всички правомощия и изпълнява всички функции и задължения, възложени</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА КИПЪР [Κυπριακή Δημοκρατία]
	на главния прокурор на републиката съгласно разпоредбите на тази конституция или по закон.
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висши органи на съдебната власт	Създава се съвет, състоящ се от председателя на Върховния конституционен съд като председател и гръцкия и турския съдия от Върховния конституционен съд като членове. Този съвет има изключителна компетентност да решава всички въпроси, свързани с пенсионирането, освобождаването или по друг начин прекратяването на назначаването на председателя на Върховния съд в съответствие с условията на служба, определени в акта за неговото назначаване; пенсионирането или освобождаването на всеки гръцки съдия или турски съдия от Висшия съд на някое от основанията, предвидени в Конституцията. Решението на Съвета, взето с мнозинство, е задължително за президента и вицепрезидента на републиката, които действат съвместно.
Административна организация на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	Има Върховен конституционен съд на републиката, съставен от грък, турчин и неутрален съдия. Неутралният съдия е председателят на съда. Председателят и другите съдии на Върховния конституционен съд се назначават съвместно от президента и вицепрезидента на републиката. Президентът и вицепрезидентът на републиката, поотделно или заедно, имат право да се обърнат към Върховния конституционен съд на основание, че закон или решение на Камарата на представителите или друга негова разпоредба дискриминира която и да е от двете общности. Президентът и вицепрезидентът на републиката, действащи съвместно, могат по всяко време преди обнародването на който и да е закон или решение на Камарата на представителите да се обърнат към Върховния конституционен съд за становище въпроса дали този закон или решение или която и да е определена разпоредба от него е противоречаща или несъвместима с която и да е разпоредба на Конституцията, освен на основанието, че този закон или решение или която и да е разпоредба от тях дискриминира която и да е от двете общности или е противоречаща или несъвместима с правото на ЕС. Върховният конституционен съд разглежда всеки отнесен към него въпрос и след като изслуша аргументи от името на президента и вицепрезидента на Република и от името на Камарата на представителите дават своето становище по този въпрос и уведомяват президента и вицепрезидента на републиката и Камарата на представителите съответно. В случай че Върховния конституционен съд, че поставеният за разглеждане закон/решение или друга разпоредба противоречи на Конституцията и/или на правото на ЕС. Президента и вицепрезидента не обнародват съответния закон/решение/разпоредба.

Характеристики	 РЕПУБЛИКА КИПЪР [Κυπριακή Δημοκρατία]
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0704</p> <p>Съдебната система⁵² се състои от шест окръжни съдилища, шест присъдени съдилища⁵³, Административен съд⁵⁴, Административен съд за международна защита⁵⁵ и Върховен съд⁵⁶.</p> <p>Създаването на Конституционен съд продължава.</p> <p>Освен това има семейни съдилища, съдилища за контрол на наемите, съдилища за трудови спорове и военен съд⁵⁷. Във всички първоинстанционни съдилища има 113 съдии и 13 съдии във Върховния съд. Съдиите от Върховния съд се назначават от президента на републиката в редовете на съдебната власт и по препоръка на Върховния съд, която президентът не е длъжен да спазва. По установена практика обаче президентът на републиката следва препоръките на Върховния съд, който по старшинство предлага за всяка вакантна длъжност най-възрастния съдия на служба. Същата практика важи и за назначаването на председател на Върховния съд, за което президентът на републиката винаги следва препоръката за назначаване на най-възрастния съдия на служба в този съд⁵⁸. Съдиите от първа инстанция се назначават, преместват и повишават от Висшия съдебен съвет (ВСС), който се състои от всички членове на Върховния съд (председателят и 12 съдии)⁵⁹.</p> <p>Прокуратурата е независима и организирана в Главната прокуратура на Републиката. Главният прокурор ръководи Адвокатската кантора на републиката, която е независима служба, която го подпомага, неподчинена на никакво министерство⁶⁰. Главният прокурор има правомощието, което може да се упражнява по негова преценка в обществен интерес, да образува, води, поема и продължава или прекратява всяко производство за престъпление срещу всяко лице (юридическо или физическо) в републиката. Главният прокурор е и юрисконсулт на републиката, на президента, на Министерския съвет и на министрите поотделно. Той изпълнява всички други функции и задължения, възложени му от Конституцията или от закон⁶¹. Кипър участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Независимата национална адвокатска колегия има регулаторна и дисциплинарна компетентност по отношение на своите членове.</p>

⁵² СЕРЕЈ (2021), Проучване за функционирането на съдебните системи в държавите-членки на ЕС.

⁵³ Апелативният съд има неограничена юрисдикция да разглежда и решава на първа инстанция всяко наказателно дело.

⁵⁴ Закон 131 (I)/2015 г. за учредяването и функционирането на Административния съд.

⁵⁵ Закон 73 (I)/2018 за учредяването и функционирането на Административния съд за международна закрила.

⁵⁶ Върховният съд действа като апелативен орган. Той също така действа като Конституционен съд.

⁵⁷ Принос от Върховния съд на Кипър за доклада за върховенството на закона за 2021 г.

⁵⁸ Принос от Кипър за доклада за върховенството на закона за 2021 г.; принос на Върховния съд за доклада за върховенството на закона за 2021 г., стр. 6 и информация, получена от Върховния съд в контекста на посещението на страната в Кипър.

⁵⁹ Конституцията на Кипър, член 157.2, предвижда, че назначаването, повишаването, преместването, прекратяването на назначаването, освобождаването и дисциплинарите въпроси на съдебните служители са изключително от компетентността на Върховния съвет на съдебната власт. Посочената по-горе конституционна разпоредба е доразвита в Закон № 33/64 за администрацията на правосъдието, раздел 10.

⁶⁰ Двете функции, прокуратура и юрисконсулт, са разделени и работят с два различни служители. Представителите на главния прокурор (съветниците на републиката) действат от негово име и приемат указания само от него. Всички съветници на Адвокатската кантора на Републиката са членове на публичната служба и се регулират от Закона за публичната служба и наредбите, включително дисциплинарни процедури, както всички други държавни служители.

⁶¹ Конституция на Кипър, член 112.

13. РЕПУБЛИКА ЛАТВИЯ
[Latvijas Republika]

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ЛАТВИЯ [Latvijas Republika]
Наименование	Latvijas Republikas Satversme [Конституцията на Република Латвия]
Източник	Парламент: https://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/satversme-valsts-pamatlikums Правни актове на Република Латвия: https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme Президент: https://www.saeima.lv/en/legislative-process/constitution Съдебен съвет: https://www.at.gov.lv/lv/tieslietu-padome/sastavs Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?LATVIA&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0719
Кратка историческа справка	<p>Основният закон на Латвия е приет, както се посочва в текста ѝ, от народа на Латвия, представен в Конституционното събрание на Латвия, на 15 февруари 1922 г. и влиза в сила на 7 ноември 1922 г. Той е силно повлиян от германската Ваймарска Конституция и Федералната конституция на Швейцария. Състои се от 115 статии, подредени в осем глави.</p> <p>След преврата през 1934 г. Конституцията е суспендирана и правителството поема законотворческите функции на Сaeйма. Тази ситуация продължи до 17 юни 1940 г., когато Съветският съюз окупира Латвия, унищожава съществуващия режим и включи Латвийската ССР в СССР на 5 август. Тогава беше въведена конституция от съветски образец. На 4 май 1990 г. Върховният съвет на ЛССР приема декларацията за възстановяване на независимостта на Република Латвия, обявявайки съветската анексия на Латвия от 1940 г. за незаконна (както беше направено чрез игнориране на Конституцията), и следователно Конституцията и Република Латвия все още съществува де юре. По това време с декларацията са въведени отново само членове 1, 2, 3 и 6 от Конституцията; конституцията беше напълно въведена само от първото събрание на 5-та Сaeйма през 1993 г.</p> <p>По време на междувоенния период не са приети поправки. След възобновяването на независимостта обаче бяха направени петнадесет изменения.</p> <p>През 1994 г. възрастта за гласуване е намалена от 21 на 18. През 1996 г. е създаден Конституционният съд. През 1997 г. бяха направени големи промени в членовете, регламентиращи изборния процес и функциите на Сaeйма, президента (включително удължаване на мандата им от 3 на 4 години) и кабинета. През 1998 г., освен добавянето на глава осма (основни права на човека) към конституцията, официалният статут е осигурен на латвийския език. Направено е изискване за референдум за промяна на членове 4 и 77, а член 82 беше изцяло променен; сега той определя видовете съдилища в Латвия. През 2002 г. беше добавено изискване членовете на Сaeйма да дават тържествена клетва за придобиване на мандата си. Официалният статут на латвийския език</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ЛАТВИЯ [Latvijas Republika]
	<p>беше допълнително осигурен чрез превръщането му в работен език на държавните и общинските структури. През 2003 г. бяха направени няколко изменения, за да може Латвия да се присъедини към Европейския съюз. През 2004 г. бяха направени промени в някои права на президента и гражданите. През 2006 г. беше добавено изменение, което определя бракът като съюз на един мъж и една жена. През 2007 г. член 40 е изменен и член 81 е отменен. През 2009 г. беше въведена възможността електорат да разпусне парламента.</p> <p>2013 по отношение на съдебните процедури и създаването на Конституционен съд; 2014 преработен е преамбюлт, 2016 по отношение на наказателното преследване на членовете на Сейма, което може да се случи само след решение на Сейма, 2018 за избора на Президент от Сейма.</p>
Структура конституцията	<p>Преамбюл Глава I. Общи положения Глава II. Сейма Глава III. Президентът Глава IV. Министерски кабинет Глава V. Законодателство <u>Глава VI. Съдът</u> Глава VII. Държавен контрол Глава VIII. Основни човешки права</p>
Основни конституционни принципи	<p>Членове 1, 2, 3 и 6, които установяват правната основа на политическата система на държавата, са първите, приети след възстановяването на независимостта. Тези членове, заедно с членове 4 и 77, могат да бъдат изменени само ако бъдат изнесени на национален референдум:</p>
Съдебната власт в конституционната уредба	<p>Наред със законодателната и изпълнителната власт в Латвия съществува независима съдебна власт.</p>
Общ модел на съдебната власт	<p>Правораздаването се осъществява от съдилищата.</p>
Съдилищата	<p>Тристепенна съдебна система:</p> <ul style="list-style-type: none"> – районни (градски) съдилища (rajona/pilsētas tiesas); – окръжни съдилища (apgabaltiesas); – Върховният съд (Augstākā tiesa) и – Конституционният съд (Satversmes tiesa), <p>а в състояние на война или при извънредно положение — и от военни съдилища.</p> <p>Съдиите се одобряват от Сейма и са неотменяеми. Сейма може да отстрани съдия от длъжност против волята му само в случаите, предвидени в закона, въз основа на решение на дисциплинарна колегия или съдебно решение по наказателно дело. Възрастта, на която съдиите напускат длъжността, може да бъде определена със закон.</p>
Прокуратурата	<p>Прокуратурата е независима съдебна институция под ръководството на главния прокурор.</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ЛАТВИЯ [Latvijas Republika]
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висши органи на съдебната власт	<p>Съдебният съвет е колегиална институция, която участва в разработването на политиката и стратегията на съдебната система, както и в подобряването на организацията на работата на съдебната система. Целта на създаването на Съдебния съвет е да се балансират отношенията между изпълнителната, съдебната и законодателната власт, като му се даде значителна роля по въпросите, засягащи съдебната власт.</p> <p>Създаването на Съдебния съвет е предвидено в Закона за съдебната власт с изменения на закона от 3 юни 2010 г., включително Глава 13.1 „Съдебен съвет“.</p> <p>Дейността на Съдебния съвет се урежда от Устройствения правилник на Съдебния съвет, който е приет на заседанието на 16 октомври 2017 г.</p> <p>Съдебният съвет осъществява дейността си в съответствие с утвърдената от него оперативна стратегия на Съдебния съвет</p>
Административна организация на съдебната власт	<p>Съгласно <i>Закона за съдебната власт</i> (likums „Par tiesu varu“) администрацията на съдилищата е отговорност на Министерството на правосъдието.</p> <p>Министерство на правосъдието:</p> <ul style="list-style-type: none"> – издава нормативни актове с вътрешно действие относно организацията на административната работа на районните (градските) съдилища, окръжните съдилища и службите по вписванията; – изисква от районните (градските) съдилища, окръжните съдилища и службите по вписванията да предоставят информацията, която му е необходима за изпълнение на неговите задължения, предвидени в закона; – осъществява организационното ръководство на районните (градските) съдилища, окръжните съдилища и службите по вписванията; – извършва инспекции в районните (градските) съдилища, окръжните съдилища и службите по вписванията. – Съдебната администрация (Tiesu administrācija) организира и осигурява административната работа на районните (градските) съдилища, окръжните съдилища и службите по вписванията. Тя е подведомствена на Министъра на правосъдието.
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	<p>В Латвия има Конституционен съд, който в рамките на предвидената от закона компетентност разглежда дела относно съответствието на законите с Конституцията, както и други дела, прехвърлени в неговата компетентност със закон. Конституционният съд има право да обявява за недействителни закони и други актове или части от тях. Съдиите от Конституционния съд се одобряват от Сейма с мнозинство от не по-малко от 51 членове на Сейма за срока, определен със закон.</p>
Бележки/мотиви	Документ 52021SC0719

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ЛАТВИЯ [Latvijas Republika]
	<p>Латвийската правосъдна система е разделена на три нива.</p> <p>На първа инстанция има девет районни (градски) съдилища, които разглеждат граждански и наказателни дела, и един районен административен съд. Определени икономически и финансови престъпления се разглеждат в нов специализиран икономически съд.</p> <p>На втора инстанция има пет окръжни съдилища, които разглеждат граждански и търговски дела, и един окръжен административен съд.</p> <p>На трета инстанция Върховният съд разглежда наказателни, граждански и административни дела.</p> <p>Конституционният съд осъществява контрол за конституционност.</p> <p>Независимият Съдебен съвет е натоварен със задачата да участва в разработването на политики и стратегии за правосъдната система и подобряването на нейната организация. Освен това Съветът отговаря за подбора на кандидати за съдии, назначаването и освобождаването на председатели на съдилищата, определянето на съдебната карта и одобряването на съдържанието на провежданите обучения. Кандидатите за съдии се избират с открит конкурс, организиран от Съдебния съвет, класират се и се включват в списък, от който министърът на правосъдието предлага на парламента (Сейма) за назначаване кандидата с най-голям брой точки. След изтичане на срок от три години и оценка от съдебен орган съдиите се назначават за неопределен срок от парламента по предложение на министъра на правосъдието.</p> <p>Прокуратурата е независима съдебна институция под ръководството на главния прокурор. Латвия участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Латвийският адвокатски съвет е независима, самоуправляваща се професионална организация, която отговаря за дисциплинарните производства срещу адвокатите.</p>

14. РЕПУБЛИКА ЛИТВА
[Lietuvos Respublika]

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ЛИТВА [Lietuvos Respublika]
Наименование	Lietuvos Respublikos Konstitucija [Конституция на Република Литва]
Източник	Правна информационна система на Литва: https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?LITHUANIA&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0717
Кратка историческа справка	<p>Първият опит за кодифициране на законите на Великото Литовско херцогство е под формата на Устав на Литва като Първият статут е в сила т1529 г. Документът, написан на руски език, изпълнява ролята на върховен закон на страната и включва разпоредби, на които никой друг закон не би могъл да му противоречи.</p> <p>По време на заключителните етапи на Първата световна война Литва обявява независимост на 16 февруари 1918 г. Три отделни временни конституции са приети на 2 ноември 1918 г., 4 април 1919 г. и 10 юни 1920 г., когато е приет временен конституционен акт, потвърждавайки Литва като парламентарна република. Учредителното събрание приема на 1 август 1922 г. Демократична конституция, тя възприема от съвременните западноевропейски конституции, закрепващи основните права и свободи на народа, политически свободи, политически плурализъм и механизъм за демократични избори. Конституцията предвиждаше силен парламент (Сейм) и политически отслабен президент като държавен глава. През 1938 г. е приета нова Конституция, обръща либералните идеи на конституцията от 1922 г., въвеждайки схващането, че държавата е основата на съществуването на нейните граждани, а не обратното. Конституцията премахна разделението на властите, като посочва, че властта, която се притежава от президента, Сейма, правителството и съдилищата, е „неделима“ и се ръководи от президента. През 1940 г. Литва е окупирана от Съветския съюз. През 1940 и 1978 г. са приети нови конституции на Литовската ССР, базирани съответно на съветските конституции от 1936 и 1977. г.</p> <p>Новата конституция е одобрена от Върховния съвет през октомври 1992 г. и подложена на всенародно гласуване. Конституцията е одобрена на референдум на 25 октомври 1992 г. Седемдесет и пет процента от гласувалите (57% от всички имащи право на глас) гласуваха в подкрепа на приемането на документа с избирателна активност от 75,3%.</p>
Структура конституцията	ЛИТОВСКАТА НАЦИЯ РАЗДЕЛ I ДЪРЖАВАТА ЛИТВА РАЗДЕЛ II ЧОВЕК И ДЪРЖАВА РАЗДЕЛ III ОБЩЕСТВО И ДЪРЖАВА РАЗДЕЛ IV ИКОНОМИКА И РАБОТЕЩИ РАЗДЕЛ V СЕИМ

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ЛИТВА [Lietuvos Respublika]
	<p>РАЗДЕЛ VI ПРЕЗИДЕНТ НА РЕПУБЛИКАТА</p> <p>РАЗДЕЛ VII ПРАВИТЕЛСТВОТО НА РЕПУБЛИКА ЛИТВА</p> <p><u>РАЗДЕЛ VIII КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД</u></p> <p><u>РАЗДЕЛ IX СЪДЪТ</u></p> <p>РАЗДЕЛ X МЕСТНО УПРАВЛЕНИЕ И УПРАВЛЕНИЕ</p> <p>РАЗДЕЛ XI ФИНАНСИ И ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ</p> <p>РАЗДЕЛ XII ДЪРЖАВЕН КОНТРОЛ</p> <p>РАЗДЕЛ XIII ВЪНШНА ПОЛИТИКА И ОТБРАНА</p> <p>РАЗДЕЛ XIV ИЗМЕНЕНИЕ НА КОНСТИТУЦИЯТА</p> <p>ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ</p> <p>КОМПОНЕНТ ОТ КОНСТИТУЦИЯТА НА РЕПУБЛИКА ЛИТВА</p> <p>КОНСТИТУЦИОНЕН АКТ НА РЕПУБЛИКА ЛИТВА ЗА НЕПРИСЪЕДИНЯВАНЕ НА РЕПУБЛИКА ЛИТВА КЪМ ПОСТСЪВЕТСКИТЕ ИЗТОЧНИ СЪЮЗИ</p> <p>КОНСТИТУЦИОНЕН АКТ НА РЕПУБЛИКА ЛИТВА ЗА ЧЛЕНСТВОТО НА РЕПУБЛИКА ЛИТВА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ</p>
Основни конституционни принципи	<p>Конституцията е неразделен и пряко приложим акт.</p> <p>Всеки може да защитава правата си в съответствие с Конституцията.</p>
Съдебната власт в конституционната уредба	<p>Държавната власт в Литва се упражнява от Сейма, президента на републиката и правителството, както и от съда. Правомощията на правителството са ограничени от Конституцията. Властите служат на хората.</p>
Общ модел на съдебната власт	<p>Правосъдието в Република Литва се администрира само от съдилища.</p>
Съдилищата	<p>Съдилищата на Република Литва са</p> <ul style="list-style-type: none"> – Върховният съд на Литва, – Апелативният съд на Литва, – регионалните и окръжните съдилища. <p>Със закон могат да се създават специализирани съдилища за разглеждане на административни, трудови, семейни и други категории дела.</p> <p>В мирно време в Република Литва не могат да се създават съдилища със специални правомощия.</p> <p>Формирането и компетентността на съдилищата се установяват от Закона за съдилищата на Република Литва.</p> <p>Съдията и съдилищата са независими в правораздаването.</p> <p>Намесата на органите на държавната власт и управление, членове на Сейма и други длъжностни лица, политически партии, политически и обществени организации или граждани в дейността на съдия или съд е забранена и носи предвидена в закона отговорност.</p>
Прокуратурата	<p>Организира се и се провежда досъдебно следствие, а обвинението по наказателни дела се подпомага от прокурор. В предвидените от закона случаи прокурорът защитава правата и законните интереси на личността, обществото и държавата. Прокурорът е независим при изпълнение на задълженията си и спазва само закона. Прокуратурата на Република Литва</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ЛИТВА [Lietuvos Respublika]
	е Главна прокуратура и териториални прокуратури. Главният прокурор се назначава и освобождава от президента на републиката с одобрението на Сейма. Редът за назначаване и освобождаване на прокурори и техният статут се уреждат със закон.
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висш/и орган/и на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Административна организация на съдебната власт	Съгласно Европейски портал за електронно правосъдие администрация на съдилищата е организирана: Общото събрание на съдиите (Visuotinis teisėjų susirinkimas) е най-висшестоящият автономен съдебен орган, включващ всички съдии в Литва. Съдебният съвет на Литва (Teisėjų taryba) е изпълнителен автономен съдебен орган, съставен от 23 членове, който гарантира независимостта на съдилищата и съдиите. Дисциплинарният съд (Teisėjų garbės teismas) е автономна съдебна институция, която гледа дисциплинарни дела срещу съдии и петиции на съдии срещу клевети. Администрацията на националните съдилища (Nacionalinės teismų administracija) има за цел да осигури ефективното функциониране на съдебната система и спомага за гарантиране на независимостта на съдилищата и съдиите и организационната автономност на съдилищата
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	Конституционният съд решава дали законите и другите актове на Сейма са в съответствие с Конституцията, а актовете на президента на републиката и правителството не противоречат на конституцията или законите. Статутът на Конституционния съд и процедурата за упражняване на неговите правомощия се определят от Закона за Конституционния съд на Република Литва. Конституционният съд разглежда и взема решение дали законите на Република Литва и други актове, приети от Сейма, са в съответствие с Конституцията на Република Литва. Конституционният съд проверява и дали са в съответствие с Конституцията и законите: 1) актове на президента на републиката; 2) актове на правителството на републиката. Конституционният съд прави изводи: 1) дали изборните закони не са били нарушени при изборите за президент на републиката или членове на Сейма; 2) дали здравословното състояние на президента на републиката му позволява да продължи да заема длъжността;

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ЛИТВА [Lietuvos Respublika]
	<p>3) дали международните договори на Република Литва не са в противоречие с Конституцията;</p> <p>4) дали конкретните действия на членовете на Сейма и държавните служители, срещу които е образувано дело за импийчмънт, са в противоречие с Конституцията.</p> <p>Правителството, не по-малко от 1/5 от всички членове на Сейма, както и съдилищата имат право да се обърнат към Конституционния съд относно актовете, посочени по-горе.</p> <p>Най-малко 1/5 от всички членове на Сейма и съдилищата имат право да се обърнат към Конституционния съд относно съгласието на актове на президента на републиката с Конституцията и законите.</p> <p>Най-малко 1/5 от всички членове на Сейма, съдилищата, както и президентът на републиката могат да се обърнат към Конституционния съд за съгласуване на правителствени актове с Конституцията и законите.</p> <p>Всяко лице има право да сезира Конституционния съд относно актовете, посочени в т.1 и 2 по-горе, ако взетото въз основа на него решение нарушава конституционните права или свободи на това лице и то е изчерпило всички законови средства за защита. Редът за упражняване на това право се определя със закон на Конституционния съд.</p> <p>Внасянето на президента на републиката в Конституционния съд или с решение на Сейма за проверка дали даден акт е в съответствие с Конституцията спира действието на този акт.</p> <p>Сеймът може да поиска включването на Конституционния съд, а по отношение на изборите за Сейма и международните договори – и президента на републиката.</p> <p>Конституционният съд има право да откаже да приеме дело за разглеждане или да изготви заключение, ако жалбата се основава на неправни основания.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0717</p> <p>Правосъдната система се състои от съдилища с обща юрисдикция (Върховен съд, Апелативен съд, областни и районни съдилища) и съдилища със специална юрисдикция (Върховен административен съд и две областни административни съдилища). Съдиите от районните съдилища се назначават от президента на Републиката по препоръка на подборна комисия, а съдиите от Върховния съд — от парламента (Seimas), след номиниране от президента на Републиката и по препоръка на Съдебния съвет. Съдебният съвет, съставен изцяло от съдии, назначени от техните колеги, е изпълнителният орган на правосъдното самоуправление, гарантиращ независимостта на съдилищата и съдиите⁶².</p> <p>Националната администрация на съдилищата, която е независима от изпълнителната власт, е компетентна да предоставя материална и техническа подкрепа на съдилищата, като осигурява ефикасното функциониране на съдебната система и обучението на съдиите.</p>

⁶² Закон за съдилищата, член 119.

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ЛИТВА [Lietuvos Respublika]
	<p>Конституционният съд се произнася по конституционособразността на законодателството и актовете на президента и правителството⁶³.</p> <p>Прокурорите са независими; Главният прокурор се назначава и освобождава от президента на Републиката след одобрението на парламента⁶⁴. Нисшестоящите прокурори се назначават от главния прокурор по препоръка на подборна комисия⁶⁵. Литва участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Адвокатската колегия е независима част от правната система и се финансира от вноски, плащани от адвокатите и от други източници.</p>

⁶³ Конституционният съд е съставен от деветима съдии, назначени от парламента и избрани измежду кандидати, издигнати от президента на Републиката, председателя на парламента и председателя на Върховния съд.

⁶⁴ Заместник главните прокурори се назначават и освобождават от президента на Републиката по предложение на главния прокурор.

⁶⁵ Закон за изменение на Закона за прокуратурата, бр. I-599 от 13 октомври 1994 г., член 22 и член 26.

15. ВЕЛИКО ХЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ
[Groussherzogtum Lëtzebuerg]

Характеристики	 ВЕЛИКО ХЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ [Groussherzogtum Lëtzebuerg]
Наименование	Constitution du Grand-Duché du Luxembourg [Конституция на Великото херцогство Люксембург]
Източник	Официален вестник на Великото Херцогство Люксембург: https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/recueil/constitution/20200519 Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?LUXEMBOURG&member=1 https://e-justice.europa.eu/6/BG/national_legislation?LUXEMBOURG&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0718
Кратка историческа справка	Съвременната конституция е приета на 17 октомври 1868 г. Докато конституцията от 1868 г. бележи радикална промяна в конституционното уреждане на Люксембург, технически това е поправка на оригиналната конституция. Тази първоначална конституция е обнародвана на 12 октомври 1841 г., влиза в сила на 1 януари 1842 г. и е рязко изменена на 20 март 1848 г. и отново на 27 ноември 1856 г. Следват 35 изменения до наши дни, последното от 2016 г.
Структура конституцията	Глава I За територията и Великия херцог Глава II Люксембургците и техните права Глава III За суверенната власт 1. За прерогативите на Великия Херцог 2. За законодателството <u>3. За правосъдието</u> Глава IV За Камерата на депутатите Глава V За Правителството на Великото херцогство „Глава Vbis. – За Държавния съвет <u>Глава VII За правосъдието</u> Глава VII За въоръжените сили Глава VIII За финансите Глава IX За общините Глава X Общи положения Глава XI Преходни и допълнителни положения
Основни конституционни принципи	Независимост и публичност на съдилищата, независимост и несменяемост на съдиите, мотивиране на съдебните решения.
Съдебната власт в конституционната уредба	Правосъдието се въздава от името на великия херцог от съдилищата и трибуналите. Присъдите и присъдите се изпълняват от името на великия херцог. Съдилищата и трибуналите прилагат общи и местни постановления и наредби само доколкото са съобразени със законите. Върховният съд ще решава споровете за приписване по начина, определен от закона.

Характеристики	 ВЕЛИКО ХЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ [Groussherzogtum Lëtzebuerg]
Общ модел на съдебната власт	Правосъдието се въздава от името на великия херцог от съдилищата и трибуналите.
Съдилищата	<p>Административният процес е отговорност на административния съд и на административния съд. Тези юрисдикции разглеждат данъчни дела в случаите и при условията, определени от закона.</p> <p>Съгласно Европейски портал за електронно правосъдие съдилищата са:</p> <p>Общи съдилища</p> <p>Върховен съд</p> <p>Най-високо в йерархията на общите съдилища е Върховният съд, който включва Касационен съд, Апелативен съд и Главна прокуратура. Намира се в Люксембург.</p> <p>Окръжни съдилища</p> <p>Великото херцогство Люксембург е разделено на два съдебни окръга, като във всеки от тях има по един окръжен съд — единият в Люксембург, а другият в Дикирх.</p> <p>Мирови съдилища</p> <p>Съществуват три мирови съдилища — в Люксембург, в Еш-сюр-Алзет (съдебен окръг Люксембург) и в Дикирх (съдебен окръг Дикирх).</p> <p>Специализирани съдилища</p> <p>Висш съвет по социално осигуряване</p> <p>Висшият съвет по социално осигуряване се състои от председател, двама оценители (assesseurs) магистрати, един оценител работодател и един оценител служител.</p> <p>Арбитражен съвет по социално осигуряване</p> <p>Арбитражният съвет по социално осигуряване се състои от председател, един оценител работодател и един оценител служител.</p> <p>Административни съдилища</p> <p>Административен съд</p> <p>Административният съд има само едно отделение и заседава в тричленни състави.</p> <p>Административен трибунал</p> <p>Административният трибунал има четири отделения и заседава в тричленни състави.</p> <p>Мировите съдии, съдиите от окръжните съдилища и съветниците на съда са несменяеми. Никой от тях не може да бъде лишен от мястото си или отстранен от длъжност освен с присъда. Изместването на един от тези съдии може да стане само при ново назначаване и с негово съгласие. Въпреки това, в случай на немощ или неправомерно поведение, той може да бъде отстранен, отменен или преместен, при условията, определени от закона.</p> <p>Правомощията и организацията на административните съдилища се уреждат със закон.</p>
Прокуратурата	Прокуратурата е независима, но работи под ръководството на Министерството на правосъдието. Главната прокуратура е към Върховния съд.

Характеристики	 ВЕЛИКО ХЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ [Groussherzogtum Lëtzebuerg]
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висш/и орган/и на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Административна организация на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	Конституционният съд се произнася с решение относно съответствието на законите с Конституцията. Той се сезира по преюдициално заключение, съгласно условията, определени със закон, от всяка юрисдикция, за да се произнесе относно съответствието на законите, с изключение на законите, одобряващи договори, с Конституцията.
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0718</p> <p>Правосъдната система обхваща два отделни вида съдилища: общи съдилища с компетентност по граждански и наказателни дела и административни съдилища, разглеждащи административни дела.</p> <p>Общите съдилища включват трима мирови съдии, две районни съдилища с обща юрисдикция, апелативен съд и касационен съд.</p> <p>Административните съдилища са административен първоинстанционен съд и административен апелативен съд.</p> <p>Конституционният съд е част от съдебната власт и се произнася относно съответствието на законите с Конституцията.</p> <p>Кандидатите за съдии се избират от комисия, съставена изключително от съдии, и впоследствие официално се назначават от изпълнителната власт. За длъжностите във Върховния съд и Административния апелативен съд съдиите се назначават от изпълнителната власт, съответно по препоръка на Върховния съд или на Административния съд.</p> <p>Прокуратурата е независима, но работи под ръководството на Министерството на правосъдието. Люксембург участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Двете адвокатски колегии са независими и представляват адвокатите, установени в Люксембург. Всяка адвокатска колегия има събрание⁶⁶, Адвокатски съвет⁶⁷, председател на Адвокатската колегия⁶⁸ и за цялата професия, дисциплинарен и административен съвет⁶⁹.</p>

⁶⁶ Членове 12—15 от Закона за адвокатската професия, 10 август 1991 г.

⁶⁷ Членове 16—19 от Закона за адвокатската професия, 10 август 1991 г.

⁶⁸ Членове 20—23 от Закона за адвокатската професия, 10 август 1991 г.

⁶⁹ Членове 24—25 от Закона за адвокатската професия, 10 август 1991 г.

16. РЕПУБЛИКА МАЛТА
[Repubblika ta' Malta]

Характеристики	 РЕПУБЛИКА МАЛТА [Repubblika ta' Malta]
Наименование	Konstituzzjoni ta' Malta [Конституция на Малта]
Източник	Парламент: https://parlament.mt/en/?tag=Constitution%20of%20Malta https://legislation.mt/eli/const/mlt https://legislation.mt/eli/const/eng/pdf Прокуратура: https://attorneygeneral.mt/en/Pages/Office-of-the-Attorney-General.aspx Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?MALTA&member=1 https://e-justice.europa.eu/6/BG/national_legislation?MALTA&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0720
Кратка историческа справка	Конституцията на Малта е приета като правен ред на 21 септември 1964 г. Конституцията е изменяна двадесет и четири пъти, последно през 2020 г., като се закрепва, че първо главният съдия отгук нататък се назначава с резолюция на парламента – законодателят назначава члена на съдебната власт – главния съдия. Тази резолюция трябва да бъде подкрепена с гласовете на най-малко две трети от всички членове, които имат право на глас Конституцията на Малта заменя Конституцията от 1961 г., датираща от 24 октомври 1961 г. С новата Конституция Малта става парламентарна демокрация в рамките на Британската общност. Кралица Елизабет II е суверен на Малта и генерал-губернатор упражнява изпълнителната власт от нейно име, докато действителното ръководство и контрол на правителството и делата на нацията са в ръцете на кабинета под ръководството на малтийски министър-председател, лидер на партията, която печели мнозинство от парламентарните места на общи избори за еднокамарната камара на представителите. На 13 декември 1974 г., при лейбъристко правителство, конституцията е ревизирана и Малта става република в рамките на Британската общност, с изпълнителна власт, предоставена на президент на Малта, който се назначава от парламента и който от своя страна назначава за министър-председател.
Структура конституцията	ГЛАВА I Република Малта ГЛАВА II Декларация на принципите ГЛАВА III Гражданство ГЛАВА IV Основни права и свободи на личността ГЛАВА VI Парламент ЧАСТ 1 Състав на парламента ЧАСТ 2 Правомощия и процедура на парламента ЧАСТ 3 Призоваване, пророгация и разпускане ГЛАВА VII Изпълнителната власт <u>ГЛАВА VIII Съдебната власт</u> ГЛАВА IX Финанси ГЛАВА X Обществената служба

Характеристики	 РЕПУБЛИКА МАЛТА [Repubblika ta' Malta]
	ГЛАВА XA Местни съвети ГЛАВА XI Разни
Основни конституционни принципи	Конституцията е фундаментът на националното право и в нея се предвижда, че законите се приемат от парламента под формата на законодателни актове на парламента, както и че парламентът може да делегира законодателни правомощия на други органи (т.е. министри, органи на властта, публични органи и т.н.). Конституцията закрепва принципа на неутралитет на Малта.
Съдебната власт в конституционната уредба	Принципите за организация и правомощията на съдебната власт са регламентирани в отделна глава.
Общ модел на съдебната власт	Съдебната система на Малта по същество е двустепенна система, състояща се от първоинстанционен съд, председателстван от съдия или магистрат, и въззивен съд.
Съдилищата	Съдебната система на Малта по същество е двустепенна система, състояща се от първоинстанционен съд, председателстван от съдия или магистрат, и въззивен съд. При упражняване на по-висшата си компетентност Апелативният съд заседава в състав от трима съдии и разглежда жалбите срещу решенията на първоинстанционен съд, който се председателства от съдия. При упражняване на по-нисшата си компетентност Апелативният съд заседава в състав от един съдия и разглежда жалбите срещу решенията на първоинстанционен съд, който се председателства от магистрат. Съществуват и редица трибунали с различна степен на компетентност, на които са подсъдни специфични области на правото. Почти всички жалби срещу решенията, постановени от някой от тези трибунали, се разглеждат от Апелативния съд при упражняване на по-нисшата си компетентност, а останалите се разглеждат от Апелативния съд при упражняване на по-висшата си компетентност.
Прокуратурата	Чл. 91 регламентира публична длъжност – държавен адвокат, който се назначава от президента по съвет на министър-председателя. Държавният адвокат е съветник на правителството по въпроси на правото и правното мнение. Той действа в обществен интерес и защитава законността на действията на държавата. Държавният адвокат изпълнява и други задължения и функции, които могат да му бъдат Конституцията или от който и да е закон. При изпълнение на функциите си държавният адвокат действа по своя индивидуална преценка и не подлежи на ръководство или контрол на друго лице или орган. Службата на главния прокурор е конституционно независимата прокуратура на Република Малта. В Конституцията главният прокурор се счита за част от изпълнителната власт, но също така е предвидено, че при упражняване на правомощията си да образува, предприема и прекратява наказателно производство главният прокурор не подлежи на ръководство или контрол на друго лице или власт. Същото е предвидено по отношение на други правомощия, предоставени на главния прокурор от който и да е закон по отношение на условията, които го упълномощават да упражнява това правомощие по негова индивидуална преценка. За тази цел Конституцията предоставя на Генералния прокурор същите гаранции за

Характеристики	 РЕПУБЛИКА МАЛТА [Repubblika ta' Malta]
	<p>сигурност на мандата, каквито се предоставят на членовете на съдебната власт.</p> <p>Въпреки че главният прокурор се ползва с конституционна независимост в условията, посочени по-горе, неговите решения все още подлежат на преразглеждане по отношение на основните човешки права и свободи, залегнали в глава IV от Конституцията на Малта или на Закона за Европейската конвенция, който включва Европейската конвенция за правата на човека във вътрешното право на Малта.</p> <p>Двойната роля на главния прокурор като държавен прокурор и като главен юрисконсулт на правителството във всички други правни сфери продължи до 18 декември 2019 г., когато службата на държавния адвокат пое ролята на главния прокурор.</p>
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висши органи на съдебната власт	<p>С измененията на Конституцията от 2016 г. и 2020 г. се създава и Комисия по назначаването на съдебната власт, която е подкомисия на Комисията за администриране на правосъдието.</p> <p>(96А) Съществува комисия по съдебни назначения, "комитет", която е подкомисия на Комисията за правораздаване, и която се състои, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) главният съдия; (b) двама (2) членове, избрани за срок от четири (4) години от съдиите от горния съд измежду тях; (c) един член, избран за срок от четири (4) години от магистратите на нисшите съдилища измежду тях; (d) главния одитор; (e) комисарят по административните разследвания (омбудсман); и (f) председателят на адвокатската камара: <p>При условие, че председателят на Камарата на адвокатите няма право да бъде назначен за член на съдебната власт преди изтичането на период от две (2) години, считано от деня, в който е заемал последно пост в комисията или е бил последен член на комисията.</p> <p>Комитетът се председателства от главния съдия или, в негово отсъствие, от съдията, който го замества.</p> <p>При изпълнение на функциите си всеки от членовете на Комитетът действа по своя индивидуална преценка и не подлежи на ръководство или контрол на никое лице или орган.</p> <p>Комитетът има секретар, който се назначава от министъра, отговарящ за правосъдието.</p> <p>Функциите на Комисията са:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) да получава и разглежда изявления на интерес от лица, които се интересуват да бъдат назначени на длъжността на съдия на висшите съдилища (различни от длъжността на главния съдия) или на магистрат от по-ниските съдилища;

Характеристики	 РЕПУБЛИКА МАЛТА [Repubblika ta' Malta]
	<p>(b) да поддържа постоянен регистър на изразените интереси и на актовете, свързани с него, като регистърът се пази в тайна и е достъпен само за членовете на Комитета и за президента на Малта;</p> <p>(c) да провежда интервюта и оценки на кандидатите за гореспоменатите длъжности по начин, който счита за подходящ и за тази цел да изисква информация от всеки публичен орган, който счита за разумно необходима;</p> <p>(d) когато се освободи длъжността на съдия или магистрат, комисията изпраща на председателя чрез секретаря имената на трима кандидати, които комисията счита за най-подходящи, заедно с подробен доклад за пригодността и достойнствата на тези трима кандидати, които по мнение на комисията се считат за най-подходящи за назначаването на тези длъжности:</p> <p>При условие, че президентът има право да избира съдия или магистрат изключително от имената на тримата кандидати, предадени от комисията, имената на тримата кандидати се оповестяват публично в решението на председателя.</p>
Административна организация на съдебната власт	<p>С измененията 2016-2021 г. се регламентира Комисия за администриране на правосъдието, съставена от президента, който е председател, и девет други членове, както следва: (a) главният съдия да бъде заместник-председател и председателства комисията в отсъствие на председател; (б) двама членове избрани за срок от четири години съдии от върховните съдилища измежду себе си; (в) двама членове, избрани за срок от четири години магистрати от по-долните съдилища измежду себе си; (d) двама членове, назначени за срок от четири години, единият от министър-председател, а другият от опозицията във всеки случай да бъде лице, което е най-малко на четиридесет и пет години, и да се ползва с общо уважение към обществото и да бъде известен със своята почтеност и честност; (д) председателят на адвокатската колегия.</p> <p>Генералният директор на съдилищата, който се назначава от министър-председателя, отговаря за администрирането на съдилищата. Той се подпомага от секретарите на гражданските и наказателните съдилища и трибунали и на съдилищата и трибуналите в Гозо и директора на помощните служби). Генералният директор на съдилищата отговаря за управлението и администрирането на Отдела за съдилищата, включително на секретариатите, архивите и другите служби, като също така оглавява този отдел. Всички служители на ръководни длъжности в съдилищата, които изпълняват функциите си в Отдела за съдилищата, получават указания от генералния директор на съдилищата и се отчитат пред него.</p>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	<p>Един от върховните съдилища, съставен от трима от съдиите, които могат, в съответствие с който и да е закон, действащ в Малта към май 2021 г., да заседават в Апелативния съд, ще бъдат известни като Конституционен съд и ще имат юрисдикцията да изслушват и решават – (a) такива въпроси, които са сезирани до чл. 63 от Конституцията, (b) всеки въпрос, отнесен до него в съответствие с чл. 56 от Конституцията и всеки въпрос, отнесен до него по всеки въпрос, свързан с избора на членове на Конституцията.</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА МАЛТА [Repubblika ta' Malta]
	<p>(с) обжалване на решения на първата зала на гражданския съд в съответствие с чл. 46 от Конституцията; (d) обжалва решения на всеки съд с първоначална юрисдикция в Малта по въпроси, свързани с тълкуването на Конституцията, които не са тези, които могат да паднат; д) обжалване на решения на който и да е съд с първоначална юрисдикция в Малта по въпроси, свързани с валидността на закони, различни от тези, които могат да попадат в обхвата на чл. 46 от Конституцията; и (е) всеки въпрос, решен от съд с първоначална юрисдикция в Малта, заедно с всеки от въпросите, посочени в предходните параграфи от него</p>
Бележки/мотиви	<p>Магистрати са съдиите в по-нисшите съдилища. Почти всички текстове за съдебната власт са ревизирани след 1974 г.</p> <p>Документ 52021SC0720</p> <p>Малтийската правосъдна система е повлияна от правните традиции както на континенталното, така и на общото право⁷⁰. Съдилищата се делят на висши и нисшестоящи.</p> <p>Висшите съдилища са съставени от съдии и включват Гражданския съд, Наказателния съд, Апелативния съд, Апелативния наказателен съд и Конституционния съд.</p> <p>Нисшестоящите съдилища са съставени от магистрати и включват Съда на магистратите (Малта) и Съда на магистратите (Гозо).</p> <p>Съдебната власт се оглавява от председателя на Върховния съд, който също така е председател на Конституционния съд.</p> <p>Комисия по правораздаване осъществява надзор върху работата на съдебната власт. Съществуват редица специализирани съдилища, които се произнасят в конкретни области.</p> <p>През 2019 г. бе създадена напълно самостоятелна прокуратура. Малта участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Адвокатската колегия (Адвокатска камара) е независим и саморегулиращ се професионален орган на юристите⁷¹.</p>

⁷⁰ Вж. Доклад относно върховенството на закона за 2020 г. Глави по държави: ситуация в областта на върховенството на закона в Малта — част I.

⁷¹ Закон № XIX от 2021 г. — Закон за юридическата професия (реформа), бе обнародван на 20 април 2021 г. Според малтийското правителство (принос към настоящия доклад) законопроекът цели да отговори на препоръките, направени от Комитета на експертите по оценяване на мерките срещу изпирането на пари и финансиране на тероризма (MONEYVAL) на Съвета на Европа във връзка с регулирането на юридическата професия (вж. Доклада на Moneyval от Петия кръг на взаимно оценяване — Мерки за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма в Малта). Адвокатската камара изрази опасения във връзка с този законопроект, с аргумент, че той не отговаря на трайните проблеми (като например необходимостта от повишаване на стандартите за етика и професионализъм в юридическата професия и от мерки, регулиращи навлизането на пазара на практикуващите юристи) (информация, получена в контекста на посещението в Малта). Вж. също Адвокатска камара (2021 г.), Консултации на малтийски финансови служби относно нов Правилник за доставчици на услуги за компании. Обратна информация и Становище на Адвокатската камара.

17. КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ
[Koninkrijk der Nederlanden]

Характеристики	 КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ [Koninkrijk der Nederlanden]
Наименование	Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden [Конституция на Кралство Нидерландия]
Източник	Парламент: https://www.denederlandsegrondwet.nl/ Правна система: http://www.dutchcivillaw.com/judiciaryact.htm Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?NETHERLANDS&member=1 https://e-justice.europa.eu/6/BG/national_legislation?NETHERLANDS&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0721
Кратка историческа справка	<p>Първата конституция на Нидерландия (тогава наричана Батавска република) е съставена през 1798 г., но е прието да се смята, че Нидерландия има конституция от 1815, Въвеждането на министерска отговорност през 1848 г. обикновено се смята за най-важната промяна, защото слага край на абсолютната власт на краля Вилем II Нидерландски и създава система за парламентарно управление. През 1917 г. се въвежда всеобщо изборно право за мъжете, а през 1919 г. — и за жените. Последната голяма промяна на конституцията е през 1983 г., а последните малки промени — през 2002 г. Конституцията изброява основните граждански и социални права на нидерландските граждани и описва работата на институциите.</p> <p>Трябва да се отбележи, че Уставът на кралството е равнопоставен с конституцията, защото описва федеративната политическа система, която се състои от европейската част на Нидерландия, Аруба и Нидерландски Антили. Освен това нидерландската конституция явно отнема правото на съдиите да тълкуват закони по отношение на тяхната конституционност. От друга страна, международните договори имат върховна сила над нидерландското законодателство, дори и над конституцията, и съдиите в повечето случаи имат право да съпоставят законите с тях.</p>
Структура конституцията	<p>Глава 1 Основни права</p> <p>Глава 2 Правителство</p> <p>Глава 3 Генералните щати</p> <p>Глава 4 Държавен съвет, Сметна палата, Национален омбудсман и постоянни консултативни органи</p> <p>Глава 5 Законодателство и администрация</p> <p><u>Глава 6 Правораздаване</u></p> <p>Глава 7 Провинции, общини, карибски обществени органи, водни власти и други публични органи</p> <p>Глава 8 Ревизия на Конституцията</p> <p>Допълнителни статии</p> <p>Членове от текста на Конституцията от 1972 и 1983 г., които остават в сила за момента</p>

Характеристики	 КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ [Koninkrijk der Nederlanden]
Основни конституционни принципи	<p>Конституцията съдържа:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Основни права, които дават на хората свободата да живеят и да участват в обществото и политиката без намеса на правителството. Основните права включват: – Свобода на словото; – правото на личен живот; – право да гласуват и да бъдат избирани; – правото на равно третиране. – Важни правила за организацията на холандската система на управление.
Съдебната власт в конституционната уредба	<p>Организацията, съставът и правомощията на съдебната власт се уреждат със Закон на Парламента.</p>
Общ модел на съдебната власт	<p>„съдебна власт“ се разбира като всяка съдебна институция, която изпълнява постоянна съдебна задача в рамките на правен ред. Конституцията предвижда, че законът трябва да определи съдилищата, които принадлежат към съдебната власт.</p>
Съдилищата	<p>Организацията, съставът и правомощията на съдебната власт се уреждат със Закон. В Европейски портал за електронно правосъдие е представена следна организация на видове съдилища:</p> <p>Окръжни съдилища</p> <p>Нидерландия е разделена на 11 окръга, всеки от които разполага със собствен съд. Всеки окръжен съд има няколко съдебни района. Окръжният съд е съставен най-много от пет отделения. Те винаги включват административно отделение, гражданско отделение, наказателно отделение и отделение на районните съдилища. Семейно-правните дела и делата, касаещи малолетни и непълнолетни, често се разглеждат в отделно отделение, както понякога се случва и с правораздаването по отношение на чужденците. Административният съвет на съответните съдилища има свободата да решава такива въпроси.</p> <p>Районни съдилища</p> <p>Относително лесно за обикновените граждани е делата им да бъдат разгледани от районните съдилища. Това означава, че те имат правото да пледират сами делата си пред съда и не е необходимо да бъдат представлявани от адвокат. От гледна точка на гражданското право районният съдия се занимава с всички дела, включващи наемни правоотношения, лизинг и трудови правоотношения, както и с всички спорове, при които претенцията е до 25 000 EUR.</p> <p>В наказателното право районният съдия се занимава само със случаи на леки престъпления. Често това са случаи, при които полицията или прокурорът са предложили решаване на делото със споразумение. Ако обвиняемият откаже да приеме такова предложение, тогава делото се отнася пред районния съдия. Районният съдия обикновено постановява устно решение непосредствено след заседанието.</p> <p><u>Наказателно право</u></p> <p>Съдиите в наказателното отделение се занимават с всички наказателни дела, които не се разглеждат от районен съдия. Тези дела могат да се разглеждат в състави от един съдия или в пълни състави от трима съдии.</p>

Характеристики	 КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ [Koninkrijk der Nederlanden]
	<p>Пълният състав се занимава с по-сложни дела и всички дела, при които прокурорът изисква присъда над една година лишаване от свобода.</p> <p><u>Гражданско право/семеино право</u></p> <p>Гражданското отделение също се занимава с дела, които не са конкретно отнесени до районния съдия. Повечето от тях се решават от един съдия, но и тук има пълни състави от трима съдии за решаване на по-сложните казуси. Редица окръжни съдилища имат отделно отделение за семейни дела и дела, касаещи малолетни и непълнолетни, когато броят на тези дела е значителен.</p> <p><u>Административно право</u></p> <p>С няколко изключения административните спорове се разглеждат от окръжния съд. В много случаи разглеждането от административното отделение се предшества от производство по обжалване пред административните органи. Обикновено тези дела се разглеждат от състав от един съдия, но и тук окръжният съд може да реши да назначи трима съдии по дело, което е сложно или което се отнася до особено важни въпроси. Ако въпросният окръжен съд няма отделно отделение за разглеждане на дела, касаещи законодателството за чужденците, такива дела се разглеждат от административното отделение или негов състав. При дела, касаещи държавни служители и въпроси от областта на социалното осигуряване, обжалването е от компетентността на специален апелативен трибунал — Централният апелативен трибунал, а в повечето други случаи — на Административното съдебно отделение на Държавния съвет.</p> <p><u>Апелативни съдилища</u></p> <p>11-те окръга са разделени на четири района, които попадат под юрисдикцията на апелативен съд: Хага, Амстердам, Арнем-Леуварден и Херцогенбош. По отношение на наказателното и гражданското право съдиите от апелативния съд се занимават само с дела, по които се обжалва решение на окръжен съд. Апелативният съд преразглежда фактите по делото и прави свои собствени заключения. В повечето случаи е възможно решението на апелативния съд да бъде обжалвано чрез касационна жалба пред Върховния съд на Нидерландия. В допълнение към наказателните и гражданските дела апелативният съд се занимава също с всички обжалвания на данъчни оценки в качеството си на административен съд.</p> <p><u>Специални трибунали</u></p> <p>Централният апелативен трибунал е апелативен съвет, чиято дейност е съсредоточена предимно в правни области, свързани със социалното осигуряване и държавните служители. В тези области това е висшестоящият съдебен орган. Трибуналят е със седалище в Утрехт.</p> <p>Апелативният трибунал за търговски и промишлени спорове е специален административен съд, който се произнася по спорове от областта на социално-икономическото административно право. В допълнение този апелативен трибунал се произнася и по обжалвания на специфични закони, като Закона за конкуренцията и Закона за далекосъобщенията. Трибуналят е със седалище в Хага.</p> <p><u>Върховен съд</u></p> <p>Върховният съд на Нидерландия, който е със седалище в Хага, разглежда дали при вземането на своето решение по-долустоящият съд правилно е приложил закона. На този етап фактите по делото, както са установени от</p>

Характеристики	 КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ [Koninkrijk der Nederlanden]
	<p>по-долустоящия съд, вече не подлежат на разглеждане. Поради това касационното обжалване изпълнява важна функция при насърчаване на единството на закона.</p> <p>Членовете на съдебната власт, отговорни за правораздаването.</p>
Прокуратурата	<p>Прокуратурата е отделена от Министерството на правосъдието и сигурността, но попада под политическата отговорност на министъра на правосъдието. Главният прокурор във Върховния съд се назначава пожизнено с кралски указ.</p>
други органи (следствие и др.)	<p><i>не са обект на конституционна уредба</i></p>
Адвокатурата	<p>Главният адвокат се споменава в Конституцията по повод ограниченията за членовете на Парламента, наред с главния прокурор.</p>
Висши органи на съдебната власт	<p>Съдебният съвет е част от съдебната система, но сам по себе си не е правораздавателен орган. Той е поел правомощия за редица функции от министъра на правосъдието. Тези функции са оперативни по своята същност и включват разпределяне на бюджетите, надзор на финансовото управление, човешки ресурси, ИКТ и настаняване. Съветът подпомага съдилищата при изпълнение на техните функции в тези области. Освен това той има задачата да подобрява качеството на работата на съдебната система и да отправя препоръки за ново законодателство, което има последици за правораздаването. Съветът действа и като говорител на съдебната власт в обществени и политически дебати. Функциите на Съвета са свързани с оперативни въпроси (в най-широкия смисъл на понятието), бюджетни въпроси и качествените аспекти на правораздаването.</p> <p>Съветът има ключова роля за изготвянето, изпълнението и отчетността на бюджета на съдебната власт. Бюджетната система е основана на система за измерване на работното натоварване, която се поддържа от Съвета. Съветът насърчава и надзирава разработването на оперативни процедури в ежедневните дейности на съдилищата. Въпросните специфични задачи са политика за личния състав, настаняване, ИКТ и външни работи. Съветът разполага с редица официални законови правомощия, които му позволяват да изпълнява тези функции. Съветът е оправомощен например да издава задължителни общи инструкции по отношение на оперативната политика, въпреки че той предпочита да упражнява това правомощие във възможно най-малка степен.</p> <p>Съветът е отговорен за набирането, подбора и обучението на длъжностни лица за съдебната система и съдилищата. Той изпълнява функциите си в тези области в тясно сътрудничество с административните съвети на съдилищата. Съветът играе важна роля при назначаването на членове в тези съвети.</p> <p>Задачата на Съвета по отношение на качеството на съдебната система включва насърчаване на еднаквото прилагане на правото и повишаване на качеството на правосъдната система.</p> <p>Съветът има и обща консултативна роля. Той дава консултативни становища на вниманието на правителството във връзка с нови закони, които имат отражение върху съдебната система. Този процес се провежда при непрекъснатата консултация с членовете на административните съвети на съдилищата.</p>

Характеристики	 КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ [Koninkrijk der Nederlanden]
	Въпреки че Съветът разполага с официални правомощия, отношенията между Съвета и съдилищата не са йерархични. Съветът си поставя като основна цел подпомагането на съдилищата във връзка с изпълнението на техните функции. С оглед гарантиране на правилното осъществяване на различните функции Съветът провежда редовни консултации с председателите на съдилища, директорите на дейности, ръководителите на сектори и Съвета на представителите (консултативен орган, съставен от представители на съдилищата).
Административна организация на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	Конституционността на актовете на парламента и договорите не се проверява от съдилищата.
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0721</p> <p>Правосъдната система се характеризира със съдебна система, състояща се от единадесет окръжни съдилища, четири апелативни съдилища, две специализирани съдилища⁷², Държавния съвет⁷³ и Върховен съд.</p> <p>Независимият Съдебен съвет играе ключова роля за гарантиране на независимостта на съдебната власт и има задачата да насърчава качеството на правосъдната система, включително разпределянето на финансови ресурси на съдилищата⁷⁴. Кандидатите за съдии се избират от Националната комисия за подбор на съдии⁷⁵ и впоследствие се назначават пожизнено от изпълнителната власт⁷⁶ по предложение на министъра на правосъдието⁷⁷.</p> <p>Прокуратурата е отделена от Министерството на правосъдието и сигурността, но попада под политическата отговорност на министъра на правосъдието. Нидерландия участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Адвокатската колегия е създадена със закон. Тя е независима от правителството и се финансира изключително от годишните вноски на адвокатите⁷⁸.</p>

⁷² Централният апелативен съд и Апелативният съд по търговията и промишлеността.

⁷³ Съдебният клон на Държавния съвет действа като най-висшия административен съд по определени дела. Съветът също така има консултативен клон, който дава становища по законопроектите.

⁷⁴ Закон за съдебната организация.

⁷⁵ Националната комисия за подбор на съдии се състои от шестима съдии и шестима членове, които не са съдии, сред които поне един прокурор и един адвокат.

⁷⁶ Решението за назначаване се приема с кралски указ, който е подписан от краля и се подписва от министъра на правосъдието и сигурността. Министърът само проверява дали кандидатът отговаря на законовите изисквания за назначаване и във всички случаи следва препоръката на Съдебния съвет.

⁷⁷ Закон за правния статут на съдебната власт; Съветът го делегира на Националната комисия за подбор на съдии, която се състои от съдии, прокурори, адвокати, публични администратори и изследователи. Във всички случаи министърът на правосъдието и сигурността следва препоръката на Съдебния съвет.

⁷⁸ Закон за адвокатите.

18. ПОРТУГАЛСКА РЕПУБЛИКА
[República Portuguesa]

Характеристики	 ПОРТУГАЛСКА РЕПУБЛИКА [República Portuguesa]
Наименование	Constituição da República Portuguesa [Конституция на Република Португалия]
Източник	Парламент: https://www.parlamento.pt/Legislacao/Paginas/ConstituicaoRepublicaPortuguesa.aspx https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/pt/pt045en.pdf Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/6/BG/national_legislation?PORTUGAL&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0723
Кратка историческа справка	<p>Конституцията на Португалия е приета през 1976 г. след революцията на карамфила. Тя е предшестван от редица конституции, включително първата, създадена през 1822 г. (след Либералната революция от 1820 г.), 1826 г. (изготвена от крал Дом Педро IV), 1838 г. (след Либералните войни), 1911 г. (след революцията на 5 октомври 1910 г.) и 1933 г. (след преврата на 28 май 1926 г.). Първите поправки, влезли в сила през 1982 г., разглеждаха политическите договорености на конституцията. Те са приети с комбинация от гласовете на дясноцентристки и лявоцентристки политически сили успя да сложи край на военния контрол над португалската политика. Премахнат е Съветът на революцията, контролиран от военните, и е заменен с два консултативни органа. Един от тях, Висшият съвет на националната отбрана, се ограничаваше до коментари по военни въпроси. Другият, Държавният съвет, е съставен от самия президент, плюс бивши президенти, плюс други изтъкнати избрани и неизбрани фигури на португалската държава и той няма правомощието да възпрепятства действията на правителството и парламента, като ги обявява за противоконституционни. Друго изменение създаде Конституционен съд за преглед на конституционността на законодателството. Десет от тринадесетте му съдии се избират от Асамблеята на републиката. Друга важна промяна намали властта на президента, като ограничи възможността на президента да уволнява правителството, срокове за разпускане на парламента или законодателство за вето.</p> <p>Конституцията е изменена отново през 1989 г. Много икономически ограничения бяха премахнати и голяма част от идеологическия език променен, докато правителствените структури останаха непроменени. Най-важната промяна позволи на държавата да приватизира голяма част от имуществото и много от предприятията, национализирани след революцията от 1974 г.</p>
Структура конституцията	<p>ПРЕАМБЮЛ</p> <p>Фундаментални принципи</p> <p>ЧАСТ I: Основни права и задължения</p> <p>ДЯЛ I: Общи принципи</p> <p>ДЯЛ II: Права, свободи и гаранции</p> <p>ДЯЛ III: Икономически, социални и културни права и задължения</p>

<p>Характеристики</p>	 <p>ПОРТУГАЛСКА РЕПУБЛИКА [República Portuguesa]</p>
	<p>ЧАСТ II: Организация на икономиката ДЯЛ I: Общи принципи ДЯЛ II: Планове ДЯЛ III: Селскостопански, търговски и промишлени политики ДЯЛ IV: Финансова и фискална система</p> <p>ЧАСТ III: Организация на политическата власт ДЯЛ I: Общи принципи ДЯЛ II: Президент на републиката ДЯЛ III: Събрание на републиката ДЯЛ IV: Правителство <u>ДЯЛ V: Съдилища</u> <u>ДЯЛ VI: Конституционен съд</u> ДЯЛ VII: Автономни области ДЯЛ VIII: Местна власт ДЯЛ IX: Публична администрация ДЯЛ X: Национална отбрана</p> <p>ЧАСТ IV: Гарантиране и преразглеждане на Конституцията ДЯЛ I: Преглед на конституционността ДЯЛ II: Ревизия на Конституцията</p> <p>Заклучителни и преходни разпоредби</p>
<p>Основни конституционни принципи</p>	<p>При правораздаването съдилищата са отговорни за осигуряване на защитата на обхванатите от закона права и интереси на гражданите, превенция на нарушения на демократичната законност и разрешаване на конфликти на обществени и частни интереси.</p> <p>По дела, подложени за решение, съдилищата не могат да прилагат норми, които нарушават разпоредбите на Конституцията или принципите, съдържащи се в нея.</p>
<p>Съдебната власт в конституционната уредба</p>	<p>Съдилищата са суверенните органи с компетенция да раздават правосъдие от името на народа.</p> <p>Съдилищата са независими и се подчиняват само на закона.</p>
<p>Общ модел на съдебната власт</p>	<p>Конституцията на Португалия определят принципите, залегнали в правораздаването и работата на съдилищата в Португалия (чл.202). Съдилищата са суверенни органи с компетентност за правораздаване в името на народа. Те отговарят за защитата на законните права и интереси на гражданите, за забрана на нарушаването на демократичното върховенство на закона и за разрешаване на публични или частни спорове. Съдилищата са независими и се подчиняват единствено на закона. Техните постановления са задължителни за всички публични и частни субекти и имат предимство пред решенията на всички други органи. Делата се разглеждат публично, освен ако с оглед защита на личното достойнство или общественения морал или гарантиране на правилното си функциониране, съответният съд не реши друго чрез писмена заповед, в която са посочени основанията за решението му.</p>

Характеристики	 ПОРТУГАЛСКА РЕПУБЛИКА [República Portuguesa]
	<p>Съдебните заседатели, в случаите и в състава, които законът установява, се намесват при осъждането на тежки престъпления, с изключение на тези за тероризъм и високоорганизирана престъпност, а именно когато обвинението или защитата го изискват.</p>
Съдилищата	<p>Съгласно член 209 от Конституцията в Португалия има два отделни вида съдилища — граждански съдилища и административни съдилища. Предвидени са също така и други съдилища — Конституционен съд (Tribunal Constitucional), Сметна палата (Tribunal de Contas), арбитражни съдилища (tribunais arbitrais) и мирови съдилища (julgados de paz).</p> <p>В сферата на гражданското правораздаване компетентни да разглеждат граждански и наказателни дела са общите съдилища, които са организирани в три инстанции. В низходящ ред по йерархичната верига и с оглед на териториален обхват това са: Върховният съд (Supremo Tribunal de Justiça, с компетентност, обхващаща цялата страна), апелативните съдилища (tribunais da relação, един за всеки съдебен район и два в съдебен район Порто) и районните съдилища (tribunais de comarca, първоинстанционни съдилища). Административните съдилища включват първоинстанционните административни и данъчни съдилища, централните административни съдилища (север и юг) и Върховния административен съд (Supremo Tribunal Administrativo, който е с компетентност за цялата страна). Споровете за компетентност между съдилищата се решават от Tribunal de Conflitos, чийто статут е уреден със закон.</p> <p>Съдиите от съдебните съдилища образуват единен орган и се управляват от единен статут (чл. 215). Законът определя изискванията и правилата за назначаване на съдии в първоинстанционните съдебни съдилища. Набирането на съдии от второинстанционни съдилища се извършва по критерий за заслуги, чрез състезание по конспект между съдии от първа инстанция. Достъпът до Върховния съд се осъществява чрез конкурс по конспект, отворено за съдии, прокуратура и други юристи по заслуги, при условията, определени от закона.</p> <p>Съдиите са несменяеми и не могат да бъдат премествани, отстранени, пенсионирани или освобождавани освен в предвидените в закона случаи. Съдиите не могат да носят отговорност за своите решения, освен за изключенията, предвидени в закона.</p> <p>Наемането, назначаването, преместването и повишаването на съдиите от съдебните съдилища и упражняването на дисциплинарни действия са отговорност на Висшия съвет на магистратите, съгласно условията на закона. Наемането, назначаването, преместването и повишаването на съдиите от административните и данъчните съдилища, както и упражняването на дисциплинарни действия са отговорност на съответния висш съвет по реда на закона. Законът определя правилата и определя компетентността за назначаване, преместване и повишение, както и за упражняване на дисциплинарни действия по отношение на съдиите от другите съдилища, като гарантира гаранциите, предвидени в Конституцията.</p>
Прокуратурата	<p>Прокуратурата е обект на разглеждане на Глава Четвърта Обществено министерство (Ministério Público) от Дял Трети на Конституцията (чл. 219 и следващи). Прокуратурата отговаря за представителството на държавата и</p>

Характеристики	 ПОРТУГАЛСКА РЕПУБЛИКА [República Portuguesa]
	<p>защитата на интересите, определени от закона, както и при спазване на разпоредбите на Конституцията и при условията на закона да участва в провеждането на наказателната политика. определени от суверенните органи, упражняващи наказателни действия, ръководени от принципа на законност и защитаващи демократичната законност. Общественото министерство се ползва със собствен статут и самостоятелност при условията на закона, Служителите на прокуратурата са отговорни магистрати, йерархично подчинени и не могат да бъдат премествани, отстранени, пенсионирани или освобождавани освен в предвидените в закона случаи. Наемането, назначаването, преместването и повишаването на служителите на прокуратурата и прилагането на дисциплинарни мерки са отговорност на Главната прокуратура. Главната прокуратура е висшият орган на общественото министерство със състав и правомощия, определени със закон. Главната прокуратура се председателства от главния прокурор на републиката и се състои от Висшия съвет на общественото министерство, който включва членове, избрани от Общото събрание на републиката, и членове, избрани от магистратите от общественото министерство. Мандатът на главния прокурор на републиката е шест години.</p>
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висши органи на съдебната власт	<p>Висш съвет на магистратурата (Висшият съвет на съдебната власт) се председателства от председателя на Върховния съд и се състои от</p> <ul style="list-style-type: none"> а) двама, назначени от президента на републиката; б) Седем избрани от Общото събрание на републиката; в) Седем съдии, избрани от свои колеги, в съответствие с принципа на пропорционалното представителство. <p>Законът може да предвиди, че Висшият съвет на съдебната власт се състои от служители на правосъдието, избрани от техни колеги, като намесата е ограничена до обсъждането и гласуването на въпроси, свързани с оценката на професионалните заслуги и упражняването на дисциплинарната функция спрямо служителите на правосъдието.</p> <p>Висшият съдебен съвет, Висшият съвет за административните и данъчните съдилища и Висшият съвет за прокуратурата упражняват дисциплинарни действия спрямо съответните магистрати и са натоварени със съответните управленски функции. Освен това те са компетентни да назначават, преместват и повишават съдии и прокурори.</p>
Административна организация на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	<p>Конституционният съд е съдът, който отговаря специално за правораздаването по въпроси от правно-конституционен характер. Мандатът на съдиите от Конституционния съд е девет години и не подлежи на подновяване.</p>

Характеристики	 ПОРТУГАЛСКА РЕПУБЛИКА [República Portuguesa]
	<p>Конституционният съд е длъжен да прецени противоконституционността и незаконосъобразността на правила и международни договори, които нарушават Конституцията или принципите, залегнали в нея. Проверява законосъобразността на учредяването на политическите партии и техните коалиции, както и преценява законността на техните имена, акроними и символи и разпорежда заличаването им в съответствие с Конституцията и закона. Извършва предварителна проверка на конституционността и законността на националните, регионалните и местните референдуми, включително оценката на изискванията, отнасящи се до съответната избирателна общност; преценява действията по оспорване на избори и заседания на политически партийни органи, които по силата на закона подлежат на обжалване.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0723</p> <p>Правосъдната система на Португалия се характеризира със съдебна система, включваща Конституционния съд, Върховния съд и съдилищата от първа и втора инстанция, Върховния административен съд и административните и данъчните съдилища от първа и втора инстанция и Сметната палата⁷⁹.</p> <p>Висшият съдебен съвет, Висшият съвет за административните и данъчните съдилища и Висшият съвет за прокуратурата упражняват дисциплинарни действия спрямо съответните магистрати и са натоварени със съответните управленски функции. Освен това те са компетентни да назначават, преместват и повишават съдии и прокурори.</p> <p>Съдиите и прокурорите се назначават от съответния съвет след открит конкурс и съгласно оценките, получени в задължителните курсове за обучение в Центъра за съдебно обучение.</p> <p>Прокуратурата е независима от съдебната власт и работи автономно по отношение на изпълнителната власт. Тя има собствена система за управление, в която най-висшият орган е Службата на главния прокурор. Португалия участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Адвокатската колегия е независим правен субект, уреден от публичното право, който изпълнява регулаторни функции при упражняването на публичните си правомощия.</p>

⁷⁹ Съществуват съдилища за изпълнение на присъди, съдилища в областта на морското право, интелектуалната собственост, конкуренцията, регулирането и надзора, централни следствени съдилища, арбитражни съдилища и съдилища с мирови съдии, като техният брой и юрисдикция се уреждат главно в съответните им правни режими (Закон № 62/2013 от 26.8 и Закон № 78/2001 от 13.7).

19. РЕПУБЛИКА ПОЛША
[Rzeczpospolita Polska]

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ПОЛША [Rzeczpospolita Polska]
Наименование	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej [Конституция на Република Полша]
Източник	Парламент: https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm https://pl.wikipedia.org/wiki/Konstytucja_Rzeczypospolitej_Polskiej ConstitutionNet: https://constitutionnet.org/country/constitutional-history-poland Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?POLAND&member=1 https://e-justice.europa.eu/6/BG/national_legislation?POLAND&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0722
Кратка историческа справка	<p>Първата писмена конституция на Полша е предложена на 3 май 1791 г., което я прави втората най-стара писмена конституция в света. Конституцията предвижда децентрализация на държавната власт и набляга на идеята за разделение на властите, като в същото време предвижда система за взаимен контрол между тях. Сеймът е официалният законодателен клон, състоящ се от две камари, Сената и Камарата на депутатите. Конституцията от 1791 г. е последвана от Поланецкия манифест на 7 май 1794 г., който представлява известен правен документ за полското въстание срещу руските окупатори, нахлули в страната през 1792 г. Манифестът има за цел да мотивира селяните да се борят за свободата на Полша като предостави на селяните широки граждански свободи, повечето от които не са включени в конституцията от 1791 г.</p> <p>През 1815 г. Кралство Полша е възстановено съгласно нова конституция като отделно владение на Руската империя на Виенския конгрес. Едва в края на Първата световна война Полша най-накрая успява да се появи като независима нация. На 20 февруари 1919 г. е приета „Малката конституция“, която остава в сила до приемането на окончателната конституция на 17 март 1921 г. По модел на френската конституция от 1875 г. тя предвижда тристранно разделение на властите, силно местно управление и възстановяване на Полша като демократична република. Двукамарната законодателна власт получава широки правомощия за сметка на съдебната и изпълнителната власт. Освен това конституцията включва широк набор от граждански свободи, между които свобода на словото, свобода на печата, свобода на събранията и правата на частна собственост. Подобно на конституцията от 1791 г., важноста на католицизма за полската нация е подчертана, но се отдава зачитане на религиозните свободи.</p> <p>След Втората световна война Полша е възстановена като съветска сателитна държава. Новата конституция е преходната „Малка конституция“ от 1947 г., последвана от конституция по съветски образец, приета на 22 юли 1952 г. Конституцията от 1952 г. преименува Република Полша в „Полската Народна република“. Премахнати са механизмите за прилагане на индивидуалните права и свободи, както и тристранното</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ПОЛША [Rzeczpospolita Polska]
	<p>разделение на властите и е въведен принципът на плановата икономика. След влизането си в сила, конституцията от 1952 г. е подложена на много промени, особено след създаването на „Солидарност“.</p> <p>След стачките на профсъюз „Солидарност“ и големи изменения в конституцията през 1989 и 1990 г., Полша най-накрая успява да си възвърне независимостта по силата на демократична конституция през 1992 г. след 30 години комунистическо управление. Отново през преходна конституция се предвижда връщането на Полша към конституционно управление и формира основата на правителствата между 1992 и 1997 г. На 2 април 1997 г. е окончателно приета от Сейма действащата Конституция на Република Полша. С национален референдум на 25 май 1997 г., Конституцията е окончателно приета и влиза в сила на 17 октомври 1997 г. Разпоредбите ѝ са до голяма степен моделирани по западната правна и конституционна практика и отчасти отразяват желанието на Полша да се присъедини към Организацията на Северноатлантическия договор (НАТО). Новата конституция подобрява съдебния контрол и предвижда широк спектър от граждански права. Тя установява система за контрол и баланс между президента, министър-председателя и парламента, забранява политическите партии, основани на „нацизма, фашизма и комунизма“ и предвижда граждански контрол над армията.</p> <p>В страницата на Сейма са указани три изменения в конституцията: от 2001 (редакционна поправка), 2006 г. (по отношение забраната за екстрадицията на полски граждани) и 2009 (ограничения на осъдени с влязла в сила присъда лица да бъдат избирани в Сейма).</p>
Структура конституцията	<p>Текст, одобрен на 2 април 1997 г. от Народното събрание.</p> <p>ПРЕАМБЮЛ</p> <p>Глава I РЕПУБЛИКА (чл. 1-29)</p> <p>Глава II СВОБОДИ, ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ХОРАТА И ГРАЖДАНИТЕ (чл. 30-86)</p> <p>Глава III ИЗТОЧНИЦИ НА ПРАВОТО (чл. 87-94)</p> <p>Глава IV СЕЙМ И СЕНАТ (чл. 95-125)</p> <p>Глава V ПРЕЗИДЕНТЪТ НА РЕПУБЛИКА ПОЛША (чл. 126-145)</p> <p>Глава VI МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ И ПРАВИТЕЛСТВЕНА АДМИНИСТРАЦИЯ (чл. 146-162)</p> <p>Глава VII ТЕРИТОРИАЛНО САМОУПРАВЛЕНИЕ (чл. 163-172)</p> <p><u>Глава VIII СЪД И ТРИБУНАЛИ</u> (чл. 173-201)</p> <p>Глава IX ОРГАНИ НА ДЪРЖАВЕН КОНТРОЛ И ЗАКОННА ЗАЩИТА (чл. 202-215)</p> <p>Глава X ПУБЛИЧНИ ФИНАНСИ (чл. 216-227)</p> <p>Глава XI ИЗВЪНРЕДНИ СЪСТОЯНИЯ (чл. 228-234)</p> <p>Глава XII ИЗМЕНЕНИЕ НА КОНСТИТУЦИЯТА (чл. 235)</p> <p>Глава XIII ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ (чл. 236-243)</p> <p>Текстът на Конституцията на Република Полша е публикуван в Journal of Laws No. 1997, бр.78, бр. 483, както е изменен Вестник по закони 2001 г. бр.28, т. 319 26 март 2001 г., Вестник по закони 2006 г. бр.200 бр 1471 7</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ПОЛША [Rzeczpospolita Polska]
	ноември 2006 г., Вестник по закони 2009 г. бр.114, т. 946 21 октомври 2009 г
Основни конституционни принципи	Основните конституционни принципи са моделирани по напредналите западни демокрации, отразяват стремежа на Полша за членство в НАТО. Установява разделение на властите и взаимния контрол между президента, министър-председателя парламента. Забранява създаването на партии, основани на нацизма, фашизма и комунизма.
Съдебната власт в конституционната уредба	Регламентацията на съдилищата и трибуналите като конституционни органи е обособена в отделно подразделение на Конституцията.
Общ модел на съдебната власт	<p>В Глава VIII от Конституцията на Полша са посочени съдилищата и трибуналите и са изброени органите, натоварени с правораздавателни функции в Полша, а именно:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Върховен съд (Sąd Najwyższy) – Общи съдилища (sądy powszechne) – Административни съдилища (sądy administracyjne) – Военни съдилища (sądy wojskowe)
Съдилищата	<p>Системата на общите съдилища включва апелативните (sądy apelacyjne), окръжните (sądy okręgowe) и районните съдилища (sądy rejonowe). Тези съдилища разглеждат, освен останалите въпроси, дела по наказателно, гражданско, семейно право и право, отнасящо се до непълнолетните лица, търговско право, трудово и социално-осигурително право — с изключение на делата, които са от компетентността на други специализирани съдилища (например военни). Общите съдилища също така поддържат поземлени и ипотечни регистри, както и регистър на залозите, национален регистър на съдилищата и национален съдебен регистър.</p> <p>Системата на административните съдилища включва Висшия административен съд (Naczelny Sąd Administracyjny) и районни административни съдилища — по един във всяко воеводство или район (wojewódzkie sądy administracyjne).</p> <p>Върховният съд (Sąd Najwyższy) е най-висшият съдебен орган в Полша. Той извършва съдебен надзор върху решенията на всички други съдилища и гарантира съгласуваност при тълкуването на законите и съдебната практика. Върховният съд не е общ съд.</p> <p>Държавният съд (Trybunał Stanu) решава дела, в които лица, които заемат (или са заемали) най-висши държавни длъжности, са обвинени в нарушение на Конституцията или на други законови актове.</p> <p>Йерархия на съдилищата</p> <ul style="list-style-type: none"> – Районни съдилища (sądy rejonowe) — обикновено действат като съдилища от първа инстанция; – Окръжни съдилища (sądy okręgowe) — действат като апелативни съдилища или съдилища от първа инстанция при определени дела; – Апелативни съдилища (sądy apelacyjne) — действат като апелативни съдилища; – Върховен съд — най-висшият съдебен орган. <p>Съдиите се назначават от президента на Република Полша по искане на Националния съвет на съдебната власт за неопределен срок.</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ПОЛША [Rzeczpospolita Polska]
Прокуратурата	Прокуратурата не е част от съдебна власт. Главният прокурор и министърът на правосъдието са едно и също лице.
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висши органи на съдебната власт	Националният съвет на съдебната власт гарантира независимостта на съдилищата и съдиите. Националният съвет на съдебната власт се състои от: 1) Първият председател на Върховния съд, министърът на правосъдието, председателят на Върховния административен съд и лице, назначено от президента на Република Полша, 2) петнадесет членове, избрани измежду съдиите от Върховния съд, общите съдилища, административните съдилища и военните съдилища, 3) четирима членове, избрани от Сейма измежду депутатите и двама членове, избрани от Сената измежду сенаторите. Националният съвет на съдебната власт избира измежду своите членове председател и двама заместник-председатели. Мандатът на избраните членове на Националния съвет на съдебната власт е четири години. Структурата, обхватът на дейността и работата на Националния съдебен съвет, както и начинът за подбор на членовете му се определят със закон.
Административна организация на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	В полската правна система Конституционният съд (Trybunał Konstytucyjny) не се счита за общ съд. Конституционният съд се произнася по въпроси относно: – Конституционността на националното законодателство и международните споразумения; – Съответствието на националното законодателство с международните споразумения, които трябва да бъдат ратифицирани преди да бъдат одобрени от парламента; – Съответствието с Конституцията на законовите разпоредби, издадени от централните държавни органи, ратифицираните международни споразумения и законодателните актове; – Конституционността на целите или действията на политическите партии – Конституционни искиове. Към Конституционния съд може да се обръщат: 1) президентът на републиката, маршалът на Сейма, маршалът на сената, министър-председателят, 50 депутати, 30 сенатори, първият председател на Върховния съд, председателят на Върховния административен съд, главният прокурор, председателят на Върховната сметна палата, омбудсманът,

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ПОЛША [Rzeczpospolita Polska]
	<p>2) Националният съдебен съвет за съответствие с Конституцията на нормативни актове, доколкото се отнасят до независимостта на съдилищата и съдиите.</p> <p>3) органите за вземане на решения на единиците на местното самоуправление,</p> <p>4) национални органи на синдикалните организации и национални органи на работодателски организации и професионални организации,</p> <p>5) църкви и други религиозни сдружения,</p> <p>6) Публичните органи, които защитават потребителите и наемателите срещу действия, които застрашават тяхното здраве, неприкосновеност на личния живот и сигурност, както и срещу нелоялни пазарни практики.</p> <p>Субектите, посочени в т. 3-5, могат да подадат искане, ако нормативният акт засяга въпроси, попадащи в сферата на тяхната дейност.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0722</p> <p>Полската правосъдна система е разделена на два основни клона — административно правораздавателен и общоправораздавателен.</p> <p>Върховният административен съд и 16 административни съдилища упражняват контрол върху публичната администрация, включително върху законосъобразността на мерките на органите на местното самоуправление и на териториалните органи на държавната администрация.</p> <p>Системата на общото правораздаване, контролирана от Върховния съд⁸⁰, се състои от три нива: 11 апелативни съдилища, 46 регионални съдилища и 318 окръжни съдилища.</p> <p>Съдиите се назначават от президента на републиката по искане на Националния съдебен съвет. Конституцията възлага на Националния съдебен съвет функцията на гарант на независимостта на съдебната власт.</p> <p>Конституционният съд, който се произнася най-вече по конституционността на законодателството, се състои от 15 съдии, избрани от Сейма (долната камара на парламента) за срок от 9 години.</p> <p>Особена характеристика на системата на прокуратурата, която не е част от независимата съдебна власт, е, че главният прокурор и министърът на правосъдието са едно и също лице.</p> <p>Съгласно Конституцията адвокатите и юрисконсултите могат да саморегулират своята практика.</p>

⁸⁰ Върховният съд упражнява надзор и над военните съдилища.

20. Румъния
[România]

Характеристики	 Румъния [România]
Наименование	CONSTITUȚIA ROMÂNIEI [РУМЪНСКА КОНСТИТУЦИЯ]
Източник	<p>Парламент на Румъния: http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339</p> <p>Портал за правна информация на Румъния: https://www.constitutiatoromaniei.ro/</p> <p>Висш съдебен съвет на Румъния: https://www.csm1909.ro/</p> <p>Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?ROMANIA&member=1</p> <p>Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0724</p>
Кратка историческа справка	<p>На 1 юли 1866 година се приема първата конституция на Румъния. След края на ПСВ през 1918 година се приема нова конституция, одобрена на 29 март 1923 година. Конституцията на Социалистическа република Румъния е променяна през 1948, 1952 и 1965 година. След революцията от 1989 година нова конституция е приета през 1991 година. Тя е изменена и допълнена със Закон за преразглеждане на румънската конституция бр. 429/2003 г., преиздадена от Законодателния съвет, с актуализиране на имената и даване на нова номерация на текстовете. Законът е одобрен от националния референдум от 18-19 октомври 2003 г. и влиза в сила на 29 октомври 2003 г., датата на публикуване в Официален вестник на Румъния на Решение на Конституционния съд № 3 от 22 октомври 2003 г. за потвърждаване на резултатите от националния референдум от 18-19 октомври 2003 г. относно Закона за преразглеждане на Румънската Конституция.</p>
Структура конституцията	<p>Дял I Основни принципи</p> <p>Дял II Основни права, свободи и задължения</p> <p>Дял III Публични органи</p> <p>ГЛАВА I Парламент</p> <p>ГЛАВА II Президентът на Румъния</p> <p>ГЛАВА III Правителството</p> <p>ГЛАВА IV Отношения на парламента с правителството</p> <p>ГЛАВА V Публична администрация</p> <p><u>ГЛАВА VI Съдебна власт</u></p> <p><i>Раздел 1 Съдилища</i></p> <p><i>Раздел 2 Публично министерство</i></p> <p><i>Раздел 3 Висш съвет на магистратурата</i></p> <p>Дял IV Икономика и публични финанси</p> <p><u>Дял V Конституционен съд</u></p> <p>Дял VI Евроатлантическа интеграция</p> <p>Дял VII Ревизия на Конституцията</p> <p>Дял VIII Заклучителни и преходни разпоредби</p>

Характеристики	 РУМЪНИЯ [România]
Основни конституционни принципи	<p>Румъния е правова държава, демократична и социална, в която са гарантирани човешкото достойнство, правата и свободите на гражданите, свободното развитие на човешката личност, а справедливостта и политическият плюрализъм са висши ценности, в духа на демократичните традиции на румънския народ. Държавата е устроена на принципа на разделение и баланс на властите – законодателна, изпълнителна и съдебна – в рамките на конституционната демокрация.</p>
Съдебната власт в конституционната уредба	<p>Компетентността на съдилищата и съдебното производство се уреждат само със закон.</p>
Общ модел на съдебната власт	<p>Принципите, структурата и организацията на румънската съдебна система са заложени в Конституцията на Румъния и в Закон № 304/2004 относно организацията на съдебната система.</p> <p>Следните съдилища съставляват съдебната система:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Висшият касационен съд; – апелативните съдилища; – трибуналите; – специализираните трибунали; – съдилищата от първа инстанция и – военните съдилища. <p>В съдебната дейност Държавното министерство (публична служба/прокуратура) представлява общите интереси на обществото и защитава върховенството на закона, както и правата и свободите на гражданите.</p>
Съдилищата	<p>Висшият касационен съд осигурява единното тълкуване и прилагане на закона от другите съдилища, съобразно своята компетентност и функционира като Върховен съд на Румъния.</p> <p>Апелативните съдилища разполагат с трибунали и специализирани трибунали в рамките на своята компетентност.</p> <p>Трибуналите (42) са организирани на областно равнище и в Букурещ и по правило са разположени в главния град на всяка област.</p> <p>Специализираните трибунали функционират като отделни съдилища за дела, засягащи непълнолетни лица и семейно-правни въпроси (1), и за търговски дела (3).</p> <p>Съдилищата от първа инстанция (чл. 152) са в рамките на компетентността на трибуналите.</p> <p>Съдиите са независими и се подчиняват само на закона (чл. 124). Съдиите, назначени от президента на Румъния, са несменяеми в съответствие със закона (чл. 125). Предложенията за назначаване, както и повишаването, преместването и санкционирането на съдии са от компетентността на Висшия магистратски съвет при условията на неговия органичен закон.</p>
Прокуратурата	<p>Глава VI Съдебна власт, раздел 2 Публично министерство, на министерството е отредена ролята да представлява общите интереси на обществото и защитава върховенството на закона, както и правата и свободите на гражданите в съдебната дейност. То осъществява правомощията си чрез прокурори, сформирани в прокуратурата, в</p>

Характеристики	 РУМЪНИЯ [România]
	съответствие със закона. Прокуратурите действат при съдилищата, ръководят и контролират наказателно-следствената дейност на съдебната полиция в съответствие със закона. Прокурорите осъществяват дейността си на принципа на законност, безпристрастност и йерархичен контрол, подчинени на министъра на правосъдието.
други органи (следствие и др.)	Съдилищата разполагат с полиция (чл. 130)
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висши органи на съдебната власт	Висшият магистратски съвет е органът, който по Конституция гарантира независимостта на съдебната власт. Освен това той гарантира спазването на закона и на критериите за компетентност и професионална етика при упражняването на професионалните задължения на съдиите и прокурорите.
Административна организация на съдебната власт	Министерството на правосъдието допринася за правилното функциониране на съдебната система, гарантира, че правораздаването протича при подходящи условия като обществена услуга и защитава правовия ред и правата и свободите на гражданите.
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	Конституционният съд е гарант за върховенството на Конституцията. Конституционният съд има следните права: а) взема решения относно конституционността на законите, преди тяхното обнародване, по нотификация на президента на Румъния, на един от председателите на двете камари, на правителството, на Върховния съд на касация и правосъдие, на народния адвокат, определен брой от най-малко 50 депутати или най-малко 25 сенатори, както и служебно по инициативи за преразглеждане на Конституцията; б) взема решения относно конституционността на договори или други международни споразумения, след уведомяване на един от председателите на двете камари, на определен брой от най-малко 50 депутати или на най-малко 25 сенатори; в) взема решение относно конституционността на правилника на парламента, по уведомяване на един от председателите на двете камари, на парламентарна група или на брой от най-малко 50 депутати или най-малко 25 сенатори; г) взема решения за изключения за противоконституционност по отношение на законите и наредбите, повдигнати пред съда или търговския арбитраж; изключението за противоконституционност може да бъде повдигнато и директно от народния адвокат; д) разрешава правни конфликти от конституционен характер между публичните органи, по искане на президента на Румъния, на един от председателите на двете камари, на министър-председателя или на председателя на Висшия съвет на магистратите; е) осигурява спазването на процедурата за избор на президент на Румъния и потвърждава резултатите от избирателното право;

Характеристики	 РУМЪНИЯ [România]
	<p>ж) установява наличието на обстоятелствата, които оправдават временното изпълнение на функцията на президент на Румъния и съобщава установените констатации на парламента и правителството;</p> <p>з) дава консултативно становище по предложението за отстраняване от длъжност на президента на Румъния;</p> <p>и) осигурява спазването на реда за организиране и провеждане на референдума и потвърждава резултатите от него;</p> <p>к) проверява изпълнението на условията за упражняване на законодателната инициатива от гражданите;</p> <p>к) решава по жалби относно конституционността на политическа партия;</p> <p>л) изпълнява други права, предвидени от органичното право на Съда.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0724</p> <p>Механизмът за сътрудничество и проверка (МСП) е създаден при присъединяването на Румъния към Европейския съюз през 2007 г. като преходна мярка за улесняване на продължаващите усилия на страната да реформира съдебната си система и да засили борбата с корупцията⁸¹. Съгласно решението за създаване на механизма, както подчертава Съветът, действието на МСП ще бъде прекратено, когато всички целеви показатели, приложими за Румъния, бъдат изпълнени по задоволителен начин. В докладите си от януари 2017 г. Комисията прие цялостна оценка на постигнатия от Румъния напредък през последните десет години от съществуването на МСП. Тя също така очерта път към приключване на механизма, като се опря на 12 окончателни ключови препоръки, чието спазване би било достатъчно за постигане на целите на МСП, стига ситуацията да не се беше развила в посока, обратна на постигнатия напредък. В доклада от ноември 2018 г. беше заключено, че някои промени са довели до обрат в напредъка или са поставили под въпрос неговата необратимост, както и че е необходимо да се отправят осем допълнителни препоръки. Най-скорошният доклад по МСП, приет през юни 2021 г., оценява постигнатия напредък по дванадесетте препоръки от януари 2017 г. и осемте допълнителни препоръки от ноември 2018 г. В доклада се стига до заключението, че от последния доклад по МСП през 2019 г. положението в рамките на параметрите на показателите по МСП отбелязва явна положителна тенденция, като се приветства фактът, че през 2021 г. е даден силен нов тласък за реформа и компенсиране на изоставането от периода 2017—2019 г. Резултатът е, че има напредък във всички останали препоръки по линия на МСП и че много от тях са на път да бъдат изпълнени, ако напредъкът продължи да бъде стабилен⁸².</p> <p>I. Правосъдна система</p> <p>Правосъдната система на Румъния се състои от четири съдебни инстанции, както за гражданските, така и за военните съдилища:</p>

⁸¹ Механизмът беше създаден с Решение на Комисията от 13 декември 2006 г. (С(2006)928) в резултат на заключенията на Съвета на министрите от 17 октомври 2006 г. (13339/06).

⁸² Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно напредъка на Румъния по механизма за сътрудничество и проверка (СОМ(2021) 370 final).

Характеристики	 РУМЪНИЯ [România]
	<p>първоинстанционни районни съдилища, обикновени и специализирани трибунали, апелативни съдилища⁸³ и Върховен касационен съд.</p> <p>Върховният касационен съд разглежда като първа и въззивна инстанция наказателните дела срещу определени категории лица⁸⁴, а само като въззивна инстанция — някои граждански и административни дела. Една от основните функции на този съд е да гарантира единното тълкуване и прилагане на законодателството от другите съдилища.</p> <p>Висшият съдебен съвет, чиято задача е да гарантира независимостта на съдебната власт, е разделен на две отделения — <u>съдийско отделение</u> и <u>прокурорско отделение</u>.</p> <p>Всяко от отделенията разполага с изключителна компетентност да назначава съответно съдии и прокурори и да упражнява контрол над кариерите им, като изпълнява функцията на дисциплинарен съд по дисциплинарни дела.</p> <p>Прокуратурата се ръководи от генералния прокурор, оглавяващ прокуратурата към Върховния касационен съд.</p> <p>Прокуратурата включва специализирани структури със специална компетентност и организация — Националната дирекция за борба с корупцията (DNA) и Дирекцията за разследване и борба с организираната престъпност и тероризма (DPCOT), които се ръководят от главни прокурори, а от 2018 г. насам и прокурорското Отделение за разследване на престъпления в съдебната система (SIJ)⁸⁵. Наред с това съществуват и военни прокуратури. Генералният прокурор и главните прокурори на специализираните структури — DNA и DPCOT, се назначават от президента на републиката по предложение на министъра на правосъдието, след като президентът получи необвързващо становище от Висшия съдебен съвет⁸⁶. Румъния участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Румънският Национален съюз на адвокатските колегии е правен субект от обществен интерес и обхваща всички 41 колегии в Румъния.</p> <p>Конституционният съд отговаря за проверката за конституционност на законите и за решаването на споровете от конституционен характер между публични органи.</p>

⁸³ Апелативните съдилища действат като първа инстанция (по по-сложни дела) и като въззивна инстанция, по жалби срещу решения, постановени от нисшестоящи съдилища.

⁸⁴ Наказателното отделение на Върховния касационен съд разглежда като първа инстанция дела за престъпления, извършени от сенатори, депутати и членове на Европейския парламент от Румъния, членове на правителството, съдии от Конституционния съд, членове на Висшия съдебен съвет, съдии от Върховния касационен съд и прокурори от прокуратурата към Върховния касационен съд.

⁸⁵ Прокуратурите към апелативните съдилища се ръководят от водещи прокурори, а тези към трибуналите и районните съдилища — от първи прокурори.

⁸⁶ Главният прокурор на Отделението за разследване на престъпления в съдебната система се назначава чрез специална процедура, в която участват само членове на Висшия съдебен съвет.

21. СЛОВАШКА РЕПУБЛИКА
[Slovenská republika]

Характеристики	 СЛОВАШКА РЕПУБЛИКА [Slovenská republika]
Наименование	Ústava Slovenskej republiky [Конституция на Словашката република]
Източник	Система за правна информация на Словакия: https://www.zakonypreludi.sk/zz/1992-460 Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?SLOVAKIA&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0727
Кратка историческа справка	Приета от Парламента на 1 септември 1992 година и е подписана на 3 септември 1992 година. През 1998 г. е направена промяна, с 460/1992 Coll, която въвежда избор на президента от Парламента, част от неговите правомощия се прехвърлят на председателя на Парламента. Act No. 244/1998 Coll., урежда отново правомощията на Президента и условията, и взаимоотношенията между Президент, Парламент и Правителството. Акт №. 140/2004 Coll., се възлага на Конституционния съд правомощия по отношение на изборите за ЕП. Промените от 26.09.2005 г. въвежда изменения за Сметната палата. Измененията с Act no. 92/2006 Coll. се занимават с института на Обществения защитник (Омбудсман). През 2010 г. са въведени изменения за защита на собствеността. Интерес представляват промените с № 161/2014 Coll. въвеждащи дефиницията на понятието „брак“ като съюз между мъж и жена. Следва промени за специална защита на земеделската земя и горите, както и не възобновяеми природни ресурси. Последното изменение е през 2020 г. Общо на 20 изменения.
Структура конституцията	ДЯЛ ПЪРВИ: ОСНОВНИ РАЗПОРЕДБИ (чл. 1-10) ДЯЛ ВТОРИ: ОСНОВНИ ПРАВА И СВОБОДИ (чл. 12-54) ДЯЛ ТРЕТИ (чл. 55-63) Първият раздел: Икономика на Словашката република Вторият раздел: Върховната инспекция на Словашката република ДЯЛ ЧЕТВЪРТИ: ТЕРИТОРИАЛНО САМОУПРАВЛЕНИЕ (чл. 64-71) ДЯЛ ПЕТИ: ЗАКОНОДАТЕЛНА ВЛАСТ (чл. 72-100) ДЯЛ ШЕСТИ: ИЗПЪЛНИТЕЛНА ВЛАСТ (чл. 101-123) ДЯЛ СЕДМИ: СЪДЕБНА ВЛАСТ (чл. 124-148) Първият раздел: Конституционен съд на Словашката република (чл. 125-140) Вторият раздел: Съдилищата на Словашката република(чл. 140-148) ДЯЛ ОСМИ: ПРОКУРАТУРА И ОМБУДСМА НА СЛОВАШКАТА РЕПУБЛИКА (чл. 149-151а) ДЯЛ ДЕВЕТИ: ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ (чл. 152-156)
Основни конституционни принципи	Словашката република е суверенна, демократична и правна държава. Не е обвързано с никаква идеология или религия. Тя признава и спазва

Характеристики	 СЛОВАШКА РЕПУБЛИКА [Slovenská republika]
	общите правила на международното право, международните договори, с които е обвързана, и другите си международни задължения.
Съдебната власт в конституционната уредба	Съдебната власт се упражнява на всички нива отделно от другите държавни органи.
Общ модел на съдебната власт	В Словашката република съдебната власт се управлява от независими и непристрастни съдилища. Правораздаването в Словакия се извършва от обикновените съдилища и Конституционния съд на Словакия. Упражняването на съдебни правомощия се извършва от независими и непристрастни съдилища. На всички равнища съдебните въпроси са разделени от тези на другите национални органи. Председателят на съда отговаря за правораздаването.
Съдилищата	Система на обикновените съдилища: – районни съдилища (54), – окръжни съдилища (8), – Върховен съд на Словашката република, – Специален наказателен съд. Йерархията и компетентността на съдилища се определя със Закон № 757/2004 за съдилищата. Съдиите се назначават и освобождават от президента на Словашката република по предложение на Съдебния съвет на Словашката република; назначават ги без ограничение във времето.
Прокуратурата	Прокуратурата на Словашката република защитава правата и законово защитените интереси на физически и юридически лица и държавата. Прокуратурата се ръководи от главния прокурор, който се назначава и освобождава от президента на Словашката република по предложение на Националния съвет на Словашката република. Подробностите за назначаването и освобождаването, правата и задълженията на прокурорите и организацията на прокуратурата се уреждат със закон. (Конституционната уредба на прокуратурата е извън раздела за съдебната власт.)
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висши органи на съдебната власт	Съдебният съвет на Словашката република е конституционен орган със съдебна легитимност. Председателят и заместник-председателят на Съдебния съвет на Словашката република се избират и освобождават от Съдебния съвет на Словашката република измежду неговите членове. Членове на Съдебния съвет на Словашката република са: а) един съдия , избран и отстраняван от съдии от Върховния съд на Словашката република и съдии от Върховния административен съд на Словашката република измежду съдиите на тези съдилища, б) осем съдии , избирани и освобождавани от съдии от други съдилища в няколко избирателни района, които се устройват по такъв начин, че за

Характеристики	 СЛОВАШКА РЕПУБЛИКА [Slovenská republika]
	<p>избор или отстраняване е необходим съпоставим брой гласове на съдиите,</p> <p>в) трима членове, избрани и отстранявани от Националния съвет на Словашката република,</p> <p>г) трима членове, назначавани и освобождавани от президента на Словашката република,</p> <p>д) трима членове, назначавани и освобождавани от правителството на Словашката република.</p> <p>Мандатът на членовете на Съдебния съвет на Словашката република е пет години. Едно и също лице може да бъде избрано за председател на Съдебния съвет на Словашката република, да бъде избрано или назначено за член на Съдебния съвет на Словашката република за максимум два последователни мандата. Президентът, вицепрезидентът и членът на Съдебния съвет на Словашката република могат да бъдат отстранени по всяко време преди изтичането на мандата им.</p> <p>За приемане на решение на Съдебния съвет на Словашката република е необходимо одобрението на абсолютно мнозинство от всички негови членове.</p> <p>Подробности за избора и освобождаването на председателя и заместник-председателя на Съдебния съвет на Словашката република, относно начина на назначаване и освобождаване на членовете на Съдебния съвет на Словашката република, неговата компетентност, представителство на президента на Съдебния съвет на Словашката република, самоуправление, както и упражняване на правомощия <i>се определят със закон</i>.</p>
Административна организация на съдебната власт	<p>Съдилищата в Словакия се администрират по закон от Министерството на правосъдието на Словакия и от председателя на съответния съд, който също представлява установен със закон орган на съда.</p> <p>Административното управление на съда се осигурява и от административния му директор, в рамките на закона.</p>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<p>ВСС може коментира проектобюджета на съдилищата на Словашката република при съставянето на проекта на държавния бюджет и да представи становище на Националния съвет на Словашката република относно проектобюджета на съдилищата.</p>
Конституционна юрисдикция	<p>Конституционният съд решава за съответствието на законите с Конституцията, с конституционни закони и с международни договори, с които Националният съвет на Словашката република е дал съгласието си и които са ратифицирани и провъзгласени по предвидения от закона начин,</p> <ul style="list-style-type: none"> – правителствени наредби, общо обвързващи правни разпоредби на министерства и други централни органи на държавната администрация с Конституцията, с конституционни закони, с международни договори, одобрени от Националния съвет на Словашката република и ратифицирани и обнародвани по предвидения от закона начин, и с закони, – общо обвързващи разпоредби съгласно чл. 68 с Конституцията, с конституционни закони, с международни договори, със съгласието на Националния съвет на Словашката република и които са

Характеристики	 СЛОВАШКА РЕПУБЛИКА [Slovenská republika]
	<p>ратифицирани и деклариращи по предвидения от закона начин, и със закони, освен ако не са решени от друг съд,</p> <p>– общозадължителни нормативни актове на органите на местната държавна администрация и общозадължителни разпоредби на органите на местно самоуправление по чл. 71 ал. 2 с Конституцията, с конституционните закони, с международните договори, обнародвани по установения от закона ред, със закони, с правилници на правителството и с общозадължителни нормативни актове на министерства и други централни органи на държавната администрация, освен ако те са решени от друг съд.</p> <p>Ако Конституционният съд приеме предложение за производство, той може да спре действието на атакуваните законови разпоредби, техните части или някои от тях, ако по-нататъшното им прилагане може да застраши основните права и свободи, ако е налице представлява заплаха от значителни икономически щети или други сериозни непоправими последици. Ако Конституционният съд с решение констатира, че е налице несъответствие между правните разпоредби по ал. Органите, които са издали тези правни разпоредби, са длъжни да ги приведат в съответствие с Конституцията, конституционните закони и международните договори, обнародвани по предвидения от закона ред. Конституционният съд не се произнася за съответствието на проект на закон или на друг общо обвързващ нормативен акт с Конституцията, с международен договор, който е обнародван по реда на закона, или с конституционен закон. Конституционният съд също не се произнася относно съответствието на конституционния закон с конституцията. Действието на решението за спиране на действието на атакуваните нормативни актове, техните части или част от тях погасява с обявяване на решението на Конституционния съд по същество.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0727</p> <p>Правосъдната система на Словашката република се състои от 54 районни съдилища, 8 окръжни съдилища, Специализирания наказателен съд, Върховния съд и Словашкия конституционен съд⁸⁷.</p> <p>Окръжните съдилища функционират като въззивни съдилища по граждански, търговски и наказателни дела, като същевременно изпълняват функции на първоинстанционни съдилища по административни въпроси.</p> <p>Специализираният наказателен съд е компетентен да разглежда наказателни дела по тежки престъпления, посочени в съответната разпоредба на Наказателно-процесуалния кодекс⁸⁸.</p> <p>Съдебният съвет играе централна роля в самоуправлението на съдебната власт и при назначаването, временното отстраняване и освобождаването от длъжност на съдии, както и при поддържането на съдебната етика. Половината от неговите членове (9 от 18) са съдии, избрани от своите</p>

⁸⁷ За описание на структурата на правосъдната система вж. напр. годишното проучване, проведено от Комисията за ефикасност на правосъдието към Съвета на Европа (СЕПЕ) за Европейската комисия.

⁸⁸ Наказателно-процесуален кодекс на Словакия, параграф 14 (напр. умишлено убийство, корупция, тероризъм, организирана престъпност, тежки икономически престъпления, увреждане на финансовите интереси на ЕС и др.).

<p>Характеристики</p>	 <p>СЛОВАШКА РЕПУБЛИКА [Slovenská republika]</p>
	<p>колеги. Останалите членове на Съдебния съвет се назначават от президента, парламента и правителството на Словакия⁸⁹.</p> <p>Прокуратурата на Словакия е независим държавен орган, оглавяван от главния прокурор⁹⁰. Словакия участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Словашката адвокатска колегия е независима самоуправляваща се професионална организация⁹¹.</p>

⁸⁹ Чл. 141а от Словашката конституция.

⁹⁰ Чл. 149-151 от Словашката конституция; Закон № 153/2001, Сб. за прокуратурата.

⁹¹ Парламентарен закон № 586/2003, Сб. за юридическата професия и за изменение на Закон № 455/1991, Сб. относно услугите за икономически дейности и самостоятелна заетост (Закон за лицензиране на икономическите дейности) от 4 декември 2003 г.

22. РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ
[Republika Slovenija]

Характеристики	 РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ [Republika Slovenija]
Наименование	Ustava Republike Slovenije (URS) [Конституция на Република Словения (КРС)]
Източник	Уебсайт на системата за правна информация: http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1 Парламент: https://zakonodaja.com/ustava/urs Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?SLOVENIA&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0726
Кратка историческа справка	Конституцията на Република Словения (Официален вестник на Република Словения, № 33/91-I от 28 декември 1991 г.), <ul style="list-style-type: none"> – Конституционен акт за изменение на член 68 от Конституцията на Република Словения – UZS68 (Официален вестник на Република Словения, № 42/97 от 17 юли 1997 г.), – Конституционен акт за изменение на член 80 от Конституцията на Република Словения – UZ80 (Официален вестник на Република Словения, бр. 66/00 от 26 юли 2000 г.), – Конституционен акт за изменение на глава I и членове 47 и 68 от Конституцията на Република Словения – UZ3a, 47, 68 (Официален вестник на Република Словения, бр. 24/03 от 7 март 2003 г.), – Конституционен акт за изменение на член 14 от Конституцията на Република Словения – UZ14 (Официален вестник на Република Словения, № 69/04 от 24 юни 2004 г.), – Конституционен акт за изменение на член 43 от Конституцията на Република Словения – UZ43 (Официален вестник на Република Словения, бр. 69/04 от 24 юни 2004 г.), – Конституционен акт за изменение на член 50 от Конституцията на Република Словения – UZ50 (Официален вестник на Република Словения, бр. 69/04 от 24 юни 2004 г.), – Конституционен акт за изменение на членове 121, 140 и 143 от Конституцията на Република Словения – UZ121, 140, 143 (Официален вестник на Република Словения, № 68/06 от 30 юни 2006 г.), – Конституционен акт за изменение на член 148 от Конституцията на Република Словения – UZ148 (Официален вестник на Република Словения, № 47/13 от 31 май 2013 г.), – Конституционен акт за изменение на членове 90, 97 и 99 от Конституцията на Република Словения – UZ90,99,99 (Официален вестник на Република Словения, бр. 47/13 от 31 май 2013 г.), – Конституционен закон за изменение и допълнение III. Глава от Конституцията на Република Словения – UZ70a (Официален вестник на Република Словения, бр. 75/16 от 30 ноември 2016 г.),

Характеристики	 РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ [Republika Slovenija]
	<p>– Конституционен закон за изменение и допълнение на II. Глава от Конституцията на Република Словения – UZ62a (Официален вестник на Република Словения, бр. 92/21 от 8 юни 2021 г.).</p>
Структура конституцията	<p>I. ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ II. ПРАВА НА ЧОВЕКА И ОСНОВНИ СВОБОДИ III. ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ ОТНОШЕНИЯ IV. ДЪРЖАВНО УПРАВЛЕНИЕ a. Народно събрание b. Държавен съвет c. Държавна отбрана d. <u>Съдебна власт (чл.125-134)</u> e. <u>Прокуратурата (чл.135-136)</u> f. <u>Адвокатска кантора и нотариус (чл.138)</u> V. САМОУПРАВЛЕНИЕ VI. ПУБЛИЧНИ ФИНАНСИ VII. КОНСТИТУЦИОННОСТ И ЗАКОННОСТ VIII. <u>КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД</u> IX. ПРОЦЕДУРА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ НА КОНСТИТУЦИЯТА</p>
Основни конституционни принципи	<p>Словения е държава на всички свои граждани, основана на постоянното и неотменимо право на словенската нация на самоопределение. В Словения на всички са гарантирани равни човешки права и основни свободи, независимо от националност, раса, пол, език, религия, политически или други убеждения, финансово състояние, раждане, образование, социален статус, увреждане или друго лично обстоятелство. Всички те са равни пред закона. Гарантирано е правото на съдебна защита, публичен процес и обжалване,</p>
Съдебната власт в конституционната уредба	<p>Съдебната власт е регламентирана в самостоятелен раздел на главата Държавно управление и отделно от прокуратурата.</p>
Общ модел на съдебната власт	<p>Съдебната власт включва само съдилищата и има</p>
Съдилищата	<p>Уредбата и юрисдикцията на съдилищата се определят със закон. Не е позволено да се създават извънредни съдилища, нито военни съдилища в мирно време. Върховният съд е най-висшата инстанция в страната. Той решава редовни и извънредни средства за правна защита и извършва други въпроси, определени със закон От Портала за електронно правосъдие: От закона и информацията на словенските власти е видно, че всички съдилища в Република Словения са обикновени съдилища и действат в съответствие с принципите на конституционност, независимост и върховенство на закона. Законът урежда случаите и формите на пряко участие на гражданите при упражняване на съдебната власт. Съдиите са независими при изпълнение на съдебните си задължения. Те са обвързани с конституцията и закона. Функцията на съдия е постоянна. Законът определя възрастовата граница и други условия за избор. Законът определя възрастта, на която съдията се пенсионира.</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ [Republika Slovenija]
	Съдиите се избират от Народното събрание по предложение на Съдебния съвет.
Прокуратурата	Уредбата и правомощията на държавните прокуратури се определят със закон. (чл. 135-136) Държавната прокуратура заема специално място в правосъдната система, тъй като е независим държавен орган, но също така е и част от изпълнителната власт. Главният прокурор се назначава от Народното събрание.
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	(чл. 137) Като част от съдебната власт адвокатската професия е независима и самостоятелна служба, регламентирана от закона.
Висши органи на съдебната власт	Съдебният съвет на Република Словения е независим държавен орган, който изпълнява задачи, определени от закона, защитава автономията и независимостта на съдебната власт и гарантира качеството на работа на съдилищата и съдиите и обществената репутация на съдебната власт (първи параграф на чл. 2 от Закона за съдебния съвет). От гледна точка на организацията на държавната власт Съдебният съвет е държавен орган <i>sui generis</i> , който не може да бъде класифициран в нито един от трите клона на държавната власт. Неговата позиция и компетенции в основната рамка произтичат от членове 130, 131 и 132 от Конституцията на Република Словения. По-конкретно, неговата длъжност, компетенции, организация и състав, ред и условия за избор на членове, продължителност на мандата им, прекратяване на мандата и други въпроси, свързани с дейността на Съдебния съвет, се уреждат със Закона за Съдебния съвет. Съдебният съвет се състои от единадесет членове. По предложение на президента на републиката петима членове се избират от Народното събрание измежду университетски преподаватели по право, адвокати и други адвокати, а шестима членове се избират от постоянни съдии. Председателят се избира от членовете на съвета измежду тях.
Административна организация на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	Ако съдът реши, че законът, който следва да приложи, е противоконституционен, той трябва да спре производството и да започне производство пред Конституционния съд. Производството пред съда продължава след решението на Конституционния съд. Конституционният съд решава: относно <ul style="list-style-type: none"> – съответствието на законите с Конституцията; – съответствието на законите и други подзаконовни нормативни актове с ратифицираните международни договори и с общите принципи на международното право; – съответствието на подзаконовите нормативни актове с Конституцията и законите;

Характеристики	 РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ [Republika Slovenija]
	<ul style="list-style-type: none"> – съответствието на разпоредбите на местните общности с Конституцията и законите; – съответствието на общите актове, издадени за упражняване на публична власт, с Конституцията, законите и подзаконовите актове; – по конституционни жалби за нарушения на правата на човека и основните свободи с индивидуални актове; – спорове за компетентност между държавата и местните общности, както и между самите местни общности; – по спорове за подсъдност между съдилища и други държавни органи; – по спорове за компетенции между Народното събрание, президента на републиката и правителството; – за противоконституционността на актовете и дейността на политическите партии; – и по други въпроси, наложени му с тази Конституция или със закон. <p>По предложение на президента на републиката, правителството или една трета от депутатите в Народното събрание Конституционният съд при ратифициране на международен договор се произнася със становище за съответствието му с Конституцията. Народното събрание е обвързано със становището на Конституционния съд.</p> <p>Освен ако в закон не е предвидено друго, Конституционният съд се произнася по конституционна жалба само ако е изчерпана правната защита. Той решава дали Конституционният съд приема конституционна жалба за разглеждане въз основа на критериите и по ред, определени със закон.</p>
Бележки/мотиви	<p>Съдебната власт и прокуратурата се уредени рамково, с делегиране чрез закон на Парламента да регламентира всички детайли, включително и за видовете съдилища, инстанционността и др. елементи.</p> <p>Документ 52021SC0727</p> <p>Правосъдната система на Словения има три равнища, с районни и окръжни съдилища (за разглеждане на граждански, търговски и наказателни дела), съдилища по трудовоправни спорове и административен съд като първа инстанция⁹², пет апелативни съдилища като втора инстанция (които разглеждат жалби по решения на първоинстанционните съдилища) и Върховен съд като трета инстанция (който разглежда жалби срещу определени съдебни решения на апелативните съдилища и на административния съд).</p> <p>Конституцията предвижда Съдебен съвет, орган <i>sui generis</i>, който е извън трите власти и е натоварен със задачата да защитава независимостта, както и да насърчава и да гарантира отчетността, ефикасността и качеството на работата на правосъдната система⁹³.</p>

⁹² Има общо 60 първоинстанционни съдилища с един съд по трудовоправни спорове, който разглежда и дела за социално осигуряване. Административният съд има статут на апелативен съд.

⁹³ Основната отговорност на Съдебния съвет е подборът на кандидати за съдебни длъжности. Както е гарантирано от Конституцията, мнозинството от членовете на Съдебния съвет са съдии, избрани от свои колеги. Останалите петима членове са представители на други юридически професии, които се избират от Националното събрание по предложение на президента на републиката. Съдебният съвет управлява свой собствен бюджет.

Характеристики	 РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ [Republika Slovenija]
	<p>Кандидатите за съдии се избират от Съдебния съвет и след това се предлагат за назначаване на Националното събрание (Državni zbor — първата камара на парламента)⁹⁴. Ако Съдебният съвет избере кандидат, който вече е бил избран на съдебна длъжност, кандидатът се повишава на новата съдебна позиция от самия Съвет.</p> <p>Макар да е част от изпълнителната власт, държавната прокуратура е независим орган, като основните правомощия относно кариерата на държавните прокурори и нейното функциониране са поверени на Държавния прокурорски съвет и на главния прокурор.</p> <p>Държавният прокурорски съвет е независим и автономен държавен орган, който изпълнява задачите по самоуправление на държавната прокуратура и участва в гарантирането на равнопоставено наказателно преследване и в опазването на независимостта и автономността на държавните прокурори. Словения участва в Европейската прокуратура.</p> <p>Словенската адвокатска колегия е автономен и независим орган. Тя отговаря за надзора над професионалната дейност на адвокатите и взема решения относно дисциплинарните мерки по отношение на своите членове⁹⁵.</p>

⁹⁴ Както е гарантирано от Конституцията, мнозинството от членовете на Съдебния съвет са съдии, избрани от свои колеги. Останалите петима членове са представители на други юридически професии, които се избират от Националното събрание по предложение на президента на републиката. Основната отговорност на Съдебния съвет е подборът на кандидати за съдебни длъжности. От първоначалното преизбиране на съдии след независимостта на Словения през 90-те години на миналия век парламентът е отхвърлял назначаването на кандидат за съдия само веднъж. Следва да се отбележи, че кандидат за съдия, който не бъде назначен, не може да обжалва решението на парламента по съдебен ред, а парламентът не е длъжен да посочи мотиви за отказа за назначаване.

⁹⁵ Според Конституцията адвокатската колегия е част от съдебната власт. Дисциплинарни комисии на първа и втора инстанция, всяка от които се състои от 16 адвокати, избрани за срок от три години от събранието на адвокатската колегия, вземат решения (в тричленни състави) относно дисциплинарните наказания съответно на първа и на втора инстанция. Дисциплинарният съд, състоящ се от трима адвокати, избрани от събранието на адвокатската колегия за срок от две години, и от двама съдии от Върховния съд, се произнася по нарушения, които могат да доведат до лишаване на адвокат от права.

23. УНГАРИЯ
[Magyarország]

Характеристики	 УНГАРИЯ [Magyarország]
Наименование	Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) [Основен закон на Унгария (от 25 април 2011 г.)]
Източник	Правна библиотека: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv Национален съдийски съвет https://birosag.hu/a-birosagi-szervezet/orszagos-biroi-tanacs-2/orszagos-biroi-tanacs-feladatai Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?HUNGARY&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0714
Кратка историческа справка	Основният закон на Унгария, конституцията на страната, е приет от парламента на 18 април 2011 г., обнародван от президента седмица по-късно и влезе в сила на 1 януари 2012 г. Това е първата конституция на Унгария, приета в демократична рамка и след свободни избори. Документът наследи Конституцията от 1949 г., първоначално приета при създаването на Унгарската народна република на 20 август 1949 г. и сериозно изменена на 23 октомври 1989 г. Конституцията от 1949 г. е първата постоянна писмена конституция на Унгария и докато не е заменена, страната е единствената бивша държава от Източния блок без изцяло нова конституция след края на комунизма. Твърденията на критиците ѝ са, че е приета без достатъчно участие от опозицията и обществото като цяло, че отразява идеологията на управляващата партия Фидес и закрепват консервативен християнски мироглед, въпреки че Унгария не е особено религиозна страна и че ограничава и политизира независими преди това институции. Правителството, което прие хартата, отхвърли подобни твърдения, заявявайки, че е законосъобразно и отразява народната воля
Структура конституцията	НАЦИОНАЛНА РЕЛИГИЯ * ОСНОВНИ ПОЛОЖЕНИЯ СВОБОДА И ОТГОВОРНОСТ ДЪРЖАВАТА Народното събрание Национален референдум Президентът на републиката Правителството Независими регулаторни органи <u>Конституционният съд</u> <u>Съдът</u> <u>Обвинението</u> Комисар по основните права Местните власти Публични средства Унгарските въоръжени сили

Характеристики	 УНГАРИЯ [Magyarország]
	Полиция и служби за национална сигурност Решение за участие във военни операции СПЕЦИАЛЕН ПРАВЕН РЕД ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ И ДРУГИ РАЗПОРЕДБИ*
Основни конституционни принципи	Действието на унгарската държава се основава на принципа на разделението на властите.
Съдебната власт в конституционната уредба	Съдебната власт е част от разделените власти в държавата и е регламентирана в отделно подразделение на Конституцията.
Общ модел на съдебната власт	Съдебната власт включва съдилищата и в по-широк смисъл и прокуратурата ⁹⁶ .
Съдилищата	<p>Съдилищата извършват съдебна дейност. Висшият съдебен орган е Върховният съд (Kúria) и е най-висшестоящият орган в съдебната система на Унгария. Върховният съд осигурява еднаквото прилагане на правото от съдилищата и приема правно хармонизиращи решения с тази цел, които са задължителни за всички съдилища.</p> <p>Съдебната организация е многостепенна.</p> <p>Съдът, освен ако в закон не е предвидено друго, се произнася в състав. Непрофесионални съдии (nem hivátásos bíró) могат да участват в съдебните производства като оценители по някои дела при условията, предвидени в закона, но само официални съдии могат да заемат длъжността на самостоятелни съдии (egyesbíró) или председатели на съвет (tanácselnök).</p> <p>Подробните правила за организацията, администрацията и централната администрация на съдилищата, статута на съдиите и възнагражденията на съдиите са определени в кардинален закон.</p> <p>Съдиите са независими и подчинени само на закона и не подлежат на съдебно решение. Съдиите могат да бъдат отстранени от длъжност само по причини и по ред, предвидени в закона. Съдиите не могат да бъдат членове на партия или да участват в политическа дейност.</p> <p>Професионалните съдии се назначават от президента на републиката, както е определено в кардинален закон. За съдия може да бъде назначено лице, навършило тридесет години. С изключение на председателя на курията и председателя на Националната съдебна служба, службата на съдия може да продължи до общата пенсионна възраст. Председателят на Курията (BC) се избира от Народното събрание измежду съдиите за срок от девет години по предложение на президента на републиката. Изборът на председател на курията изисква две трети гласове от членовете на парламента.</p>
Прокуратурата	Главната прокуратура и прокуратурата, като участник (közreműködőjeként) в осъществяването на съдебната власт, са

⁹⁶ Решение № 3/2004 на Конституционен съд. "Съгласно член 53 (3) от Конституцията прокуратурата се ръководи и управлява от главния прокурор. Прокуратурата е независима организация, която за разлика от съдилищата не е самостоятелен клон на властта, а е независима конституционна организация." ... "По този начин прокуратурата има правата и задълженията, посочени в Конституцията в системата на правосъдието в най-широк смисъл."

Характеристики	 УНГАРИЯ [Magyarország]
	<p>единственият изпълнител на наказателния иск на държавата. Прокуратурата преследва престъпления, действа срещу други престъпления и бездействия и помага за предотвратяване на нарушения. Организацията на прокурорите се ръководи и от главния прокурор, който назначава прокурорите. С изключение на главния прокурор, работата на прокурор може да продължи до навършване на общата пенсионна възраст. Главната прокуратура и прокуратурата упражнява права във връзка с разследване, както е определено в закона; представлява обвинението в съдебните дела; и др. възложени със закон.</p> <p>Главният прокурор се избира от Народното събрание измежду прокурорите по предложение на президента на републиката за срок от девет години. Изборът на главен прокурор изисква две трети гласове от народните представители. Той се отчита ежегодно пред НС.</p> <p>Подробните правила за организацията и дейността на прокуратурата, статутът на главния прокурор и прокурорите, както и тяхното възнаграждение се определят със закон.</p>
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висши органи на съдебната власт	<p>Националният съдийски съвет наблюдава централната администрация на съдилищата. Националният съдебен съвет и други съдебни общински органи участват в администрацията на съдилищата.</p> <p>Уредбата на Националният съдийски съвет не е част от Основния закон, но нормативната му уредба предвижда, че дава становище по бюджета на съдилищата, произнася се предварително по кандидататурите за председател на Националната съдебна служба и Върховния съд; приема доклади, произнася се по назначения и отстраняване, свързано с конфликт на интереси, принципите за оценки и критерии за назначения, прави предложения за обучителен план за съдиите</p>
Административна организация на съдебната власт	<p>Централните задачи по администрацията на съдилищата се изпълняват от председателя на Националната съдебна служба. Националният съдийски съвет наблюдава централната администрация на съдилищата. Националният съдебен съвет и други съдебни общински органи участват в администрацията на съдилищата.</p> <p>Централното администриране на съдилищата се извършва от председателя на Националната съдебна служба (НСС), подпомаган от главния заместник–председател и останалите заместник–председатели, както и от персонала на НСС. Административната работа на председателя се контролира от Националният съдебен съвет. Председателят на НСС отговаря за работата и ефикасността на централната администрация и за изпълняването на задълженията ѝ в съответствие с конституционния принцип за независимост на съдебната власт в рамките, предвидени от закона. В упражняването на административните си правомощия председателят издава решения, постановления и препоръки.</p> <p>Председателят на НСС се избира с две трети мнозинство от членовете на унгарския парламент по предложение на президента на републиката. За председател на НСС може да бъде избран само съдия.</p>

Характеристики	 УНГАРИЯ [Magyarország]
	<p>Националният съдебен съвет и други съдебни общински органи участват в администрацията на съдилищата</p> <p>Уредбата на Националният съдийски съвет не е част от Основния закон, но нормативната му уредба предвижда, че дава становище по бюджета на съдилищата, произнася се предварително по кандидатурите за председател на Националната съдебна служба и Върховния съд; приема доклади, произнася се по назначения и отстраняване, свързано с конфликт на интереси, принципите за оценки и критерии за назначения, прави предложения за обучителен план за съдиите.</p>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	не са обект на конституционна уредба
Конституционна юрисдикция	<p>Конституционният съд е върховен орган за защита на основния закон (чл.24). Подробните правила за компетентността, организацията и дейността на Конституционния съд се определят с кардинален закон. Той разглежда:</p> <ul style="list-style-type: none"> – разглежда приетите, но необнародвани закони за съответствие с основния закон; – по инициатива на съдия извънредно, но не по-късно от деветдесет дни, проверява съответствието на приложимото за отделен случай законодателство с основния закон; – въз основа на конституционна жалба да преразгледа съответствието на приложимото в конкретния случай законодателство с основния закон; – преглед на съответствието на законодателството с основния закон по инициатива на правителството, една четвърт от народните представители, председателя на курията, главния прокурор или комисаря по основните права; <p>Конституционният съд е състав от петнадесет членове, избран от Народното събрание с мнозинство от две трети от народните представители за срок от дванадесет години. Народното събрание избира председател измежду членовете на Конституционния съд с мнозинство от две трети от народните представители, чийто мандат продължава до края на мандата на Конституционния съд. Членовете на Конституционния съд не могат да членуват в партии или да се занимават с политическа дейност.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0714</p> <p>Съдебната система в Унгария се състои от съдилища с обща компетентност на четири равнища.</p> <p>На първа инстанция работят 113 районни съдилища, а 20 окръжни съдилища се произнасят по жалби срещу първоинстанционни решения и по определени дела на първа инстанция.</p> <p>Пет окръжни апелативни съдилища се произнасят по жалби срещу решенията на окръжните съдилища.</p> <p>Основната роля на Върховния съд (Kúria) е да гарантира еднакво прилагане на правото.</p> <p>С Основния закон на председателя на Националната съдебна служба (НСС), който се избира от парламента, е възложено централното управление на съдилищата.</p>

Характеристики	 УНГАРИЯ [Magyarország]
	<p>Националният съдебен съвет е независим орган, който съгласно Основния закон осъществява надзор по отношение на председателя на НСС и участва в управлението на съдилищата.</p> <p>Съдиите се назначават от президента на Републиката по препоръка на председателя на НСС въз основа на класиране на кандидатите, изготвено от местните съдебни съвети (състоящи се от съдии, избрани от техните колеги). Председателят на НСС не може да се отклони от това класиране без предварителното съгласие на Националния съдебен съвет.</p> <p>Конституционният съд не е част от системата на съдилищата с обща компетентност и осъществява контрол на конституционността на закони и съдебни решения.</p> <p>Прокуратурата е независима институция, натоварена с правомощия за разследване и наказателно преследване на престъпления.</p> <p>Унгарската адвокатска колегия и окръжните адвокатски колегии са автономни самоуправляващи се публични органи⁹⁷.</p>

⁹⁷ Унгарската адвокатска колегия е натоварена със задължението да представлява юридическата професия пред правителството, да упражнява общ надзор над регионалните адвокатски колегии, да определя някои правила, отнасящи се до юридическата професия, като издава подзаконовни актове, и да преразглежда решенията на окръжните адвокатски колегии, свързани с дисциплинарни мерки. (Информация, предоставена от Съвета на адвокатурите и правните общества в Европа (ССВЕ) за Доклада относно върховенството на закона за 2021 г., стр. 22.)

24. ФРЕНСКА РЕПУБЛИКА
[République française]

Характеристики	 ФРЕНСКА РЕПУБЛИКА [République française]
Наименование	Constitution de la République française [Конституция на Френската република]
Източник	Парламент: https://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/constitution.asp Конституционен съвет: https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/texte-integral-de-la-constitution-du-4-octobre-1958-en-vigueur Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?FRANCE&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0712
Кратка историческа справка	Действащата Конституция на Франция е приета на 4 октомври 1958 г. Обикновено се нарича Конституция на Пета република, която заменя Конституцията на Четвърта република от 1946 г. Шарл дьо Гол е основната движеща сила при въвеждането на новата конституция и основаването на Пета република. Оттогава конституцията е изменяна двадесет и четири пъти.
Структура конституцията	ПРЕАМБЮЛ ДЯЛ I. – Суверенитет (чл. 2 до 4) ДЯЛ II. – Президентът на републиката (чл. 5 до 19) ДЯЛ III. – Правителството (чл. 20 до 23) ДЯЛ IV. – Парламентът (чл. 24 до 33) ДЯЛ V. – Отношения между парламента и правителството (чл. 34 до 51-2) ДЯЛ VI. – Договори и международни споразумения (чл. 52 до 55) <u>ДЯЛ VII. – Конституционният съвет (чл. 56 до 63)</u> <u>ДЯЛ VIII. – Съдебна власт (чл. 64 до 66-1)</u> <u>ДЯЛ IX. – Върховният съд (чл. 67 и 68)</u> ДЯЛ X. – Наказателна отговорност на членове на правителството (чл. 68-1 до 68-3) ДЯЛ XI. – Икономическият, социален и екологичен съвет (чл. 69 до 71) ДЯЛ XI BIS. – Защитник на правата (чл. 71-1) ДЯЛ XII. – Местни власти (чл. 72 до 75-1) ДЯЛ XIII. – Преходни разпоредби, отнасящи се до Нова Каледония (чл. 76 и 77) ДЯЛ XIV. – Франкофония и споразумения за асоцииране (чл. 87 и 88) ДЯЛ XV. – От Европейския съюз (чл. 88-1 до 88-7) ДЯЛ XVI. – Ревизия (чл. 89) ДЯЛ XVII. – Отменен ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА И ГРАЖДАНИНА ОТ 1789 Г. ПРЕАМБЮЛ НА КОНСТИТУЦИЯТА ОТ 27 ОКТОМВРИ 1946 Г. ХАРТА НА ОКОЛНАТА СРЕДА 2004 г.
Основни конституционни принципи	Съдебната власт, пазител на свободата на личността, осигурява спазването на този принцип при условията, предвидени в закона.

Характеристики	 ФРЕНСКА РЕПУБЛИКА [République française]
Съдебната власт в конституционната уредба	Президентът на републиката, подпомогнат от Висш съвет на съдебната власт, гарантира независимостта на съдебната власт..
Общ модел на съдебната власт	Съд Обществено обвинение Висш съвет на съдебната власт
Съдилищата	<p>Не е обект на Конституционната норма.</p> <p>Европейският портал за електронно правосъдие, попълнен от френските власти, дава следната структура на съда:</p> <p>Общи съдилища</p> <ol style="list-style-type: none"> Първа инстанция Юрисдикции с компетентност по граждански дела Окръжен съд (tribunal de grande instance) Районен съд (tribunal d'instance) Специализирани граждански съдилища (комисия по трудовоправни спорове (Conseil de prud'hommes), търговски съд (Tribunal de commerce) и т.н.) <p>Наказателни съдилища</p> <ul style="list-style-type: none"> Полицейски съд (tribunal de police), който разглежда дребни нарушения (contraventions) Наказателен съд за леки престъпления (tribunal correctionnel), който разглежда дела за престъпни деяния със средна степен на обществена опасност (délits) Наказателен съд (cour d'assises), който разглежда дела за тежки престъпления (crimes) <ol style="list-style-type: none"> Втора инстанция: апелативни съдилища (cours d'appel) Касационен съд (Cour de cassation) <p>Административни съдилища</p> <ol style="list-style-type: none"> Първа инстанция Административен съд (tribunal administratif) <p>Специализирани административни юрисдикции: финансови юрисдикции, например регионални сметни палати (chambre régionale des comptes), юрисдикции по въпроси на социалното подпомагане (juridictions d'aide sociale) и професионални дисциплинарни съдилища (juridictions disciplinaires) <ol style="list-style-type: none"> Втора инстанция Апелативни административни съдилища (cours administratives d'appel) Специализирани апелативни административни юрисдикции, например Сметната палата (Cour des comptes), Централната комисия за социално подпомагане (Commission centrale d'aide sociale) и др. Върховен административен съд (Conseil d'Etat) <p>Ограничен закон установява статута на магистратите.</p> </p>
Прокуратурата	Прокуратурата е част от съдебната власт и е организирана под ръководството на министъра на правосъдието, който може да дава общи

Характеристики	 ФРЕНСКА РЕПУБЛИКА [République française]
	указания относно политиката в областта на наказателното преследване, но няма компетентност да дава указания по отделните дела.
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висши органи на съдебната власт	<p>Президентът се подпомага от Висшия съвет на съдебната власт в гарантирането на независимостта на магистратите. Назначените магистрати са несменяеми.</p> <p>Висшият съдебен съвет включва компетентна формация по отношение на магистратите от съда и компетентна формация по отношение на магистратите от прокуратурата.</p> <p><i>Компетентната формация</i> по отношение на магистратите от съда се ръководи от първия председател на касационния съд. Включва също петима заседаващи магистрати и един прокурор, държавен съветник, назначен от Държавния съвет (Conseil d'État), действащ като Върховен административен съд, адвокат, както и шестима квалифицирани лица, които не принадлежат към парламента или съдебната власт, нито към административния ред. Президентът на републиката, председателят на Народното събрание и председателят на Сената определят по двама квалифицирани лица. Процедурата, предвидена в член 13, последна алинея, е приложима за назначаването на квалифицирани лица.</p> <p><i>Компетентната формация</i> по отношение на магистратите от прокуратурата се ръководи от прокурора при Касационния съд. Тя включва също петима прокурори и един действащ магистрат, както и държавния съветник, адвокат и шестимата квалифицирани лица, посочени във втория параграф.</p> <p>Формацията на Висшия съдебен съвет, компетентна по отношение на магистратите от Съда, прави предложения за назначаване на магистратите-съдии в Касационния съд, за първи председател на апелативния съд и за председателите на съд от висша инстанция. Останалите заседаващи магистрати се назначават с негово съгласие (ВСС).</p> <p>Формацията на Висшия съвет на съдебната власт, компетентен по отношение на магистратите от прокуратурата, дава становище по кандидатурите, които се отнасят до магистратите от прокуратурата.</p> <p>Формацията на Висшия съвет на съдебната власт, компетентен по отношение на магистратите от Съда, е дисциплинарен съвет на магистратите от съда. Освен собствените си членове, включва и действащия магистрат от състава, компетентен по отношение на магистратите от прокуратурата.</p> <p>Формацията на Висшия съвет на съдебната власт, компетентен по отношение на магистратите от прокуратурата, дава становище относно дисциплинарните наказания, които ги засягат. Включва освен членовете си, магистрат на прокуратурата, принадлежащ към компетентната формация по отношение на магистратите от Съда.</p> <p>Висшият съвет на съдебната власт заседава в пленарна форма, за да отговори на искания за съвет, отправени от президента на републиката. Той решава в същата форма по въпроси, свързани с етиката на магистратите, както и по всеки въпрос, свързан с функционирането на правосъдието,</p>

Характеристики	 ФРЕНСКА РЕПУБЛИКА [République française]
	<p>посочено от министъра на правосъдието. Пленарният състав се състои от трима от петимата заседаващи магистрати, трима от петимата прокурори, както и от държавния съветник, адвоката и шестте квалифицирани лица. Той се ръководи от първия председател на касационния съд, който може да бъде заместен от прокурора в този съд.</p> <p>Освен по дисциплинарни въпроси министърът на правосъдието може да участва в заседанията на съставите на Висшия съвет на съдебната власт. Висшият съвет на съдебната власт може да бъде сезиран от страна по дело при условията, определени в органичния закон. Органичният закон определя условията за прилагане на този текст на конституцията.</p>
Административна организация на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	<p>Конституционният съвет се състои от девет членове, чийто мандат е девет години и не подлежи на подновяване. Конституционният съвет се подновява с една трета трети на всеки три години. Трима от членовете се назначават от президента на републиката, трима от председателя на Народното събрание, трима от председателя на Сената. В допълнение към посочените по-горе девет членове, бившите президенти на републиката автоматично влизат в Конституционния съвет пожизнено. Президентът на Републиката определя председателят на Съвета. В случай на равенство, неговият глас е решаващ. Органичният закон определя правилата за организация и функциониране на Конституционния съвет, процедурата, която се спазва пред него, и по-специално откритите срокове за внасяне на спорове до него.</p> <p>Конституционният съвет решава:</p> <ul style="list-style-type: none"> – редовността на избора на президент на републиката; – в случай на спор относно редовността на избора на депутати и сенатори; – Органичните закони, преди тяхното обнародване, законодателните предложения, преди да бъдат внесени на референдум, и правилниците на парламентарните събрания, преди прилагането им, трябва да бъдат внесени в Конституционния съвет, който решава дали са в съответствие с Конституцията. – Ако по време на висящо пред съда производство се твърди, че законодателна разпоредба нарушава правата и свободите, гарантирани от Конституцията, Конституционният съвет може да разгледа този въпрос при сезиране от Държавния съвет или от Касационния съд, който се произнесе в рамките на определен период.
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0712</p> <p>Правосъдната система се състои от две самостоятелни групи съдилища: от една страна, общи съдилища с компетентност по граждански и наказателни дела, а от друга – административни съдилища. Съдилищата и в двете групи са организирани в три равнища – първоинстанционни, въззивни (апелативни) съдилища и върховен съд (съответно Касационен съд и Държавен съвет). Държавният съвет също така има консултативен клон,</p>

Характеристики	 ФРЕНСКА РЕПУБЛИКА [République française]
	<p>който дава становища по законопроектите и е натоварен с управлението на първоинстанционните и апелативните административни съдилища. Конституционният съвет има компетентност по проверка на конституционността на законите.</p> <p>Висшият съдебен съвет, половината от членовете на който са магистрати, избрани от техни колеги⁹⁸, играе важна роля за гарантиране на независимостта на съдебната власт. Той номинира кандидати за висши съдебни функции, а що се отнася до назначаването на съдии от министъра на правосъдието, издава обвързващи становища⁹⁹.</p> <p>Прокуратурата е част от съдебната власт и е организирана под ръководството на министъра на правосъдието¹⁰⁰. Последният може да дава общи указания относно политиката в областта на наказателното преследване, но няма компетентност да дава указания по отделните дела¹⁰¹. Франция участва в Европейската прокуратура (EPPO).</p> <p>Адвокатите са представлявани от различни адвокатски колегии в цяла Франция.</p>

⁹⁸ Висшият съдебен съвет има две ясно разграничени отделения. Отделението на Висшия съдебен съвет, компетентно по отношение на съдиите, се състои от председателя на Касационния съд, петима съдии, един прокурор, един член на Държавния съвет, един адвокат и шестима други квалифицирани специалисти, които не са представители нито на Парламента, нито на общите или административните съдилища. Когато действа като дисциплинарен съвет, съставът му се попълва от още един съдия. Отделението на Висшия съдебен съвет, компетентно по отношение на прокурорите, се състои от главния прокурор към Касационния съд, петима прокурори, един съдия, посочения по-горе член на Държавния съвет, посочения по-горе адвокат и посочените по-горе шестима други квалифицирани специалисти. Когато действа като дисциплинарен съвет, съставът му се попълва от още един прокурор. Вж. също в тази връзка Препоръка CM/Rec(2010)12 на Комитета на министрите на Съвета на Европа, точка 27, в която се посочва, че "Поне половината от членовете на съветите [за съдебната власт] следва да бъдат съдии, избрани от своите колеги от всички равнища на съдебната власт и при съблюдаване на плурализма в рамките на съдебната власт".

⁹⁹ Понастоящем прокурорите се номинират от министъра на правосъдието след консултативно становище на Съвета.

¹⁰⁰ Член 5 от Постановление 58-1270 от 22 декември 1958 г.

¹⁰¹ Член 1 от Закон 2013-669 от 25 юли 2013 г.

25. РЕПУБЛИКА ФИНЛАНДИЯ
[Republiken Finland, Suomen Tasavalta]

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ФИНЛАНДИЯ [Republiken Finland, Suomen Tasavalta]
Наименование	Suomen perustuslaki , Finlands grundlag [Конституция на Финландия]
Източник	Парламент: https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731 Прокуратура: https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2019/en20190032.pdf Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?FINLAND&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0711
Кратка историческа справка	Първоначалният Конституционен закон е приет през 1919 г., скоро след като Финландия обявява своята независимост през 1917 г. Настоящият проект на Конституцията влиза в сила на 1 март 2000 г. Настоящите конституционни разпоредби на Финландия са залегнали в единен статут: Конституцията на Финландия (731/1999). Преди утвърждаването, финландските конституционни разпоредби са разделени между четири отделни закона, всички от които имаха конституционен статут; на Закона Конституция от 1919 г. (Suomen hallitusmuoto), Закона Парламентът на 1928 (Valtiopäiväjärjestys), на Закона за отговорността на министрите на 1922 (Eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin Seka eduskunnan oikeusasiamiehen virkatointen lainmukaisuutta, кратко заглавие ministerivastuulaki) и на Закона за върховния съд на импийчмънт на 1922 (laki valtakunnanoikeudesta). Всички тези закони са обединени в една конституция и отменени с нейното приемане. Парламентът, избран през март 1999 г., одобрява новата Конституция през юни същата година и тя е ратифицирана от президента на републиката. Оттогава Конституцията е изменяна няколко пъти, особено през 2011 г., за да се позволи законопроекти да бъдат внасяни в парламента чрез народни петиции и през 2017 г. за разширяване на достъпа на полицията и разузнавателните служби до частни комуникации.
Структура конституцията	Официалният текст на конституцията се състои от 131 раздела, разделени на 13 глави, както следва: 1. Основни разпоредби 2. Основни права и свободи 3. Парламентът и представителите 4. Парламентарна дейност 5. Президентът на републиката и правителството 6. Законодателство 7. Държавни финанси 8. Международните отношения 9. Правораздаване 10. Надзор на законността 11. Администрация и самоуправление

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ФИНЛАНДИЯ [Republiken Finland, Suomen Tasavalta]
	12. Национална отбрана Заклучителни разпоредби
Основни конституционни принципи	<p>Въвеждащата глава на основния закон за основните разпоредби продължава утвърждаването на статута на Финландия като суверенна република, на неприкосновеността на човешкото достойнство и правата на личността, както и на суверенитета на финландския народ.</p> <p>Утвърждава принципа на представителната демокрация и позицията на парламента като най-висш държавен орган, разделението на властите, независимостта на съдилищата и принципа на парламентарното управление. Разпоредбите за конституционните права отразяват точно Европейската конвенция за правата на човека, включително образователните, социални и икономически права в допълнение към политическите свободи. Международните задължения на Финландия за правата на човека са определени като най-висша правна норма на закона, дори над конституцията.</p>
Съдебната власт в конституционната уредба	Под правосъдие може да се разбира единствено дейността на съдилищата.
Общ модел на съдебната власт	<p>Най-общо казано съдебната система на Финландия се състои от според Европейски портал за електронно правосъдие:</p> <ul style="list-style-type: none"> – независими съдилища, съдилища с обща компетентност, административни съдилища и специализирани съдилища, – прокуратура, – съдебно-изпълнителни органи (които отговарят за изпълнението на съдебните решения), – служба за управление на местата за лишаване от свобода (която отговаря за изпълнението на присъдите за лишаване от свобода) – служба за правна помощ, адвокати и оправомощени правни съветници.
Съдилищата	<p>Финландската Конституция определя различните съдилища. Общи съдилища са Върховният съд, апелативните съдилища и районните съдилища. Общи административни съдилища са Върховният административен съд и местните административни съдилища (чл.98).</p> <p>Върховна съдебна власт по граждански и наказателни дела се упражнява от Върховния съд, а по административни дела — от Върховния административен съд. Двете върховни съдилища също така упражняват надзор върху прилагането на закона в рамките на своята компетентност. Във Финландия съществуват и специализирани съдилища, предвидени в отделни законодателни актове. (чл.99, 100 и 101).</p> <p>Независимостта и автономията на съдиите се гарантира от разпоредба на Конституцията, която гласи, че съдия може да бъде отстранен от длъжност само със съдебно решение. Съдиите не могат да бъдат прехвърляни от една длъжност на друга без тяхно съгласие, освен ако прехвърлянето не е част от преустройство на съдебната система.(чл.103).</p> <p>Законът предвижда задължението на съдията да подаде оставка след определен срок или неработоспособност. (чл.103)</p> <p>Критериите за назначаване на съдии са уредени отделно със закон.</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ФИНЛАНДИЯ [Republiken Finland, Suomen Tasavalta]
Прокуратурата	<p>Съгласно чл. 104 прокурорският офис се ръководи от обществен прокурор, назначен от президента. Детайлните правила за организация на прокурорския офис се разписват в закон. Прокурорите във Финландия са организирани на две нива. Прокуратурата се състои от Главната прокуратура в Хелзинки и местните прокуратури във всичките 90 държавни местни окръга във Финландия. Службата работи като централен административен орган на прокуратурата. Главният прокурор е върховен прокурор и ръководител на прокуратурата. Главният прокурор назначава местни прокурори, ръководи и развива прокурорската дейност, като издава общи инструкции и насоки на прокурорите. Главният прокурор може да поеме дело от подчинен прокурор. Ако парламентът реши, че трябва да бъдат повдигнати обвинения срещу президента на Финландия или срещу член на финландското правителство във Висшия съд за импийчмънт, главният прокурор действа като прокурор по случай. Част от задълженията на главния прокурор са възложени на Заместник главен прокурор. За редовни прокурорски задачи канцеларията разполага с тринадесет държавни прокурори, чиято юрисдикция обхваща цялата страна.</p> <p>В държавните местни райони прокурорските задължения се изпълняват от местни районни прокурори. Тяхната юрисдикция обикновено обхваща един местен район. Освен това Аландските острови имат провинциален прокурор. Парламентарният омбудсман и канцлерът на правосъдието са компетентни да повдигат обвинения в специални случаи.</p>
други органи (следствие и др.)	<p>Правителството има канцлер на правосъдието и заместник-канцлер на правосъдието, назначени от президента на републиката, които трябва да бъдат водещи правни експерти. Освен това президентът назначава заместник-канцлер за срок не повече от пет години, който да действа в отсъствието на канцлера.</p> <p>Разпоредбите относно канцлера на правосъдието се прилагат <i>mutatis mutandis</i> за заместник-канцлера на правосъдието и неговия заместник.</p>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висш/и орган/и на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Административна организация на съдебната власт	<p>Канцлерът на правосъдието (чл.109) отговаря за надзора върху законността на актовете на правителството и президента на републиката. Канцлерът на правосъдието трябва също така да гарантира, че съдилищата и другите власти, както и държавните служители, наетите в публичния сектор и други при изпълнение на обществените си задължения спазват закона и изпълняват задълженията си. При изпълнение на задълженията си, канцлерът на правосъдието следи за прилагането на основните права и правата на човека.</p> <p>При поискване, канцлерът на правосъдието предоставя на президента, Държавния съвет и министерствата информация и изявления по правни въпроси.</p> <p>Всяка година канцлерът на правосъдието представя на парламента и правителството доклад за своята служебна дейност и констатации относно спазването на закона (чл.108).</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ФИНЛАНДИЯ [Republiken Finland, Suomen Tasavalta]
	<p>Парламентарен Омбудсман трябва да гарантира, че съдилищата и другите власти, както и държавните служители, наетите в публичния сектор и други при изпълнение на обществените си задължения спазват закона и изпълняват задълженията си. При изпълнение на задълженията си, омбудсманът следи за прилагането на основните права и правата на човека.</p> <p>Канцлерът на правосъдието или омбудсманът решават дали да преследват съдия за незаконно поведение на служба. Те могат също да преследват или да разпореждат наказателно преследване по друг въпрос, който е под техния контрол.</p> <p>Разпределението на отговорностите между канцлера на правосъдието и омбудсмана може да бъде регламентирано със закон, без обаче да се ограничават правомощията и на двамата да проверяват законността (чл.110).</p>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	<p>Контрол за законност &109 Конституционен приоритет</p> <p>Ако в делото пред съда прилагането на разпоредба на закона би било явно противоконституционно, съдът трябва да даде предимство на разпоредбата на конституцията.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0711</p> <p>Финландската правосъдна система се състои от съдебна власт с обща компетентност с 20 районни съдилища, пет апелативни съдилища и Върховен съд и административна съдебна власт с шест регионални административни съдилища и Върховен административен съд. Има три специализирани съдилища¹⁰².</p> <p>Независимата Национална администрация на съдилищата отговаря за администрацията на съдилищата, включително за управлението на бюджетите, сградите и ИКТ системите¹⁰³.</p> <p>Независимият Съвет за назначения в съдебната система¹⁰⁴ подготвя предложения за назначаване на съдии към правителството, докато предложенията за съдии във Върховния съд и във Върховния административен съд се подготвят от тези съдилища¹⁰⁵.</p> <p>Официално съдиите се назначават от президента на Републиката¹⁰⁶.</p>

¹⁰² Пазарният съд, Трудовоправният съд и Съдът по социално осигуряване. СЕРЕЈ (2020 г.), Проучване относно функционирането на съдебните системи в държавите — членки на ЕС.

¹⁰³ Закон за съдилищата, глава 19а, Национална администрация на съдилищата.

¹⁰⁴ Състои се от 12 членове — деветима съдии от различни нива на съдилищата, предложени от съдебната власт, и трима „непрофесионални съдии“ (един адвокат, един прокурор, един член, представляващ сектора на правните изследвания и образованието). Всички членове се назначават от правителството с петгодишен мандат.

¹⁰⁵ Всички съдии от Върховния съд и Върховния административен съд участват в избора. Закон за съдилищата, глава 11, член 7.

¹⁰⁶ За едно свободно място се предлага само един кандидат. Въпреки че предложението е необвързващо, на практика то се изпълнява почти винаги, само с по едно изключение за съдиите с обща компетентност (през 2000 г., когато беше създаден Съветът за съдебни назначения) и за съдиите от Върховния съд (през 70-те години на XX век).

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ФИНЛАНДИЯ [Republiken Finland, Suomen Tasavalta]
	<p>Националната прокуратура е независим държавен орган¹⁰⁷ начело с главен прокурор, който се назначава от президента по предложение на Министерството на правосъдието, и правителството може да го освободи или да прекрати правомощията му¹⁰⁸. Финландия участва в Европейската прокуратура¹⁰⁹.</p> <p>Финландската адвокатска колегия¹¹⁰ е независим орган, натоварен с надзора върху професионалната дейност на адвокатите¹¹¹. Дисциплинарните производства срещу адвокати¹¹² се провеждат от Дисциплинарния съвет — независим надзорен орган, който функционира заедно с Финландската адвокатска колегия¹¹³.</p>

¹⁰⁷ Закон за Националната прокуратура (32/2019 г.), глава 1, член 2.

¹⁰⁸ Решението за освобождаване подлежи на обжалване във Върховния административен съд.

¹⁰⁹ Европейските делегирани прокурори за Финландия все още не са назначени. На 4 юни 2021 г. финландските органи и Европейската прокуратура постигнаха споразумение и в момента работят по практическите условия за тяхното назначаване.

¹¹⁰ Закон за адвокатите (496/1958).

¹¹¹ Съществуват три вида практикуващи юристи, натоварени с предоставянето на различни видове правни услуги: процесуални представители, публичноправни процесуални представители и лицензирани правни съветници.

¹¹² Дисциплинарният съвет води дисциплинарни производства и срещу други два вида практикуващи юристи — публичноправни процесуални представители и лицензирани правни съветници.

¹¹³ Дисциплинарният съвет се състои от председател и единадесет членове, шестима от които, освен председателя, са процесуални представители, избрани от висшия орган за вземане на решения на Адвокатската колегия. Останалите членове, двама от които са лицензирани правни съветници, а трима са практикуващи юристи, се назначават от правителството по предложение на Министерството на правосъдието, след като то е поинкало становище от Адвокатската колегия относно допустимостта на кандидатите; член 7а от Закона за адвокатите.

26. РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ
[Republika Hrvatska]

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ [Republika Hrvatska]
Наименование	Ustav Republike Hrvatske [Конституция на Република Хърватска]
Източник	Парламент: https://www.sabor.hr/en/constitution-republic-croatia-consolidated-text Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?CROATIA&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0713
Кратка историческа справка	<p>Действащата Конституция на Хърватия е приета на 22 декември 1990 година. Тя заменя конституцията от 1974 година, ратифицирана в социалистическа Югославия. Тя влезе в сила на датата на нейното обнародване на 22 декември 1990 г. (Официален вестник № 56 от 22 ноември 1990 г. ДВ, бр. 56/90). Приети са пет Конституционни закони за изменения на Конституцията на Република Хърватия, които обичайно влизат в сила от датата на публикуването им.</p> <ul style="list-style-type: none"> – 15 декември 1997 г. (Официален вестник № 135 от 15 ноември 1997 г., ДВ, бр. 135/97);- – 9 декември 2000 г. (Официален вестник № 113 от 16 ноември 2000 г., ДВ, бр. 113/00); – 28 март 2001 г. (Официален вестник № 28 от 2 април 2001 г., ДВ, бр. 28/01); – 16 юни 2010 г., с изключение на член 4 в частта, свързана с решенията за екстрадиция или предаване, приети в съответствие с достиженията на правото на ЕС на Европейския съюз, член 26 и добавени членове 141b, 141c и 141d в член 29 от измененията на Конституцията, които влязоха в сила в деня на присъединяването на Република Хърватия към Европейския съюз на 1 юли 2013 г. (Официален вестник № 76 от 18 юни 2010 г. Г ОВ бр. 76/10 г.); – 1 декември 2013 г. (Официален вестник № 5 от 15 януари 2014 г., решение на Конституционния съд на Република Хърватия № SuP-O-1/2014 г. от 14 януари 2014 г.).
Структура конституцията	<p>Раздел 1. Исторически основания</p> <p>Раздел 2. Основни положения</p> <p>Раздел 3. Защита на правата на човека и основните свободи</p> <p>Раздел 4. Организация на държавната власт</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Хърватски Парламент 2. Президент на Република Хърватия 3. Правителство на Република Хърватия 4. <u>Съдебна власт</u> 5. <u>Държавно обвинение</u> <p><u>Раздел 5. Конституционния съд на Хърватия</u></p> <p>Раздел 6. Местно и регионално самоуправление</p> <p>Раздел 7. Международни отношения</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ [Republika Hrvatska]
	Раздел 8. Изменения и допълнения на конституцията Раздел 9. Заключителни разпоредби
Основни конституционни принципи	Свобода, равни права, национално и полово равенство, миротворчество, социална справедливост, зачитане на правата на човека, неприкосновеност на собствеността, опазване на природата и околната среда, върховенството на закона и демократичната многопартийна система са най-висшите ценности на конституционния ред на Република Хърватия и основата за тълкуване на Конституцията.
Съдебната власт в конституционната уредба	В Конституцията на Република Хърватия се предвижда, че държавната власт в Хърватия е организирана въз основа на принципа на тристранно разделение на властите, като законодателната власт се упражнява от хърватския парламент, изпълнителната власт — от правителството на Република Хърватия, а съдебната власт — от съдилищата в Република Хърватия. Властите си сътрудничат и се контролират взаимно, като същевременно при своята работа и при вземането на решения запазват независимост от другите клонове на властта.
Общ модел на съдебната власт	Съдебната (правосъдната) система на Република Хърватия се състои от съдебната власт (съдилищата), автономни и независими съдебни органи (прокуратури), изпълнителната власт (Министерство на правосъдието), автономни и независими органи (Държавен съдебен съвет и Прокурорски съвет), автономна и независима служба (юридическа професия), автономна и независима публична служба (нотариуси) и публична институция (Съдебна академия).
Съдилищата	Съдебната власт се упражнява от съдилищата. Върховният съд на Република Хърватия, като най-висшата юрисдикция, гарантира еднаквото прилагане на законите и равенството на всички пред закона. Създаването, подсъдността, съставът и организацията на съдилищата и съдебното производство се уреждат със закон. Съдийската длъжност се поема лично на съдиите. Съдиите и съдебните съветници участват в съдебното производство по закон. Съдиите се назначават пожизнено.
Прокуратурата	Държавната прокуратура е самостоятелен и независим съдебен орган, упълномощен и задължен да подбужда наказателно преследване на извършители на престъпни и други престъпления, да предприема правни мерки за защита на собствеността на Република Хърватия и да прилага правни средства за защита на Конституцията и закон. Хърватският парламент назначава главния държавен прокурор за срок от четири години по предложение на правителството на Република Хърватия и след предварително становище на съответната комисия на хърватския парламент. Заместник държавните адвокати (прокурори), които се назначават пожизнено, се назначават, освобождават и дисциплинарната им отговорност се определя от Държавния адвокатски (прокурорски) съвет. Хърватският парламент назначава главния държавен прокурор за срок от четири години по предложение на правителството на Република Хърватия и след предварително становище на съответната комисия на хърватския парламент.

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ [Republika Hrvatska]
други органи (следствие и др.)	<p>Европейски портал за електронно правосъдие</p> <p>Министерството на правосъдието изпълнява (не е в Конституцията):</p> <ul style="list-style-type: none"> – административни и други задачи, отнасящи се до: гражданското, наказателното право, правото в областта на простъпките и търговското право, както и административното правосъдие; организацията, функционирането и професионалното обучение в рамките на органите, налагащи наказателни санкции и санкции за простъпки; административни и други задачи, свързани с работата на нотариусите и юридическите професии; съдебните и нотариалните такси; международната правна помощ и други форми на правна помощ; изпълнението на наказателните санкции и санкциите за простъпки, помилванията и условното освобождаване; административни и професионални задачи, свързани с пробацията, когато се взема решение относно наказателното преследване и се избират видът и продължителността на наказателните санкции; изпълнението на присъди без лишаване от свобода, наложени на пълнолетни извършители на престъпления; задачите, свързани с развитието и координацията на система за подкрепа на жертвите и свидетелите на престъпления; компютризацията на съдебната система; както и контрола на изпълнението на административните задачи в органите на съдебната власт, прокуратурата и правораздавателните органи; – административни и други задачи, отнасящи се до: правото на собственост, вещноправни въпроси, свързани с принудително отчуждаване и други ограничения на правото на собственост, вещноправни въпроси, свързани със строителни терени, земеделски и горски земи, комасация на земята, продажбата и закупуването на земя и сгради и селскостопански операции, които не са от компетентността на друг държавен орган, собствеността на чуждестранни граждани, обезщетенията за собственост, конфискувана по време на комунистическия режим в бивша Югославия, които не са от компетентността на друг държавен орган, както и въпроси, свързани с унаследяването на собствеността, правата и задълженията на бившата Социалистическа федерална република Югославия (СФРЮ); – административни и професионални задачи, свързани със сътрудничеството на правителството на Република Хърватия с международни наказателни съдилища, представителство на Република Хърватия пред Международния съд и други международни съдилища, освен ако не е предвидено друго в конкретно решение на правителството на Републиката на Хърватия, и задачи, свързани със защитата на правата на човека и правата на националните малцинства, които не са от компетентността на друг държавен орган; – участие с министерството, отговарящо за управлението на държавните активи, в задачите, свързани с управление и разпореждане с акции и дялове на дружества, съставляващи държавни активи, собственост на Република Хърватия, и по отношение на дружества, ангажирани основно с дейности от компетентността на министерството;

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ [Republika Hrvatska]
	<p>– задачи, свързани с участието на Република Хърватия в работата на органите на Европейския съюз в сферите на компетентност на министерството;</p> <p>други задачи, които са от компетентността на министерството по силата на специален закон</p>
Адвокатурата	<p>Адвокатската професия, като самостоятелна и независима служба, предоставя на всеки правна помощ в съответствие със закона.</p>
Висши органи на съдебната власт	<p>Държавният съдебен съвет е самостоятелен и независим орган, който осигурява автономията и независимостта на съдебната власт в Република Хърватия.</p> <p>Държавният съдебен съвет самостоятелно решава, в съответствие с Конституцията и закона, относно назначаването, повишаването, преместването, освобождаването и дисциплинарната отговорност на съдиите и председателите на съдилища, освен в случая на председателя на Върховния съд на Републиката. Хърватия.</p> <p>Решенията се вземат от Съвета по безпристрастен начин въз основа на критериите, определени със закон.</p> <p>Държавният съдебен съвет участва в обучението и професионалното развитие на съдиите и другия съдебен персонал.</p> <p>Държавният съдебен съвет се състои от единадесет членове, от които седем съдии, двама университетски преподаватели по право и двама народни представители, единият от които е от опозицията.</p> <p>Членовете на Държавния съдебен съвет се избират за срок от четири години. Никой не може да бъде член на Националния съдебен съвет за повече от два мандата.</p> <p>Компетентността, организацията, начинът на избор и начинът на работа на Държавния съдебен съвет се уреждат със закон.</p> <p>Държавният прокурорски съвет се състои от единадесет членове, от които седем заместник държавни адвокати/прокурори, двама университетски преподаватели по право и двама народни представители, единият от които е от опозицията.</p> <p>Ръководителите на държавни прокуратури не могат да бъдат избирани в Държавния адвокатски съвет.</p> <p>Компетентността, организацията, начинът на избор и начинът на работа на Държавния адвокатски съвет се уреждат със закон. Създаването, организацията, правомощията и компетентността на Държавния адвокатски съвет се уреждат със закон.</p> <p>Националният прокурорски съвет се състои от единадесет членове, седем от които са заместник-главни прокурори, двама университетски преподаватели по право и двама народни представители, единият от които е от опозицията.</p> <p>Членовете на Националния прокурорски съвет се избират за срок от четири години. Никой не може да бъде член на Националния прокурорски съвет за повече от два мандата.</p> <p>Членовете на Националния прокурорски съвет избират председател от своите редици.</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ [Republika Hrvatska]
	<p>Ръководителите на прокуратурата не могат да бъдат избирани в Националния прокурорски съвет.</p> <p>Компетентността, организацията, начинът на избор и начинът на работа на Националния прокурорски съвет се уреждат със закон.</p> <p>Създаването, организацията, правомощията и компетентността на Националния прокурорски съвет се уреждат със закон.</p>
Административна организация на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	<p>Конституционният съд на Република Хърватия:</p> <ul style="list-style-type: none"> - взема решение относно съответствието на законите с Конституцията; - взема решение относно съответствието на други нормативни актове с Конституцията и законите; - може да решава конституционността на закони и конституционността и законосъобразността на други нормативни актове, които вече не са валидни, при условие че е изтекла по-малко от една година от момента на прекратяването до подаване на искане или предложение за образуване на производство; - се произнася по конституционни жалби срещу индивидуални решения, взети от държавни органи, органи на местно и регионално самоуправление и юридически лица, натоварени с публична власт, когато такива решения нарушават правата на човека и основните свободи, както и правото на местно и регионално самоуправление;; - следи за спазването на Конституцията и законите и докладва на хърватския парламент за констатираните нарушения; - решава спорове за юрисдикция между законодателната, изпълнителната и съдебната власт; - взема решение в съответствие с Конституцията за импийчмънт на президента на републиката; - следи за съответствието на платформите и дейността на политическите партии с Конституцията и може в съответствие с Конституцията да забранява несъответстващи партии; - следи дали изборите и референдумите се провеждат в съответствие с Конституцията и законите и решава изборни спорове, попадащи извън юрисдикцията на съдилищата; - изпълнява и други задължения, определени с Конституцията. <p>Конституционният съд на Република Хърватия се състои от тринадесет съдии, избрани с мнозинство от две трети от членовете на хърватския парламент измежду известни юристи, особено съдии, държавни адвокати, адвокати и университетски преподаватели по право в съответствие с процедурата и методите, определени с конституционен акт. Мандатът на съдия от Конституционния съд е осем години и се удължава с до шест месеца в изключителни случаи, когато след изтичане на мандата на заемащ длъжността нов съдия не е избран или не е встъпил в длъжност.</p>

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ [Republika Hrvatska]
	<p>Процедурата и условията за назначаване на съдиите от Конституционния съд на Република Хърватия и прекратяването на тяхната длъжност, условията и сроковете за образуване на производство за оценка на конституционността и законосъобразността, процедурата и правните последици от неговото решенията, защитата на правата на човека и основните свободи, гарантирани от Конституцията, и други въпроси, жизненоважни за изпълнението на задълженията и работата на Конституционния съд на Република Хърватия, се уреждат с конституционен акт. Този конституционен акт се приема по реда, определен за изменение на Конституцията.</p> <p>Вътрешната организация на Конституционния съд на Република Хърватия се урежда с неговия правилник.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0713</p> <p>Хърватия има тристепенна правосъдна система със съдилища с обща и специална юрисдикция.</p> <p>Първоинстанционните съдилища с обща юрисдикция, които се занимават с граждански и наказателни дела, са съставени от общинските съдилища (34), а окръжните съдилища (15) са второинстанционните съдилища с обща юрисдикция с някои компетенции като първоинстанционни съдилища.</p> <p>Съдилищата със специална юрисдикция включват девет търговски и четири административни първоинстанционни съдилища, както и Висшия наказателен съд, Висшия съд за простъпки, Висшия търговски съд и Висшия административен съд като втора инстанция.</p> <p>Върховният съд е компетентен да разглежда всички видове дела.</p> <p>Независим Държавен съдебен съвет гарантира автономността и независимостта на съдебната власт¹¹⁴.</p> <p>Конституционният съд осъществява конституционен контрол.</p> <p>Прокуратурата (DO) е автономен, независим съдебен орган, който изпълнява ролята на прокурорска служба, предприема правни действия за защита на държавното имущество и прилага средства за правна защита за закрила на Конституцията и законодателството. Всяка прокуратура се ръководи от прокурор. Главният прокурор е ръководителят на Прокуратурата на Република Хърватия (DORN) като най-висша прокуратура.</p> <p>Правомощията по назначаването и кариерата на прокурорите и заместник-прокурорите са възложени на Държавния прокурорски съвет, а тези по представителството и ръководството — на главния прокурор¹¹⁵.</p>

¹¹⁴ Държавният съдебен съвет е съдебен орган за самоуправление с 11 членове и е съставен от седем съдии, избрани от техните колеги, двама университетски преподаватели по право и двама членове на парламента, един от които е от опозицията. Членовете на съвета се избират за четиригодишен мандат и могат да бъдат преизбрани само веднъж. Съветът отговаря за назначаването и освобождаването на съдиите и председателите на съдилища, вземането на решенията относно имунитета, прехвърлянето и външните дейности на съдиите, провеждането на дисциплинарни производства и вземането на решенията, свързани с дисциплинарната отговорност на съдиите, участието на съдиите и съдебните служители в обученията, приемането на методика за оценяване на съдиите, воденето на личните досиета на съдиите и проверката на декларациите за имущественото им състояние.

¹¹⁵ Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2019 г., графики 55—57.

Характеристики	 РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ [Republika Hrvatska]
	<p>Държавният прокурорски съвет представлява независим орган за самоуправление, натоварен с ролята да гарантира автономността и независимостта на Прокуратурата¹¹⁶.</p> <p>Хърватия участва в Европейската прокуратура (EPPO).</p> <p>Хърватската адвокатска колегия е независима, самоуправляваща се професионална организация, която отговаря за дисциплинарните производства срещу адвокатите¹¹⁷.</p>

¹¹⁶ Държавният прокурорски съвет е прокурорски орган за самоуправление с 11 членове и е съставен от седем заместник-прокурори, избрани от техните колеги, двама университетски преподаватели по право и двама членове на парламента, един от които е от опозицията. Членовете на съвета се избират за четиригодишен мандат и могат да бъдат преизбрани само веднъж. Мандатът на съвета включва назначаването и освобождаването, вземането на решения относно външните дейности, участието в обученията, вземането на решения по възражения във връзка с оценките, воденето на личните досиета и проверката на декларациите за имущественото състояние на прокурорите и заместник-прокурорите, както и вземането на решения относно прехвърлянето на служители, провеждането на дисциплинарни производства и вземането на решения, свързани с дисциплинарната отговорност на заместник-прокурорите.

¹¹⁷ Събранието на адвокатската колегия избира в съответствие с устава на Хърватската адвокатска колегия Дисциплинарния съд (който е съставен от пет членове и взема решения по отношение на по-сериозни нарушения и по отношение на обжалванията на решенията на дисциплинарните съвети) и Върховния дисциплинарен съд (който се състои от поне пет членове и взема решения по отношение на обжалванията на решенията на Дисциплинарния съд) а изпълнителният съвет на колегията избира дисциплинарните съвети (който са съставени от трима членове и вземат решения по отношение на по-леки нарушения).

27. ЧЕШКА РЕПУБЛИКА
[Česká republika]

Характеристики	 ЧЕШКА РЕПУБЛИКА [Česká republika]
Наименование	Ústava České republiky [Конституцията на Чешката република]
Източник	Парламент: https://public.psp.cz/docs/laws/constitution.html Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?CZECH_REPUBLIC&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0705
Кратка историческа справка	Настоящата конституция е приета от Чешкия национален съвет на 16 декември 1992 г. Тя влиза в сила на 1 януари 1993 г., заменяйки Конституцията на Чехословакия от 1960 г. и конституционния акт № 143/1968 Col., когато Чехословакия отстъпи място на Словашката република и Чешката република при мирно разпускане. До април 2013 г. конституцията е променяна осем пъти. Най-важните изменения са Закон № 395/2001 Coll. осигуряване на правната рамка за присъединяване към ЕС през 2004 г. и Закон № 71/2011 Coll., който влезе в сила на 1 октомври 2012 г. и предвижда избор на президент чрез всенародно гласуване. Изменено със закони No. 347/1997 Coll., No. 300/2000 Coll., No. 448/2001 Coll., No. 395/2001 Coll., No. 515/2002 Coll., No. 319/2009 Coll., No 71/2012 Coll. и No 98/2013 Coll.
Структура конституцията	Преамбюл Глава първа – Основни разпоредби Основните принципи Правителство Хартата на основните права и свободи <u>Съдебна защита</u> Политическа система и вземане на политически решения Опазване на природата Териториално самоуправление Промяна на Конституцията и клаузата за вечността Международни договори Прехвърляне на правомощия върху международни организации Териториална цялост Чешко гражданство Столица и символи на държавата Глава втора Законодателна Власт Парламентът, неговите камари и членове Глава трета Изпълнителна власт Президент Правителство

Характеристики	 ЧЕШКА РЕПУБЛИКА [Česká republika]
	Глава четвърта Съдебна власт Глава пета Върховна контролна служба Глава шеста Чешката народна банка Глава седма Местното управление и Териториално самоуправление Глава осма Преходни въпроси
Основни конституционни принципи	Чешката република е суверенна, унитарна и демократична държава, управлявана от върховенството на правото, основана на зачитане на правата и свободите на човека и гражданите. Хартата на основните права и основните свободи е част от конституционния ред на Чешката република. Основните права и основни свободи се ползват със закрилата на съдебните органи. Всички страни в производството имат равни права пред съда
Съдебната власт в конституционната уредба	Съдебната власт е една от трите власти в Чешката република. Съдилищата са призовани преди всичко да осигурят защита на правата по предвидения от закона начин. Само съд може да се произнесе за вина и да определи наказанието за престъпление.
Общ модел на съдебната власт	Съдебната система в Чешката република се състои от Конституционния съд на Чешката република (Ústavní soud České republiky) и системата на обикновените съдилища.
Съдилищата	Конституционният съд е съдебният орган, който отговаря за защитата на конституционността. Съдебната система на обикновените съдилища се състои от Върховния съд, Върховния административен съд, висшия, районния и окръжния съд. Те могат да получат различна деноминация със закон. Компетентността и организацията на съдилищата се уреждат със закон. Върховният съд е най-висшият съдебен орган по въпроси, които попадат в юрисдикцията на съдилищата, с изключение на въпроси, които са от юрисдикцията на Конституционния съд или Върховния административен съд.
Прокуратурата	Прокуратурата е част от изпълнителната власт. Прокурорите се назначават на тази длъжност за неопределено време от министъра на правосъдието по предложение на главния прокурор. Главният прокурор се назначава и отзовава от правителството по предложение на министъра на правосъдието.
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висш/и орган/и на съдебната власт	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Административна организация на съдебната власт	Централният административен орган за съдилищата е Министерството на правосъдието в Чехия. ¹¹⁸

¹¹⁸ Текстът е от Европейски портал за електронно правосъдие

Характеристики	 ЧЕШКА РЕПУБЛИКА [Česká republika]
	<p>Министерството на правосъдието администрира висшите, окръжните и районните съдилища или пряко, или посредством председателите им по смисъла на Закон № 6/2002 относно съдилищата и съдиите. Районните съдилища могат също да бъдат администрирани от Министерството на правосъдието посредством председателите на окръжните съдилища.</p> <p>Някои задачи на централната власт се изпълняват от председателя на Върховния съд на Чехия (или, когато е подходящо, от заместник-председателя му) и от председателя на Върховния административен съд на Чехия (или, когато е подходящо, от заместник-председателя му).</p> <p>Държавното администриране на съдилищата се извършва като се вземат предвид забележките на съответните съдебни съвети, създадени към Върховния съд на Чешката република, Върховния административен съд на Чешката република, висшите съдилища, окръжните съдилища и по-големите районни съдилища.</p> <p>Някои административни дейности се извършват от административния директор на съда, който се отчита пред председателя на съда.</p>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	<p>Конституционният съд е съдебният орган, който отговаря за защитата на конституционността и е част от съдебната власт. Конституционният съд се състои от петнадесет съдии, назначени за срок от десет години. Съдиите на Конституционния съд се назначават от президента на републиката със съгласието на Сената. За съдия на Конституционния съд може да бъде назначен всеки гражданин, който има безукорен характер, отговаря на условията за избиране в Сената, има висше юридическо образование и упражнява юридическа професия минимум десет години. Съдия от Конституционния съд може да бъде наказателно преследван само със съгласието на Сената. Ако Сенатът откаже своето съгласие, такова наказателно преследване се прекратява за срока на мандата на съдията на Конституционния съд.</p> <p>Конституционният съд е компетентен:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) да отмени закон или отделни негови разпоредби, ако са в противоречие с конституционния ред; б) да отмени други нормативни актове или отделни техни разпоредби, ако са в противоречие с Конституцията; в) по конституционни жалби от представителния орган на самоуправляващ се район срещу неправомерно посегателство от страна на държавата; г) по конституционни жалби срещу окончателни решения или други посегателства от страна на публични органи, нарушаващи гарантираните от Конституцията основни права и основни свободи; д) по коригиращи действия от решения относно удостоверяването на избора на депутат или сенатор; е) да разреши съмнения относно загубата на правомощия на депутат или сенатор да заема длъжност или несъвместимост с друга длъжност или дейност със заемането на длъжността на заместник или сенатор; ж) по повдигнато от Сената конституционно обвинение срещу президента на републиката съгласно нормите на Конституцията;

Характеристики	 ЧЕШКА РЕПУБЛИКА [Česká republika]
	<p>з) да се произнася по петиция на президента на републиката за отмяна на съвместно решение на Камарата на депутатите и Сената по реда на Конституцията;</p> <p>и) да вземе решение относно мерките, необходими за изпълнение на решение на международен съд, което е задължително за Чешката република, в случай че то не може да бъде изпълнено по друг начин;</p> <p>й) да определи дали решението за разпускане на политическа партия или други решения, свързани с дейността на политическа партия, са в съответствие с конституционни актове или други закони;</p> <p>к) да решава спорове за компетентност между държавни органи и органи на самоуправляващите се райони, освен ако това правомощие е предоставено със закон на друг орган.</p> <p>Преди ратификацията на международен договор Конституционният съд е компетентен да решава и относно съответствието на договора с конституционния ред. Договорът не може да бъде ратифициран преди решението на Конституционния съд.</p> <p>В закон може да се предвиди, че на мястото на Конституционния съд Върховният административен съд е компетентен:</p> <p>а) да отмени правни актове, различни от Конституцията или отделни негови разпоредби, ако са в противоречие с Конституцията;</p> <p>б) да решава спорове за компетентност между държавни органи и органи на самоуправляващите се райони, освен ако това правомощие е предоставено със закон на друг орган.</p>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52020SC0302</p> <p>Чешката правосъдна система се състои от осемдесет и шест районни съдилища, осем окръжни съдилища, две висши съдилища, Върховния съд и Върховния административен съд¹¹⁹.</p> <p>Централният държавен орган, който отговаря за управлението на съдилищата, е Министерството на правосъдието. Министерството на правосъдието осъществява държавното управление на висшите, окръжните и районните съдилища в определената по закон степен¹²⁰, било пряко или чрез председателите на съответните съдилища. Някои актове на централното държавно управление се осъществяват от председателите на двете върховни съдилища. Тези различни органи вземат под внимание мненията на съответните съдебни съвети, създадени към Върховния съд, Върховния административен съд, висшите съдилища, окръжните съдилища и по-големите районни съдилища.</p> <p>Съдиите се назначават от президента на републиката измежду кандидатите, избрани от председателите на окръжните съдилища и представени от министъра на правосъдието.</p> <p>Прокуратурата е част от изпълнителната власт. Прокурорите се назначават на тази длъжност за неопределено време от министъра на правосъдието по предложение на главния прокурор.</p>

¹¹⁹ Освен това специализираните административни отделения в окръжните съдилища действат като първоинстанционни административни съдилища.

¹²⁰ Закон № 6/2002 Сб. за съдилищата и съдиите.

Характеристики	 ЧЕШКА РЕПУБЛИКА [Česká republika]
	<p>Главният прокурор се назначава и отзовава от правителството по предложение на министъра на правосъдието¹²¹.</p> <p>Адвокатската колегия е създадена със закон и е независима. Тя осъществява публичното управление в сферата на адвокатската професия и осигурява саморегулирането за цялата професионална общност. Правото на самоуправление на Колегията се ограничава от правомощията на министъра на правосъдието в посочените от закона области.¹²²</p>

¹²¹ Методът на назначаване и освобождаване от длъжност на прокурори от висок ранг е част от реформа, предложена от Министерството на правосъдието през юни 2019 г.

¹²² Информация, предоставена от Чехия за Доклада относно върховенството на закона за 2020 г., стр. 6, и информация, предоставена от Чешката адвокатска колегия за Доклада относно върховенството на закона за 2020 г., стр. 13.

28. КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ
[Konungariket Sverige]

Характеристики	 КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ [Konungariket Sverige]
Наименование	Sveriges grundlag (Основни закони): <ul style="list-style-type: none"> – Regeringsforme (Инструмент на управлението) – Tryckfrihetsförordningen (Акт за свободата на печата) – Yttrandefrihetsgrundlagen (Акт за свободата на изразяване) – Successionsordningen (Акт за наследяването)
Източник	Парламент: https://www.riksdagen.se/en/how-the-riksdag-works/democracy/the-constitution/ https://www.riksdagen.se/globalassets/07.-dokument--lagar/the-instrument-of-government-2015.pdf Прокуратура: https://www.aklagare.se Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?SWEDEN&member=1 Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52021SC0725
Кратка историческа справка	Шведската конституция се състои от четири основни закона: <ul style="list-style-type: none"> – Инструмент за управление, – Акт за наследяването, – Акт за свободата на печата и – Основния закон за свободата на изразяване. <p>В допълнение към основните закони, Швеция има Закон за Риксдаг. Който е уникален статут между конституционния и обикновения закон. Четирите конституционни закона на Кралство Швеция регулират шведската политическа система, действайки по подобен начин на конституциите на повечето държави.</p> <p>Писмените правила, определящи как да се управлява страната, съществуват още от 14-ти век. Първият правителствен инструмент е издаден през 1634 г. През 1809 г. е приет Инструмент за управление, който определя, наред с други неща, разделението на властите между краля и Риксдага.</p> <p>Парламентарна система – че правителството управлява страната с подкрепата на парламента – започва да се прилага след края на Първата световна война, но тя е записана в Конституцията чак през 1969 г.</p> <p>Властта на краля намалява последователно през годините. Когато настоящият правителствен инструмент влиза в сила през 1974 г., кралят е лишен от всякаква политическа власт и му остават символични задължения.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Инструмент за управление е един от актовете, които съставляват конституцията. Актът Инструмент за управление от 1974 г. които представлява настоящата част от Конституцията, е приет от Риксдага през 1973 и 1974 г. и влезе в сила на 1 януари 1975 г., едновременно с акта за Риксдага. През 2010 г. беше извършена цялостна промяна на формата на управление; само първият параграф остава напълно непроменен от 1974 г. При тази промяна съдебната власт е изведена в отделна самостоятелна глава.

Характеристики	 КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ [Konungariket Sverige]
Структура конституцията	<p>Разглеждаме структурата на Инструмента за управление</p> <p>Глава 1. Основни принципи на формата на управление</p> <p>Глава 2. Основни права и свободи</p> <p>Глава 3. Риксдагът</p> <p>Глава 4. Работата на Риксдага</p> <p>Глава 5. Държавният глава</p> <p>Глава 6. Правителството</p> <p>Глава 7. Работата на правителството</p> <p>Глава 8. Законови и други разпоредби</p> <p>Глава 9. Финансова мощ</p> <p>Глава 10. Международни отношения</p> <p><u>Глава 11. Правораздаване</u></p> <p>Глава 12. Администриране.</p> <p>Глава 13. Парламентарен контрол.</p> <p>Глава 14. Местни власти.</p> <p>Глава 15. Война и опасност от война</p> <p>Преходни разпоредби</p>
Основни конституционни принципи	<p>Публичната власт се упражнява при зачитане на равната стойност на всички и свободата и достойнството на личността. Личното, икономическото и културното благосъстояние на индивида са основни цели на обществената дейност. По-специално, публичните институции гарантират правото на заетост, жилище и образование и насърчават социалните грижи и социалното осигуряване, както и благоприятните условия за добро здраве.</p> <p>Публичните институции трябва да насърчават устойчивото развитие, водещо до добра среда за настоящите и бъдещите поколения.</p> <p>Публичните институции насърчават идеалите на демокрацията като насоки във всички сектори на обществото и защитават личния и семейния живот на индивида.</p> <p>Публичните институции насърчават възможността за всички да постигнат участие и равенство в обществото и правата на детето да бъдат защитени. Публичните институции се борят срещу дискриминацията на лицата по пол, цвят на кожата, национален или етнически произход, езикова или религиозна принадлежност, функционално увреждане, сексуална ориентация, възраст или други обстоятелства, засягащи лицето.</p> <p>Насърчават се възможностите на народа саами и етническите, езиковите и религиозните малцинства да запазят и развият свой собствен културен и социален живот.</p>
Съдебната власт в конституционната уредба	<p>Нито Риксдагът, нито публичен орган могат да определят как съдът да се произнесе по индивидуален случай или по друг начин да приложи норма на закона в конкретен случай. Никой друг публичен орган не може да определя как съдебните отговорности да се разпределят между отделните съдии.</p>
Общ модел на съдебната власт	<p>Съдебната система обикновено се състои от органите и агенциите, отговорни за върховенството на закона и правната сигурност.</p>

Характеристики	 КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ [Konungariket Sverige]
	<p>Съдилищата са в основата на съдебната система, която също включва органи (съгласно Европейския портал за електронно правосъдие), отговорни за превенция на престъпления и за разследвания, включително:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Полицията – Прокуратурата и Шведското национално бюро за икономически престъпления – Националният съвет за съдебна медицина – Службата за лишаване от свобода и пробация. <p>Други органи, като Службата за правоприлагане, могат да имат задачи, свързани със съдебната система.</p>
Съдилищата	<p>Правилата относно съдебните задачи на съдилищата, основните характеристики на тяхната организация и съдебно производство в отношения, различни от тези, уредени в Инструмента за управление са установени в закон.</p> <p>Върховният съд, апелативните съдилища и окръжните съдилища са съдилища с обща юрисдикция. Върховният административен съд, апелативните административни съдилища и административните съдилища са общи административни съдилища. Правото да бъде разгледано дело от Върховния съд, Върховния административен съд, апелативния съд или апелативния административен съд може да бъде ограничено по закон. Постоянните съдии на заплата се назначават от правителството. Когато се извършват назначения, се вземат предвид само обективни фактори, като заслуги и компетентност. Разпоредбите относно основанията за процедурата за назначаване на постоянни съдии са установени със закон</p>
Прокуратурата	Шведската прокуратура (Åklagarmyndigheten) е независима и отделена от правителството.
други органи (следствие и др.)	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Адвокатурата	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Висши органи на съдебната власт	<p>Не е от основния закон</p> <p>Комитетът за номиниране на съдии е в състав от деветима членове: петима настоящи или бивши съдии, предложени от съдилищата, двама дипломирани юристи, работещи извън съдебната система (един адвокат, предложен от Адвокатската колегия, и един, предложен от шведската Асоциация на местните власти и регионите и от шведската Агенция на правителствените работодатели), и двама представители на гражданското общество. Гражданите се назначават от парламента (и обикновено са членове на парламента), докато другите седем членове се назначават от правителството.</p> <p>След като извърши оценка на квалификациите на кандидатите, Комитетът за номиниране на съдии подава мотивирано предложение (списък с класирани кандидати, обикновено трима) до правителството, което назначава съдията. Ако правителството предвижда да избере кандидат, който не е включен в предложението на Комитета за номиниране на съдии, комитетът трябва да има възможност да подаде становище за кандидата. На практика от влизането в сила на сега действащата система</p>

Характеристики	 КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ [Konungariket Sverige]
	през 2011 г. до момента правителството винаги се е съобразявало с предложението.
Административна организация на съдебната власт	<p>Министерството на правосъдието е отговорно за въпроси, отнасящи се до съдилищата, включително процедурните правилници и организацията на съдилищата. Въпреки това нито правителството, нито никоя друга агенция няма правомощия да влияе върху решението на съответния съд по определено дело.</p> <p>Националната администрация на съдилищата е централната административна агенция за публични съдилища, публични административни съдилища, регионални трибунали по спорове по наемни правоотношения и Националния орган за правна помощ.</p>
Ресурси за осъществяване на съдебната власт	<i>не са обект на конституционна уредба</i>
Конституционна юрисдикция	<i>не е обект на конституционна уредба</i>
Бележки/мотиви	<p>Документ 52021SC0725</p> <p>Правосъдната система на Швеция обхваща два вида съдилища: общи съдилища – 48 районни съдилища, шест апелативни съдилища и Върховния съд; и административни съдилища, които включват дванадесет административни съдилища, четири апелативни административни съдилища и Върховния административен съд¹²³.</p> <p>Националната администрация на съдилищата (Domstolsverket), която е агенция към Министерството на правосъдието, отговаря за общото управление на съдилищата, включително за разпределението на ресурсите, за броя на служителите и за оборудването.</p> <p>Независимият комитет за номиниране на съдии (Tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet)¹²⁴ изготвя предложения за всички назначения¹²⁵, въз основа на които правителството назначава съдиите¹²⁶.</p> <p>Шведската прокуратура (Åklagarmyndigheten)¹²⁷ е независима и отделена от правителството. Швеция предприема стъпки за присъединяване към Европейската прокуратура¹²⁸.</p>

¹²³ Освен това има две специализирани съдилища: Съд по трудови спорове (Arbetsdomstolen) и Съд за военно разузнаване (Försvarsunderåttelsedomstolen). Информация, предоставена от Швеция за Доклада относно върховенството на закона за 2021 г. За описание на структурата на правосъдната система вж. СЕРЕЈ (2021 г.), Проучване относно функционирането на съдебните системи в държавите членки на ЕС.

¹²⁴ Комитетът за номиниране на съдии е в състав от деветима членове: петима настоящи или бивши съдии, предложени от съдилищата, двама дипломирани юристи, работещи извън съдебната система (един адвокат, предложен от Адвокатската колегия, и един, предложен от шведската Асоциация на местните власти и регионите и от шведската Агенция на правителствените работодатели), и двама представители на гражданското общество. Гражданите се назначават от парламента (и обикновено са членове на парламента), докато другите седем членове се назначават от правителството.

¹²⁵ След като извърши оценка на квалификациите на кандидатите, Комитетът за номиниране на съдии подава мотивирано предложение (списък с класирани кандидати, обикновено трима) до правителството, което назначава съдията. Ако правителството предвижда да избере кандидат, който не е включен в предложението на Комитета за номиниране на съдии, комитетът трябва да има възможност да подаде становище за кандидата. На практика от влизането в сила на сега действащата система през 2011 г. до момента правителството винаги се е съобразявало с предложението.

¹²⁶ Закон за избор на постоянни съдии (2010:1390). (Lag om utnämning av ordinarie domare).

¹²⁷ Закон за държавното управление, глава 12, раздел 2.

¹²⁸ Шведско правителство (2020 г.), Европейска прокуратура в Швеция и информация, предоставена от Швеция за Доклада относно върховенството на закона за 2021 г., стр. 7.

Характеристики	 КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ [Konungariket Sverige]
	<p>Шведската адвокатска колегия (Advokatsamfundet) е независимо и самоуправляващо се сдружение, установено със закон, и отговаря за надзора върху професионалните дейности на адвокатите и прилагането на дисциплинарни мерки срещу своите членове¹²⁹.</p>

¹²⁹ Кодекс за съдопроизводството, глава 8.

IV. КЛАСИФИКАЦИЯ НА МОДЕЛИТЕ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ

1. Обобщение на установените параметри на моделите

Прегледът показва, че конституционното регулиране на съдебната власт в държавите членки на Европейския съюз се характеризира със значително разнообразие, обусловено от най-разнообразни фактори, сред които държавната традиция, правната доктрина, конкретното време на приемане на съответния конституционен текст, историческия контекст, степента на обществено развитие и др.

Изследванията, свързани със съдебната власт поставят фокус върху един или друг аспект на нейните принципи, историческо развитие, обхват, статuti, организация и др. Създаването на сравнителноправна (конституционна) типология на моделите на съдебната власт като правило е свързано с няколко основни аспекта:

- наличие на изрично или подразбиращо се **разделение на държавната власт** – прогласяване на принципа за независимостта на съдебната власт;
- **обхват на съдебната власт** – кои са органите, които конституционната уредба определя като съдебна власт? каква е общата структура на съдебна власт?
- **управление на съдебната власт** – наличие на един или повече висш управленски (административен) орган? правомощия – общи, специални, др.? начин и обхват на правомощията, свързани с управление на ресурсите за осъществяване на съдебната власт?
- **организация на системата от съдилища** – наличие на един или повече висш съд? инстанционност/съдебни юрисдикции (специализирани съдилища);
- **организация на прокуратурата** (държавното обвинение) – начин на организация – централизирана/децентрализирана? висше ръководство на прокуратурата?
- **организация на други органи**, включени в съдебна власт – начин на организация, ръководство и др.?
- **административна организация на съдебната власт** – общоприложим или специален статут на служителите в съдебната власт?
- **конституционна юрисдикция** – наличие на конституционен контрол, обхват на конституционния контрол, статут на съответния/те орган/и?

Държавното устройство на всички изследвани държави от Европейския съюз е формирано въз основа на **принципа за разделение на държавната власт** (независимо дали това е изразено чрез конкретен конституционен текст или следва от общата логика на конституционния акт). Съдебната власт е определена като **независима** от останалите властови структури.

Обхватът на съдебната власт е ключов за определяне на съответния конституционен модел. Установяването на обхвата на съдебната власт, само въз основа на конституционните разпоредби, не рядко е сложна задача, тъй като за разлика от българската конституция, разгледаните конституционни текстове не винаги дефинитивно и изчерпателно определят този обхват.

Традиционно съдебната власт включва само системата от **съдилищата** – Кралство Дания; Кралство Нидерландия; Република Кипър; Република Латвия; Република Полша; Република Словения; Словашката република; Португалската република; Република Литва; Република Малта; Великото херцогство Люксембург; Република Естония; Република Ирландия; Федералната република Германия; и Чешката република – или общо 15 от държавите. Прокуратурата (държавното обвинение) в тези държави, най-често се определя като автономен функционално независим орган.

В останалите 12 държави **прокуратурата** (държавното обвинение) се приема като част от съдебната власт, със собствен статут, осигуряващ нейната функционална независимост – Кралство Белгия; Кралство Испания; Румъния; Унгария; Френската република; Гръцката република; Италианската република; Кралство Швеция; Република България; Република Финландия; Република Хърватия; Република Австрия. В 6 от тези държави освен прокуратурата в рамките на съдебната власт са включени и други служби като разследващи органи, съдебно-изпълнителни органи и др. – Кралство Швеция; Република България; Република Финландия; Република Хърватия; Република Австрия.

Системите за **управление на съдебната власт** в различните държави от Европейския съюз се характеризират със значително разнообразие, което обобщено е представено в следните категории:

- един общ висш управленски (административен) орган на съдебната власт – 16 държави; висш
- отделни висши управленски (административни) органи на съдебната власт – 4 държави;
- ad hoc управленски (административен/и) орган/и – 7 държави.

Аналогично, общите висши органи на съдебната власт имат различни **правомощия** – най-често (13) тези правомощия са универсални и се отнасят до всички или по-голяма част от областите на функциониране на органите в съдебната власт, включително кариерното развитие; в 6 от разгледаните държави, съответните висши управленски (административни) органи на съдебната власт имат решаващи (общи) правомощия, свързани с кариерното развитие, а в 8 от разгледаните държави – правомощията, свързани с кариерното развитие са консултативни.

Управлението на ресурсите за осъществяване на съдебната власт се най-често осъществява от орган на изпълнителната власт (16), в 4 държави управлението на ресурсите е правомощие на съответния/те висш/и управленски (административен/и) орган/и на съдебната власт, в 2 от държавите са създадени специализирани независими

органи за управление на ресурсите, а в 5 от държавите управлението на ресурсите е споделена отговорност между различни властови системи (изпълнителна и съдебна власт).

Прегледът на **организацията на системата от съдилища** показва, че в 11 от държавите съществува само един висш съд, в 15 – има висш съд, както и поне един или повече специализирани висши съдилища, в една от държавите има система от специализирани висши съдилища.

Организацията на прокуратурата (държавното обвинение) преимуществено е централизирана – 24 държави, а в 3 е децентрализирана. Висшето ръководство на прокуратурата в 24 държави се осъществява от фигурата на "главния прокурор", а в 3 – от министъра на правосъдието.

Конституционната юрисдикция е регламентирана в 26 държави от Европейския съюз и най-често се осъществява от **независим орган, извън съдебната власт** (13), в останалите случаи конституционната юрисдикция е в рамките на съдебната власт, като в 8 държави се осъществява от съд или съдилища, които имат и други компетентности, а в 5 държави е създаден отделен специализиран орган в рамките на съдебната власт.

2. Групиране на моделите на съдебната власт

За групиране на установените модели на съдебната власт в държавите от Европейския съюз са използвани следните критерии:

- **основен критерий – обхват на съдебната власт;**
- **допълнителни критерии:**
 - **система за управление на съдебната власт;**
 - **организацията на системата от съдилища;**
 - **организацията на прокуратурата.**

Въз основа на основния критерий са формирани три групи държави, както следва:

- **група 1 (G1)** – 15 държави, в които съдебната власт се състои само от съдилищата;
- **група 2 (G2)** – 6 държави, в които съдебната власт включва освен съдилищата и прокуратурата;
- **група 3 (G3)** – 6 държави, в които съдебната власт включва освен съдилищата, прокуратурата и други служби.

В таблицата е представено групирането на държавите по основния критерий:

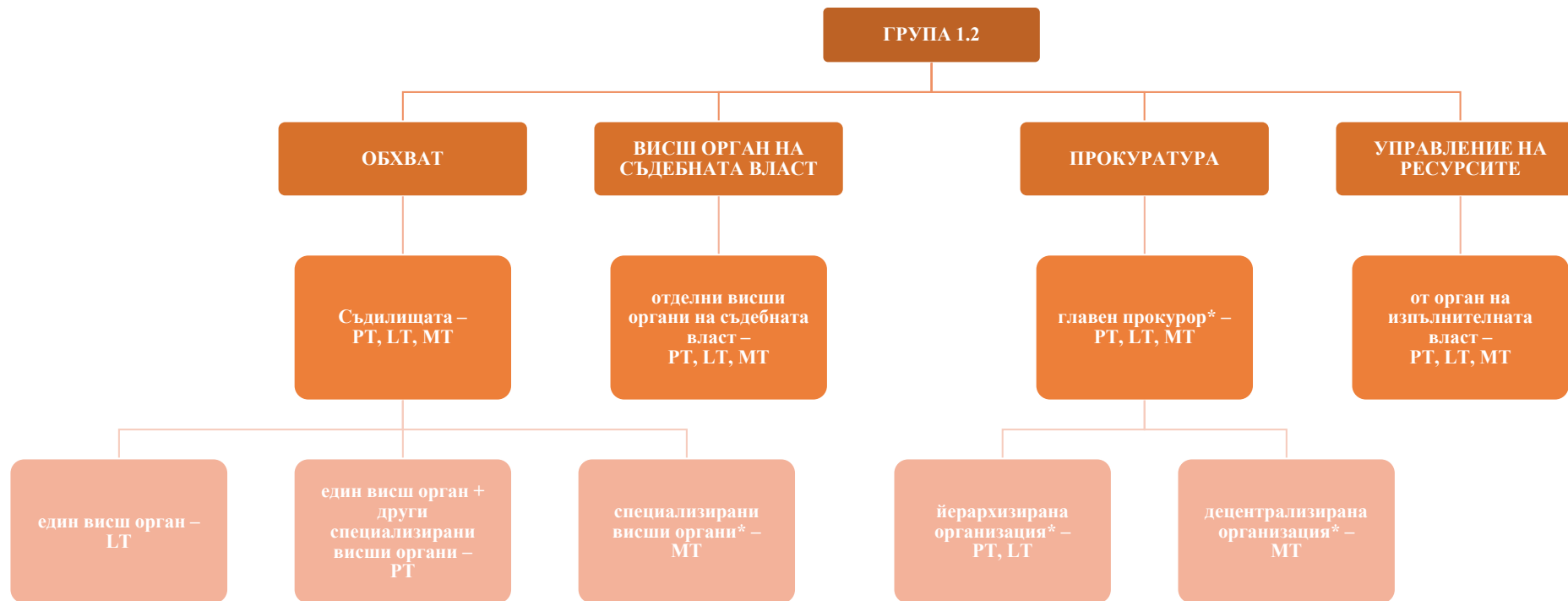
Група	Код на държавата	Държава
G1	CY	Кралство Дания [Kongeriget Danmark]
	DK	Кралство Нидерландия [Koninkrijk der Nederlanden]
	LV	Република Кипър [Κυπριακή Δημοκρατία]
	NL	Република Латвия [Latvijas Republika]
	PL	Република Полша [Rzeczpospolita Polska]
	SK	Република Словения [Republika Slovenija]
	SL	Словашка република [Slovenská republika]
	LT	Португалска република [República Portuguesa]
	MT	Република Литва [Lietuvos Respublika]
	PT	Република Малта [Repubblika ta' Malta]
	CZ	Велико херцогство Люксембург [Groussherzogtum Lëtzebuerg]
	DE	Република Естония [Eesti Vabariik]
	EE	Република Ирландия [Poblacht na hÉireann]
	IR	Федерална република Германия [Bundesrepublik Deutschland]
LU	Чешка република [Česká republika]	
G2	BE	Кралство Белгия [Koninkrijk België]
	ES	Кралство Испания [Reino de España]
	FR	Румъния [România]
	HU	Унгария [Magyarország]
	RO	Френска република [République française]
	GR	Гръцка република [Ελληνική Δημοκρατία]
G3	BG	Италианска република [Repubblica Italiana]
	FI	Кралство Швеция [Konungariket Sverige]
	IT	Република България
	SE	Република Финландия [Republiken Finland, Suomen Tasavalta]
	HR	Република Хърватия [Republika Hrvatska]
	AU	Република Австрия [Republik Österreich]

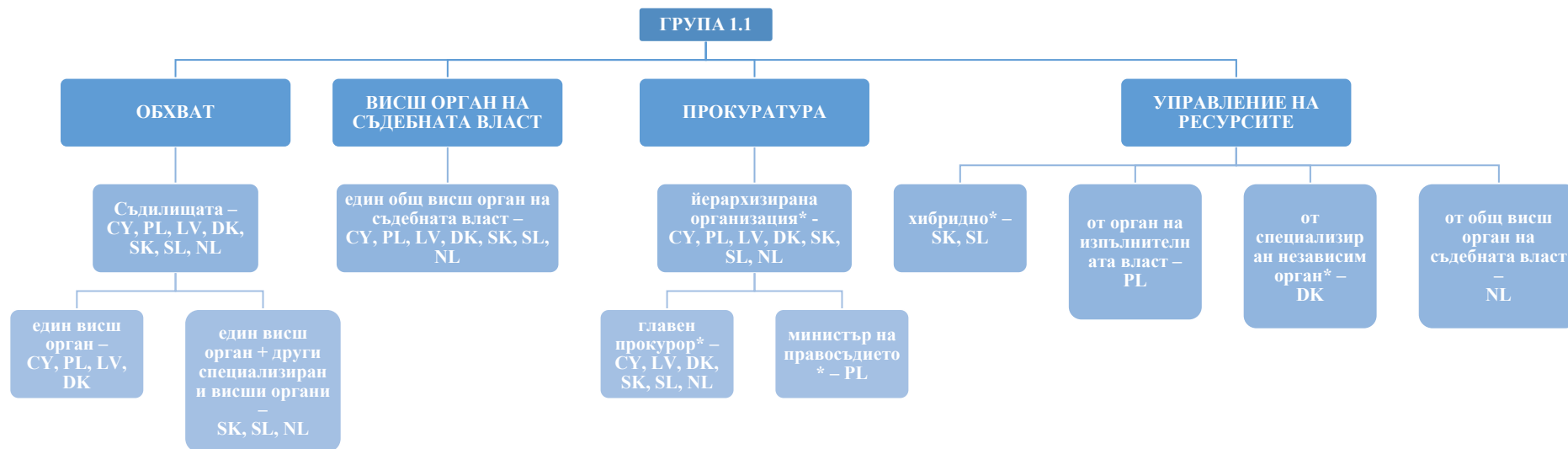
Следващата стъпка включва прилагане на допълнителните критерии и формиране на подгрупи в рамките на определените три основни групи държави.

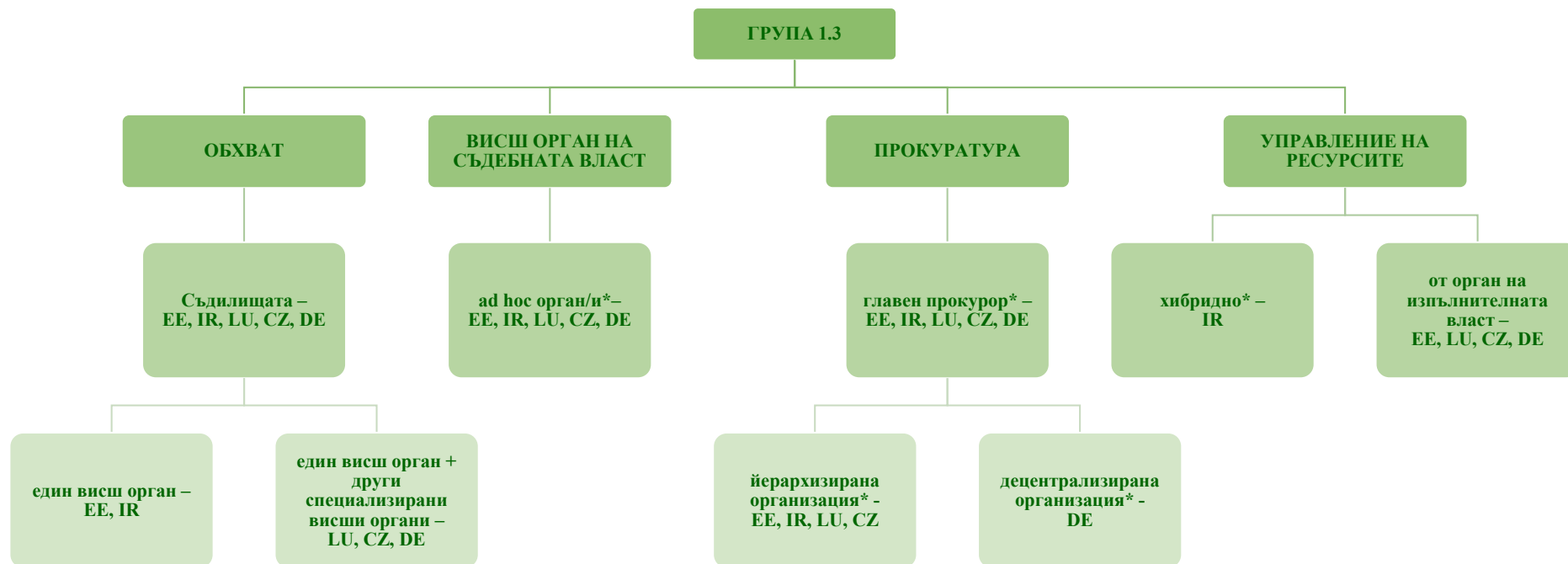
Резултатите от тази процедура са представени в таблицата по-долу:

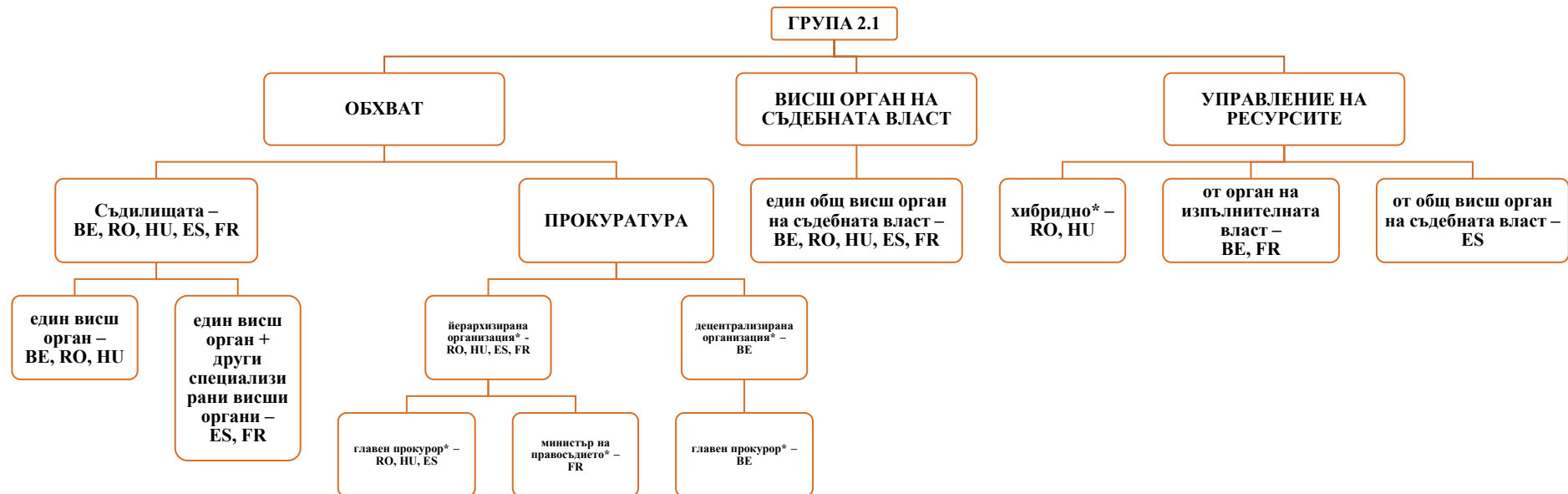
		група 1 (G1) CY, CZ, DE, DK, EE, IR, LT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, SK, SL			група 2 (G2) BE, ES, FR, GR, HU, RO		група 3 (G3) AU, BG, FI, HR, IT, SE		
критерий	показатели	G1.1	G1.2	G1.3	G2.1	G2.2	G3.1	G3.2	G3.3
висш управленски (административен) орган на съдебната система	един общ висш управленски (административен) орган на съдебната власт отделни висши управленски (административни) органи на съдебната власт ad hoc управленски (административен/и) орган/и	CY, PL, LV, DK, SK, SL, NL	PT, LT, MT	EE, IR, LU, CZ, DE	BE, RO, HU, ES, FR	GR	BG, IT, FI, SE	HR	AU
правомощия на висшия управленски (административен) орган на съдебната система	универсални правомощия общи правомощия по кариерното развитие консултативни правомощия по кариерното развитие	LV, SK, SL, NL CY, PL	LT, MT PT	EE, CZ IR, LU, DE	BE, HU, ES RO, FR	GR	BG, FI IT SE	HR	AU
управление на ресурсите	ресурсите се управляват от орган на изпълнителната власт ресурсите се управляват от специализиран независим орган ресурсите се управляват от общ висш орган на съдебната власт ресурсите се управляват хибридно	CY, LV, PL DK NL SK, SL	PT, LT, MT	EE, LU, CZ, DE IR	BE, FR ES RO, HU	GR	SE FI BG, IT	HR	AU

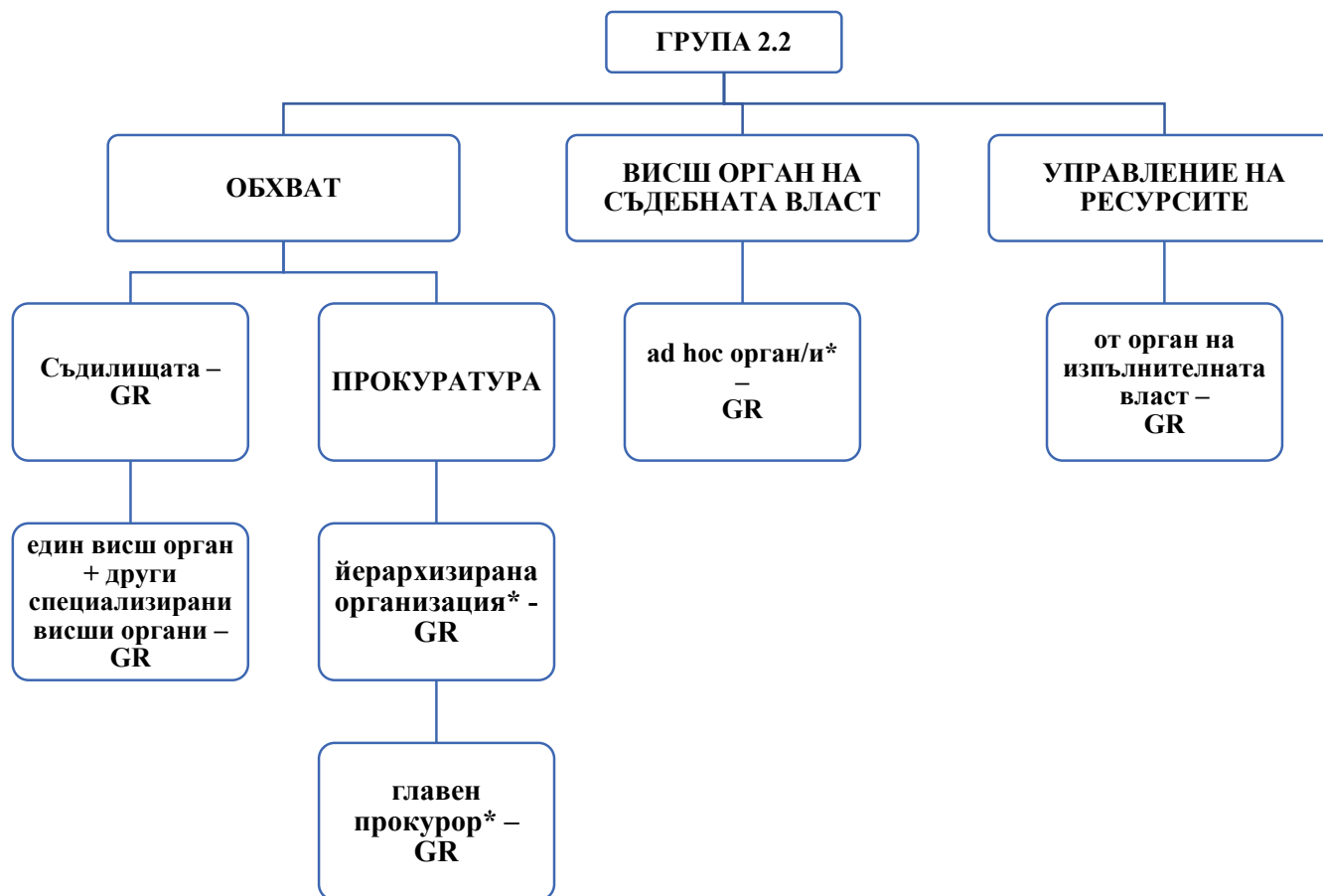
		група 1 (G1) CY, CZ, DE, DK, EE, IR, LT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, SK, SL			група 2 (G2) BE, ES, FR, GR, HU, RO		група 3 (G3) AU, BG, FI, HR, IT, SE		
критерий	показатели	G1.1	G1.2	G1.3	G2.1	G2.2	G3.1	G3.2	G3.3
структура на съдилищата	един висш съд	CY, PL, LV, DK	LT	EE, IR	BE, RO, HU			HR	
	висш съд, както и поне един или повече специализирани висши съдилища	SK, SL, NL	PT	LU, CZ, DE	ES, FR	GR	BG, IT, FI, SE		AU
	система от специализирани висши съдилища	MT							
структура на прокуратурата	йерархизирана организация	CY, PL, LV, DK, SK, SL, NL	PT, LT	EE, IR, LU, CZ	RO, HU, ES, FR	GR	BG, IT, FI, SE	HR	AU
	децентрализирана организация	MT		DE	BE				
ръководство на прокуратурата	главен прокурор	CY, LV, DK, SK, SL, NL	PT, LT, MT	EE, IR, LU, CZ, DE	BE, RO, HU, ES	GR	BG, IT, FI, SE	HR	
	министър на правосъдието	PL			FR				AU

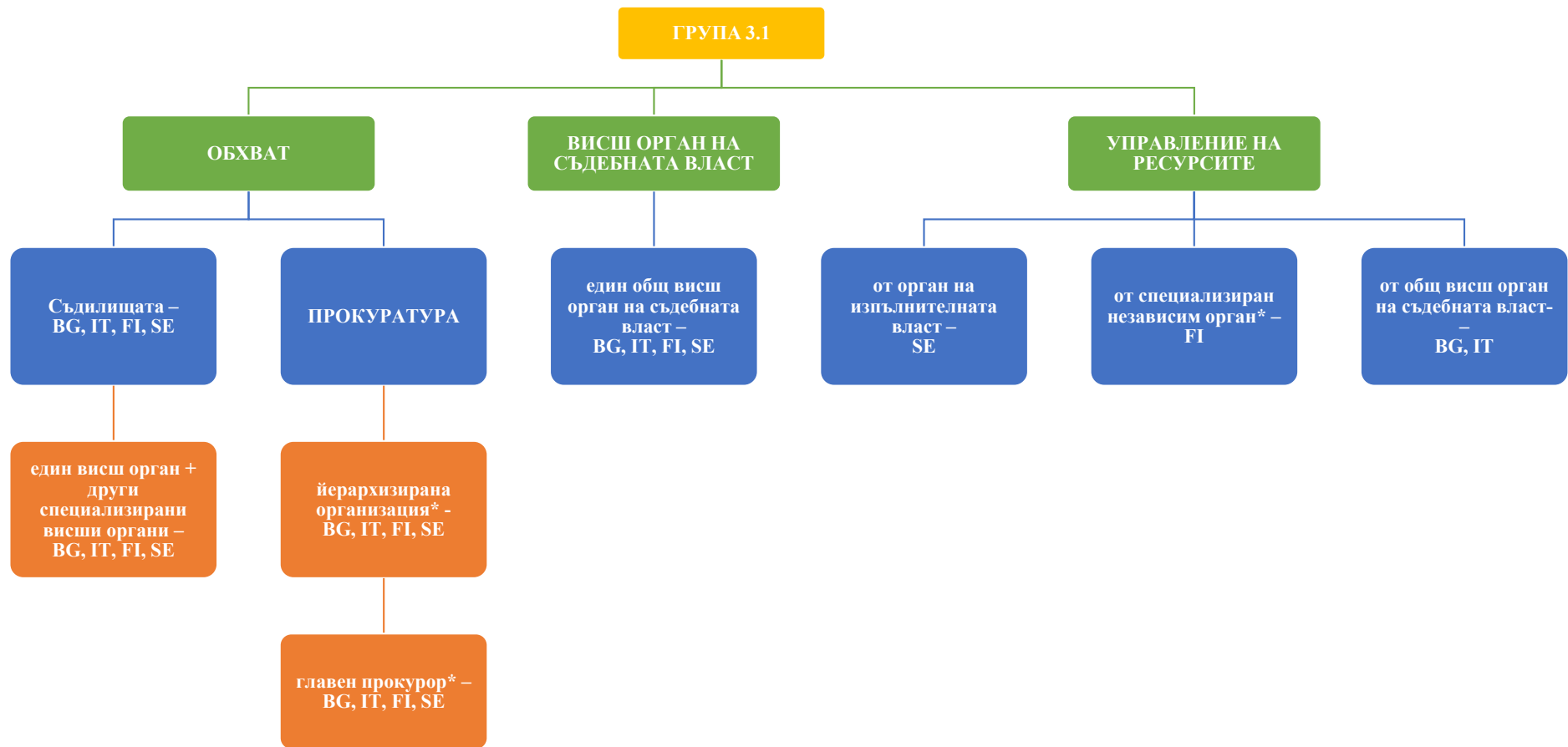

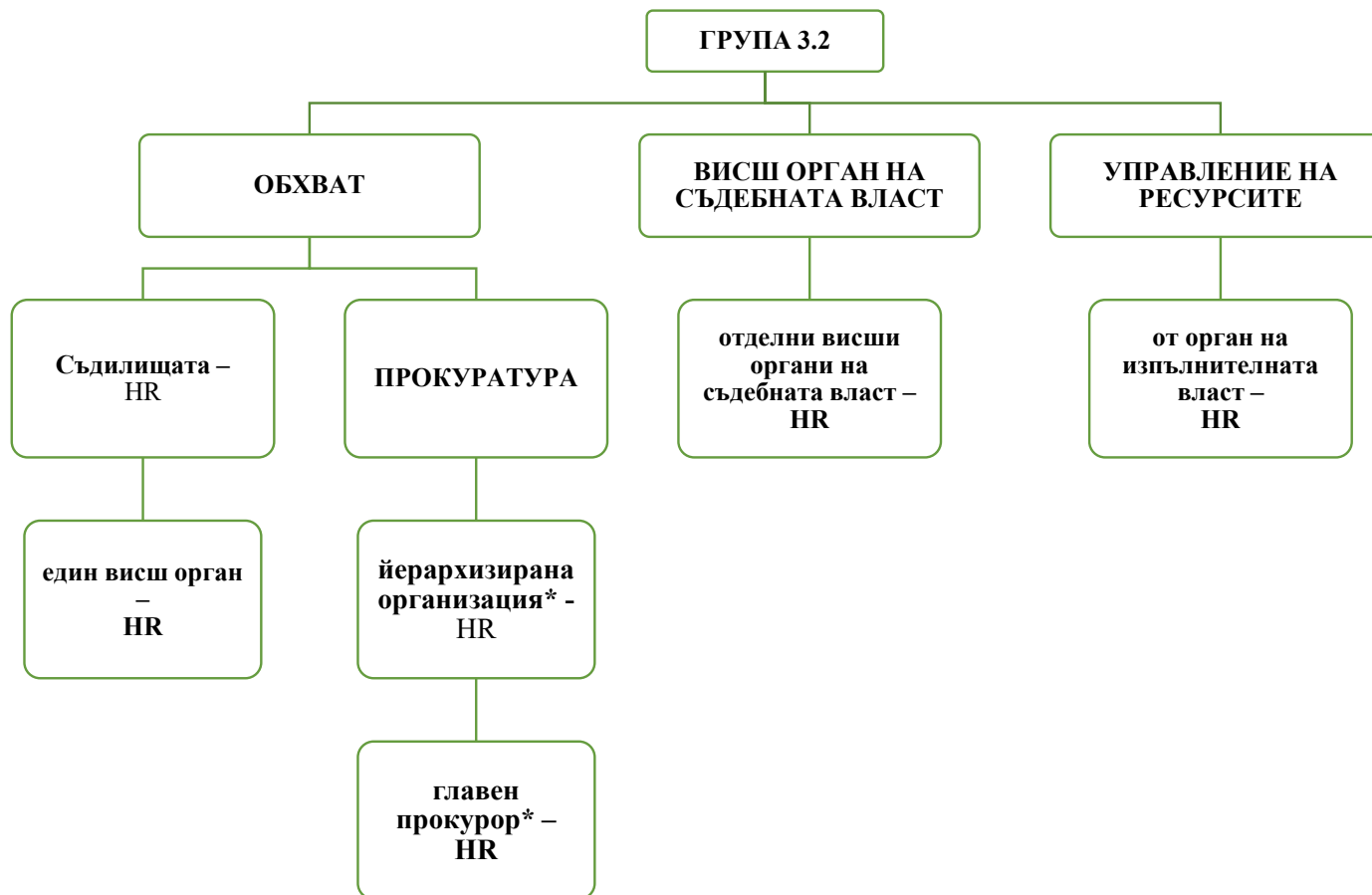

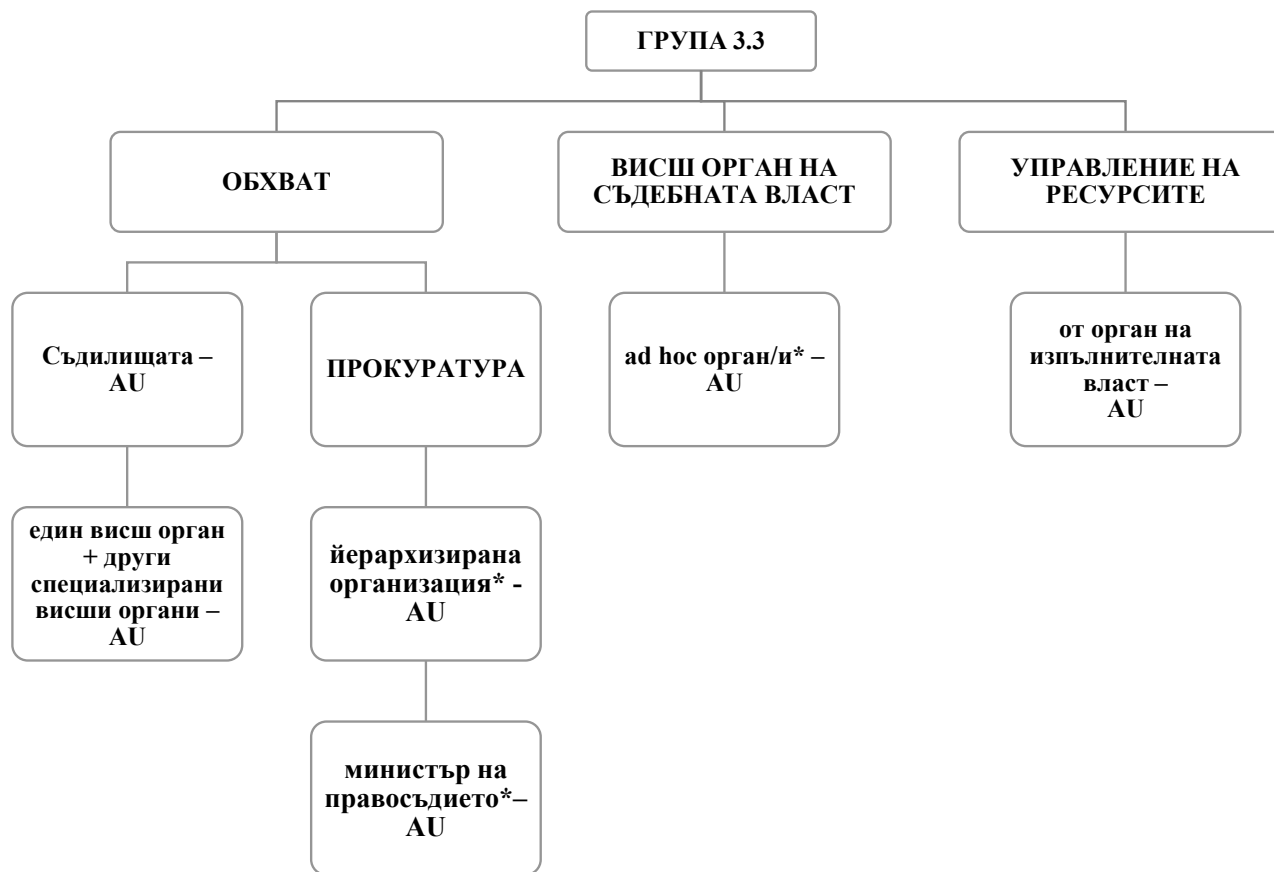

3. Подбор на приложими за България модели на съдебната власт

Анализът на конституционните модели на съдебна власт в държавите от Европейския съюз показва, че за целите на проекта и предвид спецификата на българската съдебна власт е подходящо като референтни държави да бъдат избрани три от група 2 и група 3.

	ИТАЛИАНСКА РЕПУБЛИКА [Repubblica Italiana]
обхват на съдебната власт	→ съдилищата/ прокуратурата/ др. служби
висш управленски (административен) орган на съдебната система	→ един общ висш управленски (административен) орган на съдебната власт
правомощия на висшия управленски (административен) орган на съдебната система	→ общи правомощия по кариерното развитие
управление на ресурсите	→ ресурсите се управляват от общ висш орган на съдебната власт → администрира се от орган на изпълнителната власт*
структура на съдилищата	→ висш съд, както и поне един или повече специализирани висши съдилища*
структура на прокуратурата	→ йерархизирана организация*
ръководство на прокуратурата	→ главен прокурор*
конституционна юрисдикция	→ независим орган, извън съдебната власт

	ФРЕНСКА РЕПУБЛИКА [République française]
обхват на съдебната власт	→ съдилищата/ прокуратурата
висш управленски (административен) орган на съдебната система	→ един общ висш управленски (административен) орган на съдебната власт
правомощия на висшия управленски (административен) орган на съдебната система	→ общи правомощия по кариерното развитие
управление на ресурсите	→ ресурсите се управляват от орган на изпълнителната власт → администрира се от орган на изпълнителната власт*
структура на съдилищата	→ висш съд, както и поне един или повече специализирани висши съдилища *
структура на прокуратурата	→ йерархизирана организация*
ръководство на прокуратурата	→ министър на правосъдието*
конституционна юрисдикция	→ независим орган, извън съдебната власт

	РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ [Republika Hrvatska]	
обват на съдебната власт	➔	съдилищата/ прокуратурата/ др. служби
висш управленски (административен) орган на съдебната система	➔	отделни висши органи на съдебната власт
правомоция на висшия управленски (административен) орган на съдебната система	➔	общи правомоция по кариерното развитие
управление на ресурсите	➔	ресурсите се управляват от орган на изпълнителната власт
	➔	администрира се от орган на изпълнителната власт
структура на съдилищата	➔	висш съд
структура на прокуратурата	➔	йерархизирана организация
ръководство на прокуратурата	➔	главен прокурор
конституционна юрисдикция	➔	независим орган, извън съдебната власт

В следващата глава на доклада е направен допълващ преглед на информацията за трите референтни държави.

V. ПРЕГЛЕД НА КОНСТИТУЦИОННАТА УРЕДБА НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ НА 3 ДЪРЖАВИ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

1. ИТАЛИАНСКА РЕПУБЛИКА [Repubblica Italiana]

	ИТАЛИАНСКА РЕПУБЛИКА [Repubblica Italiana]
La Costituzione della Repubblica Italiana [Конституция на Република Италия]	
Парламент: https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf	
AltalexPedia Legal Encyclopedia: https://www.altalex.com/guide/costituzione-della-repubblica-italiana https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2013/12/19/costituzione-italiana	
Висш съвет на магистратурата: https://www.csm.it/web/csm-internet/csm/composizione/consiliatura-attuale	
Портал за правна информация: https://www.normattiva.it/	
Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?ITALY&member=1	
Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0716	

1.1. История на конституционната уредба

Когато Италия се ражда като единна държава, тя приема държавното устройство на Пиемонтско-Сардинското кралство и е провъзгласена първата конституция (Statuto Albertino) на 4 март 1848 г. от краля на Сардиния Чарлс Алберт. По-късно тя става конституция на Обединеното кралство Италия, и с промени остава такава до 1948 г. На 2 юни 1946 е проведен референдум за премахване на монархията и свикано Учредително събрание, което на 22 декември 1947 г. приема Конституцията на Република Италия, обнародвана в извънредно издание на Gazzetta Ufficiale на 27 декември 1947 г., и влязла сила на 1 януари 1948 г., един век след приемането на Statuto Albertino.

Текстът на Конституцията е изменян 16 пъти и засягат следните текстове: член 48 (гласуване по пощата); член 51 (участие на жени); членове 56, 57 и 60 (състав и продължителност на мандата на Камарата на депутатите и Сената на републиката); член 68 (обезщетения и имунитет на народни представители); член 79 (амнистии и помилвания); член 88 (разпускане на Камарата на парламента); член 96 (импийчмънт); членове 114 до 132 (Региони, провинции и общини в неговата цялост); членове 134 и 135 (състав и мандат на Конституционния съд). През 1967 г. чл. 10 и 26 са интегрирани с конституционна разпоредба, която установява, че последните им параграфи (които забраняват екстрадирането на чужденец за политически престъпления) не се прилагат в случай на престъпления на геноцид; членове 81, 97, 117 и 119 са

изменени на 20 април 2012 г., като се въвежда изискването за балансиран бюджет както на национално, така и на регионално ниво, като се вземат предвид както положителните, така и отрицателните вариации на икономическия цикъл; членове 56, 57 и 59 са изменени на 19 октомври 2020 г., намалявайки общия брой на парламентаристите с около една трета и ограничавайки общия брой на доживотните сенатори, назначени от президента, до пет във всички случаи; член 58 е изменен на 18 октомври 2021 г., като се намали възрастта за гласуване за Сената от 25 на 18 години, същата като Камарата на депутатите.

1.2. Основни конституционни принципи

- народен суверенитет основан на труда;
- равноправие на гражданите и защита на основните права и свободи;
- политическа, икономическа и социална солидарност;
- правото на труд и задължение на всеки гражданин „според личния потенциал и индивидуалния избор да извършва дейност или функция, която допринася за материалния или духовния прогрес на обществото.“;
- териториално/местно самоуправление;
- защита на лингвистичните малцинства;
- независимост и суверенитет на Католическата църква от държавата;
- равнопоставеност на всички религиозни доминации пред закона;
- насърчаване културното развитие и научно-техническите изследвания;
- правилата на международното право;
- отрича войната като инструмент за агресия и приемане равнопоставено с другите държави ограничаване на суверенитета за целите на постигане на мира в света.

1.3. Съдебна власт (чл.101-113)

Глава IV от Конституцията е посветен на съдебния дял от държавната власт. Главата е разделена на две секции: Секция 1 „Организация на правораздаването“, и Секция 2: „Правила на юрисдикцията“. Конституцията гарантира независимостта и автономността на съдебната система (чл.104).

(1) Съд

Нормите относно организацията на съдебната власт и относно всяка магистратура са установени със закон. Законът осигурява независимостта на съдиите от специални юрисдикции, от прокуратурата и от външни лица, които участват при администрацията на правосъдието.

Конституционен закон установява условията, формите и сроковете на мандата на съдиите, както и гаранциите за независимостта на съдиите.

С обикновен закон се установяват другите необходими норми за конституирането и функционирането на Съда.

Съдебното производство се осъществява от обикновени магистрати, упълномощени и регламентирани от разпоредбите относно съдебната власт. Не могат да се създават извънредни или специални съдии. В рамките на обикновените съдебни органи могат да се създават само специализирани секции по специфични въпроси, като тези секции могат да включват участието на квалифицирани граждани, които не са членове на съдебната власт. Законът урежда случаите и формите на прякото участие на хората в правораздаването (чл.102).

Държавният съвет и другите органи на съдебната администрация имат юрисдикция по отношение на защитата на законните права пред публичната администрация и, по-специално въпросите, предвидени в закона, също и на субективните права.

Сметната палата има юрисдикция по въпроси, свързани с публичните финанси и по други въпроси, предвидени в закона.

Военните трибунали по време на война имат юрисдикцията, установена със закон. В мирно време те имат юрисдикция само за военни престъпления, извършени от членове на въоръжените сили.

Обикновените съдилища имат юрисдикция по граждански и наказателни дела и са организирани в система, структурирана в три инстанции. Първата инстанция се състои от мировите съдии, обикновените съдилища и съдилищата за непълнолетни правонарушители. Апелативните съдилища са втората инстанция, а Върховният касационен съд е най-високата инстанция. Административното правосъдие е организирано в съдилища от първа инстанция (Tribunali Amministrativi Regionali) и от втора инстанция (Consiglio di Stato и Consiglio di giustizia amministrativa per la Regione Sicilia). Юрисдикцията по счетоводни въпроси се упражнява от Сметната палата (Corte dei Conti, регионална камара и централна камара). По отношение на данъчните въпроси отговорните съдилища са данъчните съдилища от първа и втора инстанция (Commissioni Tributarie Provinciali и Regionali) и Върховният касационен съд на най-високо ниво. Законът гарантира независимостта на съдиите от специалните съдилища, на държавата прокурори на тези съдилища и на други лица, участващи в правораздаването (чл.108).

Изборът на съдиите става чрез конкурс.

Законът за организацията на съдебната власт допуска назначаването, а също и избора, на почетни съдии за всички функции, които принадлежат на отделни съдии. По решение на Висшия съвет на съдебната власт могат да бъдат призовани като служебни съветници по касация редовни професори по право и адвокати с най-малкото петнадесет години стаж и са вписани в регистрите на висшите юрисдикции.

(2) Прокуратура

В текста на Италианската конституция няма нарочен текст посветен на структурата, организацията и функциите на прокуратурата, но става ясно, че структурата на прокуратурата отразява тази на съдилищата.

Прокуратурата има задължението да предявява наказателен иск. Прокуратурата се ползва от гаранциите, които са установени в отношения от нормите на организацията на съдебната власт. Нормите относно организацията на съдебната власт и относно всяка магистратура са установени със закон.

По отношение на организираната престъпност и другите тежки престъпления (чл.51, параграф 3, буква а, от Наказателно-процесуалния кодекс), прокурорските функции се изпълняват от областните дирекции за борба с мафията под координацията и надзора на Националния прокурор за борба с мафията и тероризма в Националната дирекция за борба с мафията, която от своя страна е част от Главна прокуратура към Касационния съд. Съгласно закона Главният прокурор към Касационния съд, който се назначава от Висшия съдебен съвет, няма йерархични правомощия над различните прокуратури.

(3) Висш съдебен съвет на магистратурата

Висшият съдебен съвет на магистратурата е натоварен със задачата да гарантира независимостта на съдебната власт. (чл. 104). Той има правомощия по назначаването, прехвърлянето, повишението и дисциплинарната отговорност на магистратите. Висшият съдебен съвет се председателства от Президента на Републиката. Членове по право са първия президент и Главния прокурор на Касационния съд. Другите членове се избират по следния начин: две трети от всички магистрати, които принадлежат към различни категории и една трета от парламента в общо заседание измежду редовните университетски професори по право и адвокатите с петнадесет годишен стаж. Общият брой на членовете се определя със закон и законодателни постановления. Съгласно страницата на Съвета, съставът за мандат 2018-2022 г. е:

- президентът на републиката, който е член по право, поради изпълняваната функция и я председателства;
- Първият председател на Касационния съд, който е член по право, поради изпълняваната функция;
- Главния прокурор при Касационния съд, който е член по право, поради изпълняваната функция;
- 16 магистрати, от които 2 упражняващи легитимни функции, 10 упражняващи съдебни функции по заслуги, 4 упражняващи прокурорски функции по заслуги;
- 8 редовни професори по право или юристи с минимум 15 години практика.

Съветът избира вицепрезидент измежду членовете, избрани от парламента.

Избираемите членове на Съвета имат мандат от четири години и не са автоматично преизбираеми. Те не могат, докато упражняват функциите си, да бъдат вписани като професионалисти, нито да са част от парламента или от регионален съвет.

Изборът на магистрати – членове на съвета, се извършва в три национални колегии, съгласно закон от 1958 г, изменен през 2002 г. Според Документ 52020SC0311 към Доклада за върховенство на закона през 2019 г. Висшият съдебен съвет се сблъсква с предизвикателства във връзка с почтеността по повод на сериозни обвинения относно назначението на прокурори на високо равнище, разкрити в резултат на наказателно разследване, започнато от прокуратурата на Перуджа, отговаряща за наказателното преследване на престъпления, в които са замесени магистрати от района на Рим. Това разследване довело до оставката на петима членове на Висшия съдебен съвет, а Главният прокурор към Касационния съд е взел решение да се пенсионира предсрочно. За да бъдат заместени някои от тези членове, са проведени нови избори. Започнати са десет дисциплинарни производства и са приети определени предпазни мерки като отстраняване от длъжност и спиране на изплащането на заплатата на един магистрат, потвърдени от Съда. Освен това Националната асоциация на магистратите изключва от редовете си един от магистратите.

(4) Адвокатура

По отношение на адвокатурата в Конституцията на Италианската Република липсва уредба. Най-общо може да се каже, че адвокатите са организирани в адвокатски колегии и Националният адвокатски съвет, който е независим и самоуправляващ се орган, създаден със закон.

(5) Конституционна юрисдикция

Конституционният съд решава:

- Спорове относно конституционната легитимност на законите и на актовете, които имат силата на закон, на държавата и на регионите;
- Конфликти за предоставяне на държавни властови пълномощия и по отношение на конфликти между държавата и регионите и между регионите;
- По отношение на обвинения срещу президента на Републиката според нормите на конституцията.

Конституционен закон установява условията, формите и сроковете на мандата на съдиите, както и гаранциите за независимостта на съдиите.

С обикновен закон се установяват другите необходими норми за конституирането и функционирането на Съда.

1.4. Предлагани реформи

На 7 август 2020 г. правителството предлага законопроект за реформа на Висшия съвет, за да преодолее опасенията, породени от посоченото по-горе наказателно разследване. Тази реформа включва увеличаване на броя на членовете на Съвета: общ брой: 30 членове, от които 10 са непрофесионални членове, избрани от парламента измежду преподаватели или адвокати с 15-годишен стаж и като се изключват настоящи членове на правителството или лица, които са били негови членове през предходните две години, или настоящи членове на регионалните съвети или такива, които са били техни членове през предходните две години; въвеждане на 19 териториални колегии на магистрати (избирателни райони) и създаване на нов дисциплинарен съвет. Освен това част от проекта за реформа са нови правила за увеличаване на прозрачността при назначаването на съдии и прокурори на високо равнище. Включена е възможността за избор чрез жребий на кандидатите за Висшия съдебен съвет, за случаите, в който кандидатите са по-малко от десет във всяка колегия или когато не е спазено равенството между половете. Реформите целят да бъдат взети предвид препоръките на Съвета на Европа, свързани със съдебните съвети, включително по отношение на избора на техните членове. Освен това проектът за реформа има за цел да затегне изискванията към магистратите, що се отнася до участието им в политическа дейност и по-специално за съответния магистрат има двугодишна забрана да бъде кандидат за политическа длъжност на територията, на която е заемал съдебна длъжност. Освен това магистратите, които са избрани на изборна длъжност или изпълняват функция в правителството, трябва да вземат специален отпуск и да не изпълняват тази си роля, като в края на мандата си не могат да се върнат на съдебна длъжност, а трябва да постъпят в Министерството на правосъдието или в други министерства.. В тази връзка с решение на Висшия съдебен съвет от 13 ноември са засилени задълженията за деклариране на имущественото състояние и са въведени целенасочени инициативи за повишаване на информираността в областта на независимостта на съдебната власт и етичните норми в нея.

Законопроектът за справяне с предизвикателствата, пред които е изправен Висшият съдебен съвет, включително начинът, по който се избират членовете му, все още се обсъжда в парламента. Висшият съдебен съвет бе изправен пред редица предизвикателства, свързани с представителността на неговите членове и с прозрачността на процедурата за назначаване на висока съдебна длъжност. Законопроектът, предложен от правителството през август 2020 г., има за цел да осигури независимостта на членовете на Висшия съдебен съвет по отношение на професионалните сдружения, включително чрез промяна на правилата за избора им и увеличаване на разнообразието сред членовете на Съвета от гледна точка на териториалната им принадлежност и на равенството между половете. Освен това законопроектът цели да разграничи по-строга съдебните от политическите функции с цел да се избегнат конфликти на интереси и да се подобри съдебната независимост, като се ограничи участието на магистратите в политически дейности. Висшият съдебен съвет

представи през април 2021 г. няколко становища по законопроекта, като отбеляза определени положителни елементи (напр. организацията на съдебните служби, включително прокуратурата, по-голяма прозрачност в процедурата за назначаване на висока длъжност и в някои правила, свързани с процедурата за професионално оценяване на магистрати). Съветът също така изрази известна загриженост, по-специално по отношение на системата на гласуване, като подчерта риска от маргинализация на малцинствата, дискреционните правомощия на Министерството на правосъдието да изгражда избирателни колегии преди изборите и потенциалното ограничаване на плурализма сред членовете на съдебната власт (министърът на правосъдието решава три месеца преди изборите как да устрои териториалните колегии, което може потенциално да доведе до риск за съдебната независимост) По отношение на плурализма член 104 на Конституцията гласи, че съдебните членове на Съвета се избират от всички магистрати, принадлежащи към всички категории, докато законопроекът би ограничил тази възможност. Що се отнася до дисциплинарния режим, Висшият съдебен съвет отбеляза риска от неопределеност на новите дисциплинарни нарушения. На 26 март 2021 г. GRECO 15 (Група държави срещу корупцията) прие своя втори доклад за съответствието, който обсъжда прякото участие на магистратите в политическия живот. Въпреки напредъка, постигнат чрез законопроекта, препоръката бе оценена като само частично изпълнена поради факта, че той все още не е приет. Нови политически насоки в областта на правосъдието бяха представени през март 2021 г. пред парламента от министъра на правосъдието. В тях по отношение реформирането на Висшия съдебен съвет, освен изборната система, се обмисля подновяване на всеки две години на половината от съдебните и несъдебните му членове. Висшият съдебен съвет оцени положително това предложение в своето становище до Министерството на правосъдието. С министерско постановление от 26 март 2021 г. министърът на правосъдието създаде „Комисия за подготовка на предложения за действие с цел реформа на съдебната система и регламентиране на създаването и функционирането на Висшия съдебен съвет“. Тази комисия приключи своята работата на 31 май 2021 г. и е в процес на предаване на своя доклад. Докладът ще бъде взет предвид с оглед на евентуални изменения на законопроекта, който се обсъжда в парламента.

1.5. Проучвания и оценки

Докладът относно върховенството на закона за 2021 г. Глави по държави: ситуация в областта на върховенството на закона в Италия: Ситуация в областта на върховенството на закона в Европейския съюз цитира изследвания на Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2021 г, според който равнището на усещането за независимост на съдебната власт се категоризира, както следва: много ниско (под 30 % от респондентите възприемат независимостта на съдебната власт като относително добра и много добра); ниско (между 30 % и 39 %), средно (между 40 % и 59 %), високо (между 60 % и 75 %), много високо (над 75 %).

Равнището на усещането за независимост на съдебната власт в Италия остава ниско. Въпреки лекото увеличение спрямо 2020 г. само 34 % от широката общественост я виждат „в относително добро или много добро състояние“. При дружествата се наблюдава нов спад, който затвърждава низходящата тенденция от последните 2 години, като в момента едва 29 % смятат, че независимостта на съдебната власт е „в относително добро или много добро състояние“. Равнището на усещането за независимост на съдебната власт остана трайно ниско през последните пет години.

2. ФРЕНСКА РЕПУБЛИКА [République française]

	ФРЕНСКА РЕПУБЛИКА [République française]
Constitution de la République française Конституция на Френската република	
Парламент: https://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/constitution.asp	
Конституционен съвет: https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/texte-integral-de-la-constitution-du-4-octobre-1958-en-vigueur	
Съдебна власт: https://www.litige.fr https://www.dictionnaire-juridique.com https://www.vie-publique.fr	
Доклади за върховенство на закона:	
– Документ 52020SC0309	
– Работен документ на службите на комисията Доклад относно върховенството на закона за 2020 г. Франция	
– Документ 52021SC0712	
– Доклад относно върховенството на закона за 2021 г. Франция	

2.1. История на конституционната уредба

Първата Конституция на Франция, приета от Учредителното събрание през септември 1791 г., която превръща Франция в конституционна монархия, в преамбюла си се позовава на Декларацията за правата на човека и гражданина (Déclaration des droits de l'homme et du citoyen de 1789) и това позоваване е запазено и до днес. От Френската революция Франция има 14 конституции, от които 5 републикански. Генерал дьо Гол инициира създаването на настоящата конституция през 1958 г. – Конституцията на Петата република, която е одобрена чрез общонароден референдум и обнародвана на 4 октомври 1958 г. Конституцията установява правомощията на различните институции и основните републикански принципи. Съгласно член 1 от нея Франция е неделима, светска, демократична и социална република. Гарантирани са равенството пред закона на всички граждани без разлика на произход, раса или религия. Уважават се всички *вероизповедания*.

Оттогава са направени двадесет и четири промени в конституцията. Първата конституционна поправка през 1962 г. установява избора на президент на републиката чрез всеобщо пряко гласуване. Дотогава той е избран от избирателна колегия. Изборът чрез всеобщо избирателно право дава силна легитимност на президента на републиката, който е избраният представител на нацията и установява *президентския пост като най-висшия държавен пост*.

Конституционният закон от 2000 г. намалява президентския мандат от 7 на 5 години. Последната голяма конституционна поправка датира от 2008 г. Правомощията на президента на републиката остават непроменени, но са по-ограничени, по-специално правомощието му за назначаване или продължителността на специалните правомощия, предвидени в член 16 от Конституцията. Броят на последователните президентски мандата е ограничен до два. В същото време изменението от 2008 г. засилва правомощията на парламента: контрол върху половината от дневния ред на тяхната работа, засилване на обхвата на правото на изменение в комисиите и увеличени правомощия за контрол и оценка на публичните политики.

2.2. Основни конституционни принципи

- Привързаност към правата на човека, като са определени в Декларацията за правата на човека и гражданина от 1789 г.;
- национален суверенитет и териториална неделимост;
- равен достъп на жените и мъжете до избирателни мандати и изборни функции, както и до професионални и социални отговорности
- равенство пред закона на всички граждани без разлика на произход, раса или религия;
- политически плюрализъм и демократизъм;
- териториално/местно самоуправление;
- Мотото на републиката е "Свобода, равенство, братство".

2.3. Съдебна власт (чл.64-68)

Президентът на републиката гарантира независимостта на съдебната власт. Той се подпомага от Висшия съвет на съдебната власт. Магистратите биват *съдии* (magistrats du siège) и прокурори (magistrats du parquet). Съдиите са несменяеми (чл. 64). Органичен закон (*закон, който урежда структурата на държавните органи*) установява статута на магистратите.

Организацията на съдебната власт включва съдиите и съда, Висшият съвет на съдебната власт и държавното обвинение.

(1) Висш съвет на съдебната власт

Висшият съвет на съдебната власт е подробно регламентиран в Конституцията.

Той включва две ясно разграничени *колегии*: *колегия, компетентна* по отношение на магистратите от съда и компетентна формация по отношение на магистратите от прокуратурата. Компетентната *колегия* по отношение на магистратите от съда се ръководи от *първия* председател на Касационния съд. Включва също петима съдии и един прокурор, държавен съветник, *посочен* от Държавния съвет, адвокат, както и шест квалифицирани лица, които не принадлежат към парламента или съдебната власт. Президентът на републиката, председателят на *Националното* събрание и председателят на Сената определят по две квалифицирани лица. Процедурата, предвидена в органичния закон по член 13, последна алинея, е приложима за назначаването на квалифицирани лица. *Назначенията, които се осъществяват от председателя на всяка камара на парламента, се предоставят за становище единствено на компетентната постоянна комисия в съответната камара на парламента.*

Компетентната *колегия* по отношение на магистратите от прокуратурата се ръководи от *главния* прокурор при Касационния съд. Тя включва също петима прокурори и един действащ магистрат, както и държавния съветник, адвоката и шестимата квалифицирани лица, *участващи в компетентната колегия по отношение на магистратите от съда.*

Колегията на Висшия съвет на съдебната власт, компетентна по отношение на магистратите от съда, прави предложения за назначаване на съдиите в Касационния съд, за председател на апелативния съд и за председателите на съдебните трибунали (tribunal judiciaire, компетентен да разглежда граждански и търговски дела, които не са възложени на друг съд, създаден чрез сливане на tribunal de grande instance и tribunal d'instance през 2019 г. и действащ от 2020 г.). Останалите назначения на съдии се утвърждават от колегията.

Колегията на Висшия съвет на съдебната власт, компетентна по отношение на магистратите от прокуратурата, дава становище по кандидатурите, които се отнасят до магистратите от прокуратурата.

Колегията на Висшия съвет на съдебната власт, компетентна по отношение на магистратите от съда, е дисциплинарен съвет на магистратите от съда. Освен собствените си *членове*, тя включва и действащия магистрат от състава, компетентен по отношение на магистратите от прокуратурата. *Колегията на Висшия съвет на съдебната власт, компетентна по отношение на магистратите от прокуратурата, дава становище относно дисциплинарните наказания, които ги засягат. В този случай тя* включва освен членовете си *и магистрата от прокуратурата, който участва в компетентната колегия по отношение на магистратите от съда.*

Висшият съвет на съдебната власт заседава в *пленарен състав*, за да отговори на искания за *становище*, отправени от президента на републиката. Той *се произнася в същия състав* по въпроси, свързани с **етиката на магистратите**, както и по всеки въпрос, свързан с функционирането на правосъдието, поставен от министъра на правосъдието. Пленарният състав се състои от трима от петимата *съдии от колегията, компетентна по отношение на магистратите от съда*, трима от петимата прокурори *от колегията, компетентна по отношение на магистратите от прокуратурата*, както и от държавния съветник, адвоката и шестте квалифицирани лица, *участващи в двете колегии*. Той *се председателства от първия председател* на Касационния съд, който може да бъде заместен от *главния прокурор към този съд*.

С изключение на случаите, когато се разглеждат дисциплинарни въпроси министърът на правосъдието може да участва в заседанията на *колегиите* на Висшия съвет на съдебната власт. Висшият съвет на съдебната власт може да бъде сезиран от страна по дело при условията, определени в органичния закон. Органичният закон определя условията за прилагане на този текст на конституцията.

(2) Съд

Без да е регламентирано с Конституцията, съдебната система се състои от две самостоятелни групи съдилища: от една страна, **общи съдилища** с компетентност по граждански и наказателни дела, а от друга — **административни съдилища**. Съдилищата и в двете групи са организирани в три равнища — първоинстанционни, въззивни (апелативни) съдилища и върховен съд (съответно Касационен съд и Държавен съвет).

Държавният съвет също така има консултативен клон, който дава становища по законопроектите и е натоварен с управлението на първоинстанционните и апелативните административни съдилища.

Във френската Конституция Държавният съвет не е включен в Глава осма – За съдебната власт, но той е орган с определени правораздавателни функции.

Държавният съвет във Франция изпълнява две основни функции:

- дава становища по правни въпроси относно публичните политики по своя инициатива или по искане на парламента или правителството преди приемането или преди влизането в сила на съответните актове;
- решава спорове между администрацията и граждани, организации, физически и юридически лица.

Освен това Държавният съвет ръководи първоинстанционните и апелативните административни съдилища, както и Националния съд за правото на убежище и на практика изпълнява ролята на Върховен административен съд.

Върховният съд и **Съдът на Републиката** не са част от съдебната система, но имат възложени от Конституцията правораздавателни функции.

Върховният съд разглежда единствено отстраняването на президента от длъжност при нарушаване на задълженията му, несъвместимо с неговия мандат. В този случай парламентът се конституира като Върховен съд, който се председателства от председателя на парламента.

Съдът на републиката се произнася по наказателната отговорност на членовете на правителството, за действия, извършени при упражняването на техните функции, квалифицирани като престъпления или деликти към момента на извършването им.

(3) Прокуратура

В Конституцията на Франция няма подробна регламентация на статута на прокуратурата. Посочено е само, че прокуратурата е част от съдебната власт. Тя е организирана под ръководството на министъра на правосъдието, съгласно заповед от 1958 г. Министърът на правосъдието носи отговорност за наказателната политика на държавата, определена от правителството и може да прави уточнения по основните въпроси на провеждането ѝ, като дава публично общи указания по основни въпроси от нея, но няма компетентност да дава указания по отделните дела. След като със закон от 2004 г. правомощията на министъра по отношение на прокуратурата са засилени, като му е било дадено право да дава индивидуални указания във връзка с наказателното производство по конкретни дела, със следващ закон от 2008 г. правомощията на министъра на ограничени и е дадена по-голяма свобода и самостоятелност на отделните магистрати в прокуратурата.

Все пак тяхната независимост е по-ограничена от тази на магистратите в съда, тъй като за разлика от съдиите прокурорите не са несменяеми.

(4) Адвокатура

По отношение на адвокатурата в Конституцията на Франция липсва уредба. Най-общо може да се каже, че адвокатите са организирани в адвокатски колегии.

(5) Конституционна юрисдикция

Конституционният съвет има компетентност по проверка на конституционността на законите. Конституционният съвет се състои от девет членове, чийто мандат е девет години и не подлежи на подновяване. Конституционният съвет се подновява с една трета на всеки три години. Трима от членовете се назначават от президента на републиката, трима от председателя на Националното събрание, трима от председателя на Сената. В допълнение към посочените по-горе девет членове, бившите президенти на републиката автоматично влизат в Конституционния съвет пожизнено. Президентът на Републиката определя председателят на Съвета. В случай на равенство, *неговият глас е решаващ*. Органичният закон определя правилата за организация и функциониране на Конституционния съвет, процедурата, която се спазва пред него, и по-специално откритите срокове за внасяне на спорове до него.

Конституционният съвет се произнася по редовността на избора на президент на републиката, както и на избора на депутати и сенатори.

Органичните закони преди тяхното обнародване, законодателните предложения *по въпроси, посочени в чл. 11 от Конституцията*, преди да бъдат внесени на референдум, и правилниците на парламентарните *камари*, преди прилагането им, трябва да бъдат внесени в Конституционния съвет, който решава дали са в съответствие с Конституцията.

Ако по време на висящо пред съда производство се твърди, че законодателна разпоредба нарушава правата и свободите, гарантирани от Конституцията, Конституционният съвет може да разгледа този въпрос при сезиране от Държавния съвет или от Касационния съд, който се произнася в *определен срок*.

2.4. Предлагани реформи

Президентът Макрон през август 2019 г. предлага конституционни реформи за по-нататъшно засилване на независимостта на съдебната власт. Реформата предвижда становището на Висшия *съвет на съдебната власт* относно предложените за назначаване кандидат-прокурори да е обвързващо за изпълнителната власт, като по този начин ще засили неговата роля в процеса по назначаване. Освен това Висшият *съвет на съдебната власт* сега е компетентният орган за приемане на дисциплинарни мерки по отношение на съдии, докато Министерството на правосъдието приема дисциплинарни решения по отношение на прокурори въз основа на необвързващо становище на Съвета. Предложената реформа също така ще предостави на Висшия *съвет на съдебната власт* компетентност да приема решения по дисциплинарни мерки по отношение на прокурори. Освен това с предложената реформа ще се прекрати правото на бивши президенти на републиката да стават членове на Конституционния съвет след края на мандата си. С нея също така ще се закрие Съдът на републиката с компетентност по наказателни дела във връзка с деяния на членове на правителството при изпълнението на функциите им. Този специален съд в състав от шестима членове на Сената, шестима членове на Народното събрание и трима съдии от Касационния съд, е компетентен да разглежда наказателни дела, свързани с действия на членове на правителството при изпълнение на техните функции (чл. 68-2). Вместо този съд компетентността по подобни дела ще се предостави на Апелативния съд в Париж.

Тази инициатива за укрепване на независимостта на съдебната власт, по-специално чрез укрепване на правомощията на Висшия съдебен съвет, не са напреднали в посока на приемане, което би изисквало квалифицирано мнозинство от гласовете, подадени от двете камари на Парламента.

2.5. Проучвания и оценки

Европейският механизъм за върховенството на закона осигурява процес на годишен диалог между Комисията, Съвета и Европейския парламент съвместно с държавите от ЕС, както и с националните парламенти, гражданското общество и други заинтересовани страни, относно принципите на върховенството на закона. Докладът относно върховенството на закона е основата на този нов процес.

Докладът относно върховенството на закона се подготвя ежегодно като част от Механизма и служи за определяне на предизвикателствата възможно най-скоро и с взаимна подкрепа от страна на Комисията, други държави членки и заинтересовани страни, включително Съвета на Европа и Венецианската комисия, да помогне на държавите членки да намерят решения за опазване и защита на върховенството на закона.

Конституционните, правните и политическите системи на държавите членки като цяло отразяват високи стандарти в областта на върховенството на закона. Основните принципи на върховенството на закона — законност, правна сигурност, забрана на произвола при упражняването на изпълнителната власт, ефективна съдебна защита от независими и безпристрастни съдилища, включително зачитане на основните права, разделение на властите и равенство пред закона — са залегнали в националните конституции и са отразени в законодателството.

Един от изследваните параметри е усещането за **независимост** на съдебната власт сред гражданите и фирмите на съответната държава членка, базирани на изследванията на Евробарометър. Съгласно Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2021 г., графики 48 и 50 във Франция сред населението като цяло 57 % смятат, че равнището на независимост на съдилищата е „относително добро или много добро“, а сред предприятията — 58 %. Въпреки че равнището на усещане за независимост е останало до голяма степен стабилно от 2016 г. насам за населението като цяло, през последната година то е намаляло сред дружествата. И в двата случая най-често изтъкваната причина за усещането за липса на независимост на съдебната власт е свързана с намеса или натиск от страна на правителството и политиките.

3. РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ [Republika Hrvatska]

РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ
[Republika Hrvatska]

Ustav Republike Hrvatske
Конституция на Република Хърватска

Парламент: <https://www.sabor.hr/en/constitution-republic-croatia-consolidated-text>

Европейски портал за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/16/BG/national_justice_systems?CROATIA&member=1

Доклад относно върховенството на закона за 2021 г.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0713>

3.1. История на конституционната уредба

Действащата Конституция на Хърватия е приета на 22 декември 1990 година и влиза в сила на датата на нейното обнародване на 22 декември 1990 г. (Официален вестник № 56 от 22 ноември 1990 г. ДВ, бр. 56/90). Тя заменя конституцията от 1974 година, ратифицирана в социалистическа Югославия. Приети са пет Конституционни закони за изменения на Конституцията на Република Хърватия, които обичайно влизат в сила от датата на публикуването им.

- 15 декември 1997 г. (Официален вестник № 135 от 15 ноември 1997 г.);
- 9 декември 2000 г. (Официален вестник № 113 от 16 ноември 2000 г.);
- 28 март 2001 г. (Официален вестник № 28 от 2 април 2001 г.);
- 16 юни 2010 г., с изключение на член 4 в частта, свързана с решенията за екстрадиция или предаване, приети в съответствие с достиженията на правото на ЕС на Европейския съюз, член 26 и добавени членове 141b, 141c и 141d в член 29 от измененията на Конституцията, които влязоха в сила в деня на присъединяването на Република Хърватия към Европейския съюз на 1 юли 2013 г. (Официален вестник № 76 от 18 юни 2010 г.);
- 1 декември 2013 г. (Официален вестник № 5 от 15 януари 2014 г., решение на Конституционния съд на Република Хърватия № SuP-O-1/2014 г. от 14 януари 2014 г.).

3.2. Основни конституционни принципи

- неотменим, неделим и непрехвърлим суверенитет и териториална неприкосновеност;
- правова държава (върховенство на закона), в частност конституционализъм

- равноправие на гражданите и защита на основните права и свободи;
- защитата на човека като основна ценност на държавата;
- миротворчество;
- политически плюрализъм и демократизъм;
- принцип за разделение на властите;
- либерализъм и пазарна икономика;
- териториално/местно самоуправление;
- правилата на международното право.

3.3. Съдебна власт (чл. 118-125)

В Конституцията на Република Хърватия се предвижда, че държавната власт в Хърватия е организирана въз основа на принципа на тристранно разделение на властите, като законодателната власт се упражнява от хърватския парламент, изпълнителната власт — от правителството на Република Хърватия, а съдебната власт — от съдилищата в Република Хърватия. Властите си сътрудничат и се контролират взаимно, като същевременно при своята работа и при вземането на решения запазват независимост от другите клонове на властта.

Съдебната (правосъдната) система на Република Хърватия се състои от съдебната власт (съдилищата), автономни и независими съдебни органи (прокуратури), изпълнителната власт (Министерство на правосъдието), автономни и независими органи (Национален съдебен съвет и Прокурорски съвет), автономна и независима служба (юридическа професия), автономна и независима публична служба (нотариуси) и публична институция (Съдебна академия).

Съдебната власт е регламентирана в част 4 от Раздел 4 „Държавна власт“ на Конституцията.

(1) Съд

Съдебната власт се упражнява от съдилищата (чл. 118). Върховният съд на Република Хърватия, като най-висшата юрисдикция, гарантира еднаквото прилагане на законите и равенството на всички пред закона. Създаването, подсъдността, съставът и организацията на съдилищата и съдебното производство се уреждат със закон (чл. 119).

Съдийската длъжност се поема лично на съдиите. Съдиите и съдебните съветници участват в съдебното производство по закон.

Съдиите се назначават пожизнено.

Съгласно Европейския портал за електронно правосъдие със [Закона за съдилищата \(Zakon o sudovima\)](#) се регламентирант организацията, компетентността и юрисдикцията

на съдилищата. Докладът за върховенство на закона за 2021 г. (документ 52021SC0713) описва правосъдната система в Хърватия като тристепенна със съдилища с обща и специална юрисдикция. Първоинстанционните съдилища с обща юрисдикция, които се занимават с граждански и наказателни дела, са съставени от общинските съдилища (34), а окръжните съдилища (15) са второинстанционните съдилища с обща юрисдикция с някои компетенции като първоинстанционни съдилища. Съдилищата със специална юрисдикция включват девет търговски и четири административни първоинстанционни съдилища, както и Висшия наказателен съд, Висшия съд за простъпки, Висшия търговски съд и Висшия административен съд като втора инстанция. Върховният съд се занимава с всички видове дела.

(2) Прокуратура

Държавната прокуратура е регламентирана в част 5 от Раздел 4 „Държавна власт“ на Конституцията, която се състои от чл.125.

Прокуратурата е самостоятелен и независим съдебен орган, упълномощен и задължен да подбужда наказателно преследване на извършители на престъпления и други наказателни престъпления, да предприема правни мерки за защита на собствеността на Република Хърватия и да прилага правни средства за защита за защита конституцията и закона. Хърватският парламент назначава главния прокурор за срок от четири години по предложение на правителството на Република Хърватия и след предварително становище на съответната комисия на хърватския парламент. Заместник главните прокурори се назначават, освобождават и дисциплинарната им отговорност се определя от Националния прокурорски съвет, като решенията се вземат по безпристрастен начин въз основа на критериите, определени със закон.

Заместник главните прокурори се назначават пожизнено.

Всяка прокуратура се ръководи от прокурор. Главният прокурор е ръководителят на Прокуратурата на Република Хърватия (DORH) като най-висша прокуратура.

(3) Съдебни съвети

(a) Национален съдебен съвет

Националният съдебен съвет е самостоятелен и независим орган, който осигурява автономията и независимостта на съдебната власт в Република Хърватия, който самостоятелно решава, в съответствие с Конституцията и закона, относно назначаването, повишаването, преместването, освобождаването и дисциплинарната отговорност на съдиите и председателстващите съдии, освен в случая на председателя на Върховния съд на Република Хърватия. Тези решения се вземат по безпристрастен начин въз основа на критериите, определени със закон.

Националният съдебен съвет участва в обучението и развитието на съдиите и другия съдебен персонал.

Националният съдебен съвет се състои от единадесет членове, от които седем съдии, избрани от техните колеги, двама университетски преподаватели по право и двама народни представители, единият от които е от опозицията. Членовете на *Националния съдебен съвет* избират председател от своите редици.

Съветът отговаря за и вземането на решения относно имунитета, прехвърлянето и външните дейности на съдиите, провеждането на дисциплинарни производства и вземането на решения, свързани с дисциплинарната отговорност на съдиите, участието на съдиите и съдебните служители в обучения, приемането на методика за оценяване на съдиите, воденето на личните досиета на съдиите и проверката на декларациите за имущественото им състояние.

Председателите на съдилища не могат да бъдат избрани в *Националния съдебен съвет*.

Членовете на *Националния съдебен съвет* се избират за срок от четири години. Никой не може да бъде член на *Националния съдебен съвет* за повече от два мандата.

Компетентността, организацията, начинът на избор и начинът на работа на *Националния съдебен съвет* се уреждат със закон.

(b) Национален прокурорски съвет

Националният прокурорски съвет се състои от единадесет членове, от които седем заместник главни прокурори, двама университетски преподаватели по право и двама народни представители, единият от които е от опозицията.

Членовете на *Националния прокурорски съвет* се избират за срок от четири години. Никой не може да бъде член на *Националния прокурорски съвет* за повече от два мандата.

Членовете на *Националния прокурорски съвет* избират председател от своите редици.

Началниците на прокуратурата не могат да бъдат избрани в *Националния прокурорски съвет*.

Компетентността, организацията, начинът на избор и начинът на работа на *Националния прокурорски съвет* се уреждат със закон.

Създаването, организацията, правомощията и компетентността на *Националния прокурорски съвет* се уреждат със закон.

Националният прокурорски съвет е прокурорски орган за самоуправление с 11 членове и е съставен от седем заместник-прокурори, избрани от техните колеги, двама университетски преподаватели по право и двама членове на парламента, един от които е от опозицията. Членовете на съвета се избират за четиригодишен мандат и могат да бъдат преизбрани само веднъж. Мандатът на *Съвета* включва назначаването и

освобождаването, вземането на решения относно външните дейности, участието в обучения, вземането на решения по възражения във връзка с оценките, воденето на личните досиета и проверката на декларациите за имущественото състояние на прокурорите и заместник-прокурорите, както и вземането на решения относно прехвърлянето на служители, провеждането на дисциплинарни производства и вземането на решения, свързани с дисциплинарната отговорност на заместник-прокурорите.

(4) Адвокатура

Адвокатската професия, като самостоятелна и независима служба, предоставя на всеки правна помощ в съответствие със закона. Събранието на адвокатската колегия избира в съответствие с устава на Хърватската адвокатска колегия Дисциплинарния съд (който е съставен от пет членове и взема решения по отношение на по-сериозни нарушения и по отношение на обжалванията на решенията на дисциплинарните съвети) и Върховния дисциплинарен съд (който се състои от поне пет членове и взема решения по отношение на обжалванията на решенията на Дисциплинарния съд), а изпълнителният съвет на колегията избира дисциплинарните съвети (които са съставени от трима членове и вземат решения по отношение на по-леки нарушения

(5) Конституционна юрисдикция

Конституционният съд на Република Хърватия:

- взема решение относно съответствието на законите с Конституцията;
- взема решение относно съответствието на други нормативни актове с Конституцията и законите;
- може да решава конституционността на закони и конституционността и законосъобразността на други нормативни актове, които вече не са валидни, при условие че е изтекла по-малко от една година от момента на прекратяването до подаване на искане или предложение за образуване на производство;
- се произнася по конституционни жалби срещу индивидуални решения, взети от държавни органи, органи на местно и регионално самоуправление и юридически лица, натоварени с публична власт, когато такива решения нарушават правата на човека и основните свободи, както и правото на местно и регионално самоуправление;;
- следи за спазването на Конституцията и законите и докладва на хърватския парламент за констатираните нарушения;
- решава спорове за юрисдикция между законодателната, изпълнителната и съдебната власт;

- взема решение в съответствие с Конституцията за импийчмънт на президента на републиката;
- следи за съответствието на платформите и дейността на политическите партии с Конституцията и може в съответствие с Конституцията да забранява несъответстващи партии;
- следи дали изборите и референдумите се провеждат в съответствие с Конституцията и законите и решава изборни спорове, попадащи извън юрисдикцията на съдилищата;
- изпълнява и други задължения, определени с Конституцията.

Конституционният съд на Република Хърватия се състои от тринадесет съдии, избрани с мнозинство от две трети от членовете на хърватския парламент измежду известни юристи, особено съдии, държавни адвокати, адвокати и университетски преподаватели по право в съответствие с процедурата и методите, определени с конституционен акт. Мандатът на съдия от *Конституционния съд* е осем години и се удължава с до шест месеца в изключителни случаи, когато след изтичане на мандата на заемащ длъжността нов съдия не е избран или не е встъпил в длъжност.

Процедурата и условията за назначаване на съдиите от *Конституционния съд* на Република Хърватия и прекратяването на тяхната длъжност, условията и сроковете за образуване на производство за оценка на конституционността и законосъобразността, процедурата и правните последици от неговото решенията, защитата на правата на човека и основните свободи, гарантирани от Конституцията, и други въпроси, жизненоважни за изпълнението на задълженията и работата на *Конституционния съд* на Република Хърватия, се уреждат с конституционен акт. Този конституционен акт се приема по реда, определен за изменение на Конституцията. Вътрешната организация на *Конституционния съд* на Република Хърватия се урежда с неговия правилник.

3.4. Предлагани реформи

Националният съдебен съвет отправи предложения неговата роля в подбора на съдии да бъде засилена. В Доклада относно върховенството на закона за 2020 г. се посочва, че *Националният съдебен съвет* и *Националният прокурорски съвет* се сблъскват с предизвикателства вследствие на изменения, довели до намаляване на тяхната роля при избирането на съдии и прокурори.

Изменения от 2018 г. на Закона за Държавния съдебен съвет. Съдебните и прокурорските длъжности се заемат чрез основан на заслуги процес с помощта на система за оценяване, при която се вземат предвид два елемента. Първият е или крайната оценка на кандидата в Националната школа за съдии или за прокурори, или, при назначение на действащ съдия в друг съд, оценката на резултатите от работата му в съдебната система. Вторият елемент е интервюто пред съответния съвет. С измененията

също така се ограничава изборът на кандидати, с които съветите могат да проведат интервю. Последствията от тези изменения могат да се видят в някои процедури за назначение през 2019 г. и 2020 г., при които съветите срещнат трудности в своите усилия да не позволят свеждането на процедурата за назначение до механичното броене на точки. По отношение на съдиите с измененията от 2018 г. беше намален броят на точките, които Националният съдебен съвет може да присъжда на кандидатите въз основа на интервюто, с което се ограничи възможността съветът да прави разграничение между кандидатите.

През март 2021 г. *Националният съдебен съвет* изготви анализ на разпоредбите на закона относно подбора на съдии и предложи промени в закона, по-специално увеличаване на броя на точките, възлагани след интервюто с кандидата, до равнището от преди измененията от 2018 г. и преразглеждане на разпоредбите за условията, съгласно които кандидатите могат да бъдат поканени на интервю. Съветът подчерта, че настоящите разпоредби относно присъждането на точки на кандидатите в процедурата за подбор възпрепятстват способността му да действа като независим и автономен орган, който има задачата да гарантира независимостта на съдебната власт. Според *Националния съдебен съвет* при настоящата система, в рамките на която точките, получени в Държавното училище за длъжностни лица в съдебната система, са от решаващо значение при подбора на съдии, съветът остава без значителна роля или влияние при този подбор. Новите предложения отразяват как може да се засили ролята на *Националния съдебен съвет* в процедурата за подбор. Също така съветът предлага подобрения на рамката за дисциплинарни производства по отношение на съдии, по-специално във връзка със сроковете. В това отношение ресурсите, с които разполагат *Националният съдебен съвет* и *Националният прокурорски съвет*, са важни елементи за подобряване на качеството на работата и на двата съвета.

Националният съдебен съвет и *Националният прокурорски съвет* получиха допълнителни ресурси за проверката на наскоро публикуваните декларации за имущественото състояние на съдиите и прокурорите. През януари 2021 г. декларациите за имущественото състояние на съдиите и прокурорите бяха публикувани онлайн и бяха публично оповестени. Изменената система за подаване, изготвяне, контрол и публикуване на доклади относно имуществото на съдиите, прокурорите и заместник-прокурорите (декларации за имущественото състояние) е въведена в законодателството през 2018 г. От съдиите и прокурорите се изисква да подадат своите декларации за имущественото състояние в електронен формат и данните относно тяхното имуществено състояние са публично достъпни и се публикуват на уебсайта на съветите при спазване на правилата за защита на личните данни. В Доклада относно върховенството на закона за 2020 г. се посочва, че ще бъде необходимо обезпечаване с електронни инструменти и достатъчни човешки ресурси, за да се гарантира способността на *Националния съдебен съвет* и на *Националния прокурорски съвет* за проверка на декларациите по ефективен и експедитивен начин, по възможност дори преди тяхното публикуване онлайн. Двата

съвета са започнали да предприемат стъпки, за да се създаде възможност за свързване на техните информационни системи с базите данни на компетентните органи. За да получат достъп до базите данни в други институции (напр. данъчната администрация, финансовата агенция, Министерството на транспорта, Министерството на земеделието), двата съвета ще трябва да сключат споразумения с всяка институция, в които се уточнява каква информация ще бъде споделяна и се включват разпоредби за защита на личните данни. Въпреки това, когато бъде осигурена, връзката на съветите с тези бази данни ще позволява по-ефективна проверка на имущественото състояние. Както е посочено в Доклада относно върховенството на закона за 2020 г., тези информационни системи не откриват автоматично несъответствията между декларираното и действителното имущество на съдиите и прокурорите. През април 2021 г. към съветите се присъединиха три длъжностни лица (един Национален служител беше прехвърлен в *Националния прокурорски съвет* и двама — в *Националния съдебен съвет*), прехвърлени временно от *Министерството на правосъдието* и държавната администрация, с цел да помогнат с ръчната проверка на декларациите за имущественото състояние. Предвижда се до края на 2021 г. да бъде въведено автоматизирано софтуерно решение за двата съвета с цел автоматизираното сравнение на данни. Допълнителни подобрения на софтуерното решение за двата съвета, както и за *Комисията за разрешаване на конфликти на интереси* (която използва софтуерно решение от 2018 г.), се предвиждат да бъдат приложени едва през 2024 г. 30 в съответствие с националния план за възстановяване и устойчивост.

3.5. Проучвания и оценки

Докладът относно върховенството на закона за 2021 г., Преглед по държави: ситуация в областта на върховенството на закона в Хърватия: Ситуация в областта на върховенството на закона в Европейския съюз цитира изследвания на Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2021 г, според който равнището на усещането за независимост на съдебната власт се категоризира, както следва: много ниско (под 30 % от респондентите възприемат независимостта на съдебната власт като относително добра и много добра); ниско (между 30 % и 39 %), средно (между 40 % и 59 %), високо (между 60 % и 75 %), много високо (над 75 %).

В Хърватия се наблюдава **низходяща тенденция по отношение на равнището на усещане за независимост на съдебната власт**. През 2021 г. равнището на усещането за независимост на съдебната власт сред широката общественост е намаляло и продължава да бъде най-ниското в ЕС (делът на лицата, които считат, че независимостта на съдебната власт е относително добра или много добра, е намалял от 24 % на 17 %). Сред дружествата равнището на усещането за независимост на съдебната власт също е много ниско и се е понижило до най-ниското в ЕС (делът на отговорите за усещане за независимост на съдебната власт като относително добра или много добра е останал 16 %, като делът на дружествата, които считат, че независимостта на съдебната власт е

много ниска, се е увеличил от 36 % на 43 %). В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2021 г. се забелязва низходяща тенденция от 2016 г. насам. Основната причина за усещането за липса на независимост на съдилищата и съдиите, посочена от широката общественост, е усещането за намеса или натиск от страна на правителството и политиците.

VI. ПРИЛОЖИМИ ЕЛЕМЕНТИ ЗА ФОРМИРАНЕ НА КОНСТИТУЦИОННИЯ МОДЕЛ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ

1. **Общ модел на съдебната власт**

Съдебната власт трябва да бъде предпазена от рисковете нейната независимост да бъде ограничена в полза на законодателната или изпълнителната власт с разпоредба в конституцията.

Обхватът на съдебната власт трябва да бъде ясно и конкретно определен в конституционен текст. Когато съдебната власт включва функционално различни органи (съд, прокуратура, др. служби) тяхната специфика следва да бъде откроена и съответно отчетена.

2. **Общ висш управленски (административен) орган на съдебната система**

2.1. **Общ статут**

Основната задача на висшите управленски (административни) органи на съдебната система (Съвети) е защитата на независимостта на съдиите като основен елемент в една правова държава, като по този начин се спазва принципът на разделение на властите. Когато съдебната власт включва функционално различни органи (съд, прокуратура, др. служби) тяхната специфика следва да бъде откроена и съответно отчетена – решенията свързани със съда следва да бъдат делегирани само на органи, формирани от съдии.

Съветите защитават независимостта както на съдебната система, така и на отделните органи в системата и същевременно да гарантира ефективността и качеството на правосъдието, както е определено в член 6 на Европейската конвенция за правата на човека, за да повиши доверието на обществото в съдебната власт.

Съветите трябва да бъдат предпазени от рисковете тяхната независимост да бъде ограничена в полза на законодателната или изпълнителната власт с разпоредба в конституцията.

2.2. **Състав**

За да се избегне впечатлението за защита на лични интереси, взаимно предпазване и назначаване с връзки и за да бъдат отразени гледните точки на обществото, Съветите трябва да има смесен състав с болшинство на съдиите, дори ако някои конкретни задачи трябва да бъдат запазени за разглеждане от състав от всички съдии.

Когато съдебната власт включва функционално различни органи (съд, прокуратура, др. служби) тяхната специфика следва да бъде откроена и съответно отчетена – Съветът, с правомощия по отношение на съдии не следва да включва представители на други органи на системата.

Същевременно е препоръчително включването в състава на Съветите на представители на юридическата професия (не институционално ангажирани с осъществяването на съдебната власт) – адвокати, представители на академичния сектор и др.п.

Членовете на Съветите, независимо от това дали са съдии или не, се назначават въз основа на тяхната компетентност, опит, познаване на живота на съдебната власт и културата на независимост. Също така, те не могат да бъдат лица, участващи активно в политиката или членове на изпълнителната или законодателната власт.

Членовете на Съветите, които са съдии, трябва да бъдат избирани от своите колеги, без никаква намеса на политически органи или съдебната йерархия, по начини, осигуряващи най-широко представителство на съдебната власт; ако за подбора на членовете се използва системата на преките избори.

Назначаването на членовете на Съветите, които не са съдии, с или без юридически опит, трябва да бъде възложено на неполитически формации; ако обаче се избират от парламента, те не трябва да бъдат членове на парламента, трябва да бъдат избрани с квалифицирано мнозинство, което изисква значителна подкрепа на опозицията и трябва да бъдат лица, които ще дадат възможност в общия състав на Съвета да има разнообразно представителство на обществото.

2.3. Правомощия

Съветите трябва да имат голям обхват от задачи, целящи защитата и укрепването на независимостта на съдебната власт и ефективността на правосъдието; трябва да гарантират, че при изпълнението на различните задачи няма да възникнат конфликти на интереси.

Съветите трябва да имат компетенции за подбор, назначаване и повишаване на съдиите; това трябва да се извършва в абсолютна независимост от законодателната и изпълнителната власт, както и при абсолютна прозрачност относно критериите за подбор на съдиите.

Съветите трябва да участват активно в оценката на качеството на правосъдието и в прилагането на механизмите, които гарантират ефективността на работата на съдиите, но не трябва обаче да замества съответния съдебен орган, натоварен с индивидуалната оценка на съдиите.

Съветите може да бъдат натоварени да се занимават с етичните въпроси; както и да разглеждат жалби на гражданите, които са се обръщали за защита от съда/органи на съдебната власт.

Съветите може да бъдат натоварени с организиране и наблюдаване на обучението, но разработването и изпълнението на програмите за обучение остават задължение на Център за обучение, с който те трябва да си сътрудничат, за да се гарантира качеството на първоначалното и текущо обучение.

Съветите може да имат разширени финансови правомощия да преговарят и управляват бюджета на съдебната власт, както и правомощия по отношение на администрирането и управлението на различните съдилища и други структури в съдебната система за по-добро качество на правосъдието.

Съветите трябва да дават консултативно становище да всички проекти на нормативни актове, които биха могли да имат въздействие върху съдебната власт, например върху независимостта ѝ, или които биха могли да намалят гаранциите за достъп на гражданите до правосъдие преди съответните законопроекти да бъдат внесени за разглеждане в парламента.

3. ОБОБЩЕНИЕ

държави	критерии	приложимост
IT, HR	Съдилищата/ Прокуратурата/ др. служби	☒
FR	Съдилищата/ Прокуратурата	☒ частично
IT, FR	един общ висш орган на съдебната власт	☒
HR	отделни висши органи на съдебната власт	☒ частично
FR, HR, IT	общи правомощия по кариерното развитие	☒
IT, FR	висш съд, както и поне един или повече специализирани висши съдилища	☒
HR	един висш съд	н/п
FR, HR, IT	йерархизирана организация*	☒
IT, HR	главен прокурор*	☒
FR	министър на правосъдието*	☒ частично
IT	ресурсите се управляват от общ висш орган на съдебната власт	☒
FR, HR	ресурсите се управляват от орган на изпълнителната власт	☒ частично
FR, HR, IT	администрира се от орган на изпълнителната власт	☒ частично

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи", финансиран от
Оперативна програма "Добро управление",
Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

Център за
Модернизирание
на Политики

Този документ е създаден в рамките на проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи", финансиран от Оперативна програма "Добро управление", Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

ЦЕНТЪР ЗА
ИМИГРАЦИЯ И
ИНТЕГРАЦИЯ